

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Necati Cumalı

Yağmurlarla Topraklar

Tütün Zamanı: 2

NECATİ CUMALI

YAĞMURLARLA TOPRAKLAR

Tütün Zamanı: 2

NECATİ CUMALI

YAĞMURLARLA TOPRAKLAR

Tütün Zamanı: 2

Yayın Kurulu

Emre KONGAR (Başkan)

Ataol BEHRAMOĞLU

Doğan HIZLAN

Egemen BERKÖZ

Hikmet ÇETİNKAYA

Selim İLERİ

Turhan GÜNAY

Yayın Yönetmeni

Zeynep ATAYMAN

Düzeltili

Mustafa ÇOLAK

Dizgi/Sayfa Düzeni

Serpil ÜNAY

Yayın Hakları: Cumhuriyet Kitapları

* Tanıtım amacı dışında izinsiz alıntı yapılamaz.

6. Baskı: **Mart 2006**

Baskı

Kurtiş Matbuacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.

Dağıtım

Cumhuriyet Kitap Kulübü

Çağ Pazarlama A.Ş.

Prof. Nurettin Mazhar Öktek Sk. No: 2 (34381) Şişli-İstanbul

Tel: (0212) 343 72 74 Faks: (0212) 343 72 65

E-Posta: ckk@cumhuriyet.com.tr

Web Site: www.cumhuriyetkitaplari.com

EYLÜL

1

Adliye tatilinin sona erdiği 5 Eylül 1951 günü, Avukat Nihat Arda, her duruşma sabahı olduğu gibi, saat sekiz olmadan yazıhanesine geldi. İçeriye girince, kendini karşılamak için ayağa kalkmaya davranan kâtibini bir el işaretiyle yerine oturttu, dip tarafta kalan kendi masasına doğru yürüyüp yerini aldı. Masasının kıyısında duran dosya yığınının önüne çekti. En üstteki dosyayı aldı, şöyle bir bakıp yana bıraktı.

Niyeti iş sahipleri gelip bastırmadan dosyalarına kısa bir göz atmaktı. Belleği kuvvetliydi. Rengi, kalınlığı, yıpranma derecesi ya da üstündeki bir kalem, bir mürekkep lekesi gibi özelliklerinden eski yeni bütün dosyalarını ilk görüşte tanır, duruşmanın nerede kaldığını, o günkü oturumda neler söylemesi gerektiğini hemen ansırdı. O sabah da çoğu dosyalarını eline almasıyla bırakması bir oluyor, bu gidişle önündeki on dokuz dosyayı bir yandan bir yana aktarması uzun sürmeyecek gibi görünüyordu ama, kapı karşı köşede oturan kâtibi gene de onun bir an önce işini bitirmesi için sabırsızlanıyordu.

Delikanlı yüz metre çıkışına hazırlanan bir atlet gibi gergindi yerinde. Gözlerinde gittikçe artan bir parıltı ile sık sık yutkunuyor, sandalyesinin altına topladığı ayaklarını burunları üstünde titretip duruyordu. Nihat, göz ucuyla, zayıflıktan fırlayan ademelmalarının yutkundukça aşağı yukarı inip çıktığını görüyordu onun. Kâtibini rahatlatmak için, son dosyayı elinden bırakmadan:

— Ee, anlat bakalım Kenan, dedi, ne var ne yok?

Kenan fırlar gibi söze başladı:

— İyilik Nihat Ağabey...

Kelimeleri yaya yaya gülümseyerek ekledi:

— Dün Güvendiklileri iki bir yendik...

Demek bunu söylemek içindi sabırsızlığı. İlçe takımının kalecisiydi Kenan. Henüz yirmi bir yaşındaydı. Askerden döndüğünden beri yanında çalışıyordu. Ne kadar mutluydu yendik, derken. Nihat, ilk fırsatta kasabadan ayrılıp gitmeyi düşünüyor, ardından hayatını kazanabilmesi için iyi bir dilekçeci olarak yetiştirmeye çalışıyordu onu. Bunun için de futboldan soğutmaya çalışıyordu. Takıldı:

— Gene mi gol yedin?

Kenan'ın gülüşü söndü:

— Siz kurtardıklarımı görseydiniz...

— Hadi hadi, ben onu bunu bilmem, Güvendiklilerden bile gol yemişsin...

— Görmediniz ki maçı! Görmeden ne deseniz kolay. Hıh! Güvendik köy ama kimler yok ki aralarında? Çoğu İzmirli. Hep ikinci küme oyuncular. Sağışları altı pastan attı golü. Bizim o serseri Coşkun'un yüzünden. Öyle bekin ardında kaleci oynamak verem eder adamı...

Sesi gittikçe titriyordu:

— Bağıldım, bırak dedim, çıktım, tam topu alacaktım, önümü kesti, ıskaladı, top sağışın önüne düştü. O da boş kaleye yuvarladı topu.

Nihat “Neredeyse ağlayacak” diye geçirdi içinden. Kenan'ı gülümseyerek dinler görünüyor, başka şeyler düşünüyordu şimdi:

“Kalecilikte başarı dediği şey, gençlik çevikliği ile yaradılıştan gelen gözüpекlik. Başını kolunu sakınmadan kimbilir nasıl yerden yere atıyordur kendini? Doğru dürüst futbol alanı bile olmayan bir kasabada, haftada bir gün ayağına futbol ayakkabısı geçirmekle iyi futbolcu olunamayacağını şimdi kalksam da anlatmak istesem büt-bütün kırılacak. Genç, varsın oynasın. Bir şeyleri yenmesi, bazen yenilmesi, yenildiklerinden hız alarak öne fırlaması gerek. Birkaç yıl sonra geçer bu hevesi. Belki de ilçe takımında kaleci oynadığı günler yaşamının en önemli anısı olarak kalır...” Kenan susunca, kayıtsızlığını belli etmeden gönlünü aldı:

— Anlattığın golü kim olsa yer, Turgay bile.

Turgay’ın adını duyunca Kenan önce yumuşadı, sonra güldü:

— Vallahi Nihat Ağabey görseydiniz...

— Hadi unut artık. Canını sıkma. Futbolcunun iyisi anlatmaz nasıl oynadığını. Anlatmayı seyredenlere bırakır...

Kasabanın ana caddesi üzerindeki yazıhanenin buzlu pencere camına kasketli bir başın gölgesi düştü.

Kenan:

— Oldu! dedi, sabah sabah damladı yine...

Az önceki titreyiş vardı sesinde.

Nihat, dönüp baktığı sırada, karaltı pencereyi geçmiş, pencere ile kapı arasındaki duvar gerisinde kaybolmuştu.

— Kimdi?

— Kim olacak? Veli Sayın.

Nihat kol saatine baktı. Sekizi on geçiyordu. Saatle hiç ilgisi olmadığı halde “yaz bitti” diye mırıldandı.

Kenan dediğini duydu:

— Bitti ya, dedi, mahkemeler başladı, yaz da bitti. Bundan sonra her gün böyle...

Dışarda kaldırımın üstünde duran karaltı, kapının alt kısmındaki buzlu camlara vurdu. Eşiği aştı, yükseldi, büyüdü, üstteki düz camın çerçevesi içinde lacivert kasketli, saçlı sakalı iyice ağarmış, yuvanlak, kırmızı bir yüz göründü. Yüz, merakla cama yaklaştı, burnu

camın üstünde yassılaştı, elini gözlerinin üstüne siper ederek içeriye baktı, Nihat'ı yerinde görünce boncuk mavisi gözlerinden yayılan bir sevinçle aydınlandı.

Kapı dışardan itilerek açıldı. Veli Sayın, kapıyı açmak için ayağa kalkan Kenan'ın önünden geçerek içeriye girdi. "Selâmüna-leyküm" dedi. Nihat ayağa kalktı, selâmını alarak ihtiyara masasının önünde yer gösterdi. Adam, kapı ile masa arasındaki iki üç adımlik açıklığı acelesiz geçti, Nihat'ın elini sıktı, gösterdiği koltuğa oturdu. Hep o ağır devinimleriyle kasketini çıkardı, ters çevirerek Nihat'ın masası üstüne bıraktı. Gri külot pantolonunun arka cebinden çekip aldığı siyah damalı kocaman sarı bir mendille alının ensesinin terini sildi. Sağına baktı, soluna baktı, soluk aldı:

— Ee, nasılsın bakalım Nihat Bey?

Nihat kısaca:

— Gördüğün gibi, dedi.

— İyisin iyisin maşallah. Hiç ses etme, iyisin...

— Eksik olma...

— Ben iyi diyorsam demek ki iyisin. Benim gözüm yanılmaz... Geçen görüşümden daha iyisin...

Kenan'a döndü:

— Sen de iyisin ya kocaoglan?

Adımları, devinimleri gibi ağırdı konuşması. Her kelime kaplumbağa yürüyüşüyle çıkıyordu ağzından. Sesi yavaştı. Bu hatırlaşmayı uzatıp duruyordu. Nihat uyarmak zorunda kaldı adamı.

— Hayrola? Ne oldu gene?

Veli Sayın başı dertte insanların üzgün görünüşüyle iç çekti. El baş sallayarak yakındı:

— Bana bu dünyada rahat mı var?

— Anlat bakalım. Dokuzda mahkemeye gideceğim.

— Dur hele, acele etme. Daha dokuza yıl var. Her şey sırasıyla. Önce kahvelerimizi içelim... Gene o bildiğin hikâye...

Cebinden tütün tabakasını çıkardı. Kenan'a döndü:

— Kenan, hadi oğlum, sen Nihat Bey'le bana, benden birer kahve söyle, kendin de bir çay iç...

Kenan bir şey içmek istemedi. Nihat konuk olduğunu ansıttı. Veli Sayın kahve sözünü uzattı bu kez. “Çayı beğenmedinse gazoz iç” dedi Kenan’a. Nihat’ın bir şey içmek istemeyişine şaşıtı: “Siz kasabalılar bi tuaf oluyunuz. Bizim orlarda birnin kayvesini içmeyip geri çevirdin mi selâmını almadın sayılır...”

Urla’nın Gölcük köyündendi Veli Sayın. Urla’dan on beş kilometre uzakta toprağı kıt, otlığı kıt bir dağ köyüdür Gölcük. Tarlalarda, zeytinliklerde işleri kadınlarla çocuklar görür. Sağmalları çocuklar otlatır. Erkekler kendilerine uygun iş kalmadığından günün çoğu saatlerini kahvede geçirirler. Bu yüzden çabukluk nedir unutmuşlardır davranışlarında.

Veli Sayın cigarasını sardı. Sigara kâğıdını dilinin ucuyla boydan boya tükürükleyip yapıştırdı. Ceplerini karıştırarak birinden sarı kehribar ağızlığını, öbüründen kavlı çakmağını buldu çıkardı. Cigarasını ağızlığına yerleştirip yaktı. Yemenisinin sağ tekini çıkarıp, oturduğu koltukta bacağını kışının altına aldı. Bir yandan gelen kahvesini, cigarasını içerken, bir yandan da boşta kalan eliyle altına aldığı ayağını oğuşturarak davasını anlatmaya başladı.

Gerçekten de Nihat’ın bildiği hikâye idi davası. Veli Sayın yıllardır yeğeniyle uğraşırdı. Nihat, dört yıla yakın bir süredir Urla’da avukattı. Her üç ayda, altı ayda bir, daha doğrusu kafası kızdıkça, Veli Sayın yeni bir dava açardı yeğenine karşı. Sonra da haftada bir gelir, ayağını kışının altına alıp şimdi oturduğu koltuğa yerleşir, kahvesini cigarasını içer, Nihat’ı lâfa tutardı.

Hep sudan bahanelere dayanırdı bu davalar. Hakaret, sövme, hırsızlık, mesken dokunulmazlığını bozma, zarar ziyan... Geçmiş, Nihat’ın Urla’da avukatlık yapmaya başlamasından çok öncelere, yeğeni Hüsnü’nün askerden döndüğü yıla kadar uzanıyordu bu çekişmenin. Hüsnü bu davalardan, suçlamalardan sıyrılmakta ustalaşmıştı artık. Avukat, vekil tutmaz, zora geldikçe mahkemede görünür, tanıklarını getirir, kendisi bir sövmüşse dayısının kendisine beş sövdüğünü söyletirdi. Dayısının hırsızlık dediği suçun henüz aralarında kanuna uygun olarak bölüşmedikleri bir zeytinlikten yarım

kükürt çuvalı zeytin toplamak olduğu anlaşıldı. Yeğenin, dayısının evine girip çıkmasında mesken dokunulmazlığını bozan bir durum görmezdi yargıç.

Avukat Nihat her yeni davayı almadan önce bunları bir bir söyler, anlatırdı Veli Sayın'a. Dinle:emezdi bir türlü. "Olsun, sen ben ne dersem onu yap. Sen davayı aç, ötesine karışma" der, diretirdi Veli Sayın. İş ödeyeceği avukatlık ücretinin kararlaştırılmasına gelince, elleri titremeye başladılar ihtiyarın. İki üç kilo tereyağı parasından yukarı çıkmaya yanaşmaz, yalvarır, kırılır, gücenir, sonunda yumuşak yüzlülüğünden alabildiğine yararlanarak Nihat'ı davasını almaya razı ederdi. Aşağı yukarı şöyle bir konuşma geçerdi her sefer aralarında. Nihat bir kez daha: "Davayı kaybedeceksin!" derdi. Veli Sayın, başını geriye atar, dayatırdı: "Bu sefer bildiğin gibi değil! Bu sefer davam sağlam!" Davanın sonuçlandığı gün, duruşmadan çıkarlarken Nihat tutamazdı kendini: "Gördün ya, kaybettik. O sana ne demişse sen ona bir fazlasını demişsin!" "Onun tanıkları hep yalancı, hep namıssız!" "Seninkiler?" Veli Sayın sıkıştırdı: "Canım bu hâkim ne biçim hâkim? Anlamıyo mu? Ben onun büyüğüyüm, dayısıyım, yaşıım yetmiş. Ben Hüsnü'ye ne desem azar olur, öğüt olur, onun bana dediği küfür!"

Aradan bir hafta on gün geçince, Veli Sayın'ın yuvarlak kırmızı yüzü, burnu cama yapışık, gene yazıhanesinin kapı penceresinde görünürdü. Nihat gene nasıl olduğunu anlamadan yeni bir dava açmaya razı olurdu Hüsnü'ye karşı.

Şimdi de bu türlü bir davaydı dinlediği. Veli'nin on yaşındaki torunu ile Hüsnü, çeşme başında sıra kavgası etmişler, Hüsnü çocuğun kulağını çekmişti. Çocuğun Hüsnü'ye neler dediği, itişip kakışmalarının iç yüzü duruşmada anlaşılacaktı yine. Yargıç ciddiye almıyordu artık bu davaları. "Ne o Veli Sayın? Neler yaptı yine yeğenin sana?" diye gülerek başlıyordu sorguya. Nihat, anlattıklarını bıkkınlıkla dinledi: "Büyüksün, büyüklük sende kalsın, uzatma artık şu çekişmeyi..." dedi, davasından vazgeçirmeye çalıştı ihtiyarı. Söz geçiremedi.

Veli Sayın, mavi gözlerinde donup kalmış, kımultısız bir inatla süzdü Nihat'ı:

— Sen koskoca avukatsın, şu cahil Hüsnü'nün hakkından gelemeyecen mi? İki ay olsun dama tıktırmıcen mi şu hayırsızı?

Nihat güldü:

— Tıktıramam.

— Bir ay, bir hafta hapis yesin, gene de bana yeter!..

— O da zor...

Veli Sayın az düşündü:

— Zarar yok. Sen davayı kazansak da aç, kaybetsek de. Ben bir kere yola çıktım gayrı, geri dönmem.

— İyi ama Veli Dayı, ne geçecek eline? Bunca masrafa gireceksin...

Veli Sayın kızdı, her nasılsa öfkesini tutamadı:

— Daha açık söyletmesene beni. Kış sonuna kadar her duruşma günü, Gölcük'ten mahkemeye yaya gelsin gitsin, o da ona ceza. O da yeter... Kurtuldum diye ben oh dedirtir miyim ona? Sen aç davayı, burnu bir daha sürtülsün deyyusun...

Nihat, o güne kadar hiç düşünmemişti işin bu yanını. Gölcük köyünü, Gölcük yolunu, Hüsnü'yü bir anda ansıdı. Sabahın sisi yeni yeni dağılırken, dağın sırtında, çıplak gibi duran Gölcük geldi gözünün önüne. Yerlerde kırık bir dal parçası olsun bırakmayan rüzgâra karşı, erkenden, Hüsnü'nün ardından karısı avlu kapısını omuzlayarak kapattı. Tıraşsız solgun yüzü, başında ağarmış kasketi, buruşuk ceket, çekik dar pantolonu, nasırlı ayaklarında topuğu basık yemenileri ile Hüsnü kapının önünde kalakaldı. Ceketinin yakaları kalkık, elleri ceplerinde, başını omuzları arasına çekmiş, rüzgârın etkisiyle arada bir sendeleyerek yola düzüldü. İki yandan yuvarlanmış taşlarla kaplı, yer yer çamur, yer yer su tutmuş dağ yolunu döne döne Seferihisar şosesine indiğini görür gibiydi şimdi Hüsnü'nün. Yol ıssız, tenhaydı. Hava ayaz. Rüzgârın savurduğu soğuk bir yağmur bindirdi. Ahlatlar, deliceler, palamutlar, bodur meşeler, sağda solda sivri sivri çıplak kayalar arasında sığınıp sağnağın geç-

mesini bekleyeceği bir yer yoktu Hüsni'nün. Koltuğunun altında ne olur ne olmaz diye taşıdığı katlanmış bir un çuvalını açtı. Çuvalı dip tarafından çukurlaştırıp gocuk gibi başına çekti. Yürüyüşünü hızlandırdı. Daha Seferihisar şosesine inecek, Bademler'in altından vurup Urla belenine tırmanacak. O kuru bacakları, keçi yürüyüşüyle ancak üç saatte adliyece varacak. Mahkeme koridorlarında ıslaklıktan daha da keskinleşen bir ağıl kokusu yayılan üstünü başını kurutmaya çalışarak duruşma sırasının gelmesini bekleyecek. O saatlerde köylülere görünmek için köy kahvesine çıkacak Veli Sayın. O içeriye girerken bacanağı İbrahim Elmas: "Yahu bacanak, benim aklımda kalan, senin mahkemen yok muydu bugün? Sizin Hüsni bu sabah erkenden Urla'ya indi. Senin ne işin var buralarda?" diyecek. Taşan keyfi boncuk gözlerinde yansıyarak Veli Sayın kahvenin sobasına yaklaşacak: "Bu havayı görmeyen mi sen İbrahim? O gitçek elbet. Benim abukatım var. Davam gitsem de, gitmesem de yürür. Bu havalarda mahkemeye gitçek olduktan sonra ben ne diye sayıyom abukata bunca parayı?" Sobanın yanına bir sandalye çekip yerleşirken ocakçıya seslenecek: "Sen hele getir oğlum benim kayvem. Şöyle bol köpüklü, okkalı olsun..."

Başka bir gün, hava güzel, Hüsni'nün tam aşılıkta işlerinin sıkışık bir zamanı. Aksi gibi de o gün tanıklar dinlenecek. İster istemez işi gücü bırakıp Urla yolunu tutuyor Hüsni. Veli Sayın neden sonra yola çıkıp, yarı yolda onu yakalıyor, beygirin karnına topuklarını indirip geçip gidiyor yanından. Tanıkları dinlenirken o da köyde kalamaz elbet. Hüsni'nün karısı o gün aşılıkta yalnız çalışırken kocasının nerede olduğunu ansıdıkça kollarını uzatıyor göğe: "Büyük Allahım, gayrı sana daha ne diyeyim bilmem ki? Bizim gibi fukaraları böyle mahkeme kapılarında süründürenlerin yüzünü güldürme..."

— Veli Dayı, senin Hüsni yaya mı gelip gidiyor mahkemeye?

— Yaya ya! Başka neyle gelip gidecek? At, eşek ne gezer o baldırı çıplakta?

Veli Sayın'ın yüzü gülüyordu:

— Demem doğru değil mi, sen söyle Nihat Efendi? Hiç değilse yola gelene kadar bizim o yokuşlarda gelsin gitsin diyorum irezil...

Nihat ilk tanıdığı sıralarda hoşlanırdı Veli Sayın'ı dinlemekten. Alaycılığı, kendine özgü kurnazlığı ile kişilik sahibi bir insan olarak görürdü onu. Sonra sonra anlattıkları birbirinin tekrarı olarak kaldıkça, geliş gidişleri, gevezeliği kendisi için çekilmez olmuştu. Şimdi ise yetmişinde, saçı sakalı ağarmış bir adamın öz yeğenine eziyet etmekten duyduğu zevkle gülüşünü, üstelik kendisini bu oyuna ortak etmeye kalkmasını, çirkin, bayağı buluyordu. Davayı almayacaktı. Veli Sayın'dan doğru dürüst bir ücret istedi. İhtiyar, sakalını bıyığını çekiştirmeye başladı:

— Şaka mı ediyon?

— Niye şaka olsun?

— Hadi, deyeceksen şunun bir olurunu deyiver de ben de gücüm yeterse he diyem...

— Olurunu söyledim.

— Sen şimdçi o söylediğini unut hele. Kaça alacan davamı? Buna uygun bir fiyat söyle?..

— Dediğim gibi...

— Bu kadar yıllık hukukumuz var. Sen şimdçi kırıyon mu beni?

Nihat sustu.

— Ben senden memnunum. Başka vekile gitmeyem. Naz etme hele de, dediğinin yarısını verem...

— Yapamam.

Veli Sayın saldırıya geçti:

— Desen ya, sen de büyüdün gayrı! Bizim ödediğimizi beğenmez oldun...

Nihat saatine baktı, dokuza geliyordu. Masanın üstünde duran çantasını kavradı, ayağa kalktı:

— Kuşura bakma, benim mahkemeye gitmem lâzım...

Veli Sayın kolunu kaldırarak onun önünü kesti:

— Az daha otur, acele etme. Hâkimler hemen gelmez. Sen hele bir he de şu benim işe, gerisini, hakkını ödemeyi bana bırak. Ben bilirim nasıl gönlünü edeceğimi. Kırma beni...

Nihat kararlıydı:

— Diyebilsem derdim. Hem bu çıkmaz davalarla uğraştırma beni. Beni dinlersen sen de uğraşma. Kusura bakma...

Veli Sayın, kendisinden beklenilmeyen bir çeviklikle koltuğun önünde duran yemenisinin tekini ayağına geçirerek doğruldu:

— Bunun kusura bakacak yanı mı kaldı gayrı. Bundan sonra benden sana hayır gelmez diyon sen bana açık açık...

Elini cebine attı. Bozuk para kesesini çıkardı. İçtiği kahvenin parasını ödemeye kalktı.

Nihat'ın canı sıkıldı:

— Kahven ödendi Veli Dayı...

Kenan tekrarladı:

— Kahve ödendi...

Kesesinin ipini tekrar dolarken ihtiyarın elleri titriyordu:

— Bileydim ben senin böyle edeceğini, beni böyle karşılayacağını, ayak atmazdım yanına!.. Neyse benim de davamı alan bulunur elbet...

Kapıya doğru yürürken ekledi:

— Hoşçakal, benden yana ettiklerim helâl olsun...

Uğradığı saldırı öfkелendirdi Nihat'ı. Gene de kendini tuttu. Soğuk soğuk mırıldandı:

— Güle güle...

Veli Sayın'ın gölgesinin pencerenin buzlu camından hızla geçtiğini görünceye kadar kımıldamadan yerinde kaldı. Onun üzüldüğünü gören Kenan, pencereye doğru:

— Bunak! dedi, kızgınlıkla. Sonra ekledi: Aldırmayın siz onun dediklerine...

Urla'nın bolluk yıllarından kalma, yapısına demirin, mermerin cömertçe harcandığı, üç katlı o güzelim hükümet konağı 1949 yılı kışında, rüzgârlı bir gece yarısı çıkan, hızla gelişen bir yangınla yandı. Kimi, yangının iyice söndürülmeden çöp sepetine atılan bir cigaradan, kimi elektrik kontağından çıktığını söyledi. Dedikoduyu daha da sevenler, kasabanın ileri gelenlerinden birinin yüklü vergi borçlarından sıyrılmak için, bir odacıya para vererek yangını çıkarttığını yaydılar. Soruşturma sonunda bütün resmi yapıların yanmasında olduğu gibi, yangının suçlusu bulunamadı. Sonuç olarak eski yapı bırakıldı. Hükümet daireleri, yangında kurtarılan eşyaları, defterleriyle kasabadaki çeşitli devlet yapılarına yerleştirildi. Adliye de bu göç sırasında kasabanın eski güzel yapılarından birinde çalışan Tekel memurluğuna taşındı. Ceza, sorgu yargıçlıkları, icra memurluğu ile mahkeme kalemine, Tekel memurluğunun giriş katında, hukuk yargıçlığı ile savcılığa da üst katında oda bulundu.

Avukat Nihat, o gün dokuz buçuğa doğru, içerde sofada gittikçe birbiri üstüne yığılan, çoğunun avukatı olduğu davacı-davalı kalabalığından kaçmış, yangından bu yana adliyenin yerleşip kaldığı Tekel memurluğunun ikinci kat balkonundan bakıyordu. Balkonun solda duvarla bitiştigi köşedeydi. Sırtını hafifçe duvara vermiş, balkonun parmaklığı üstünde tuttuğu çantasının ağırlığını, niçin, neden orada olduğunu unutmuştu. Yüreği ezilerek yazın bittiğini görüyordu ne yana baksa, hüznleniyordu.

Yanıbaşından bir çitlembik ağacı geçiyordu göğe doğru. Bir ahırın karanlığından size bakan bir boğanın, bir aygırın gözleri gibi ışıldıyordu ağacın teni. Yaprakların koyu, ışıltılı yeşili, gövdesinin paslanmış bakıra çalan siyahlığı ile yaşam fişkırıyordu ağacın her yanından. Işığı çiğneyen, yutan, hemen sindirerek yapraklarının alt

yüzünde gölgeye çeviren güçlü bir hayvan gibi canlı görüyordu ağacı.

Gökyüzü açıktı alabildiğine. Evcil bir mavilikteydi. Soluk yüz-lü eylül ışığı camlardan kırılır gibi düşüyordu. Durduğu yerden gözleri kamaşmadan bakabiliyordu göğe. Aşağıda bahçede akasya ağaçları, çiçek kümeleri arasında bekleyen köylüler bahçenin birer parçası gibi duruyordu eylül ışığında. Akasyaların yaprakları ara-sında salkımların çanakları sararmıştı. Ağaç dipleri salkımlardan dökülen soluk çiçekler, kuru çanaklarla doluydu.

Karşıda küçük bir çam korusu ile kaplı tepenin inişinden de-niz gözüküyordu. Daha doğrusu bir saat uzaktaki denizden küçük bir parça. Bundan on beş gün önce bakacak olsa, seslenir, gel derdi o küçük deniz parçası. Şimdi ise suskundu. Uçucu kaçak bir anlam takınımıştı.

Bir haftadır denize girmiyordu. Bir hafta önce sabah elinde mayosunu, havlusunu sardığı paketle, denize diye evden çıkmış, dolmuşlara varmadan Cumhuriyet alanında tatilden dönen Dr. Çetin Özgen ile karşılaşmıştı. Özlemişti doktoru. Önce ayakta, sonra Park kahvesinde oturarak çeneye dalmışlar, denize gitmekten vazgeçmiş-ti. Ertesi sabah yazıhanesinde oturup çalışmış, denize gitmeyi öğle-den sonraya bırakmıştı. Öğleden sonra deniz saati gelince üşenmiş, Doktor Çetin'i bulup Park kahvesinde tavla oynamıştı.

Yaz böyle biter işte! Bir gün durduğunuz yerden gözleriniz ka-maşmadan bakarsınız göğe. Çitlembikler, iri ağaçlar yazın bol ışığı-nı emer, toprağa çekerler. Akasyalar salkımlarını dökmeye başlar-lar. Bir sabah denize diye evden çıkar ama gitmezsiniz. Ertesi gün denize gitmeye üşenir, bir iki gün daha geçmeden denizi büsbütün unutursunuz. Daha sıcakların ardı kesilmeden kapalı bir gömlek gi-yer, kırvat takarsınız. Avukatsanız, ceketiniz, cüppeniz sırtınızda, adliyenin bir köşesinde bulursunuz kendinizi...

Karşıda, tepenin inişinden görünen o deniz parçası İzmir Kör-fezi'nin çıkışıdır. O deniz parçası gide gide İstanbul'a varır. O ma-viliğin içinden duman gibi, görüntü gibi çıkıp gelen biri vardı karşı-sında şimdi. Bakışlarını üstüne dikmiş, onu sorguya çekiyordu:

“Ne işin var burada? Kimi bekliyorsun? Neden buradasın da, ilk gençliğinde yaşamayı düşlediğin yerlerde değil? Otuzu buldu yaşın...”

“Ne çabuk! Sahi otuzu buldum mu?”

“Buldun elbet! Ola ola bu yaşta, bir taşra avukatı olabildin işte. Az önce içerde karşılaştığın o yaşlı Reşat Bey, senden daha gençti burada işe başladığında. Bak ona, geleceğini gör...”

Yabancıysa değil, kendisinden beş yaş genç Nihat’tı karşısındaki. Umut dolu, inanç dolu, dünyayı kucaklamak için kollarını açan, kucaklayıp kaldıracacağını sanan Nihat! Beş yıl içinde nasıl olmuştu da bu kadar uzaklaşmıştı kendinden?

“Aldattın beni! Umutlarımı boşa çıkardın. Ne oldu senin gençlik düşlerin?”

“Biraz param olsun İstanbul’a taşıyacağım yazıhanemi.”

“Nasıl olacak senin paran? Bir çift ayakkabı, bir elbiselik kumaş parasına aldığın, çantayı dolduran o sıradan davalarla mı? Hem onu da tutmasını bilmiyorsun. Şehir kulübünde, pokerde parasını almaya kıyamadığın küçük memurlara dağıtıyorsun. Cebinde kalanı da hafta sonunda İzmir’e inip bir gecede savuruyorsun.”

“Biraz daha sabırlı ol. Kazancım her yıl daha iyiye gidiyor. Deneylerim arttıkça kendime güvenim de artıyor.”

“Hem bakıyorum köylülerle pek içli dışlısın. İyice alışmışsınız birbirinize. Aralarından kolay kolay kopabileceğini mi sanıyorsun?”

“Ne zaman geldin sen? Ne kadardır beni gözlüyorsun?”

“Adliyenin bahçesine girişini gördüm. Bahçede sessiz duran köylüler seni görünce kımıldadılar. Gülmeye, konuşmaya başladılar. Sen gelmeden önce ağaçlar, çakıllar gibi dilsiz, devinimsizdiler. Sen de sevindin onların her birinin elini sıkarken. Dedim ya, iyice kaynaşmışsınız. O kadar rahat anlaşıyorsunuz ki, geleceğin için umutlarım büsbütün kırıldı. Unuttun beni, unuttun gençlik düşlerini, yeteneklerini...”

“Hayır, unutmadım. Az daha bekle, göreceksin...”

"Ben göreceğimi gördüm. Ardında oğullanan köylülerin başında neydi o adliyeye girişin? Kimbilir ne kadar övünüyorsun seni el üstünde tutmalarından? Politikaya atılsana! Çok geçmez milletvekili olursun..."

"Alayı bırak!"

"Hele o konuşmalarınız?.."

"Karşılıklı soracaklarımız vardı..."

"Hepsini duydum. Ne de önemli sorular ya! Tanıklarını getirdin mi? Bilirkişi raporunu vermiş mi? Ne diyor raporunda? Çok büyük işler görüyorsun Allah için! Hele o ikide bir, aman bey şunu sor, bunu unutma diyen kuruntulu köylüye gösterdiğin sabır imrenilecek şey doğrusu."

"Sandığın kadar sıkıcı insanlar değildir onlar..."

"Onu diyen kim? Gördüğün iş senin işin değil! Bırak o işi, senden daha istekliler, senden daha para canlıları görsün! Sen, cesaretin varsa, korkak değilsen ilk gençlik düşlerine dön. Avukatlıktan başka iş gelmez mi elinden?"

"Biraz daha sabırlı ol diyorum sana..."

"Biraz daha mı? Bak, yeni adalet yılı başladı. Bundan sonra her sabah bugünkü buluşmaların tekrarlanacak. En azından temmuzun sonuna kadar yerinden kımıldayamayacaksın, bunu bil!"

Balkona giren arkadaşı avukat Sıtkı Boztepe'yi görünce dalgınlığından sıyrıldı. Sıtkı, davaları için İzmir'den geliyordu. Severlerdi birbirlerini. Sarılıp öpüştüler. Sıtkı: "Özledim seni yahu..." dedi.

— Ben de seni. Nasılsın?

— Şöyle böyle...

— Nasıl geçirdin yazı?

"Hiç sorma" diye başladı Sıtkı. Ceza mahkemelerinde tutuklu görülen bir iki davası, bazı icra kovuşturmaları vardı. Onların ardında koşmuş, bütün yaz kımıldayamamıştı yerinden. Dört beş kez denize girebilmişti ancak. "Ya sen?"

"Ben de öyle" derken Nihat'ın acı bir rüzgâr anaforlandı içinde. Bir iki kitap, bir iki roman okumuştı. Kasabanın dört kilometre

ilerideki deniz kıyısı mahallesine inmişti bazı akşamlar. Oraya dışardan yazlığa gelenlerle, bir kahvede briç oynamıştı. Sıtkı'dan biraz daha çok denize girmişti. Başka? Başka, düş kırıklıklarının, pişmanlık duygularının yüreğinde ağırlığıydı yazdan kalan. Yaz, daha başka ne getirebilirdi ki bir taşra avukatının yaşamına?

Sıcaktı. Boğucu bir basınç vardı havada. Göğsünde, sırtında alev alev dolaştığını duyuyordu sıcaklığın. Üstünde cüppesi ağır geliyordu. Gömleğinin yakasını ikide bir işaret parmağı ile çekiştirerek ferahlamaya çalışıyordu. Sıtkı da rahatsızdı sıcaktan. Boynunu yakasından kurtarmak istercesine sık sık sağa sola döndürüp duruyor, elinde mendil, ensesinin, alnının terini silip duruyordu. Sinirli sinirli:

— Felaket sıcak, diye mırıldandı.

Nihat:

— Haklısın, dedi, yaz bitti sandık ama, sıcaklar geri geldi...

Bir adım ötelerinde duran bir köylü tasalı bir yüzle: "Hava top-luyor" diye konuşmalarına karıştı. Adam anlaşılmayan bir yere bakıp duruyordu. Köylünün baktığı yöne baktılar. Kiremitlerin, ağaç-ların üstünde hızlı bir titreşim görülüyor, uzaklardaki deniz parçası gittikçe buğulanıyordu...

Balkonda biri tıknaz, kısa boylu, öbürü kuru, yanık yüzlü, iki köylü daha vardı. Tanıklığa gelmiş olacaktı. Tıknazı:

— Zamanı, dedi kesin bir ses tonuyla.

Yanık yüzlüsü, onunla ilk konuşan köylünün arasını bulmak ister gibi yumuşaklıkla söze girdi:

— Toplasın varsın. Neyimiz kaldı dışarda islanacak?

İlk konuşan köylüye dönerek ekledi:

— Senin bir şeyin kaldı mı dışarda?

Öbürü duygularını açığa vurmayan bir sesle karşılık verdi:

— Üç beş kargı tütünüm var kırmandalda ama, zararı yok. Çocuklar çardakta. Yağarsa, yolunu bulur, islanmasını önlerler...

Tıknazı yineledi:

— Zamanı! Yağmalı artık...

Yanık yüzlü yeniden araya girdi:

— Senin sürün var, yağsın, otlar sürsün istersin. Ama daha millet çoluk çocuk dışarlarda, çardaklarda. Sen hele yağmur bir hafta daha geciksin diye dua et.

— Yağmurun yararı bir bana mı? Zeytinlere yaramaz mı? Nadaslara yaramaz mı?

— Yarar yaramasına ya, bir hafta daha gecikse kimseye zarar dokunmaz.

Tıknaaz aksileşti:

— Senin benim dememle mi? Havaya baksana! İyice topluyor. Besbelli yağacak işte...

Tartışma başka bir köylünün balkon kapısından, hukuk yargıcının geldiğini haber vermesiyle kesildi. Nihat'la Sıtkı sofaya geçtiler. Sıtkı, müvekkili ile konuşmak üzere ayrıldı. Nihat'ın yeniden köylüler sardı yöresini. Sabahtan karşılaştığı o kuruntulu köylü yatışmıyordu bir türlü: "Aman bey, unutma" diyordu. "Karşı tarafın tanıkları hep akraba. Nesi olduklarını sor..." Dayanamadı, boşandı: "Unutmam dedik ya kardeşim, daha ne diyeyim? Yemin mi etmemi istiyorsun?" Başka bir gün olsa, olur der, güler geçerdi onun bu meraklanmasına. Adam, köylülere özgü alınganlıkla hemen kırıldı: "Ben derdimi sana da dinletemezsem, kime dinleteyim bey?" Nihat duyduğu pişmanlıkla köylünün sırtını okşadı, gönlünü almaya çalıştı: "Kusura bakma, sıkıntılıyım bugün, havadan belki de. Hadi sen, meraklanma, mahkemede gel, yanıma otur..." Köylü somurtuyordu hâlâ: "Ben seni sıkacak bir şey demedim ki bey..."

Yalnız olsalar belki de adam kırılmayacaktı bu kadar. Ama öbür köylülerin yanında Nihat'ın kendisini azarlaması yaralamıştı onurunu. Gerçekte ise çenesi düşüklerdendi köylü. Kendine göre bir övünme payı vardı Nihat'ı uyarmalarında. Davasından söz açıldıkça yakınlarına, köydeki eşine dostuna: "Ben avukatı tembihlerim" demişti. Şimdi ise konuşmalarını dinleyen köylülere aklınca avukatı tembihlediğini duyuruyordu! Her mahkeme dönüşü evde, köy kahvesinde: "Avukata vardım. Yazıhanesinde oturttu. Kahvemi ısmarladı. Diyeceğimi enine boyuna bir güzel anlattım. Ne olur ne

olmaz. İşi çok, bakarsın bir unutkanlığına, dalgınlığına geliverir. Kulağını iyice doldurdum. Dinledi dinledi, haklısın, dedi” diye anlattıkça rahatlardı. Çoğu köylüler gibi davasını kazanmak ya da kaybetmekten daha önemli olan, avukatın, o okumuş, dürüstlükten yana kaymakamların, hâkimlerin eline su dökemez diye bildikleri güleryüzlü, alçakgönüllü Nihat Bey’in, kendisine hak vermesi, karışısına alıp kahve ısmarlaması, sözünü kesmeden dinlemesiydi. Kaybetmeye alışıkta ama, horlanmaya alışamıyordu o da bütün köylüler gibi.

Nihat bir daha sırtını okşadı köylünün: “Sen davayı bana bırak. Kazanacaksın dedim, kazanacaksın. Mahkemeden sonra yazıhane-ye uğra, vakit olursa uzun uzun konuşuruz.”

Beklediği gibi yüzünün güldüğünü gördü köylünün: “Hoş gör bey, biz köylüyüz, cahiliz ne de olsa. Çok laf ediyoruz, ama canımız çok yandığından.”

Sıtkı, müvekkili ile konuşmasını bitirmiş, yanbaşıda duruyordu. Nihat’ın koluna girdi:

— İçerisi daha boğucu geldi bana. Balkona çıksak mı?

Yeniden balkona çıktılar.

Aksi bir gündü bugün. Sabahleyin önce Veli Sayın, az önce de bu köylü terslikleriyle iyice sıkılmışlardı canını. İkide bir: “Kusura bakma, kusura bakma!” Ne diye suçlu olmadığı halde böyle önüne gelenden özür dilemek zorunda kalıyordu? Duyduğu üzüntü ile köylüye sert davranmakta haklı olduğuna inandırmak istiyordu kendini.

— Alınan oluyor bu köylüler, dedi. Çocuk gibi hoş tutmak gerekiyor hepsini ayrı ayrı...

— Bırak artık uzatma...

— Hem cahiliz derler, hem de bildiklerinden şaşmaz, söylediklerini bilerek söylerler...

— Sen fena alıştırmışsın...

— Duydun mu konuştuklarımızı?

— Duydum...

— Haksız mıydım?

— Gönül alman fazlaydı...

— Elimde değil. Surat asmalarına dayanamıyorum. Boyunları

bükük gördüm mü dokunuyor bana...

Sıtkı güldü:

— Nazlarına katlan öyleyse...

Nihat hâlâ atamıyordu içindeki sıkıntıyı:

— Anlaşıldı, dedi, bu avukatlık bana göre değil...

Sıtkı dalgınlaştı:

— Hangimize göre? Hangimiz bu işi severek yapıyoruz ki?..

3

Saat 10'da duruşma salonunun kapıları açıldı. Mübaşir adını seslenince Nihat kapının ağzına yığılan meraklı köylü kalabalığı arasından salona girdi, yerini aldı.

Duruşma salonunu, masaları, dört yıldır karşısına çıktığı yargı-cı yadırgadı. Yargıç, tutanak yazıcısı, mübaşir, hep uzaklardan, asıl bulunmaları gereken yerden koparılıp da durdukları yerlere sürük-lenmiş gibiydiler.

Ne yapacaklardı şimdi? Neden bir araya gelmişlerdi buraya? Neydi bu oynadıkları oyun? Ama konuşuluyordu işte. Sorular soruluyor, karşılıklar veriyor, kendisi de katılıyordu bu konuşmalara. "Ölü bunlar" diyordu salondakilere bakarken içinden. "Ya ben? Ben de ölüyüm. Rüya görüyoruz ya da sayıklıyoruz. Ağızlarımız açılıp kapanıyor kendiliğinden. Ağız boşluklarımızda dönen bir ses bandından geliyor bu sesler; kanımızdan, kalbimizden değil..."

Yargıç hiç de çalışma heveslisi görünmüyordu o gün. Yüzü çatık, sıkıntılıydı. İki gün önce Park Kahvesi'nde oturdukları yargıç başka bir adamdı, bu karşısındaki başka bu adam. O Park Kahvesi'ndeki adam, arada bir gülebilirdi, çayın tadını duyabilirdi. Bu ise

yazın öldürdüğü, ölüsünü Park Kahvesi'ndeki sandalyesinden sürükleyip buraya attığı bir adamdı. Birer ikişer dakikada geçiriyor-
du davaları. Nihat'a davacı ile davalı masaları arasında yer değiştirmek düşüyordu sadece. Çokluk davalar bir parmak ilerlemiyordu. Hava'nın sıkıntısından kurtulmak için yargıcın gömleğini parmak uçlarıyla orasından burasından tutup silkelediğini, cüppesinin yen-
lerini dirseklerine doğru sıyırdığını görüyor, bakışlarının sık sık sa-
lonun penceresinden, az önce kendisinin balkondan seyrettiği deniz
parçasına, çitlembik ağacına takıldığını yakalıyordu.

Bir duruşma daha, karşı taraf vekilinin işi savsaklaması yüzün-
den olduğu gibi bir ay sonraya kalmak üzereydi. Yargıç defterini aç-
mış gün arıyor, oralı görünmüyordu. Birden bir düşmanlık duydu
yargıca:

— Bir dakika, dedi.

Yargıç sıkıntılı bakışlarını üstüne dikti:

— Buyurun...

Konuşmaya başladı. Karşı tarafın işi uzatmak istediğini söylü-
yordu. Yargıç, pencereye, çitlembik ağacına çevirdi bakışlarını. Sö-
zünü tamamladığı sırada yeniden ona döndü:

— Söyleyecekleriniz bitti mi?

— Bitti!

— Bunları gelecek oturumda hatırlatırsınız!

Yargıçla bir daha göz göze geldiler. Aslında değerli bir hukuk-
çuydu yargıç. 1934 yılında İstanbul Hukuk Fakültesi'ni bitirdiği sı-
rada Adalet Bakanlığı'nın açtığı bir sınavı birincilikle kazanarak
Lozan'da dört yıl daha okumuş, doktora vermişti. Yurda dönünce
askerliğini yaptıktan sonra, istese İstanbul ya da Ankara'da görev
alabilirdi. Nedir ki bütün bürokratları adeta bir tür olarak görüyor,
hamamböceklerinden ne kadar tiksiniirse öylesine tiksiniyordu. He-
le kodamanlık taslayanlardan, neredeyse midesi bulanıyordu. Bir
akrabalık dolayısıyla İzmir'e yakın bu ilçede görev almayı kendisi
istemmişti. On bir yıldır da şimdiki görevindeydi. Öyle pencereye,
çitlembik ağacına bakarken, o da Lozan'da kalan gençlik günleriyle

göz göze gelmiş olamaz mıydı? Nihat şimdi düşman değildi yargıca. Az önce kabaran öfkesi gelip geçmişti. Hafifçe gülümseyerek: "Hay hay" dedi. Yargıcın gergin yüz çizgilerinin yumuşadığını gördü. "Sıcaktan!" diye düşündü. "Hepimizi sinirli eden bu sıcak!"

4

Çarşı camisinde öğle ezanı okunurken Nihat adliyeden çıktı. Adliyenin bahçe kapısı karşısına düşen caminin şadırvanını çepeçevre öğle namazı için aptes alanlar kuşatmıştı. Çeşmeleri tutan adamlar, arkalarında sıra bekleyenlerin sabırsızlığını uzatarak, kolları paçaları sıvalı, kasketlerinin önü enselerine dönük, ağızlarını burunlarını çalkalayıp sümkürerek gürültülü bir biçimde temizlerken, Tanrı'ya şükür makamında mırıldandıkları sözler, yüzlerine her su vuruşlarında yarıda kalıyor, ördekler gibi bir türlü suya doyamadan yıkanıyor, yıkanıyorlardı.

Yan yatmış bir Y harfini alırsanız, İzmir şosesi bu Y harfinin alt çizgisinden gelir, Cumhuriyet Alanı'nda çatallanarak, Urla içinde biri batıya (Zafer), öbürü güneydoğuya (Şehit Kemal) doğru uzayan iki ana caddeye dönüşür. Daha sonra kasabadan çıkarken bu caddelerden birincisi Urla'yı Çeşme'ye, öbürü Bademler köyü altından Seferihisar'a bağlayan yollarla birleşir.

Kasabanın çoğu kahveleri Cumhuriyet Alanı'nın çevresi ile bu iki ana cadde üzerinde sıralanır. Kasabada kırk iki kahve olduğu söylenirdi. Bu sayı, kahveye çıkmadıklarına göre kadınlarla çocukları hesaptan düşerseniz, insan sayısı on bir bine yaklaşan kasabada, aşağı yukarı her yetişkin erkeğin kahvede bir sandalyesi olduğu anlamına gelir.

Nihat, caminin şadırvanı önünden Şehit Kemal Caddesi'ne çıktığı sırada havadaki sıcaklığın daha da arttığını duyuyordu. Yaz sıcağı değildi bu. En gölge yerlere kadar sokulan su buharı ile karı-

şarak sivilaşmış bir ağırlıktı havada soluduğu. Arada bir ağaçların yapraklarını kımıldatan sıcak rüzgâr, geçtiği her yeri, otları, yaprakları sarartıp kavurduğu gibi, yakıcı soluğu ile yalayarak, yalaz yalaz geçiyordu yüzünden, saçlarından. Sabahtan ağaçların, damların üstünde gördüğü o titreşimin alçaldığını, sokağın taşlarından yükselecek, canlı bir cismin gölgesi gibi önünden geçtiği dükkânların beyaz badanalı duvarlarına vurduğunu görüyordu.

Cumhuriyet Alanı'nı kuşatan kahvelerin kaldırımlarını kaplayan bütün sandalyeler doluydu. Nihat alandan Zafer Caddesi'ne doğru döndü. Yazıhanesine gidiyordu. Oradan her geçişinde, özellikle mahkeme dönüşleri, oturanlardan birinin fırlayıp: "Nihat Bey, buyur bir kahve iç" diye seslenmesine o kadar alışmıştı ki, kulağı seste, her an adını işiteceğini, çağrılacağını sanıyordu. Çağırarak olana şimdiden kızmaya hazırdı. Seslenen kim olursa olsun, bu kez verecekti ağzının payını. Çağıran, babasının hayrına yolunu kesmezdi onun. Yazıhanesine bile gelmek zahmetine katlanmadan, bir fincan kahve karşılığında, karışık birtakım hukuk işlerini danışmaya kalkardı. O gün her nasılsa kimse kesmedi yolunu. Yürürken karşılaştığı, kahvelerde oturur gördüğü herkesin akıllı bir başka yerde gibi görünüyordu o gün. Nereye baktığını kestiremiyordu bütün bu insanların. Gördüğü tanıdıkları ancak iyice yaklaştıkları, neredeyse burun buruna geldikleri sırada belli belirsiz bir merhaba diyerek yanından geçip gidiyor, adamın da kendisini gördüğünü ancak o zaman anlayabiliyordu.

Köprübaşı'na kadar inerken berberden çıkan İbrahim Kâhya ile karşılaştı. Merhabalaşıp birbirlerinin önünde durdular. İbrahim Kâhya hemen elini cebine attı, Büyük Kulüp paketini çıkardı, Nihat'a cigara tuttu. Selâmi, elinin dostça uzanışı ile karşısındakine sıkıntısını unutturan insanlardandı. Sokakta selâmını alan kim olursa olsun, yanından yürüyüp geçmez, durur, elini cebine atar, paketini çıkarıp cigara tutar, hatır sorardı. Derin, üzgün bakışlı mavi gözleri "neyin var?" gibilerden dolaşıp duruyordu Nihat'ın yüzünde.

— İçmeyeyim, dedi Nihat. Daha çok hararet veriyor...

İbrahim Kâhya, kendi de cigara yakmadan paketini cebine koydu.

— Sen bilirsin... Nasıl işler?

— İyi.

— Keyfin?

— Fena sayılmaz.

— Ötesine aldırma...

Sustular. Nihat, hemen ayrılmak istemiyordu ondan:

— Bu ne sıcak, bugün?

— Ee olacak o kadar, zamanı...

İbrahim, alnında boncuklanan terleri mendiliyle silerek ekledi:

— Bey, hani bir akşam oturup rakı içecektik seninle? Sözünü unuttun mu?

— Unutmadım.

— Eee, ne oldu?

— İçeriz elbet...

— Ne zaman?

— Rahat bir günümüzde...

— Bu iş öyle bugünden yarına atmakla olmaz. Kararlaştırıl-
m...

— Konuşuruz gene...

— Söz mü?

— Söz...

Ayrıldılar.

Yazıhanesinin kapısını, penceresini açık buldu. Bir köylü, Kenan ile konuşarak kendisini bekliyordu. Masasına geçerken, açık pencereden, kapıdan içeriye dolan kara sinekler yüzüne, ellerine konarak karşıladılar onu. Sokağın bütün sinekleri yazıhaneye doluşmuştu âdeta. Kenan'ın yüzüne gözüne konan sinekleri kovmaya çalıştığını gördü. Köylü ise oralı değildi. Hafif bir kımıldama, küçük bir el devinimi ile kurtuluyordu sineklerin saldırısından.

— Kapa Allahını seversen şu kapıyı, pencereyi, dedi Kenan'a. Kaç defa söyledim açık tutma diye.

Kenan dörde katladığı bir gazeteyi sağa sola sallayarak yazıhane-
neyi dönme-ye başladı:

— Çok sıcak Nihat Ağabey...

— Açıyorsun da serinliyor mu? Dışarı-
sı nasıl kavruluyor gör-
müyor musun?..

Köylü söze karıştı:

— Eh, zamanı!

Sabahtan beri herkesin dilinde bir “zamanı”dır gidiyordu.

— Neyin zamanı?

— Bu sıcak yağmur sıcağı...

Köylünün sesi bile gülüyordu:

— Mayısın yirmisinden bu yana yağmur düşmedi. Her yan ku-
rudu. Bu sıcak, yağmur habercisi... Varsın kavursun.

Yağmur sıcağı! İlk kez duyuyordu bu deyi-
mi. Sabahtan beri bunalımını duymakla da ne olduğunu yeni öğreniyordu. Hoşlandı
bu deyimden. Kitaplardan, okullardan, büyük kentlerde gezdiği
müzelerden öğrenemediği şeylerdendi bu da. Köylülerin öteden be-
ri doğa ile yaşamla bağdaşan bu türlü bilgilerine hayrandı.

Belli ki sıcak hiç şaşırtmamıştı köylüyü. Sıcak soğuk karşısın-
da hiç değişmeyen bir tutumu vardı onun. Rüzgârlarla, güneşle kav-
rulmuş derisi, geç ısınıp geç soğuyan ayrı bir cisimden yapılmış gi-
biydi.

— Sineklerin içeriye üşüşmesi de ondan bey, dedi. Yağmur ya-
kın. İkindiye varmaz indirir. Kara sinekler içeriye üşüştü mü, bun-
dan böyle kulağında bulunsun, bil ki yağmur kapıda...

5

Yalınayaktı. Nasırlı topuklarını, ucuna iğreti oturduğu sandal-
yesinin ön ayakları arasındaki bağlantıya takmıştı. Dizkapakları, kı-
cı eski bir öğrenci önlüğünden kesilmiş yamalarla kaplı, soluk pan-

tolununun paçalarını uçlarından kıvrarak bir karış kadar yukarıya sıvamıştı. Belinde kırmızı bir kuşakla, basma bir mintan tamamlıyordu giyimini. Kulağı radyodaydı. Radyodan başka birşey duymuyor, hatta bütün gücünü duyma özelliğine harcadığından, çevresindekileri görmüyor, bastığı oturduğu yeri ayıramıyor gibiydi. Bir elinde bir çay bardağı, öbüründe çay tabağı vardı. Kulağı radyoda, arada bir bardağı dudaklarına yaklaştıracak oluyor, sonra yudumlamayı unutarak, elini ağır ağır eski yerine getiriyordu.

Radyo ögle haberlerinin ardından Kore'de ölenlerin adlarını veriyordu. Konuşmalar durmuştu Park Kahvesi'nde. Nargile tiryakileri bile tokurtusunu kesmişlerdi nargilelerinin. Kalın, uçları kıvrık bıyıklarının altında, dudaklarının ucuna dayalı tuttukları marpuçlarından, çok hafif, belli belirsiz soluklar çekiyorlardı. Ama o, damla damla erir gibi, sandalyesinde gittikçe küçülen büzülen oturuşuyla ilk bakışta ayrılıyordu bütün kahvedekilerden. Radyoda okunan her isimden önce nabzının durduğu, her isimden sonra vurmaya başladığı sanılırdı. Soluğu kopup kopup bağlanıyor, göz bebekleri her isimde kasılıp, korkusu geçince açılıyordu.

Yetmiş aşkın ismi okuduktan sonra spiker elindeki listenin tamamlandığını söyledi. Kahveyi sesler sardı. Nargileler tokurdama-ya başladı. Adam, dik uzun bir yokuşu koşa koşa çıkmış gibi durdu, tam bir soluk aldı, sandalyesinde gevşedi. Çevresindekileri görüyor, başka sesleri duyabiliyordu şimdi. Elinde tuttuğu çay bardağını da gördü. Bardağa doğru belli belirsiz gülümsedi. Kendisini anlayacak birini aranan bakışlarla çevresine bakındı. "Dalmışım, çayımı unutmuşum" diyecek birini bulabilse içini dökmesine yetecekti.

Üç adım ötesinde sandalyesinin arka ayakları üstünde ileri geri sallanarak, kaykılmış oturan iri yarı bir arabacı, kamçısının sapını çizmesine indirdi.

— Hadi bakalım Pehlivan, dedi, oğlan kurtuldu, iç çayını...

Aynı sokakta oturlardı arabacı ile. Gülümsemek istedi ama gülemedi:

— Çok şükür, dedi, bugün de kurtuldu...

— Sen meraklanma, Allah büyük, iç çayını...

Çayını yudumladı:

— Çok şükür...

Arabacı tekrarladı:

— Allah büyük!

Pehlivan tekrarladı:

— Çok şükür, bugün de kurtuldu...

Arabacı güvenle:

— Yarın da kurtulur, dedi.

Arabacının yanında oturan yaşlı bir adam ekledi:

— Elbet be Pehlivan, dedi, sen ne sandın? Muharebeye giren her adam ölse, şu kahvede, sokakta gördüğün insanların yarısı şimdi toprak altında olurdu... İç çayını...

— Pehlivan ikinci bir yudumda çayını tamamladı. Şimdi daha da rahatlamış görünüyordu. Kalktı. Çay tabağı ile bardağını sandalyesinin üstüne bıraktı. Konuştuklarına sırtını döndü. Kuşağının arasından bozuk para kesesini çıkardı. Çay tabağına içtiği çayın parasını bırakmaya hazırlanıyordu ki, arabacı seslendi:

— Pehlivan, bırak, çayını ben öderim...

Döndü:

— Eksik olmayın, dedi arabacı ile yanındakine. Hadi eyvallah!

— Güle güle!

O, Park Kahvesi'nin merdivenlerini inerken, yaşlı adam dalgınlıktı:

— Hey gidi koca Pehlivan, dedi, neydin ne oldun!

Nihat ile Dr. Çetin Özgen, Park Kahvesi'nde bodur bir taflan ağacının gölgesinde beraber oturdukları masadan görebiliyorlardı Pehlivan'ı. Kaç gündür öğle, akşam haberlerinin okunması başlamadan az önce gelip radyoya kulak kesilmesini izliyorlardı onun. Haberlerin sonunda Pehlivan'ın rahatladığını görünce onlar da rahatladılar.

Nihat:

— Oh yahu, dedi, kötü bir haber çıkacak diye her gün benim de ödüm kopuyor onunla birlikte!

Doktor:

— Benim de! dedi, hiç sorma!

Kasabanın sebze halinde hamaldı Pehlivan. Sırtında kocaman sebze küfesi, gövdesi öne eğik, sebze hali ile manav dükkânları arasında, kasaba sokaklarında koşarak gidip gelirken, Nihat olsun Doktor olsun, sık sık görürlerdi onu. Halde satılan bütün sebzeleri o taşırdı manav dükkânlarına. Yaşlı da olsa işini yetiştirebilmek için koşmak zorundaydı. Kısa kesilmiş kır saçları, saçlarının devamı imiş gibi yüzünü, çenesinin altını dolanan beyaz kısa bir sakalı vardı. Geniş alnı, derin yüz çizgileri, hâlâ eksilmeyen yaşam gücünü açığa vuran mavi gözlerinin pırlıtsı ile gün görmüş, güvenilir bir insan izlenimi verirdi. Yazsa yalınayaktı. Kışsa, altı kauçuk bez ayakkabılar olurdu ayaklarında; mintanının üstüne de kimbilir kimin eskisi, solmuş, örgüsü gevşemiş kolsuz bir yün kazak geçirirdi. Alnı ter içinde, saçı sakalı terden ıslak, mintanının sırtı, omuzları, koltuk altları kocaman ter lekeleri ile kaplı olurdu hep.

Nihat, güreştiği yıllardan tanırdı onu. 1931 buhranından önceydi. Kasabanın bolluk bereket dönemiymiş henüz. Ovalar, düzlükler, sonra da set set bütün bayırlar, tepeler, bağlarla kaplıydı. Dünyanın en güzel çekirdeksiz üzümünü yetiştirirdi Urla. Bir okka çekirdeksiz kuru üzüm, bir okka kuzu etinden daha değerliydi. Para akıyordu sokaklarda. Davul zurna sesi eksik olmuyor, gezici tiyatro, saz, cambaz topluluklarının biri gelip biri gidiyordu. Sık sık yağlı güreş karşılaşmaları düzenleniyordu. Kasabanın geniş talim çayırını binlerce insan kuşatırdı bu karşılaşmalarda. Yakın köylerden gelenler daha şabahtan kasaba sokaklarını doldururlardı. Nihat ilkokulun ilk sınıflarındaydı daha. Tiyatroya, cambaza, güreşe gideceği günler bayram sabahlarına benzer bir heyecana tutulurdu. Sabırsızlığından doğru dürüst yiyemezdi öğle yemeğini. Yemekten sonra annesi en yeni elbiselerini giydirir, babası elinden tutar güreşlere götürürdü. Pehlivan namı bir güreşçiydi o yıllarda. Büyük ortaya güreşirdi. Deliormanlıydı. Sırtının yere gelmediği söylenirdi seyirciler arasında. Kispetini giyip de çayıra çıktığı zaman, orantılı

ölçüleri, gelişmiş kaslarıyla heykel güzelliğinde görünürdü yapısı. Dışardan kim gelse yenerek yüzlerini ağarttığından kasabalılar övünürlerdi onunla. Güreşten sonra, bir elinde küçük bir kahve tepsi, öbür elinin tersiyle gözüne kaçan zeytinyağını silerek parsaya çıkarırdı. Kimse boş çevirmez, herkes cömertçe bir şeyler bırakırdı tepsi- sine. Babası bir kâğıt lira verir, tepsiye atmasını söylerdi Nihat'a. Günün en sevinçli anıydı o. Bir borcu ödemenin iç rahatlığını duyardı parayı tepsiye bıraktıktan sonra.

1931 buhranı varını yoğunu sildi süpürdü kasabanın. Artık bir kilo kuzu eti alabilmek için on beş kilo kuru üzüm vermeniz gerekiyordu. İşleme giderlerini kurtaramayan bağlar yer yer sökülüyor, tahıl, tütün ekiliyordu. Gezici tiyatrolar, saz toplulukları uğramaz oldular. Güreşler, cambaz gösterileri unutuldu.

Gücüne kuvvetine gereksinme gösteren işler yapıyordu artık Pehlivan. Evlerde, fırınlarda odun yarıyor, bakkallara ilden un, kuru fasulye, pirinç getiren kamyonları boşaltıyor, zeytinyağı fabrikalarında çalışıyor, kesilen bağlarda sırtında üzüm küfeleri çekiyordu. Belki de daha çok gördüğü bu ağır işlerin etkisiyle olacak, her geçen yıl pehlivanlığının eski dik duruşunu biraz daha yitiriyor, yıldan yıla daha küçülmüş görünüyordu. Sonunda sebze haline hamal girerek sürekli bir iş buldu. Üç kızını evlendirdi bu arada. Çocuklarının en küçüğünü, tek oğlunu büyütüp askere uğurladı. Şimdi karısıyla yalnızdılar evde. Leventlikte kendi gençliğinin eşiydi oğlu. Bir iki yıl öncesine kadar yabancısı olduğu, yaşlıların yüreğini sık sık yoklayan bir korku ile gittikçe daha çok bağlanıyordu oğluna. Güçten kuvvetten düşer, bir yerine bir kaza gelirse eline bakabileceği tek insandı oğlu. Bundan böyle önünde büyüdüğünü gördüğü boşlukta tutunabileceği tek dal! O da Kore'deydi şimdi. Dönüp gelmesine iki ay vardı. Gece gündüz tek dakikasını bile, soluğu kesik, oğlunu kendisine bağışlaması, sağ salım göndermesi için Tanrı'ya dua etmeden geçiremeyeceği iki uzun ay!..

Nihat, Pehlivan'ın hayat hikâyesini kısaca özetledikten sonra Doktor'a sordu:

— Hangi partiden dersin?

— Demokrat mı?

— Elbette demokrat. Oğlunu Kore'ye...

Doktor onun sözünü kesti:

— Yavaş konuş...

Nihat boş bulunmuş gibi etrafa baktı. Yakın masalarda oturanların konuşmalarını dinlediklerini gördü. Gerçekte ise parti sözüne geçtiği sırada anlamıştı çevresindekilerin ilgisini çektiğini. Bu yüzden Pehlivan'ın olunsuz tutumunu vurgulamak için olacak, elinde olmadan yüksek sesle konuşmaya başlamışken, şimdi onlara da duyurmak isteğiyle bilerek böyle konuşuyordu.

— Önemi yok...

— Senin için belki önemi yok ama, ben memurum...

Sağlık Bakanlığı'nın sıtma savaş doktoruydu.

— Özür dilerim...

— Zararı yok, devam et.

Nihat'ın konuşma hevesi kırıldı. Ölgün bir sesle tamamladı sözünü:

— Oğlunu Kore'ye Demokrat Parti'nin gönderdiğinin farkında bile değil!

— Olmasını mı bekliyordun?

— Hiç değilse kuşgulanmasını.

Sustular. Az düşündükten sonra Doktor konuya döndü:

— Kuşkuları vardır.

— Sanmam.

— Vardır. Eksik olan kendine güveni. Kendine güveni yoktur. Kuşkularının doğruluğuna, haklı olduğuna güvenemez tek başına. Küllenmiş gibi, toprak altında tohum gibidir kuşkuları. Birinin çıkıp deşmesi, debreştirmesi gerek. Onun ardından gitmeye hemen hazırdır...

— İnanarak mı konuşuyorsun?

— Sen inanmıyor musun?

Doğruydı Doktor'un sorusu. Halkın sezgilerine inanıyordu o

da. Deminden beri geçen konuşmalarında kendi söylediklerini Doktor söyleyecek olsa, karşılığında Doktor'un dediklerini kendisi de bir bir söyleyebilirdi. Güldü:

— Haklısın...

Doktor ekledi:

— Ne sanıyorsun? Senin Pehlivan, oğlunu Kore'ye Demokrat Parti'nin gönderdiğini anlayacak olsa ortada sorun kalmaz. Ulusça siyasal olgunluğa erer çıkarız işin içinden. Sorunlar kendiliğinden çözüm yoluna girer o zaman. Değil o zavallı hamal, bizde lise, üniversite bitirenler henüz uykudalar bu konularda. Geç Allahını seversen...

Nihat başka bir açıdan ele aldı konuyu:

— Zavallı halk! Gördüğü bildiği bu öteden beri. Böyle koşullandırılmış. Devlet sorunları, savaş sorunları, dinsel inançlarla karmakarışık kafalarda. Örneğin şimdi kalksak da Pehlivan'a soracak olsak, baştakilerin ulusu yönetirken Tanrı'nın buyruğu, ilhamı ile karar verdiklerine inanır. Hata etmeleri söz konusu değildir. Yanlışlığı doğruluğu tartışılmaz bu kararların. Halk yüzyıllardır oğullarını niçin, neden çıktığını, kiminle olduğunu bile bilmediği savaşlara göndermeye öyle alışmış ki...

Durdu, bakışlarını kahvede dolaştırdı:

— Şu kahvelere bak. Az önce meraktaydılar. Şimdi nasıl hepsi de rahat. Oysaki radyo yetmiş kayıp adı verdi. Ama ateş kendi bacalarını sarmadıkça kımıldatamazsın onları...

Kahvenin garsonu masalarına yaklaşıyordu. Sustu.

Doktor:

— Kurudum vallahi, dedi. Bir şey daha içsek...

— Ben de. Ne içelim?

— Bilmem ki? Bugün ne içsem daha çok susatıyor...

Garson az önce içtikleri kahvelerin fincanlarını alıyordu önlerinden:

— Soğuk birer koruk vereyim?

— İyice soğuk mu?

-- Soğuk!

— Ver öyleyse.

Garson, Nihat'a baktı. Nihat:

— Bana da... dedi.

Garson uzaklaştı.

Doktor yutkundu:

— Felâket sıcak!

— Yağmur sıcaklığı, dedi Nihat.

Öğle yemeğinden önce yazıhanesinde köylüden öğrendiğini satıyordu.

Doktor:

— Herhalde, dedi havaya bakarak, yağsa da serinlesek...

Sözün burasında Şehit Kemal Caddesi'nin ağzından dökülen yirmi, yirmi beş kişilik bir grup, göz açıp kapayıncaya kadar Cumhuriyet Alanı'nı doldurdu. İki candarma ile bir kır bekçisi çekiyordu kalabalığın başını. Ön sırada iki candarma arasında hâlâ öfkesini yenemediği bcsbelli kunduracı Yalçın vardı. Açıkta, bekçinin yanı sıra tuhafiyeci Sezai yürüyordu. Kalabalık hızla alanı geçti, alanın karşı kıyısındaki karakola yollandı. Önden basamakları ikişer ikişer atlayarak Yalçın, yanı sıra ona yetişebilmek için koşarak candarmalar, karakolun merdivenlerini çıktılar. Bekçi ile Sezai yürüyüşlerinin hızıyla onları izledi. Arkadan gelenler karakolun merdivenleri önünde kaldılar. Alanı kuşatan kahvelerde kim varsa olayla ilgileniyordu. Daha da merakını yenemeyenler kalkmış, ne olup bittiğini anlamak için karakolun önündekilere yanaşıyordu.

Garson, sol elinin parmak uçlarında, omuzu yüksekliğinde tuttuğu tepsideki kuruk şerbetlerini vermeden, yüzü karakola dönük Nihat ile Doktor'un yanbaşıda kalmıştı.

Öteden biri sordu:

— Ne olmuş?

Başka biri:

— Ne olacak? dedi, kapışmışlardır.

Bir üçüncüsü söze karıştı:

— Geçindikleri yoktu ki!..

Soru garsonaydı. Gözlerini karakoldan ayırmadan karşılık verdi:

— Birazdan anlarınız sebebini...

Döndü, koruk şerbetlerini verirken Nihat'a takıldı:

— Sana iş çıktı Nihat Ağabey!

Ama şakasının ölçüsünü kaçırdığından çekinmiş olacak ki orta parmağının tersiyle önündeki boş sandalyesinin sırtına üç kez vurarak ekledi:

— Allah korusun! Şaka bir yana, bugün kimseye söz etmeye gelmiyor. Herkesin canı burnunda. Sabahtan beri bu karakola gelen üçüncü kavga. Sıcak kafalara vurdu anlaşılan...

Çarşı içinde dükkânları kapı karşı komşuydular. Nedir ki yaradılışları uyuşur gibi değildi. Yalçın, genç, yakışıklı, güçlü kuvvetli, arkadaş, söz sohbet canlısıydı. Günün her saatinde dükkânında bir iki konuğu olurdu. Usta elleri durmadan işlerken, gülen bakışları, konuğu ile dizleriyle sıkıştırdığı ayakkabı arasında gider gelir, çalışmasını hiç aksatmadan gülmeyi, söylemeyi becerirdi. Evliydi, güzel bir karısı, iki çocuğu vardı, gene de çapkındı. Kadını çoğu müşterileri. Kadınlar memnundular sanatından. Aldıkları ayakkabıyı beğenmeyen çıkarsa rahat olduğunu, daha da olmazsa dayanıklı olduğunu söylerler, vazgeçmezlerdi ondan. Sezai ise çelimsiz, hastalıklı adamdı. Soğuk yaradılışıydı üstelik. Tek dostu yoktu bütün kasabada. Süsüne boyasına düşkün etli butlu karısının yıllardır komşuları bir vergi tahsildarı ile kendisini aldattığı bütün kasabanın dilindeydi. Sezai, önceleri alttan alttan işleyen bir öfke duyuyordu Yalçın'a. Gültişlerini duydukça alaya alındığını sanıyordu. Karısı ile uyuşmazlığının arttığı, kötü geçirdiği gecelerin sabahında daha da büyüyordu bu öfkesi. Terslenmeye başlıyordu açıktan açığa. İlk atışma hiç yüzünden çıktı aralarında. Yalçın'ın küçük çırağı kapılarının önünü sularken, sağa sola su sıçratıyor diye çocuğa çattı. Yalçın alttan aldı. İki gün sonra çırağın pencereden dışarıya, dükkânına doğru bakışına bozuldu. Üç beş gün geçmeden Yalçın ile çırakları-

nın gülerek konuşmalarına karıştı: “Bana mı gülüyorsunuz?” Yalçın hâlâ alttan alıyordu: “Niye sana olsun?” O yumuşak davrandıkça Sezai azıtiyordu: “Ben duydum ne dediğini...” Yalçın’ın birden tepesi attı: “Duydunsa duydun lan, çevir başını, bak önüne hadi!” Yürüyüverdi kapıdan fırlayıp Sezai’nin üstüne. Araya giren komşuları ayırdılar. O kavgadan sonra konuşmadılar bir daha. Derken araya particilik girdi. Sezai ilk günden Demokrat Parti’ye yazıldı. Yalçın kasabada bazı bağılılıkları yüzünden, belki de daha çok o girdi diye, Demokrat Parti’ye girmedi, Halk Partili kaldı. Belediye seçimlerini Demokrat Parti kazandıktan sonra Sezai daha da çekilmez oldu. O yönetiyor sanılırdı bütün yurttaki Demokrat Parti’yi. Artık bütün devleti, hükümeti arkasına aldığı için saldıracak sebep arıyordu Yalçın’a. Nitekim çok geçmeden belli oldu o günkü kavganın sebebi. Karakolun önündeki kalabalığa yanaşanlardan biri geri döndü. Nihat’ların masasından az ileride durdu.

Sordular:

— Neymiş?

— Politika...

Adamı oturttular. Sesi duyulmaz oldu. Garson şerbet bardaklarını geri almaya geldi hemen. Olanı biteni iyice öğrenmişti. Anlattı. Radyo Kore’de ölenleri verdiği sırada Yalçın: “Ne işleri var Kore’de? Yazık bu çocuklara, yazık analara babalara!” diyecek olmuş. Öbürü dükkânın önündeymiş, yanaşmış: “Sen hükümeti mi kötülüyorsun?” “Ne hükümeti?” “Bizim hükümeti!” Yalçın boşanmış yerinden: “Hükümet nerden senin oluyormuş lan? Sen önce evdeki karına sahip ol!” Ondan sonrası ağızlarına ne gelirse gitmiş: “Yalçın’ı hükümetin manevi şahsiyetine hakareten suçüstüne vermişler.”

Garson bunları anlattıktan sonra sordu:

— Sen ne dersin Nihat Ağabey, Yalçın okkanın altına gider mi şimdi?

— Tanıklarının diyeceklerine bağılı...

— Benim anlattıklarım hep Sezai’nin demesi. Yalçın’ın arka-

daşları varmış dükkânında. Onlar hükümete bir şey demedi diyorlar?

— Öyleyse kurtulur.

Ö sırada, gerilerindeki masadan karakolun önünden dönen, bütün gün boş gezen, her işe burnunu sokan Demokrat Parti hastâlarından birinin sesini duydular:

— Gel de böylesine acı! Sen kimsin a enayi? Kore’de ne işimiz var ne işimiz yok, baştakilerden daha mı iyi bileceksin yani?..

Nihat ile Doktor, bir şey söylemeden bakiştılar. Kahve, limonata paralarını ödeyip kalktılar.

6

Daha ilk günden içine doğmuştu Behzat’ın. O uğursuz herifle daha yolda karşılaştıkları günden beri biliyordu başına gelecekleri. İki aydan biraz daha önce, haziran sonlarında bir öğle üstüydü. Sabahattan Urla’ya inmiş, çarşıda pazarda işini bitirdikten sonra Kuşçular’a dönüyordu. Aldığı kuru fasulye, nohut, tuz, şeker, sabun gibi şeyler bir karışlık bir yer tutuyordu ancak çuvalda. Çuvalı ağzından dürmüş, omuzu üstünden sırtına vurmuştu. Dört yol ağzını geçmiş Giritli’nin bağı altındaydı. Rahvan bir atlının arkasından kendisine yetişmekte olduğunu duydu. Yol vermek için yana çekilirken geriye baktı. Gelenin Saatçı Hilmi Bey olduğunu gördü. Ata binmişten çok faytona kurulmuşa benziyordu oturuşuyla. Semerin iki yanına sardığı küfelerin arasına geniş bir şilte atmış, kocaman kışını yayararak yerleşmişti. Bacakları küfelerin üstünden aşağı sarkıyordu. Ceketini dizlerinin üstündeydi. Sırtında rüzgârlanan krem rengi bir ipek gömlek, başında kenarlı bir hasır şapka, şapkasının altında ucu ayrıca ensesini örten geniş bir beyaz mendil. Bunlar da yetmiyormuş gibi siyah şemsiyesini açmıştı. Küfeler, ağızları yarı açık boy boy kesekâğıtları ile doluydu.

Yanına gelince atını yavaşlattı:

— Uğurola Behzat Efendi.

Hayra yormamıştı bu selâmı.

— Allah'a emanet ol Bey.

— Nasılsın bakalım?

— İyiyim çok şükür.

— Sana hayırlı bir haberim var. Komşu olduk. Senin bitişiğin-deki Salim'in tarlasını ben aldım!

Haberi hiç de hoş karşılamamıştı ama, kendini tuttu:

— Hayırlı olsun!

— Ben komşularımla hep iyi geçinirim, seninle de iyi geçiniriz inşallah...

Yalan söylüyordu. Son beş yıl içinde Kuşçular yöresinde yedinci tapuydu bu edindiği. Daha önce aldığı bağların, tarlaların sınır komşularıyla olmadık anlaşmazlıklar çıkarmıştı. O ayağını attı atalı barış bozulmuş, dirlik düzenlik kalmamıştı Kuşçular'da. Fakirin komşusu fakir yakışırdı.

— Benim bu yaşıma kadar hiçbir komşumla aramda acı bir laf geçmedi Bey.

— İnşallah benimle de öyle olur.

Ne diyeceğini bilememişti.

Saatçi yol vermişti atına:

— Hadi, hoşçakal.

Keyifsizce mırıldanmıştı:

— Selâmetle.

Başına gelecekleri sezerck canı sıkkın dönmüştü çardağına. Adeta bir korkuydu duyduğu. Haberi duyunca karısının da kapıldığı geliyordu gözünün önüne o korkuya. “Bunun sonu kötü, demişti karısına, bakalım ne çıkacak?” “Benim de midemi bulandırdın, demişti karısı. Yok muydu verecek tatlı bir haberin? Bunun için mi indin kasabaya?”

Şimdi öğle üstü yoldaydı gene. Kuşçular'dan Urla'ya iniyordu bu kez. Tepelerdeydi güneş. Ağaçların gölgeleri küçülmüştü. Yollar

tozlu, hava sıcaktı. Güneşe, sıcağa, toza aldırmadan yürüyebildiği kadar hızlı yürüyordu. Urla'ya inecek, Saatçı Hilmi Bey'i mahkeme verecekti. Yürürken boş bulunup arada bir yüksek sesle söylüyor, dünden beri karısına ilk kez söylediği sözleri tekrarlıyordu: "Ben bilirim başıma gelecekleri! Ben kırk saat öteden kokusunu alırım kötü haberin. Ben, yalnız ne zaman öleceğimi bilmem..."

Tütünün sonunu almışlardı tarlasında. Üç beş gün oduna gitmişti komşunun çeğiyle. Bir yük komşuya, iki yük kendine az bir şey odun yapmıştı. İki gün önce eşek bulamayınca boş kalmış, tarlasındaki zeytinlerin diplerini açmak, temizlemek istemişti. Sekiz ağaç zeytini vardı. Zeytinler yüklüydü bu yıl. Ağaçlardan biri Saatçı'nın yeni satın aldığı Salim'in tarlası sınırındaydı. Tam o ağacın altında çalışırken Saatçı'nın aylıkçısı yaklaştı yanına:

— Bu ağaca elleme!

— Neden?

— Bu ağaç bizim...

— Kim dedi?

— Bey dedi.

Korktuğuna uğruyordu anlaşılan. Ağzı açık kalmıştı.

— Sahi mi söylersin be Salih?

— Kendimden uydurmadım ya!

Salih, duygusuz suratıyla dikilmiş duruyordu başı ucunda. Çapasına dayanıp doğruldu:

— A be Salih, Bey bilmezse sen bilirsin doğrusunu. Bu ağaç benim. Yirmi yıldır ben toplarım zeytinini. Allah'tan korkmaz mısın? Ağzını açıp da Bey'e bildiğini diyemedin mi?

— Benim işim Bey'in malını korumak. Bey'e akıl öğretmek değil...

"Bak köpeğe!" demişti içinden. "Kimin kapısında doyarsa onun için havlar.." Yıllardır tanıklardı birbirlerini. Gündelikçi olarak yanyana çok çapa sallamışlar, aynı sahandan çok karın doymuşlardı. İki yıldır Saatçı'nın aylıkçısıydı Salih.

— Ne olacak ellersem? dedi.

— Elletmem!

— Ne yapacaksın, kapışacak mısın benimle?

— Kapışırım!

Az kaldı “Kapış hadi!” deyip elindeki çapayı indirecekti Salih’in üstüne. Tuttu kendini, öfkeyle:

— Nerede o senin Bey be, dedi, göster?..

— Kulede.

— Çekil önümden, görüşürüm ben senin Beyinle...

Gitti, iki katlı kulesinin önünde, koyu gölgeli çitlembik ağacının altında buldu Bey’i. Entarisini giymiş, bir şezlonga uzanmıştı. Yanıbaşındaki bir iskemlenin üstünde yanlanmış bir tabak bardacık inciri vardı. Sinekler konmasın diye yüzüne kocaman bir mendil yaymış, şekerleme yapıyordu. Saygıyı elden bırakmadı gene:

— Bey, dedi, rahatıru bozdumsa kusura bakma...

Bey yüzünden mendili çekti. Şezlongda biraz geri kayarak hafif doğruldu:

— Behzat Efendi, dedi, ne dedim ben sana?

— Ne zaman?

— Yolda karşılaştığımız gün?

Sustu.

— Komşu olduk, iyi geçinelim dedim. Öyleyse iyi geçinelim...

— Ama Bey, yanlışın var, o zeytin...

Bey sözünü kesti:

— O zeytin senin olsa ellemem. Ben hak yemem. Yesem Allah bana mal üstüne mal vermezdi. Neden verdi? Doğruluğumun mü-kâfatı... Sana iyi geçinelim dedim, iyi geçinelim. Geçinmezsek sen bilirsin...

Saatçi hak yemediyse o mu hak yemişti? Allah ona mal vermediyse fakir hakkı yediğinden mi vermemişti? Kendisinden daha fakiri ne zaman düşmüştü eline ki hakkını yesin? Gene tuttu kendini:

— Bey, dedi, benim bütün malım topu topu on bir dönüm tarla ile sekiz ağaç zeytin. Tapum elimde. Sen ımalı yeni aldın. Tapuma bak. Eski komşum Salim’i çağır sor...

Bey uzandı yeniden şezlonguna:

— Ben soracağımı sordum, öğrendim. Salim cahilse, malını korumasını bilmemişse bana ne? Ben korurum. Hakkınsa mahkemeye git!

— Bey, dedi, dün komşu olduk bugün mahkemelik mi olacağız? Allah sana vereceğini vermiş, sağlıklı ye, benim malımı bana bırak. Yirmi yıldır o zeytine ben bakarım, ne diye gideyim mahkemeye?

— Öyleyse gitme, hakkına razı ol!

Sonunda kafası kızdı. Onunki de candı ne de olsa. “Mahkemeye sen git” dedi Bey’e.

Saatçi oralı olmadı, hatta güldü:

— Ben o zeytini teslim alalı iki ay oldu. Mahkemeye gitmek bana düşmez, sana düşer. Ben kanunları senden iyi bilirim...

— Ne zaman iki ay oldu sen o zeytini teslim alalı Bey? Zeytinin altını daha az önce ben açtım, ben temizledim. Senin adamların daha zeytine el bile sürmedi...

Bey:

— Anlaşıldı, dedi, senin niyetin geçinmek değil! Ben diyeceğimi dedim. Hadi çekil, daha fazla başımı ağrıtmı...

Tepesi attıkça atıyordu. Baktı ki karşısındaki adam değil, tartışma uzarsa belki de elinden bir kaza çıkacak; “Zeytin benim! Elini süreni olursa ben de gösteririm malımı korumasını bildiğimi...” dedi, çekildi. Çardağına döndü.

Ertesi gün, kuşluğa doğru, zeytinin altında bir kalabalık gördü. Salih’i tanıdı aralarında. Ne oluyor diye gidip bakmasına kalmadan, çağrıldı. Karısını, çocuklarını çardağın önünde şaşkın bırakarak gitti. Tarım memuruydu gelen. Yanında kır bekçisiyle Salih, ayrıca da o tarım memuru önemsemez görünerek sordu: “Ne kadar oldu Hilmi Bey bu tarlayı alalı?”

Saatçi ile bir gün önceki tartışması aklındaydı. Güvensizlikle duraladı. Oyuna getirileceğini seziyordu. Yüzü gölgelendi, bakışları geri geri çekildi.

— Ne kadar oldu?

— Tapusunda yazmaz mı?

— Sen beni sorguya çekmeyi bırak da, sorduğuma karşılık ver. İsteksizce mırıldandı:

— İki ay...

Tarım memuru sanki bir vaaza başladı:

— Dinle Behzat Efendi! Behzat'tı değil mi adın?

— Behzat...

— Dinle.

— Söyle?

— Öyleyse bu zeytin iki aydır Hilmi Bey'in elinde...

Memurun sözünü kesti:

— İki aydır nereden onun elinde olur bu zeytin? Daha dün dibini ben açtım. Ondan önce de, baharda ben havalandırdım, ben ilaçladım. İki aydır zeytin tarlada, yerinde, kimse el sürmeden durur.

— Behzat Efendi, aksiliği bırak...

— Ben aksilik etmem, hakkımı korurum...

— Aksilik ediyorsun!

— Etmiyorum...

Tarım memurunun sesi sertleşti:

— Ya ne ediyorsun?

— Afedersin be beyim, hakkımı korumayayım mı? Ağzımdan yanlış bir söz çıktıysa çok afedersin...

— Böyle konuş işte.

— Buyur, seni dinlerim?

— Zeytin iki aydır Hilmi Bey'in elinde sayılır. Hakkın varsa mahkemeye gidersin. Kanun böyle...

— Ne kanunu?

— Çiftçi Mallarını Koruma Kanunu...

Söyleyecek başka söz kalmamıştı. Tarım memuru, bir sayfa dolusu yazı karaladı, altını ona, kır bekçisine, Salih ile iki gündelikçiye imzalattı. Kendi de imzaladı, "Zeytinin zilyedine teslim

edildiğini, müdahalesinin önlendiğini, el sürerse hapse gireceğini” söyledi.

Bu sabah kır bekçisi göründü çardağının kapısında. Kaymakamlıktan bir yazı getirdi. Yazıda tarım memurunun dünkü söyledikleri bildiriliyordu.

7

Oturduğu koltukta, her sözün başı biraz daha öne kayıp Nihat’ın masasına biraz daha sokularak anlatıyordu:

— Şaştım ben bu işe Nihat Bey! Vallahi şaştım. Benim hükümet kapısına bir işim düşecek olsa memurun yüzünü göremem, bir haftada yanına giremem, Saatçi’nın işi koşa koşa yürür maşallah! Demek işlerin böyle çabuk yürüdüğü de olurmuş! Şeytan der, al çifteni... Tövbe tövbe! Hani insan neye dağa çıkar bugün anladım. Ben fakirim, fakirlik kamburdur insanın sırtında, ama ahdettim bu işin ardını bırakmam. Güvenip sana geldim. Artık ne gelirse senden gelir. Önce Allah, sonra sen!..

Nihat, ne karşılık vereceğini kestiremediğinden, elindeki kaymakamlığın kararından kaldıramıyordu gözlerini. Bir ağaç zeytinin en kabadayısının değeri 300 liraydı. Böyle bir davanın işi, yorgunluğu, rahatça ücretini isteyebileceği bir davanın işi, yorgunluğu ile eşitti. Ne desin, ne istesindi ondan? Hayır diyemediği fakir köylülerin işleri yığıldıkça yığılıyordu elinde.

İsteksizce sordu:

— Ne yapalım istiyorsun şimdi?

Koltuğun ucuna kadar kaydı:

— Ne uygun görürsen. Ne gerekirse...

— İyi ama astarı yüzünden pahalı olacak...

Başlangıçtan beri kendini kaptırdığı o coşku ile başladı söze:

— Ne olursa olsun...

Böyle demekle kendini nasıl bağladığını çabuk anlamış olacak ki, sesi kurulaşarak tamamladı diyeceklerini:

— Yemem içmem, çapaya gündeliğe gider öderim ödeyeceğimi. Al sen ye demem o uğursuza. Ama sen de kıramam dersin Saatçı'yı; yaz bana bir dilekçe, ben kendim uğraşayım...

— İstedğin dilekçe ise kolay, hemen yazayım. Ama gücenme de dinle. Bir senin derdin yok başımda. Bak şu dolap, bu türlü davalarla dolu. Yetiştiremez oldum. Kendi payıma bugüne kadar üstüme aldıklarıma pişmanım. Senin kaybın kazancın, bilemedin 250-300 liranın içinde. Yalnız yargılama keşif giderleri 150 lirayı geççer bu davada. Ya ben ne isteyeyim senden?

Oysaki daha yakın davranacağını unuyordu Avukat Nihat'ın.

— Bu kadar dava arasında bir de benimki bulunsun be beyim. Bu kadar kişiye hep olur demişsin, kıramamışsın da bir beni mi çok gördün karşında? Biz baba hatırasıyız sana. Rahmetli baban bir gün olsun kalbimi kırmamıştı, nurlar içinde yatsın. Sen çocuktun, ortaokula gitmezdin daha, sizin Gazderesi'ndeki bağı üç yıl ben işle-miştim yarıya. Hiç mi hatırım yok senin gözünde?

Nihat duygulandı:

— Olmaz olur mu?

— Daha ne? Ben önce Allah'a, sonra sana sığındım. Bilirim, kaymakamı, tarımcısı, bekçisi, kapısında besledikleri hep Saatçı'dan yana. Ne saklayayım, hâkime de güvenemem tek başıma. Ne de olsa hâkim de bey takımından. Selâmları, kahve içmişlikleri vardır aralarında. Fakirin ahını duyan kim? Çok şükür aramızdan yetiştin. Hangimizin başı sıkışsa bir sana güveniriz. Bir sensin bizlerin hakkını koruyan. Ben tutulurum hâkimin karşısında, ilk günden davamı yüzüme gözüme bulaştırırım. Hâkim iki Arapça bir Türkçe konuşur, ben ne olduğunu anlamadan, kaybettin der çıkar! Sen, iste benden hakkını...

Nihat direnemiyordu artık:

— Ne isteyeyim? Ölçüp söyleyemiyorum. Sen ne uygun görürsen verirsin...

Sevindi. Sandığı kadar yalnız değildi artık:

— Allah razı olsun senden. Hayırlar göresin inşallah! Eh böyledir, kiminin parası, kiminin duası. Hangisi daha çok yarar belli olmaz inşana. Ben de bu iyiliğin altında kalmamaya çalışırım elbet. Kesem neye elverirse ödemeye çalışırım. Elimden gelen bir işin olursa...

Nihat sözünü kesmek zorunda kaldı:

— Tapun yanında mı?

— Yanımda...

— Göreyim.

Ceketinin iç cebinden tapusunu çıkarıp uzattı:

— Buyur...

Ekledi:

— Tapuda bağ yazar ama, bağı söküp tarla yapalı yıllar oldu...

— Zararı yok...

— Sen de hatırlarsın belki benim tarlamın yerini. Sizin Gazdresi'ndeki bağın arka yolu benim tarlanın önünden geçirdi...

— Evet.

Nihat okudu tapuyu. Kayıtlar onun anlattıklarına uyuyordu. Kavala göçmeni Behzat ile karısına, 1929'da, iskân hakkı olarak verilmmişti bağ ile zeytinler.

— Anlat bakalım nerede bu zeytin?

— Tam benim tarla ile onun Salim'den satın aldığı tarlanın sınırında.

— Kökü kime düşüyor?

— Kökü benim tarlanın içinde.

— Dalları?

Güvensizlikle duraladı:

— Dalları mı?

— Dalları?

— Bir dalı onun tarafına doğru uzar...

— Dinle öyleyse, bozulmadan, öfkelenmeden dinle. Onun tarafına uzayan dalın ürününü ona bırak, senin tarafındaki dalların

ürünü sana kalsın. Ben konuşayım bir defa onunla, anlaşılmazsak mahkemeye gideriz.

Atıldı yine:

— Sen onu kırmak, benim davamı almak isteniyorsun...

Nihat alışıkta bu türlü alınganlıklara:

— Sen bana inanıyor musun, inanmıyor musun?

Dargın dargın mırıldandı:

— İnanıyorum...

— Neredeyse aksini söyleyecektin?

— Afedersin...

— Afedersin falan yok. Dinle, sen daha ilk günden böyle kuş-

kulanmaya kalkarsan benden, geçinemeyiz seninle...

— Çok afedersin ama, benim demem...

— Neymiş senin demen?

— Fakir Salim bile istemedi benden havadan tarlasına uzanan

bir dalın ürününü. Şimdi ben kalkayım da Saatçı'ya mı bırakayım?

— Kanun böyle...

— Kanun öyleyse, keser odun yapar yakarım, yedirnem ona o

dalı...

— Kaymakamlık kararında dal değil, ağacın bütünü söz konu-

su olan.

— Öyleyse hiç bekleme, yaz verelim mahkemeye...

Üstünde on yedi lirası vardı topu topu. Üstelik zeytinin ürünü-

ne tedbir koydurmak istiyordu. Yargıç tedbir kararı verirse, bir taksi

tutup tutanak yazıcısını tarlasına götürmesi gerektiğini öğrenince,

tedbir istenmesini iki ay sonra, ürünün olgunlaşacağı zamana bırak-

tı. O eyvallahsız hırçınlığıyla, Nihat'a eline para geçtikçe hakkını

ödeyeceğini söyledi. Bu davranışını da hoş karşılayan Nihat, artık

iyi tanıyordu onun yaradılışındaki köylüleri. Hakkına inandığı için

kimi olsa kendine borçlu görenlerdendi o.

Yan yana adliyeye giderlerken sordu:

— Yarılacak odunun var mı?

Nihat:

— Olanı yardırdım, dedi.

— Varsa yarayım diyecektim de...

Bir süre sustular.

— Örülecek yıkık duvarın var mı?

— Yok...

— Duvar örnek benim elimden gelir de...

— Eksik olma...

— Hani diyeceğim, elime para geçinceye kadar ben de bir iki iş göreyim sana?

— Sırası gelince görürsün.

Adliye’de, Sulh Hukuk Yargıcı’nın odasına beraber girdiler.

Yargıç dilekçeyi eline alırken:

— Allah versin Nihat Bey, dedi, tatil bitti, davalar akmaya başladı gene. Adliye size çalışıyor...

Nihat:

— Önemsiz bir dava, diye karşılık verdi. Behzat Efendi’nin vaktiyle başımıza emeği geçmişti, almak zorunda kaldım...

Davanın kaydını yaptırmak, giderlerini yatırmak için bekledikleri sırada adliyenin kâlem odası birden gölgelendi, kararı verdi. Batıdan hızla gelen bulutlar kapladı pencerelerden görünen göğü. Uzaklardan bir gök gürültüsü duyuldu. Sonra daha yakından bir ikincisi. Odacı: “Yağmur geliyor!” dedi. Mübaşir: “Eli kulağında” diye ekledi. Ceza mahkemesi yazıcısı: “Gelsin varsın, dedi, nasıl olsa Urla’da pamuk eken yok. Bu yağmur pamukçulardan başka kim olsa yarar. Öyle değil mi Behzat Efendi?..”

— Öyle. Çok şükür biz kırlarda işin sonunu aldık...

Yazıcı devam etti:

— Ama in şimdi Söke’ye, Aydın’a doğru, pamuklar çiçektedir. Gökte el kadar, mendil kadar bir bulut görse milletin yüreği ağzına gelir. Allah yardımcıları olsun...

Mübaşir iyimserdi:

— Oralara yağmur düşmez henüz...

Odacı ona katıldı:

— Oralarda yağmur için henüz vakit erken...

Yazıcı cigarasını ateşledi:

— O belli olmaz.

— Doğru, dedi, yavaş bir sesle odacı.

Adliyenin kapısı önünde ilk yağmur tanesi düştü önlerine.

Toprağa değince toza bulandı, tozla örtülü küçük bir boncuk gibi kaldı yerde. Onu, tek tek, sonra daha sık düşmeye başlayan taneler izledi. Derken sesli bir yağmur indirdi.

Yürüyüşlerini hızlandırdılar. Sokaklarda kim varsa iki yandaki saçakların altına çekiliyordu. Onlar da önlerinden geçtikleri ilk kahvenin saçağı altına attılar kendilerini.

Mahkeme kalemine gereken giderleri yatırdıktan sonra üç lira-sı kalmıştı cebinde:

— Oturup birer kahve içelim, dedi.

Nihat yağmuru seyrediyordu:

— Yazıhaneme döneceğim. Başka zaman içeriz...

Gök tam kararmıyordu bir türlü. Kat kat aralıklı bulutların arasından sızan güneş bir parlaltı katıyordu yağmur tanelerine. Kaldırımların dibinden, küçük derecikler su mazgallarına doğru akmaya başlamıştı.

— Uğurdur, berekettir yağmur. Davayı kazanacağız inşallah...

— İnşallah...

Saçakların üstündeki tıptırtı seyrekleşmeye başlamıştı bile. Dinmek üzereydi yağmur. Sabırsızlar birer ikişer saçakların altından sokağa inip, hızlı adımlarla uzaklaşıyorlardı. Gülenler şakalaşanlar vardı. Sabahki o dalgın yüzler şimdi tanıyorlar, yakından bakıyorlardı birbirlerine.

Bir esinti serinletti yüzlerini. O esinti, yağmur döken bulutu da önüne katıp götürdü.

Nihat ona döndü:

— Sen kalıyor musun?

— Birer kahve içseydik hiç olmazsa?

— Başka bir gün içeriz...

Kaldırımından sokağa indiler.

— Ben de çardağa döneyim öyleyse. Bakalım çocuklar yağmuru nasıl atlattılar?

Postahane caddesine kadar beraber yürüdüler. Ayrırlırlarken rahatlamış bir adamdı. Kimseye kızamıyor, daha önce de kimseye kızmamış görünüyordu.

— Hoşçakal Nihat Bey, dedi, iyi oldu bu yağmur. Yollarda toz toprak kalmamıştır şimdi. Rahat dönerim tarlaya. Hadi eyvallah!

Nihat elini sıktı onun:

— Güle güle. On beş gün sonra bir uğra da davanın gününü öğren.

8

Kasabanın İzmir çıkışına doğru yürüyorlardı. Az önce yağan yağmurdan sonra yeni sulanmış bir bahçede dolaşır gibiydiler. Görebildikleri uzaklıklara kadar arınmış, açıklık kazanmıştı yöreleri. Kırılarda son kalan yeşillikler ıslaktı. Güneşin ışınlarını yansıtırken göz alıyordu. Güneş ise diriymiş, sıcaktı, yaz günlerinin güneşiydi gene üstlerinde. Böyle kavuşması yaklaşırken bile değdiği yeri ısıtıyor, kurutuyordu. Aralıklı esintiler yol boyunca yeni yetişen çınarların yapraklarından süzülen yağmur kalıntılarını savuruyordu havada. Arada bir saçlarına, yüzlerine düştükçe ılıkliğini duyuyorlardı bu damlaların.

Islak şosede lastikleri tıslayarak yanlarından bir Buick araba geçti. Çarpıcı güzellikte sarışın bir kadınla kendi yaşlarında bir erkek gördüler arabada.

Doktor, özlemle:

— Yaşıyorlar, dedi, arkalarından.

Nihat tanıyordu arabadakileri. O günlerde İzmir Göl Gazinosu'nda çalışan Viyanalı bir konsomatris topluluğundandı kadın.

Genç ise İzmirli zengin bir tütün ihracatçısının oğlu. Baba, başka bir nedenle, geçim zorluğundan küçük yaşta çalışmaya başladığı için okuyamamıştı. Oğlan paranın bolluğundan okuyamadı. Robert Kolej'in orta ikisinden belge aldı. Özel okulları dolaşa dolaşa ancak ortaokulu bitirebildi. Askerliğinin çoğunu hastalık raporlarıyla tamamladıktan sonra üç yıla yakın İngiltere'de sürttü. Babasının kurulu işini sözde o yürütüyordu şimdi. Gerçekte ise, tütünü satan belli, alan belli; iş kendiliğinden yürüyordu. Baba, bir yerden sonra hep ezikliğini, boşluğunu duymuştu okuyamamanın. O, futbol, sinema, bezik meraklısıydı, içki eğlence düşkünüydü. Cebi dolu girdiği yerlerde kadından, futboldan, sinemadan, bezikten söz ederken herkes kadar bilgili sanıyordu kendini. Çevresinde yüksek okulları bitirenler başka ne konuşuyorlardı sanki? Çeşme'de plaj yolu üstünde güzel bir köşkleri vardı. Ağustos sonlarından haziran başlarına kadar boş kalan köşkü, bu süre içinde garsoniyer olarak kullanırdı. Dün gece programdan sonra Çeşme'ye götürmüş olmalıydı kadını. Bunları anlattıktan sonra doktora sordu:

— Onun yerinde olmak ister miydin?

— Onun yerinde olmak değil ama, onun olanaklarına sahip olmak isterdim...

Yaşamak! Onlar gibi genç kasaba erkeklerinin gözünde, güzel bir kadınla, ışıkları okşayıcı bir gazinoda dansla masa arkadaşlığı ile başlayan geceyi, deniz kıyısında sessiz serin bir köşkte sevişerek, aydınlık sularda yüzerek, güneşlenerek sürdürmek, yaşamaktı elbet! Hele böyle bir kasaba akşamı, günlük çalışmalarını tamamladıktan sonra hâlâ taştan enerjilerini nasıl nerede tüketeceklerini bilemedikleri, uzun, geçmek bilmez gece saatleri yaklaşırken, onlar gibi öğrencilik yıllarında olsun büyük kentlerde yaşamamanın tadını tatmışlar için, otomobildeki çiftle karşılaşmak, garipliklerinin yüzlerine vurulmasıydı bir bakıma.

— Dönelim, dedi doktor.

İzmir'e gidemedikten sonra yolu uzatmamız neye yarar gibi söylemişti bu sözü. Geri döndüler. Hüzünlenmişlerdi. Beş on adım sustular. Konuşmaya başlayan doktor oldu:

— Bir düşün, dedi. Senin hukuku, benim tıp fakültesini bitirebilmek için uykusuz geçirdiğimiz geceleri, gün doğmadan kalktığımız sabahları, bir de sonunda aldığım aylığa bak: 250 lira! Oğlan niye okuyacakmış yani? Onun Göl Gazinosu'nda bir gecelik hesabını ödemeye yetmez bu para. Onun olanakları bende olsun derken, barlarda gazinolarda para yemek istediğim için söylemedim bu lafı. Ama hiç değilse ihtisasımı yapardım; hem de rahat yapardım. Bugüne kadar çektiğimiz sıkıntı yetmez mi birader? Ömrümde bir gün olsun rahat para harcadığımı bilmem. Bir çift ayakkabı, bir kıravat alacak olsam, hatta ayakkabıyı, kıravatı bir yana bırak, meslekle ilgili bir kitap alacak olsam, acaba artar mı, alabilir miyim? diye düşünürüm önce. Böyle durmadan hesap, durmadan ölçmek biçmek yoruyor, tüketiyor insanı. Başka şeylere ayıracağı gücü yıpratıyor. Bıktın artık! Ne bu? İllâllah!..

Sık sık konuştukları konulardı bunlar. Yeteri kadar biliyorlardı birbirlerinin sorunlarını. Doktor öğrencilik yıllarında kaybetmişti anasını babasını. İzmir'de oturan DP'li bir amcası vardı. 1950 seçimlerinden bir ay sonra onun yardımıyla atanmıştı şimdiki görevine. Daha kasabaya gelirken en kısa sürede gitmeyi, ihtisas stajına başlamayı düşünüyordu. Öbür memurların yaşayışına uymamakta diretiyordu geldi geleli. Poker oynamıyor, içmiyordu. Boş yere para harcamazdı pek. Hatta eli sıkıya çıkmıştı adı. Oysaki bütün istediği staj yıllarında zorunlu ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek kadar para biriktirmek, bir de İngilizcesini ilerletmekti onun. Bunların ikisi de güç yürüyordu. Aylığı ancak öğle akşam yemekleri ile ev kirasını karşılıyordu. Onun dışında günde ancak bir ya da iki paralı hastaya bakabiliyordu. Kasaba halkı hem sağlıklı, hem de uyanıktı. Soğukalgınlığı, bağırsak bozukluğu gibi hastalıkları iyi etmek için, doktora sormadan ne yapmak, ne gibi ilaçlar almak gerektiğini biliyordu. Ayrıca sağlık merkezi, hükümet, belediye doktorları gibi parasız üç dispanser vardı kasabada. Bunun dışında bakım ücreti düşüktü. Öbür doktorlar gibi o da evine gelenlerden 2.5, evine gittiklerinden 5 lira alıyordu. İngilizcesini ise kitaplardan, bir de radyo dinleyerek

ilerletmeye çalışıyordu. Konuşacak, yanlış bellediklerini düzeltecek adam bulamıyordu kasabada. Bu yüzden yanlışları yanlış olarak yerleşip kalıyordu söyleyişinde.

Doğru dürüst bir yabancı dil bilmemenin üzüntüsünü Nihat da duyardı öteden beri:

— Bazıları nasıl da hazır konuyorlar her şeye, dedi. Örneğin şu otomobildeki delikanlının bildiği kadar İngilizceyi öğrenmek için harcadığı emek ne? Okulda güç belâ gün doldurarak, Londra'da gezip eğlenerek öğrenmiş öğreneceğini. Üstelik öğrendiği dil ne işe yarıyor? Gece kulüplerinde Avrupa'nın kaldırım yosmalarıyla para yemesine. Böyle sabah uyanınca sandalyesinin üstünde gömleğini, çoraplarını bulur gibi öğrendiğini zahmetsiz öğrenen bir yığın insan var etrafta. Mürebbiyelerle büyüyorlar, yabancı okullara gidiyorlar, analarından, babalarından çevrelerinde konuşulandan kapıyorlar. Onlar bizim gibi liseyi, hatta ortaokulu bitirirken bizden fazla bir de dil öğrenip bitiriyorlar. Ya biz?

— Bizim durumumuz ortada...

— Biz yarışlarda ağır kilo taşıyan atlar gibi koşuyoruz onların yanında. Artık yetişebilirsen yetiş, tutabilirsen tut onları. Bizim babadan kalma, hazıra konduğumuz hemen hemen hiçbir şeyimiz yok. Ne kurulu bir iş, ne bir kitaplık, ne bir yazı masası, bir yazı makinesi, ne de dolu bir elbise dolabı. Biz üstümüzü başımızı düşünceye kadar onlar otomobil alıyorlar, biz kiralık bir ev döşeyinceye kadar onlar ev, hatta yazlık sahibi oluyor...

— Sen gene de benden iyisin. Hiç değilse önünde ihtisas derdin yok. Kazancın da benden iyi...

— Öyle görünür. Sen içyüzünü gel bir de benden sor. Aslını ararsan ikimiz de kötü bir dönemde hayata atıldık. Savaş yıllarında, enflasyon hızını aldığı sırada tamamladık öğrenimimizi. İhtiyaçlarımızın fiyatları arttıkça arttı, biz ona göre ayarlayamadık kazancımızı. Kazandığımız üç beş lira kâğıt sadece. Enflasyon alın terini, emeği, bilgiyi hiçe indirdi. Görgüsüz, kaba, vurgun peşinde bir aracı sınıfı zengin ediyor. Bütün moral değerlerden yoksun,

hatta Allahsız bir aracı sınıfı. Dört yıl önce avukatlığa başladığım zaman ortalama 200 liraya alırdım bir davayı. Yarısını peşin öderlerdi. Kötü para sayılmazdı. Ama dört yıl önce aldığım davaların çoğu, hâlâ sürüp gidiyor bugün. Hâlâ geri kalan yüz lirayı almak için koşuyorum. Böyle bütün hukuk davalarının bir yargıçla bîf tutanak yazıcısının başına yıkıldığı bir kasabada avukatlıktan para kazanmak kolay değil! Hem artık yüz liranın, iki yüz liranın günümüzde değeri ne?

Dertleşmelerini sürdürerek kasabanın girişindeki yokuşu çıktılar. Bir bakıma söyledikleri yeni değildi birbirleri için. Ama gene de ilgiyle dinliyorlardı birbirlerini. Çünkü bunları konuşmakla, bilmeyerek de olsa, içinde yaşadıkları hayat koşullarına karşı çıktıklarını tanıtlamış, ilerisi için umutlarını tazelemiş olduklarını duyuyorlardı. Bu duygu ise kasaba akşamlarının hüznünü, tekdüze yaşamının iç sıkıntısını hafifletiyordu yüreklerinde.

Kasabalara özgü bir yakınlıktı aralarındaki. İlle de dostluk demek gerekirse, kendiliğinden değil rastlantının zorladığı bir dostluktu bu. Yalnızlıktan hoşlanmayan insansanız, okulda, askerlikte, hapishanede başkaları arasından bir ya da iki kişiyi öbürlerinden daha yakın tutarsınız kendinize. Gerçekte o bir iki kişi de yalnızlıktan hoşlanmayan insanlardır sizin gibi. Ama okul, kışla, hapishane-de sayılı günler doluncaya kadar sürer bu yakınlık. Sonra o günler dolup da ayrılınca kopar. Geride de pek bir şey kalmadığını görürsünüz. Çünkü benliğinizin, kişiliğinizin birçok yönlerini (giderek belki de sizin için en değerli yönlerini) gizli kapaklı tutarak, yüzeyde uyuşabilen yönlerinizle kurduğunuz bir yakınlıktır aranızdaki. Özgürlüğünüze kavuşunca ayrı yaratılıştaki insanlar, neredeyse birer yabancı olduğunuz çıkıvermiştir ortaya. Anlarsınız ki özgürlük ortamı içinde karşılaşmış olsaydınız hiçbir yakınlık duymayacaktınız birbirinize. Artık birbirinizi aramanız, mektuplaşmanız gereksizdir. Acele bir işiniz varken sokakta karşılaşırsanız görmezlikten bile gelebilirsiniz birbirinizi. Nihat'la doktor da çevrelerinde bulunan insanlar arasında başkalarından daha iyi anlaşabildikleri için yaklaş-

mişlardı birbirlerine. Başkaları arasında bir sorun üstüne ortadan konuşulurken beraber evet, beraber hayır dedikçe ilerlemişti yakınlıkları. Ama hâlâ tanışmalarından önceki yaşayışlarını karşılıklı sırt tutuyorlardı. Gelecekleri üstüne ise, Nihat'ın avukatlığı bırakıp başka bir iş tutarak İstanbul'a yerleşmek, doktorun ihtisas yapmak istemelerini söylemeleri gibi, ancak yüzeyde bazı düşünceleriydi birbirlerine bütün açıldıkları. Besbelli onların arkasından kasabada kalacak, kasabada silinip gidecekti bu dostluk.

Düşünülürse kimse kimsenin dostu değildi kasabada. Oyun arkadaşları, içki arkadaşları vardı. Aralarında borç alıp verenler, toplanıp eğlenenler vardı. Ama birbirini tamamlayan, birbirine candan gönülden bağlı iki kişi yoktu. Büyük kentlerin sanat, edebiyat tutkusu, dünyayı değiştirme çabaları, mutluluk arayışı, toplumsal sorunları ayak atmamıştı buraya. Kasaba aydınları, her birine aydın denebilirse ayrı bir aydın türüydü. Kökten değildi bilgileri. Çoğu sorunlar üstünde kulaktan dolma ya da genelleşmiş yargılarla yetiniyorlardı. Günlük bir gazetenin dışında bir şey okudukları yoktu. Fıkra yazarlarının bilgiçlik taslayarak tepeden verdikleri öğütleri, duygusal eleştirileri kolaylıkla benimseyiveriyorlardı. Doğru dürüst ne sağı, ne solu biliyorlardı, ne de milletlerarası ilişkilerin nedenlerini kavrayabiliyorlardı. Park Kahvesi'nde ya da Şehir Kulübü'nde öbür memurlarla birlikte otururlarken, bu türlü konulardan söz açıldıkça, o doktorun, doktor da onun meslekleri dışında bir şeyler bildiklerini seziyorlar, fakat yalnız kaldıkları zaman bu bilgilerin neler olduğunu, temelde nasıl bir dünya görüşüne bağlandığını anlamakta karşılıklı olarak en küçük bir merak göstermiyorlardı. Kaymakam, ceza yargıç, savcı, mal müdürü, öbür doktorlar, orman bölge şefi bilinçsiz bir şekilde tutucuydular. Daha doğrusu o dönemin bütün kaymakamları, yargıçları, doktorları öbür memurları kadar tutucuydular. Onlardan birinin politika ile ilgili bir sözü üzerine, Nihat'la doktorun bakışları karşılaşarak "İşte gene anlaşıyoruz. Sen nereden biliyorsun bunları?" gibilerden bir süzüşleri vardı birbirlerini. Çoklukta ikisi de tartışmaya girmeden gülerler, aralarında alaya almakla yetinirlerdi o sözü.

İlk yakınlık Birleşik Amerika üstüne bir tartışma sırasında doğmuştu aralarında. Marshall planıydı konu. Bir yıl önce plana uygun olarak Amerika'dan alınan traktörlerde sakatlıklar başlamış, yedek parça sıkıntısı başgöstermişti o günlerde. Nihat, Marshall planının Birleşik Amerika'da savaş sonrası ortaya çıkan işsizliği önlemek için düşünülen bir önlem olduğunu söylüyordu. Tıpkı buzdolabı, çamaşır makinesi gibi pahalı ev eşyası satanların sürümünü sağlamak için taksitli satışlara başvurmalarına benzettiyordu Amerika'nın kredi açmaktaki tutumunu. Ceza yargıç, mal müdürü ile beraberdiler. Yargıç bayağı sinirli olarak karşıladı bu görüşü:

— Hadi efendim hadi, dedi, geç bu lafları. Neredeyse İzmir'deki Şenocak'larla bir tutacaksın koca Amerika'yı. Amerika bizim dostumuz, Amerika bizi seviyor...

— Peki niye vermiyor parçaları?

— Almamışsınız ki versin! Alırken aklımız neredeydi?

— O alım koşullarını hükümete kabul ettirenler başka, yedek parça sıkıntısı çekenler başka. İthalatçılar nasıl olsa alıyorlar alacakları yüzdeyi...

Babacan halli Mal Müdürü:

— Almasınlar mı yani? dedi.

Adam, iki kere ikinin beş ettiğini duymuş gibiydi:

— Siz ücret almıyor musunuz aldığınız davalardan?

Ona kalırsa vergisini ödedikten sonra herkes dilediği kazanç yolunu seçmekte özgürdü. Yargıç güldü:

— De Allahaşkına!

— Ayıp ayıp Nihat Bey, Amerika'nın dostluğundan şüpheleniyorsunuz! Doğrusu size yakıştıramadım bu düşünceleri...

Söyleyecek sözü kalmamıştı. Nihat doktora baktı. Öbürleri de doktora baktılar. Doktor duymamış, dinlememiş gibiydi söylenenleri.

— Adam sen de, dedi, bırakalım bu lafları, varsanız bir el remi oynayalım...

Yargıç, sandalyesini masaya yaklaştırdı:

— Ha şöyle, en doğrusu o.

Garsona dönerek ekledi:

— Getir oğlum şu remi kâğıtlarını...

O gün kulüpten çıkarlarken doktor koluna girdi Nihat'ın.

— Boşuna tartışıyorsun, dedi. Kuşkuları olmayan insanlarla tartışılmaz...

Bu kasabalı sayılırdı Nihat. Rumeli göçmeniydiler. Babası el-
lerindeki mübadil bonolarıyla şimdi oturdukları evle iki parça bağ,
üç tarla alarak buraya yerleştikleri sırada, o iki yaşındaydı. Kendi-
sinden küçük, ikisi kız, biri erkek üç kardeşi burada doğdu. O ilko-
kulu burada bitirdi. Avukatlığa başladığı güne kadar bütün yaz tatil-
lerini, izinli günlerini burada geçirdi. Büyükbabası ile babası kasa-
banın mezarlığında yatıyorlardı. Kardeşlerinden kendi küçüğü Ni-
hal, liseyi bitirdiği yıl kasabada iki ay kalan bir maliye müfettişi ile
evlenmişti. Onun küçüğü Nuran önümüzdeki yıl eczacılık fakültesi-
ni, en küçükleri Orhan da İzmir lisesini bitireceklerdi. Babasının
ölümünde Nihat İstanbul'da avukatlık stajını yapıyor, bir yandan da
günlük bir gazetenin gece servisinde çalışıyordu. Stajını bitirmesine
iki ay vardı. Babası ölünce İstanbul'da kalmaya cesaret edemedi.
Gazeteden ancak cep harçlığını kazanıyor, avukatlıktan ise akranla-
rının dışında pek az kimseyi tanıdığı bir çevrede ne kazanabileceği-
ni bilmiyordu. Stajını İzmir Barosu'nda tamamladı. Urla'da avukat-
lığa başladı. Babası bağlarından birini Nihal'i evlendirirken, öbürü-
nü ölümünden bir yıl önce üç çocuğunun birden okul giderlerinin
altından kalkamadığı için satmak zorunda kalmıştı. Biraz da son
yıllarda yaşlanmasının, değişik semtlerdeki bağları, tarlaları arasın-
da eskisi gibi koşamaz olmasının etkisi vardı bu satışlarda. Bağları-
nı elinden çıkarmakla yanlış bir iş yapmadığına kendini inandırmak
için sık sık: "Çok şükür, çocuklarım yetişti. Bana artık mal lazım
değil..." derdi tanıdıklarına. Kalan üç parça tarla kiradaydı. Nihat
annesiyle beraber yaşıyor, tarlaların kirasına gerekeni ekleyerek
Nuran ile Orhan'ı okutuyordu.

Kasabada kimliği üstüne öteden beri sürüp giden bir kuşku

vardı Nihat'ın. Daha çok tek parti döneminin üç beş politika ağası yayıyordu bu kuşkuyu. Nihat'ın, 4 Aralık 1946 olaylarında taşlanarak yıkıldığı sırada Tan gazetesinde muhabir olarak çalışması kozdu adamların elinde. Tanınmış solcularla arkadaşlık kurduğunu, onların yetiştirmesi olduğunu söylüyorlardı. Nedir ki gittikçe külleniyordu bu dedikodular. 1948 başlarından beri kasabada tek avukattı Nihat. İçinden geldiği gibi avukatlık yapıyordu. Para canlısı değildi. Dava verenlerle neredeyse hiç pazarlık etmiyor, kimseyi minnet altında bırakmamak için herkesten gücüne göre ücret istiyordu. Daha önemlisi alçakgönüllüydü. Köylülere ezilmişliklerini duyurmuyordu yanında. O işe başladığı sırada davavekillerinin kasabada kötüydü ünü. İş sahiplerini yavaş yavaş sızdırdıkları, karşı tarafla anlaş-tıkları, bazen vekil girdikleri davadan asil çıktıkları söyleniyordu. O ise aldığı davalara yürekten kaptırıyordu kendini. Karşısındakilerle olan günlük konuşmalarında daha çok onların ilgilendiği konular, onların merakları üstüne söz açıyor, partililik çekişmelerinden uzak durmaya özellikle dikkat ediyordu. Bu tutumuyla kısa bir sürede en uzak köy evlerinde kahvelerinde bile adı sevgiyle anılan bir avukat oldu. Artık nerede sözü edilse üç dört kişi birden savunmasını üstüne alıyor, toz kondurmuyorlardı ona. "O kötüyse iyi kim olur dünyada?" diyorlardı. "O solcuysa, biz de solcu oluruz" diyorlardı. Ama gene de gölgeler eksik olmuyordu ardında. 1950 seçimlerinden sonra süngüsü düşmüş eski tek parti politikacıları sinsi sinsi tuzaklar hazırlıyorlardı. Yanında, herkesin saydığı, sevdiği yazarlara, şairlere solcudur diye küfrediliyor, başka yollardan kışkırtılıyor, savunmaya geçmesi, ağzından suç sayılabilecek bir söz kaçırmaması bekleniyordu. Bir ara, zembereğini eski politika ağalarının kurduğu besbelli, askerlik çağında bir şoför yardımcısı belâ olmuştu başına. Çocuk, bir gün okuyacak kitap istedi. Başka bir gün halkevi kitaplığında hangi kitapları okuması gerektiğini öğütlemesini istedi. Sonunda başka bir gün elinde bir şiirle yazıhanesine çıkageldi. Kore savaşı ile ilgiliydi şiir. Üç dörtlükten kuruluydu. Her dizesi ayrı bir küfürdü. Yasanın açıkça yayınlanmasını yasakladığı kelimelerle kı-

zıllara veryansın ediyordu delikanlı. “Bana neye okuyorsun bu şiiri?” dedi. Bu küfürleri de diyebilirdi. “Siz anlarsınız, yanlışları varsa düzeltirsiniz diye...” Keyifli bir günündeydi, delikanlının beklediği gibi kızmadı; güldü: “Şiirden belki anlarım ama küfürden anlamam. Sen bunu git Akif Bey amcana oku...” Tek parti kodamanlarından birinin adıydı söylediği. Oğlan kızardı. Bir daha da önüne çıkmadı.

Doktorun duymamış olması olanaksızdı bu söylentileri. Ama duymamış görünüyordu. Aralarında tek tek ele aldıkları bütün toplum sorunları üstünde anlaştıkları halde sosyalizm üstüne tek söz etmiyorlardı. Hata aralarında prafa, remi, tavla oynuyorlar, akşamları İzmir şosesi üstünde yürüyüşe çıkarak dertleşiyorlar, hafta sonunda kendiliğinden kopuyordu arkadaşlıkları. İkisi de ayrı ayrı İzmir’e iniyorlar, İzmir’de eski arkadaşları ile buluşuyor, birbirlerini aramıyorlardı.

Hastalarını sevdiği için hastalarının da sevgisini kazanmıştı doktor. Çalışkandı. Köy köy dolaşır dururdu. Kendisinden önce başlayan sıtma savaşını hızlandırmış, neredeyse sıtmanın kökünü kazırmıştı yöredé. İkisinin yakınlıklarını yakıştınyordu kasaba halkı. O kadar ki bir gün müftünün arkalarından: “İkisi de dürüst, merhametli, Allah korkusu nedir bilen çocuklar. İkisinin de kitabın buyurduğu iyiliklerle yüklü yürekleri. Nedir ki ibadetleri noksan! Bir de camiye gelseler, hiç değilse cumayı kılsalar!..” dediği söyleniyordu.

9

Kasabanın girişinde İzmir’e gidecek saat 17.30 otobüsünün kalkmak üzere olduğunu gördüler. Şoförün arkasındaki ilk sırada, pencere kıyısında, ortaokulun resim öğretmeni oturuyordu. Nihat, yolun iç yanından yürürken, öğretmeni görünce, doktoru otobüsle kendi arasına aldı. Böylelikle, kimsenin dikkatini çekmeden baka-

biliyordu otobüse. Okulların yaz tatiline girmesinden bu yana üç aydır ilk karşılaşmalarıydı öğretmenle. Gözlerini otobüsün penceresinden ayırmıyor, onun da kendisini görmesi için sabırsızlanıyordu. Heyecanlanmıştı. Daha önceden başladığı sözün sonunu getirmeye çalışırken söyleyeceği sözcükleri bulmakta güçlük çekiyor, adımlarının yere basmadan önce boşlukta kaldığını, birbirine dolandığını sanıyordu. Bir yandan da anlayacak olursa, yaşına, durumuna uymadan bu duygularla, doktorun gözünde gülünç düşeceğinden korkuyor, alaycı, çevresindekilere umursamaz görünmeye zorluyordu kendini. Oysaki adımlarında değişen bir şey yoktu. Doktorla yan yana, eskisi gibi sallana sallana yürüyorlardı. Doktor da otobüstekilerle, özellikle de resim öğretmeni ile ilgilendiği için artık onun dediklerini doğru dürüst dinlemiyor, konuşmasındaki teklemeleri de ayırdedemiyordu.

Öğretmen, başı önünde, dizlerinin üstünde çantasını karıştırıyor, otobüstekilerle, gelen geçenle ilgilenmez görünüyordu. Daha yokuşun başından çıktıkları sırada görmüştü ikisini de. Bakmadan, yaklaştıklarını, ikisinin de bakışlarının üzerinde olduğunu biliyor, giderek ikisinin de aşksız, kadınsız yaşamının açlığı yer etmiş yüzlerini görür gibi oluyordu. Gün gelecek ansıyacak, anlatacaktı bu karşılaşmayı. Ama kadınca bir içgüdü ile çantasını karıştırmayı uzatarak şimdi görmezlikten geliyordu geçişlerini. Şoför yerini aldı. Motoru çalıştırarak ısınmasını beklemeye başladı. Nihat'la doktor, neredeyse geçip gidecekler, otobüsü geride bırakacaklardı ki, öğretmen çantasını kapadı, bir boyun devinimiyle saçlarını geriye atarak başını pencereden dışarıya çevirdi, onları gördü. Kısa, çok kısa bir an hem Nihat, hem de doktorla göz göze geldi. Eski tanıdıkları görmenin yakınlığı vardı bakışlarında. Nihat, önce selâm vermek istedi. Fakat onun kendisi gibi doktora da baktığını görmüştü. Doktorun nasıl davranacağını bekledi. Onun genç kıza sadece bakmakla yetindiğini görünce, çekindi, selâm veremedi. Genç kız gülümsemeye hazır bir yüzle, başını öne çevirdi, kendilerinden koptu.

Nihat birden ezik, yalnız duydu kendini. Beceriksizliğine, ap-

tallığına kızdı. Ne oluyordu ona? Eskiden, hele öğrencilik yıllarında atak bir çocuktur. Şimdi neydi böyle elini ayağını tutan, cesaretini kıran? Gerçi tanıştıran olmamıştı onları. Ama bir süre kasabada yaşadıkdan sonra tanımayan kim vardı birbirini? Nihat nasıl onun ortaokul resim öğretmenini olduğunu, adının Perihan, soyadının Suvla olduğunu biliyorsa, bütün ders yılı günde en az iki kez yazıhanesi önünden geçen genç kızın da kendisi hakkında, hiç değilse selâmlaşacak kadar bir şeyler bildiği açıktı. Öyleyken her bakışmalarında ilk selâmın genç kızdaki gelmesini bekliyor, kendisi selâm verecek olsa davranışının sarkıntılık sayılmasından çekiniyordu.

Otobüs ağır ağır kalktı. Park ettiği yerden caddeye çıkıyordu. Nihat'ın otobüsün penceresine asılı kalmıştı bakışları. Genç kız bir daha dönüp baksa rahatlayacak, iyileşecek gibiydi. Genç kız baktı da. Hem bu kez yalnız ona baktı. Eski karşılaşmalarındaki anlamını yitirmemişti bu bakışlar. İlgi, hoşlanma, sabırsızlık, kıskırtma, hoş bir güceniklikle doluydular. Allahâısmarladık, sonra da gene görüşeceğiz diyorlardı. Nihat yine selâm veremedi ama, göğüs boşluğunda dolanan o acı yelleri yön değiştirmiş, nedenini anlayamadan bir sevinç doldurmuştu içini.

Doktor otobüsün arkasından:

— Öğretmen sana fena baktı, dedi.

— Farkında değilim.

— Bırak numarayı!

— Bana baktığı kadar sana da baktı.

Doktor kıskanmanın ağır bastığı bir kuşku sezdi bu sözlerde:

— Aramızda bir şey yok, merak etme.

— Benim de yok...

— Sen buna yok mu diyorsun?

— Bu dediğin ne?

— Duyduğu ilgi apaçık sana. Bakışları konuşuyordu kızın.

Aranızda daha da bir şey yoksa senin enayiliğinden...

— Sana öyle gelmiş.

Doktor güldü:

— Dediğin gibi olsun. Sır tut, söyleme, öylesi daha iyi. Ama bak sahiden aranızda bir şey yoksa haber ver bilelim de ona göre davranalım!

Nihat:

— Yok, dedi.

Öyle zor söylemişti ki tek heceyi, doktor yeniden güldü:

— Anlaşıldı. Merak etme, benden arkadaş malına zarar gelmez.

Beş on adım sustular. Konuya doktor döndü:

— Burada oturmuyor galiba?

— Oturmuyor. Okul zamanı sabah yedi otobüsüyle gelip, öğleden sonra dört otobüsüyle İzmir'e dönüyor. Ablası İzmir'de Kız Lisesi'nde öğretmen. Beraber oturuyorlar...

— Kimbilir belki de bir takıntısı da vardır İzmir'de?

— Sanmam.

— Niye sanmazsın? Güzel kız, rahat bırakmazlar. Hem o da İzmir'de daha serbest duyar kendini. Dedikodudan, görülmekten korkmaz. Boş değildir elbet?

— Öyle görünmüyor...

— Kıskanıyorsun bakıyorum?

— Ne diye?

— İyice kıskanıyorsun. Rengin değişti?

— Saçmalama!

— İstedığın kadar saklamaya çalış. İyice ele verdin kendini. Sen bu kıza şimdiden âşıksın, onu bil! Allah için hoş kız. Âşık oluncak kız...

— Evet, çok hoş kız ama, dediğim gibi, bir şey yok aramızda.

— Orası senin ufak bir atağına bağlı. Daha ne bekliyorsun?

Nihat savunmayı bıraktı. Şimdi aksine konunun uzaması hoşuna gidiyor, hep öğretmenden söz etmek istiyordu:

— Ne bileyim? Olmuyor işte bir türlü...

— Olsun artık. Olması senin elinde. Okulların açılması yakındır...

İç çekti boş bulunarak:

— Gerçekten çok hoş kız değil mi?

— Dedik ya...

— Kusursuz güzel. Canlı, giyinmesini biliyor, ince, zarif... Değil burada, İstanbul'da, Ankara'da seçilecek, sokakta görünce başını çevirip bakılacak kız...

— Daha ne istiyorsun işte? Kendiliğinden karşına çıkmış, ben olsam beklemem, hatta evlenirim. Ah şu ihtisas derdim olmasa...

— Benim de kendime göre sorunlarım var. Kasaba avukatı kalarak yaşamak düşüncesi boğuyor beni. Evlenirsem yerimden büsbütün kımıldayamayacağımı sanıyorum.

— Bana kalırsa büyütüyorsun işi gözünde. Sende o cesaret varsa buradan demir alabilecek gücü gösterebileceksen, evlensen de, evlenmesen de alırsın. Giderek belli olmaz, böyle bir kadın destek olursa daha kolay alırsın...

Doktor sözü değiştirerek sürdürdü:

— Küçük yerlerde bekârlık zor birader. Giderek zor değil, işkence. Yalnızlık, abazanlık öldürüyor insanı. Bir şey yapsan bir türlü, yapmasan bir türlü! Bir iki kadın var, tay gibi, kısırak gibi şeyler. Senden benden sağlamlar ama haftada, on günde bir, bir şeyler uyurup hastayım diye damlıyorlar! Niyetleri apaçık kışkırtmak, vermek ama, yanaşamıyorum bir türlü..

— Neden?

— Korkuyorum!

— Ne var korkacak?

— Küçük bir yer burası! Başıma ne belâ geleceği belli olmaz...

— Evli mi dediğin kadınlar?

— Evlisi de var, kızı da...

— Evlilerden yana rahat ol. Nasıl olsa ağızları sıkı olur...

— O da belli olmaz! Kadın bu, şeytanın süt kardeşi. Ne türlü hesaplar peşinde koştuklarını anlaması kolay mı? En basiti, razı olmuş görünür, tam yanaşırsın, basar yaygayanı, bir rezalet çıkarı-verir...

— Neden çıkarsın?

— Övünmek için. Doktor bana âşık olmuş, üstüme saldırdı, kendimi zor kurdardım elinden diye sağda solda övünse yeter kimi kadına...

— Sen iyice kuruntulu olmuşsun artık.

Doktor, kendi de kuşkularını gülünç bularak güldü:

— Kuruntulu olsam da, olmasam da böyle giderse sonunda bir kolaylık göstereceğim birinden birine. Hele bir kız var ki bitiyorum. Gördükçe zor tutuyorum kendimi.

— Hangi kız o?

— Duvarcı Zühtü Usta'nın kızı.

— Hüsniye mi?

— Tâ kendisi! O ne kütür kütür şey kardeş! İtalyan sinema yıldızları gibi kâfir! Üstelik öyle fettan, öyle hergele, öyle anasının gözü ki...

Duvarcı Zühtü Usta'nın halası Gülizar Teyze'nin kiracısıydı doktor. Zühtü Usta ile kapı komşuydular.

— İyi ya işte. Ne tutuyorsun kendini? Çağır arada sırada, ok-şa...

— Çağdırmama gerek yok. Kendi geliyor. Bakıyorsun olur olmaz bir neden uydurdu mu, hop, bizde. Sözde halasına yardıma geliyor. Bazen tuz istiyor, biber istiyor, annesi uğradı mı diye soruyor. Beni görünce kaçtığı falan da yok. Aksine önüme çıkıyor. Ben çekinecek olsam o laf atıp konuşuyor...

— Benim bildiğim Hüsniye on sekizinde vardır. Ö razı olduktan sonra korkman gerekmez...

— Benim korkum, yasadan çok rezaletten. Ama ne olursa olsun, böyle giderse bir gün kolundan tutup çekivereceğim odaya...

Cumhuriyet Alanı'nda Ortaokul Müdürü Refet Aksu ile karşılaşınca konuşmalarını kestiler. Merhabalaşıp el sıkıştılar. Aksu, onları bırakmıyordu:

— Nereden böyle?

Doktor:

— Biraz dolaştık, dönüyoruz, dedi.

— Ya şimdi niyetiniz ne?

— Ben akşam yemeğine kadar boşum. Yemekten sonra belki

çıkmam, evde İngilizce çalışırım...

Nihat:

— Yani, dedi, şimdilik bir üçüncü arıyoruz. Prafa oynar mısın?

Aksu hoşlandığı zaman kollarını iki yana açarak konuşurdu.

Gene öyle yaptı:

— Hay Allah razı olsun sizden! Okuldan çıktım, ortalıkta sip-sivri kalıverdim. Eve gitsem? Hanımın konukları var. Kulübe uğradım, kimseler yok! Ne yapacağımı, nasıl vakit geçireceğimi şaşırdım...

Nihat, Perihan'ı anıdı:

— Okullar açılıyor artık değil mi Hoca?

— Ayın yirmi dördünde. Hoş, artık açıldı sayılır. Bugün bütün-

leme sınavları vardı. Epeyi yorulduk...

Şehir Kulübü'ne doğru yürüdüler.

Nihat, özlemle Perihan'ı görmek isteğini duyuyordu.

EKİM

1

Ekim fırtına ile girdi. Eylülün son günü pazara düşüyordu. Nuran iki dersin sınavlarını ekime bırakmıştı. Cumartesi günü saat 13.00'te kalkan o haftaki vapurla İzmir'den İstanbul'a gitti. Nihat artık ancak şubat tatilinde eve dönmesini bekledikleri kardeşini vapura kadar uğurladı. Öğleden sonra Avukat Tuğrul ile buluştu. Hava açık, güneşliydi. Tuğrul'un on beş gün önce Bornovalı bir levanten-den satın aldığı Citroën'i ile Kadife Kale'ye çıktılar. Kale gazinosunda bütün İzmir'i yukardan görebilecekleri set kıyısında bir masaya oturdular. Söğüş salatalık, beyaz peynir, birer şişe de bira getirttiler. Liseden beri arkadaşılar. Haftada bir olsun görmeden duramazlardı birbirlerini. Toplum sorunları, hukuk sorunları, aşktı her zaman başlıca konuları. Tabii bütün yakın dostlar arasında olduğu gibi, onlar da kendileriyle beraber olmayan arkadaşlarının kusurlarını, zayıf yönlerini çekiştirir, birbirlerine güvenmenin rahatlığı ile bol bol dedikodu ederlerdi. O gün ise Tuğrul'un Citroën'i idi en önemli konuları. 76.000 km'deydi araba. On beş gündür kullandıkça onarım isteyen yanları bir bir çıkıyordu ortaya. Tuğrul yaptıkları

ile yapacaklarını sayıp döküyor, ama sık sık bu durumuyla da çok memnun olduğunu söylüyordu arabasından. Tanıdığı birinde satılık bir Citroën daha vardı. Hem kendisinininkinden daha iyi durumdaydı, hem de sahibi yüklü bir mirasa konmuştu, malın paranın gerçek değeri nedir bilmiyordu, arabayı elinden ucuza koparabilirlerdi.

İyice heveslenmişti:

— Hadi gel onu da sana satın alalım.

— Sırası değil...

— Neden sırası değil? Araba benden daha çok sana lâzım. İzmir'e rahat gelir dönersin. İskele'ye inersin.

— Param yok.

— Para kolay. Ben bulurum. Borçlanırsın. Sekiz on ayda taksit taksit ödersin...

Nihat, aşağılarda dolaştırıyordu bakışlarını:

— İzmir'in asıl güzel yeri burası, dedi. Zenginler Mustabey'e, Alsancağa değil, buraya Kale'nin eteklerine yerleşmeliydi...

— Sözü değiştirmeye kalkma. Söyle, bu hafta kaç para kaybettin pokerde?

— Sorma...

— Söyle...

— Bırak şimdi canımı sıkmayı da bu güzel havanın, bu görüntünün tadını çıkaralım...

— Yüz mü? Yüz elli mi?

— İkisi arası birşey...

— Enayi! Bu gidişle hiçbir zaman paran olacağı yok senin. Sen o Şehir Kulübü denen yerden ayağını kes anladın mı? Pokerin de kendine göre yasaları var. Önce oyunu kendi ayanında insanlarla oynayacaksın. Karşındakinin parasını aldığına acımayacaksın. Senin aynı kareye oturdukların ya parasını almaya kıyamadığın küçük memurlar ya da yargıç gibi, kaymakam gibi blöf yapmaktan, eline kâğıt gelince vurmaktan kaçındığın kimseler. Onların arasında her zaman kaybetmeye mahkûmsun, anladın mı? Hem o küçük memurların seni yolmak için aralarında anlaşmadıkları ne belli?

Nihat mırıldandı:

— Sanmam...

Tuğrul canını sıktığını anladı onun.

—, Neyse olan olmuş. Bundan sonra daha az oyna. Sen şimdi he de, alalım sana şu arabayı.

— He demek kolay mı? Bütün param cebimdeki iki yüz lira.

— Olsun! Ben pazartesi günü para bulursam arayacağım Citroën'in sahibini, kabul mü?

— Sen hele parayı bul da...

— 2500 liraya koparabileceğimizi sanıyorum arabayı. Oğlum bu hükümet iyice açtı kesenin ağzını. Hesap kitap bildiği yok. Enflasyon böyle hızlanırsa iki üç yıl sonra 12.500'e alamazsın sen o Citroën'i. Onun için bulalım buluşturalım alalım diyorum sana. İlerde sıkıştın, ödeyemedin diyelim, araba senin, en azından bin, iki bin lira fazlasına satarsın. Kullandığın kâr kalır.

— Haklısın.

— Hah şöyle, adam ol!.. Pazartesiye hallederim ben bu işi.

Böyleydi Tuğrul. Arkadaşlarının sorunlarını iş edinirdi kendine. Yeter ki kararlarına, düşündüklerine karşı gelinmesin. Nihat da çokluk uysallıkla onun çekip sürüklemesine bırakırdı kendini.

Boşalan bardaklarını doldurup yarıya kadar içtiler. Tuğrul bardağını masaya bırakırken:

— Oh, dedi, henüz yaz...

Nihat, dibini avucunun içinde tutuyor, serinliğinden hoşlanıyordu bardağının:

— Biradan mı anladın?

— Elbette! Bira tadını kaybetmedikçe yaz çıkmadı demektir. Bardağını kaldırdı:

— Hadi ısıtmadan, soğuk soğuk devirelim şunları...

Bardakları boşalttılar.

Nihat:

— Birer şişe daha getirelim mi? dedi.

— İstemez. Buradan kalkar başka bir yere gideriz...

Araba kullanma hevesi yüzünden oturduğu yerde uzun uzun kalamaz olmuştu. Ekledi:

— İnciraltı'na gidelim. Çok güzeldir şimdi...

Nihat: "Nasıl istersen" dedi. Garsona hesabı getirmesini işaret etti. Tuğrul:

— Dur bakalım, dedi, sen araba alacaksın. Bundan sonra her yerde elini hemen cebine atma.

Gülüştüler. Hesabı Tuğrul ödedi. Garsonun paranın üstünü getirmesini beklerlerken Mustabey'e doğru baktı kısa bir süre:

— Enayiler, dedi. Takılmışlar o basık yere, boğulacaklar neredeyse.

Unutmamıştı Nihat'ın dediğini. Ne yapar yapar her açılan sözü tamamlardı.

Nihat konuya dönülmesinden hoşlanmıştı.

— Üstelik otomobilleri de var, dedi. Ne diye sokulurlar o kadar iş yerlerinin, depoların dibine, anlamam? Otomobilleri ne işe yarıyor yani?

— Ne işe yarayacak. Kapıların önünde gösterişe, akşamları Kordon'da görmemişler gibi bir aşağı bir yukarı tur atmalarına... Bırak beter olsunlar, bu güzel görüntü, bu havadar yerler de hiç değilse fakir fukaraya kalsın. Yoksa buraya da bir el atarlarsa onlara kalenin arkasındaki çukurlara çekilmek düşer.

Garson paranın üstünü getirince kalktılar. İnciraltı'na gittiler. Kıyıda çardaklı kahvelerden birinde taze bademle birer şişe bira daha içtiler. Bu mevsimde deniz şaşılacak kadar yatışmış oluyor, havayı çürümeye yüz tutan otların kokuları sarıyordu. Akşama doğru geri dönerlerken ikisi de çok güzel bir gün geçirmenin mutluluğu içindeydiler. Yemeği Kültürpark'ta Tenis Kulübü'nde yediler. Nihat, geceyi Basmahane'de her zaman kaldığı Gar Oteli'nde geçirdi. Ertesi gün sabahın buluşup önce Kordon'da bir kahvede oturdular. Yemeği Kültürpark'ta Ada Gazinosu'nda yediler. İkinciye doğru Tuğrul, Nihat'ı Citroën'le Urla'ya getirip bıraktı. Arabasına güvenemediğinden karanlığa kalmak istemedi. Hemen İzmir'e döndü.

Orhan İzmir Atatürk Lisesi'nde yatılı okuyordu. Bir hafta önce evden ayrılmıştı. O akşam annesiyle yemeğe oturdukları zaman Nihat sofralarına kış sessizliğinin çöktüğünü duydu. Konuşulacak konu bulmakta nedense güçlük çekiyorlardı. Akşam üstü rüzgâr çıkmış, hava serinlemeye yüz tutmuştu. Annesi, Nuran'ın yokluğuna alışamamıştı henüz. Sözü hep ona getirmek istiyordu:

— Nuran ne yapmıştır acaba?

— Ne yapacak? Öğleye doğru yurda yerleşmiştir. Öğleden sonra da hemen oturup ders çalışacak değil ya! Şöyle arkadaşları ile özlediği yerleri dolaşmaya çıkmıştır. Beyoğlu'nda bir sinemaya gitmiştir. Keyfi yerindedir, sen merak etme...

— Bütün yaz kitaptan başını kaldırmadı zavallı kızım, hiç dinlenemedi. Keşke senin dediğin gibi gezse dolaşsa biraz...

— Benim dediğim gibidir. Ben de öğrencilik ettim. Bilmem mi? İnan şimdi arkadaşları ile çene çalmaktan seninle beni aklına bile getirmiyordur.

— O iyi olsun da varsın getirmesin...

Kısa bir süre konuşmadılar. Evlerinin mermer döşemeli alt sofasında yiyorlardı yemeği. Bahçeden rüzgârın sesi, yaprak hışırtıları duyuluyordu.

— İyi ki dün gitti Nuran, vapuru bu havaya rastlamadı.

— Nesi var bu havanın?

Annesi kararsız:

— Üşütürdü belki de, dedi.

Hava değil besbelli ayrılıktı, derdi. Nihat, annesini avutmak gereğini duydu:

— Hadi hadi, büyütme bu kadar, şunun şurasında şubata dört ay var. Şubatta kavuşursunuz sevgili kızınla...

Gülerek ekledi:

— Bilirim benden çok onu seversin...

Annesi dalgınlaştı:

— Hepinizin yeri ayrı. Senin yerin ayrı, Nihal'imin, Orhan'ın yeri ayrı, Nuran'ın yeri ayrı. Birinizi öbüründen ayırmam...

Şakasını uzattı. İlle de güldürmek istiyordu annesini:

— Hep öyle dersin ama...

Annesinin acılı yüz çizgilerinde hiç değişiklik yoktu:

— Dememle değil, öyle. Bundan sonra kavuşsak ne olur a oğlum? Bilemedin on beş gün, bir ay beraber oluruz, sonu gene ayrılık. Büyüdünüz artık. Bu ev de, Urla da size dar geliyor. Dediğim gibi, sizler iyi olun, hoş olun, ben arada sırada sağlık haberlerinizi alayım yeter bana...

Kadın hafif bir nem kaplayan gözlerini önüne eğdi. Yutkunmıyordu. Kısa bir sessizlik geçti aralarında. Nihat, önce ilgilenmez göründü, sonra gülerek işi alaya vurdu:

— Ne yapalım yani şimdi? dedi. Nuran, o canım İstanbul'a, alt tarafı onar dakikalık iki sınava girip dört ay dolaşmaya gitti diye oturup ağlayalım mı?

Annesinin yanağından bir makas alıp, saçlarını okşadı:

— Hadi, bırak bu boş üzüntüleri de yemeğimizi yiyelim...

Kadın dayanamadı, gülümsedi, sesinin titremesini yenmeye çalışarak:

— Kusura bakma, içim taşı, dedi.

Bir süre yemeklerini yediler. Annesi gene içini dökmeden duramadı:

— Neyse o da Orhan da inşallah bu yıl okullarını bitirirler, senin de yükün hafifler...

— İnşallah.

— Onların derdi omuzlarından kalkınca sen de böyle yalnız yaşamaktan kurtulursun inşallah.

Sık sık olduğu gibi söz, evlenmesi konusuna doğru gidiyordu. Canı sıkıldı. Az kalsın başlama diyecekti ama annesini kıracağından çekindi:

— Bakalım, dedi, hele o günler gelsin de...

— Beni asıl üzen senin halin. Seni böyle karşımda yalnız gördükçe yüreğim parçalanıyor. Sulhi Bey gibi mi olacaksın sen?

Sulhi Bey, ilçe mal müdürlüğünde çalışmıştı yıllarca. Altmışına yaklaşırken emekli olmuştu. Kendisinden büyük ailesi ile onların oturduğu sokakta oturuyordu. İkisi de hiç evlenmemişlerdi.

— Ne olursun başkalarına benzetme beni...

— Benzettiğim için değil, dediğimi daha iyi anlatmak için öyle söyledim.

Tuğrul'la bir gün önce konuştuklarını anıdı. Ne tuhaf! Sevdikleri, kendisini de sevdiklerine inandıkları hiçbir zaman memnun değillerdi onun tutumundan. Daima bir eksikliğini görüyorlar, yaşayışını değiştirmesini istiyorlardı.

— Nedir bu çektiğim sizden? dedi. Tuğrul ille otomobil almanı ister, poker oynamama karışır, sen evlenmemi istersin, benim görevim hep sizin gönlünüzü etmek mi? Rahat bıraksanız ya beni...

Tuğrul'un otomobil alması için dediklerini anlattı. Duyduğu can sıkıntısını belli etmemek için gülümseyerek konuşuyordu.

Annesi:

— Tuğrul kötü bir şey söylememiş ki sana, dedi.

— İyi kötü her neyse, karışmadan edemiyorsunuz bana!

— Seni sevdiğimiz için...

— Her şeyin bir sırası, zamanı var.

Annesi onun kırıldığını görerek sustu. O da ekledi:

— Önümüzdeki yaz gelsin, burada kalıp kalmayacağıma karar vereyim, ondan sonra evlenmeyi düşünürüm...

Annesi yavaş yavaş geri çekilen bir sesle:

— Sen kendi işini daha iyi bilirsin, dedi. Sen bizim dediklerimize bakma. Elbet gün gelir sen de evlenirsin, sen de otomobil alırsın...

Gecenin kestiremediği bir saatinde sarsılan pencere camlarının tıkırtısıyla uyandı. Rüzgâr birdenbire fırtınaya çevirmiş, dışarda tuttuğunu kaldırıp yere vuruyordu. Evlerinin mi yoksa karşı komşunun mu damından olduğunu kestiremediği bir kiremitin sokağa düşüp parçalandığını, bir yerlerden kopan sac bir levhanın bir süre uçup sürüklendikten sonra bir duvara çarptığını duydu. Bitişik komşunun akşamdan avlusunda asılı bıraktığı çamaşırlar parçalanırcasına dalgalanıyorlar, yakınlarda boшта kalmış ağaç bir pencere kanadı gıcırdayarak iki yana çarpıp duruyordu. Bir uğultu sarmıştı evin her yanını. Bir yerlerden rüzgâr sızıyordu evin içine. Oda kapısının önünde, sofaya birileri dolmuş gibiydi. Kapının aralıklarından giren esintiler odayı geçiyor, karyolasının başucuna yakın pencerelerin camlarına vuruyordu. Gökyüzü, ürkmüş de boşanmış bir at sürüsü gibi, birbirini ezercesine kaçışan koyu renkli bulutlarla doluydu. Bulutlar yer yer kopup parçalandıkça açılan aralıklardan, odaya üşümüş bir ay ışığı vuruyor, çok geçmeden yeni bulutlar, ayı örterek odayı karartıyor, gölgeliyorlardı.

Sofada poyraza bakan pencerenin demir kanatlarından biri hızla duvara çarptı. Kanat mandalından boşanmış olmalıydı. Annesinin odasından çıkıp sofaya geçen ayak seslerini duydu. Kalktı. Oda kapısının kolunu aşağıya doğru bastırınca rüzgâr hızla kapıyı üstüne doğru itti. Annesinin, sofanın öbür ucundaki kanadı çarpan pencerenin camını açmaya çalıştığını gördü. Çerçeveleri tutan olukları içinde aşağı yukarı indirilip kaldırılarak açılıp kapanıyordu evlerinin pencereleri. Annesi çerçeveyi dört beş parmak kadar bir şey kaldırarak pencereyi aralamıştı henüz. O aralıktan dalan rüzgâr, Nuran'ın konsolun üstünde bıraktığı bir derginin sayfalarını önce hızla karıştırarak sağa sola çevirdi, sonra uçurdu, darmadağın ede-

rek sofanın dört bir yanına savurdu. Konsolun mermeri üstünde rüzgâra kapılarak kayan dikiş kutusu, yere düşmek üzereydi. Orta masasının örtüsü ise uçtu uçacak savrulup duruyordu. Annesinin yardımına koştu:

— Nê yapıyorsun?

Annesi suçüstü yakalanmış gibi çekingenleşti:

— Pancuru kapatacaktım...

— Senin tek başına becereceğin iş mi bu?

— Kıyamadım seni uyandırmaya...

Aralanan camın altından kolunu uzatıp pancuru yakaladı, çekti, duvardan ancak bir karış ayırabilmişti ki rüzgâr kanadı elinden koparıp hızla çarparak duvarın üstünde sarsmaya başladı. Kanadı yeniden yakaladı. Çekecekti. Annesi:

— Dur, bekle, dedi.

Kanadın sarsıntısı hafifleyinceye kadar beklediler.

— Çek şimdi.

Rüzgârın iki soluğu arasında kanadı bir çekişte yuvasına aldı. Öbür kanadı da aynı güçlkle kapadılar. Camı kaldırıp pancurları çengellediler. Sofanın Batı'ya bakan penceresinin pancurlarını kapatırken bitişik komşunun avlusunda rüzgârın çamaşır ipini kopardığını, çamaşırların ağaç gövdelerine, duvar dibine takılıp kaldığını gördüler. Annesi komşu kadının emeklerine acıyor, neredeyse o saatte kapısını çalıp haber vermek istiyordu. Nihat'tan cesaret bulamayınca niyetinden vazgeçti. O pencerenin de pancurlarını kapatınca sofa karardı. Elektrik fabrikası susmuştu. Gece yarısını geçiyor olmalıydı.

— Gaz lâmbasını yakayım mı? diye soruyordu annesi.

Kendi odasının penceresi lodosa bakıyor, rüzgâr tutmuyordu. Penceresinden vuran ışıkla ikisi de görebiliyorlardı yörelerini.

— İstemez, dedi.

Annesi dağılan derginin sayfalarını toplamaya başladı. Sofaya çekidüzen vermeden yatmak istemiyordu anlaşılan.

— Hadi artık yat şimdi, geri kalanını yarın sabah toplarsın...

Kadın elindeki yaprakları konsolun üstüne bıraktı:

— Tüh tüh, yazık oldu, senin de ikiye bölündü uykun. Tekrar uyuyabilsen bari...

— Seninki bölünmedi mi?

— Sen bana bakma, ben alışığım. Her gece iki üç defa uyanırım...

— Henüz iki. Yediye kadar beş saat var. Uyurum herhalde. uyur kalırsam 7'de uyandır beni... Hadi Allah rahatlık versin...

— Sana da...

Odasına gidecekken durdu:

— Nasıl kapatacaktın tek başına o kanatları?

— Kapatmaya çalışacaktım...

— Kapatamazdın. Bir daha böyle bir şey olursa haber ver, uyandır beni.

Yaklaştı, annesini yanağından öptü:

— Hadi Allah rahatlık versin şimdi.

— Sana da oğlum...

Odalarına çekildiler.

Pencereden akıp giden, birbirini kovalayan bulutlara daldı bir süre. Rüzgârın uğultusunu dinledi. Sonra bunun da tadı var, diye düşünerek yorganına sıkı sıkıya sarıldı, fırtınanın hızı dinerken uyudu.

4

Uyandığı zaman şaşılacak kadar durgundu hava. Gökyüzü aydınlık, masmaviydi. Geceki bulutların nereye gittiğini birini bulup sorası geliyordu âdetâ. Yatağından çıkarken ısının düştüğünü fark etti.

Kahvaltıda annesi komşulardan aldığı haberleri anlattı. Bahçelerde erik ağacının uç dallarından birini kırmıştı rüzgâr. Bütün za-

rarları oydu. Düşen kiremit karşı komşunun damından kopmuştu. Arabacı Zeynel'in sundurmasından koca bir lamarına parçası uçmuştu. Bitişik komşu, öbür komşuların avlularını aranarak tamamlayabilmşti çamaşırlarını...

Evden çıkarken annesinin üstelemesiyle empermeablını eline almak zorunda kaldı. Sokakta Arabacı Zeynel'i sundurmasının üstüne çıkınış damını onarmaya çalışırken gördü. "Kolay gelsin, geçmiş olsun" diyerek Zeynel'in gönlünü almak istedi. Zeynel: "Can kaybı yok ya, bey, dedi, biz bu kadarına her zaman razıyız..."

Kuşçular'lı Behzat'ı yazıhanesinde buldu. Kenan'la oturmuş, geceki fırtınadan konuşuyorlardı. Nihat içeriye girince adam ayağa kalktı, sanki kendisi onu görmeye değil de o kendisini görmeye gelmiş gibi: "Hoş geldin bey" dedi.

Karşı kahvenin radyosundan saat sekiz sinyalleri duyuluyordu. Behzat'ın duruşması vardı o gün. Bundan böyle her duruşma günü yazıhanesine girince onu karşısında bulacağını anlayan Nihat'ın canı sıkıldı:

—Hoş bulduk Behzat Efendi, erkencisin maşallah!

Kenan güldü:

— Sizinki bir şey mi? Ben saat yediyi yirmi geçe geldim, Behzat Efendiyi kapının önünde buldum... Birlikte açtık yazıhaneyi...

Behzat tutuk tutuk:

— Eh, dedi, akşamki fırtınadan sonra nasıl olsa bir daha uyuyamadık, ayakta kaldık da...

Kenan:

— Doğru söyle, dedi, yalnız fırtınadan mı yoksa biraz da meraktan mı?

Behzat boynunu büktü:

— Eh, doğrusu o da var...

Nihat yerine geçti:

— Neyse otur bakalım, dedi. Onun sorularından kurtulmak için Kenan'a döndü:

— Bugünkü davalar bunlar mı?

Masanın üstündeki dosya yığınının gösteriyordu.

Kenan:

— Yirmi iki duruşmanız var, dedi. Hepsini çıkardım.

— Ben çabucak bir göz atayım şunlara..

Behzat'ın masasının önündeki koltukta kıvrandığını görerek

uzatıyordu dosyaları karıştırmayı. Sonunda adam bekleyemedi, onun işini bitirmesini:

— Ne dersin bey?

— Neyi?

— Hakedecek miyiz bu davayı? Başedebilecek miyiz Saatçi

Hilmi Beyle?

— Bunları daha önce konuştuk ya Behzat Efendi!

— Ah be bey, nasıl merak etmeyeyim? Nasıl içim içimi yeme-

sin? Saatçi Hilmi zengin. Mal onda, dost onda, kim bakar benim gi-

bi elinde bir kuru saplı çapasından başka bir şeyi olmayan fakirin

gözyaşına? Bu yaşma kadar kimseye güvenemedimse, güvenilecek

kimsem olmadıysa, kabahat benim mi? Ne saklayayım, o Tarım

Memurunu gördükten sonra, günahı boynuma hâkime bile güvenile-

mem...

— Hadi sıkılma, bana da güvenemediğini söyle bari!

— Yok be beyim. Allah korusun...

— Allah korusunu yok, ikidir böyle konuşuyorsun. Daha ne is-

tiyorsun? Davamı al dedin, aldım, yargıktan tedbir kararı istedik,

verdi. Mahkemeni yakın bir güne koymasını istedik, koydu. Sen pa-

ra bulup getirecektin, getirmedi, tedbir kararını uygulayamadık.

Sen üstüne düşeni yap, ötesini sabredip bekle...

— Fakirlikten be beyim. Afedersin, bak böyle konuşman bile

su serpti içime.. Kısmetse ben bu ay içinde bulurum, denkleştiririm

o parayı.. Dün akşamki fırtına zaten mahvetti zeytinleri...

— Ne yaptı?

— Bütün zayıf taneleri silkeledi, ağaçların dibine indirdi. Kimi

dalları kırdı attı. Görsen o kırların halini... Neyse ki can kaybı ol-

madı çok şükür.

Nihat, onun güneşlerin, rüzgârların kuruttuğu yüzüne baktı. Arabacı Zeynel'in dediklerini duyuyordu şimdi onun ağzından. Ölüm karşısında daima sessiz, gözleri kuru gördüğü bu insanların cana bu kadar değer verdiklerini duymaktan âdeta şaşırmıştı.

— Çok şükür, diye mırıldandı.

Kenan'a sordu:

— Arkada depoda kimse var mı?

— Baskıcılar çalışıyor.

— Şevket Bey uğradı mı acaba?

— Bugün ayın biri. Siz buradayken uğrayacağı olsa uğramaz o! Tuhaf adam vallahi...

Şevket Beyin kiracısıydılar. Yazıhanenin arkasında Şevket beyin kendi tütünlerini, başkalarının tütünlerini kaldırdığı deposu vardı. Görgülü adamdı Şevket Bey. Arada bir yazıhanesine uğrayacak olursa, işi ne kadar çok olursa olsun, Nihat onu bırakmak istemez, dinlemekten hoşlanırdı. Nedir ki ayın ilk günlerinde adam yazıhaneden görünmemek için caddeden bile geçmez, evine arka yoldan gider, görünecek olursa kirayı istediği şeklinde anlaşılmasından çekinirdi. Nihat kirayı Kenan'a verdi. Kendisi mahkemedeysen Şevket beyi bulup ödemesini söyledi.

Saat dokuza yaklaşırken, adliyeye gitmek için Behzat'la birlikte yazıhaneden çıktılar, Behzat ne zamandır sağ elini pantolonunun cebinde tutuyordu. Daha kapının önünde elini cebinden çıkardı. Kızara kızara, sıkılı avucunu Nihat'a doğru uzattı:

— Bey, kusura bakma, al bunu...

— Ne o?

— Al işte, hiç sorma.

Bir on liralıktı uzattığı.

— Kusura bakma, senin için para değil, ama elimde ancak bu kadar arttı...

— Yoksa kalsın istersen, olunca verirsin...

Nihat elindeki parayı ona uzatıyordu. Adeta kaçtı:

— Al sen, alman iyidir. Böyle böyle elime geçtikçe ödeyeyim borcumu...

Konuşmadan biraz yürüdüler.

— Evinizin bahçesini işlettin mi bey?

— İşlettim.

— Kesilecek odununuz var mı?

— Şimdilik yok.

— Sen olunca haber ver, çekinme n'olursun... Çok isterim ben

de bir iş göreyim sana...

— İşim olursa haber veririm...

Köprübaşı'ndan geçiyorlardı. Her gittiği yere koşa koşa giden, koşa koşa geri dönen Pehlivan, fırının karşısındaki manava bir küfe domates indirdi, Nihat'ın geldiğini görünce, gözlerini Nihat'tan ayırmadan yerinde kalakaldı.

— Nasılsın Pehlivan? dedi Nihat.

— İyiyim çok şükür!

— Ne haber senin delikanlıdan?

— Kötü bir haber yok şükür!

Radio ölü listeleri vermiyordu artık.

— Eh, yakında kavuşursunuz inşallah...

— İnşallah...

Pehlivan hafiflemiş adımlarla Nihat'ın yanı sıra yürüyordu. Konuşmaları sona erince bütün yüzünü aydınlatan bir sevinç içindeydi.

— Eksik olma bey, bana müsaade...

Hale giden sokağa sapıp koşmaya başladı. Yalınayaktı hâlâ.

Nihat'ın Pehlivan'a gösterdiği bu yakınlık duygulandırmıştı Behzat'ı. Yokluğu çıkarlarken davasını bile unutmuş, gülümsüyordu:

— Yaşa be bey, dedi. İyice gönlünü aldın fakirin. İnan akşama kadar bin küfe domates çekse sırtı ağrımaz bugün...

— Gönlünü almak için söylemedim.

— Methettin ya! Belliydi candan yürekten hatırını sorduğun.

O da onun için o kadar sevindi! Biz cahiliz ama yürekten söyleyenle ağızdan söyleyeni hemen ayırırız. Temiz adamsın vallahi. Allah senin de gönlüne göre versin...

— Hani ya? Bir şey verdiği yok!

— Öyle deme bey. Bir kere Allah vermiş sana vereceğini. Gü-naha girme. Allah göstermesin, ama bir kaza belâ gelirse başına, burun kanamadan atlatınca an bu dediğimi. Allah o zaman kanat gerer doğruluktan ayrılmayan kuluna...

5

Davavekili Hayri Bey:

— Nasıldı Nihat Bey, dedi, dün geceki fırtına?

Ceza Mahkemesinin mübaşiri Hüseyin büzüldü:

— Buuuu! Nasıldı Nihat Bey?

— Berbattı, dedi Nihat...

Kalem odasının ortasındaki sobayı kâğıtla doldurup iki de odun atarak yakmışlardı. Hayri Bey, sobanın başından ayrılamıyor, sobanın üstünde ellerini ısıtıyordu deminden beri:

— Ya bugünkü soğuk?

Mübaşir yeniden büzüldü:

— Buuu!

Fırtınayı öykündükten sonra güldü. Odada kendisinden başka gülen olmadığını görünce, sustu:

— Bayağı üşüyorum vallahi...

Başkâtip:

— Soğuktan değil üşümen... dedi.

Hayri Bey ellerini oğuşturdu:

— Ya neden?

— Rakıdan...

— Hadi Allahını seversen, ben ilk defa mı içiyorum?..

Hukuk Mahkemesinin tutanak yazıcısı güldü:

— Biliyoruz Hayri Bey amca, her akşam içersin, ama her sa-bah da üşürsün...

Gülüştü.

Ceza Mahkemesinin tutanak yazıcısı gülmeden:

— Soğuklar için daha erken, dedi.

Hayri Bey:

— Daha erken, ama kış girdi işte, dedi, şaşılacak şey....

— Bırak Allahını seversen, anma bana kışın adını....

Hayri Bey, ellerini sobanın üstünde ters çevirdi:

— Ben mi getirdim kışı? Bak kendiniz sobayı yakmışsınız bi-

le?

Mübaşir oyununu yeniledi:

— Buuu!

Yine gülen olmadı.

Hukuk Mahkemesinin tutanak yazıcısı:

— Keyif olsun diye yaktık sobayı! dedi.

Başkâtip ekledi:

— Biraz da odanın nemini alsın diye...

Hayri Bèy:

— Her neyse, dedi. Bu yıl kış kapıyı çalmadan geldi işte...

Tutanak yazıcıları o günkü duruşmaların tutanak başlıklarını hazırlıyorlardı. Çalışmalarını hızlandırdılar. Hayri Bey, Nihat'a döndü:

— Benim iskelede bir evim var, yazlık, bu sabah haber geldi, yarı kiremitleri dün gece uçmuş...

Nihat ilgilenir göründü:

— Vah vah, ben de gece fırtına ile uyandım...

Mübaşir söze karıştı:

— Fırtına neredeyse bizim evi kaldırıp götürecek gibiydi...

Başkâtip:

— Kahveci Mümin'in bacasını olduğu gibi almış götürmüş, dedi defterinden baş kaldırmadan.

Hayri Bey, Nihat'a dönük:

— İyi bari sen uyumuş da uyanmışsın, diye devam etti. Ya ben hiç uyuyamadım ya! Daha gecedен sinirlerim gerildi. Oturdum va-

kit geçmez, uzandım vakit geçmez, bereket fazladan bir şişe rakım vardı dolapta, açtım onu da içtim. Şişe bitti, baktım saat iki, ocağa bir iki odun attım...

Hukuk Mahkemesinin tutanak yazıcısı bu sözü kaçırmadı:

— İki şişe rakıdan sonra mı? İyi ki evi yakmamışsın?..

Hayri Bey dudak kıvırdı:

— Sen de çocuk sandın galiba beni. İki şişe diyen kim? Akşamdan beri sayarsan üçüncüsüydü...

Başkâtip:

— Şaka bir yana yaman fırtınaydı, dedi. Ben bu mevsimde böylesini hiç görmedim...

Yaşı elliyi aşkındı.

Hayri Bey:

— Sen daha nesen ki? dedi. Bana göre gençsin, hatta çocuk sayılırsın. Benim yaşıım yetmiş. Ben...

Hukuk Mahkemesinin tutanak yazıcısı oraya girdi:

— İşin bitmiş!

— Sen de ikide bir piç etme lafımı, önüne bak hadi... Ne diyordum? Ben dün akşamdan beri aklımı yordum, eylül çıkarken böylesini hatırlayamadım. Şubatta olur bu kadar kuvvetlisi. Eylül sonunda takvimde yeri var, ama hafif geçer, deniz biraz kabarr, bir iki dal eğer, o kadar. Böyle ağaç, kiremit, baca sökenini hiç hatırlamam...

Hukuk Mahkemesinin tutanak yazıcısı işini bitirmişti:

— Bu yıl kış sert olacak, bilin de odunu kömürü ona göre bol alın...

Başkâtibin kalemi durdu:

— Sen nereden biliyorsun?

— Bu sabah bir bardak süt içeyim diye Sütçü Halil'e uğradım. Kocadağ'ın çobanları oradaydı. Süt getirmişler. Çobanlar söyledi.

Hayri Bey:

— Çobanlar söylediyse doğrudur, dedi. Onlar havayı bilirler...

Yazıcı sözünü bağladı:

— Eylül sonunda fırtına sert eserse kış sert geçer, dediler...

Başkâtibin canı sıkıldı:

— Bırak Allahını seversen! Sabah sabah tatlı bir haberin yok mu senin? Daha ne odun aldım, ne kömür...

Hayri Bey, ellerini bir daha ters yüz etti sobanın üstünde, burnunu kuvvetle çekti.

— Hata etmişsin. Şimdi pahalılanır. Ben odunu kömürü her yıl temmuzdan, ağustostan satın alırım...

Ceza yazıcısı söylendi:

— Biz sen miyiz? Sen alırsın, İskele'de yazlık alırsın, Kuşçular'da bağ alırsın, bizim artıyor mu ki?

Odacı içeriye girdi:

— Hâkim Bey geldi, diye konuşmalarını kesti.

Ceza yazıcısı makinesini masasının önüne doğru itti:

— Haydi öyleyse al bunu, doğru salona...

6

Behzat, duruşma salonunun kapısı içinde yığılan dinleyiciler arasından izliyordu davasını. Saatçi Hilmi'nin vekili olarak Hayri Bey girdi duruşmaya. Davayı yeni aldığını, dosyayı inceleyip gelecek oturumda karşılık vereceğini söyledi. Dosyanın incelenecek bir yönü yoktu. Davayı uzatmak için böyle davrandığı açıktı. Yargıç, Nihat'ın itirazlarını can sıkıntısıyla dinledi. Bıkıp usandığı bu türlü davaları elinden geldiği kadar geri atmakla rahatladığını yüz çizgileriyle açıkça belli ederek duruşmayı 31 ekime bıraktı.

Duruşmadan çıkarlarken Behzat, Nihat'a yaklaştı:

— Oldu mu bu şimdi?

— Olmayan ne?

— Hâkim, onların bir lâfıyla bir ay sallayıverdi benim mahkemeyi...

Sesi ağlamaklıydı.

— Sen ne sandın? Davanın hemen bugün sonuçlanıvereceğini mi?

— Onu demedim be bey...

— Ya ne dedin? Yalnız senin davan mı bir ay geriye kaldı?

Öbür davaları dinlemedin mi?

Nihat, onun bitmez tükenmez sorularından kurtulmak için bilerek böyle ters konuşuyordu.

Behzat'ın yüzü kahırdan karardı:

— Desene bu Saatçı çok uğraştıracak bizi?

— Elinden geldiği kadar...

Nihat, yaklaşan başka bir iş sahibine döndü.

— Her neyse, ben de sıkmayayım daha fazla senin canını. Var mı bana bir emrin?

Nihat, tekrar yarı dönerek ona elini uzattı:

— Hadi güle güle. Sıkma canını, git işine bak. Ekimin 31'inde duruşmaya gel...

7

Yangın geçirmiş ormanlardaki ağaçlara benziyordu adam. Yanık kara, kuru, kolları iki yanına düşük, ince uzundu. Gördüğü yerde Nihat'ın yolunu keserdi sık sık:

— Ee, nasılsın bakalım Nihat Bey?

— İyiyim.

— Bir davam var. Kısmetse bir gün getireceğim sana...

— Getir ne zaman istersen.

— Daha sırası var. Hele hazırlığımı bitireyim, kendime bir geleyim de...

— Sen bilirsin.

— Bu iş bildiğin gibi değil. Çok karışık bir iş. Çıksan çıksan bir sen çıkarsın ancak içinden.

— Hele bir getir bakalım...

Konuşma burada kalır, adam görünmezdi ardından günlerce. Şimdi gelmiş, Nihat'ın masasının önündeki koltukta oturuyordu. Ayak ayak üstüne atarak kasketini üsteki ayağının dizine geçirmişti. Sık sık sağ avucuyla ağzını, çenesini sıvazlayarak bir süre Nihat'ın, kendi verdiği "Senedi Hakani"yi okuyup bitirmesini bekledi:

— Ee Nihat bey, sen şimdi ne diyorsun bakalım bu işe?

— Kim bu Şahinoğlu Ali?

— Dedem?

— Yani?

— Babamın babası.

— Sen adını dedenden aldın demek, Ali Şahin?

— Öyle.

— Ne zaman ölmüş?

— Kim?

— Deden?

— Ölmemiş, öldürmüşler...

— Ne diye?

— İşte hep bu bizim arazi kavgaları yüzünden...

— Ne zaman?

— Seferberlikten önce.

— Tam bilmiyor musun?

— Belki de daha önce. Balkan Harbi'nden önce. Kayıtlardan bulur çıkarırsız onun orasını. Babam henüz çocukmuş vurduklarında. On yaşıdaydım derdi. Şimdi ben ellisini geçtiğime göre anla sen ne kadar eski gayrı...

— Hep dedenin miymiş bu arazi?

— Dedeminmiş...

Nihat, artık avukat olarak değil merakından soruyordu bu soruları:

— Mirasçılar kimler?

— Mirasçısı ben.

— Başka?

— Yok başka kimse. Kardeşlerim çocuksuz öldü. Amcamla halam da öyle... Veraset ilâmım var... Ne diyorsun sen şimdi bu işe?

1880 tarihliydi Nihat'ın elindeki senedi hakani. Poyrazı, Çamlı Köprüsü, Kızıl dere, Burunsuz Çiftliği, Koca kaya; doğusu: Cuma-ovası gölü, Selçuk yolu; Lodosu orman, batısı Seferihisar şosesi ile çevrili, yaklaşık olarak dört yüz elli kilometrekarelik bir yeri kapsı-yordu. Yalnız onun bildiği dört köy: Bakılar, Gölcük, Gödençe, Ulanmış ile koca bir dağ, devlet ormanları, yüzlerce kişinin tapulu zeytinlik, otlak, bağ ile tarlaları, palamutlukları vardı şimdi bu sınırların içinde. Yasa, ölmüş bir kimse üstüne kayıtlı yerleri yirmi yıl kendi malıymış gibi kullananlara tanıyordu mülkiyet hakkını.

— Bir değeri kalmamış senin bu tapunun...

— Ne gibi?

Nihat, yasayı biraz açıkladı.

— Yani, işe yaramaz mı bu tapu şimdi?

— Yarar. Hâlâ elinde olan yerleri bu tapuya dayanarak yeniden tapuya bağlayabilirsin. Bir de elden yapılmış bir alım satım yoksa, başkalarını yirmi yıldan daha az işgal ettikleri yerlerden çıkarabilir, o yerleri de tapuya bağlayabilirsin...

Ali Şahin hiç düşünmeden, hiç de üzülmeden:

— O kadarı da bana yeter, dedi.

— Ne kalır sana?

— Zeytinlik, palamutluk, tarla, otlak, şimdi hemen sayamam, yüz elli, iki yüz parça yer kalır. Hepsini birden dört beş bin dönüm yer tutar...

Cebinde sigara parası olduğu şüpheliydi Ali Şahin'in.

— Giderlerinin altından kalkabilecek misin bu davaların?

— Ne kadar ister?

Nihat, harç, keşif, kroki giderlerini kabaca hesapladı.

— Sekiz dokuz bin lira.

Ali Şahin gene hiç düşünmedi:

— Kalkamam!

— İstersen parça parça açarsın davalarını?

— Sen onu bırak. Benim başka bir teklifim var sana. Rız olacak mısın?Giderleri sen karşıla; çıkaracağın tapuların yarısı senin olsun. Her ne kazanırsak yarısı senin, yarısı benim...

— Benim de gücüm yetmez dediğine...

Bu kez Ali Şahin, onun az önce dediğine benzer bir öneride bulundu:

— Gücün yettiği kadarını gör, parça parça aç davaları...

Nihat güldü:

— Bana göre değil dediğin iş. Giderlerini karşılayabilirsen, anlaşırsınız. Benim hakkımı sonra da versen olur.

Ali Şahin: “Bakalım, bir yolunu bulursam, gene gelirim” dedi, gitti. Az sonra Şevket Bey uğradı yazıhaneye. Her ay kirayı alınca kira sözleşmesine gereken notu düşmek için uğrardı. Her gelişinde olduğu gibi: “Niye böyle acele ettiniz? Daha hemen ayın birinde? Beni bu kadar yabancı tutmayın Allah aşkına” diye başladı söze. Nihat oturtup kahve ısmarladı ona. Şevket bey de üç gün önce Hukuk Fakültesi’nde okuyan oğlunu uğurlamıştı Ankara’ya. Kismetse fakültenin üçüncü sınıfına geçecekti oğlu ekim sınavlarında. “Bakalım, diyordu, o da sizin gibi iyi bir avukat olur inşallah.”

— İsterse benden daha iyi bir avukat da olur...

— Sizin gibi olsun yeter ona. Benim de koltuklarım kabarır. Amaç para kazanmak değil sadece. Hem para kazanmak, hem de hayır dua almak. Oğlum da çok beğenir, çok sever sizi. Hep sizin gibi olmak istediğini söyler...

— Eksik olmasın. Ben de çok severim oğlunuzu...

Gerçekte sadece gülyeryüzlü bir selâmlaşma vardı Şevket beyin oğlu ile aralarında. Bu konu kapanınca sözü başlangıçtan beri istediği gibi Şahinoğlu Ali’nin topraklarına getirdi Nihat. Okuduğu senedi hakaniyi anlattı.

— Çiftlik, mülk falan değil âdeta küçük bir devlet, dedi. Nasıl olur da bir kişi bu kadar yerin sahibi olur?

— Eskiden bu işler kolaydı, dedi Şevket bey.

— Nasıl?

— Eskiden hak hukuk mu vardı? Candarma, hükümet mi vardı? Bunun dedesi gibi, her biri bir derebeyi Şahinoğulları ile doluydu memleket. Arada bir zaptiye çavuşuna, kaymakama, birer kuzu, birer yük kavun, karpuz, şeftali, iki üç hindi gönderdiler mi istediği gibi soyar soğana çevirirlerdi bölgelerini. Ali Şahin'in dedesinin hikâyeleri hâlâ söylenir...

Nihat susmuş dinliyordu.

— Bunun dedesi, çıkarmış bir kayanın üstüne, doğrultmuş mavzeri, bu mavzerin gösterdiği yere kadar benim dermiş, sürermiş önüne çıkan köylüleri. On beş gün, bir ay sonra, bu kez mavzerin ilk gösterdiği yerde bir kayanın üstüne çıkarmış, bir daha doğrultmuş mavzerini. Böyle böyle almış o sizin senette okuduğunuz yerleri... İsteddiği eve girmiş, istediğinin karısı ile yatmış, istediği kızı hatta oğlanı kaldırmış. Şimdi doğrusunu arayacak olsanız kimbilir kaç amcası halası, kaç amca hala çocuğu yaşar bunun o dağın eteklerinde? Şahinoğlu'nun vurduğu kırdığı hep gizli kapaklı kalmış o sıralar. Sonunda bir köylü pusuya düşürüp bir kurşunla atının üstünden alaşağı etmiş herifi. Ali Şahin'in babası çocuk kalmış ardından. Topraklarından sürdüğü köylüler geri dönmüşler, mallarına mülklerine sahip çıkmışlar...

Nihat'a çok şey anlatıyordu bu hikâye. Dalgınlaştı:

— Yaa? demek öyle!

Kime olduğunu bilmediği bir öfkeye kapılmış görünüyordu Şevket Bey:

— Öyle elbet! Daha hâlâ bunların kalıntıları ile dolu memleket. Bunların artıkları arasında bölüşülmüş. Yurdun en iyi yerlerinde ne büyük topraklar var ki hep bunun dedesi gibilerden torunlarına kalma.

Bir hafta hep cumayı bekledi. Her gece uyuyuncaya kadar bir-biri arkasına tatlı düşlere kapılarak, her gün Perihan'la bakışlarının karşılaştığı ikinci saatlerini tatlı coşkular içinde geçirerek, bir hafta hep cumaya dedi durdu. Perihan bir yıl önce olduğu gibi sabahları gelip akşamları İzmir'e dönmüyordu artık. Kendisi gibi bekâr iki öğretmen arkadaşı ile birlikte Zafer Caddesi üstünde kiraladıkları bir evde oturuyordu. Hemen hemen her gün görüyordu Perihan'ı. Okulun dağıldığı saatte, öğleden sonra üç buçuğa doğru çarşıya çıkıyordu kız. Ya gidişinde ya dönüşünde, sokakta, ya da yazıhanesinin önünden geçerken karşılaşıyordu bakışları. Biri sanki haber veriyor, ayarlıyordu bu karşılaşmaları. Gelen ya da giden bir iş sahibi-ne kapıyı açmak için kalkınca, tam yazıhanesinin önünden geçiyor oluyordu Perihan. Bazen de oturdukları evin sokak içinde kalan alt kattaki oturma odasının penceresinde görüyordu Perihan'ın kıızıla çalan dalgalı gür saçlarını. Dirseği pencere içinde, alnı ince uzun parmaklarına dayalı, odadakilerle konuşurken başını çevirip çok uzaklardan gelmiş hâlâ bir başka kentte yaşıyormuş gibi bakışlarla, sokağa bakacağı tutuyordu kızın, Nihat, sonra bütün gece düşünüp duruyordu bu ayarlı karşılaşmaların anlamını.

Cuma, cumartesi gecelerini İzmir'de geçirirdi öteden beri. Bir hafta önce cuma günü okuldan çıkınca İzmir'e gidip pazar akşamı dönüşünden, bu yıl Perihan'ın da o iki geceyi İzmir'de ablasının evinde geçireceği sonucuna varıyordu.

Cuma günü daha saat iki olmadan yazıhanesinde yapılacak bütün işleri bitirmişti.

Kenan sordu:

— İzmir'e gidiyor musunuz bugün?

— Niyetim var...

— Kaçta?

— Daha karar vermedim. Dört ya da beş buçuk otobüsüyle...

Oysaki Perihan'la beraber olabilmek için dört otobüsüyle gidecekti.

Kenan:

— Beş buçuk otobüsü, çok eski, dedi, dörtte gidin.

Huylanmıştı. Öylesine geldi ki dört otobüsü ile gidin, öğretmen o otobüste diyeceği yerde, beş buçuk otobüsü eski, demişti Kenan. Öyle sanıyordu ki güzelliği yüzünden bütün kasaba delikanlıları göz hapsine almışlardı Perihan'ı. Kenan da onlardan biriydi. Hele o kısa bakışmalardan birini görmüşse kendine göre kimbilir ne anlamlar çıkarmıştı! Dört otobüsünü seçmesi için özel bir neden olmadığını belirtmeye çalışarak, kayıtsızlıkla:

— Bakalım, dedi. Gecikmezsem dörtle giderim...

Hiç acelesi olmayan bir dosyayı okumak için adliyeye gitti. Dönüşte postaneye uğradı. Postaneden çıkarken Doktor'la karşılaştı. Ayaküstü biraz konuştular. Doktor İzmir'e gidip gitmeyeceğini sordu. "Niyetim var" dedi ona da.

Doktor güldü:

— Dörtle mi?

Gene huylandı. Ona kalırsa açıkça "Öğretmenle mi?" demekti bu. Gene kayıtsız görünerek:

— Sanmam, dedi yetişemem. Dörde kadar işim bitmez.

Yazıhanesine dönerken neredeyse dört otobüsüyle gitmekten vazgeçecekti. Bekâr bir avukat, bekâr genç güzel bir öğretmen? Uygun düşünüyordu doğrusu. Belki de sadece kuru bir yakıştırma yüzünden dedikodu almış yürümüşü kasabada. Böyle bir dedikodudan Kenan'ın haberi olması gerekirdi. Ağzını arasa mıydı acaba? Caddeye çıkınca doğru dürüst düşünemediğini, hele Kenan'ın ağzını aramaya kalkarsa konunun üstüne düşmekle hiç de iyi etmeyeceğini seziyordu. Yazıhanesine dönmekten vazgeçti. Cumhuriyet Alanı'na doğru yürüdü.

İzmir şosesinin ağzında otobüslerin değnekçisi ile karşılaştı:

— İzmir'e mi Nihat Bey?

— Hemen değil...

— Sen bilirsin. Kaçta istersen yerin hazır...

— Beş buçukta kim gidiyor?

— 24 numara.

Nihat hoşlanmamış göründü:

— Yaa?

— Biraz eskicedir...

— Biliyorum. Dörtte?

— 40 Numara. O yenidir, onunla git...

— Öyleyse onunla gideyim..

— Oldu. Yerini ayırırım...

Böylelikle dört otobüsüyle gitmek için daha önceden verilmiş bir kararı olmadığını değnekçiye de anlattığına inanarak geri döndü. Oysaki değnekçinin her haftaki gibi doğal karşıladığı belliydi onun İzmir'e gidişini. Alanda otobüste yer ayırması ile kimsenin ilgilenmediğini görüyordu. Köprübaşına doğru inerken serinkanlılığını kazandıkça kuruntularıyla nasıl gülünç düştüğünü anlamaya başladı. Ne vardı ortada dedikodu edilecek? Perihan'la olan bütün ilişkisi kendi niyetleri, yürek çarpıntıları, geceleri uykusu kaçarak uzun uzun kurduğu düşlerden öteye geçmiyordu. Daha Perihan'ın bile haberi yoktu bunlardan. Giderek düşleri niyetleri bir yana, genç kızla tanışmış konuşmuş değillerdi, selamlaşmıyorlardı bile. Kasabada yaşamak onu dört yılda bu duruma getirmişti işte. Yıllardır dinlediği kasaba dedikodularından yılmıştı ayrımında olmadan. Doktorun kendisinden hoşlanan kadınlardan, bir rezalet çıkar korkusuyla, uzak durmasının nedenini anlıyordu şimdi. Genç yaşta yaşama içgüdülerini boğup, ürkekleştirerek insanı keşiş hayatı yaşamak zorunda bırakan, atlatılması güç, bir kasaba hastalığıydı bu. Doktor da kendisi de tutulmuşlardı hastalığa. Nedir ki yalnız memurlar, kendisi gibi uzun öğretim yılları sonunda, kasaba yaşayışlarından kopmuş kimseler arasında görülüyordu hastalık. Halk baskıya, dedikoduya aldırıyor, bunun için de ruh sağlığını koruyordu.

Onbeşinde, onaltısında sevdikleri delikanlıya kaçan kızlar, babaları savcılığa başvuracak olursa, yargıcın gözlerinin içine baka baka, başı dik, alın açık kendi gönülleriyle kaçtıklarını söylüyorlardı mahkemede. Kadınlar sevecek olurlarsa hiç düşünmeden çocuklarını, kocalarını bırakıp âşıklarına kaçabiliyorlardı. Bir bakıma aşkı ayıplamıyor, hatta hoşgörüyü karşılıyordu halk. Yalnız bir kuralı vardı bu hoşgörölüğün, o da eşitlikti. Eşitlik bozulmamalıydı. Yerli bir genç kız, yerlilerden bir delikanlıyı severse çok çok kızın ardında koşan ikinci delikanlıyla ondan yana olanlar söyleniyorlardı bu işe. Başkaları ise ne var bunda? diyor, geçiyorlardı. Fakat genç, güzel, herkesin gözü üstünde bir kadın, söz gelişi sünepe bir memurun genç, güzel karısı, kasaba ileri gelenlerinden birinin kızı, ya da alımlı bir öğretmen, çevresinde koşanlardan birinden birini seçecek olursa iş değişiyor, bu eşitlik bozuluyor, ardından koşan bütün öbür erkekler kadına düşman kesiliyorlardı. Perihan gibi, yürüyüşü, hareketleri, giyinişiyle kasaba kadınlarından ayrılan, inceliğiyle bütün kasaba erkeklerinin özlemine imgeleyen bir genç kızın, davranışlarında çok ölçülü, çok dikatli olması gerektiğini her zaman sezmişti Nihat. Şimdi ise açıkça anlayabiliyordu bunu. Tekdüze yaşayışlarından bıkmış kasaba kodamanlarından aşırı duygulu kasaba delikanlılarına kadar herkesin gözü üstündeydi genç kızın. Bir gönül ilişkisi olursa, bu ilişkiyi, öbürlerinin kalbini kırmadan, yani kurala uyarak eşitliği bozmadan, ya son derece gizli tutarak, ya da hakkı olan kendi mutluluğu eninde sonunda evlenip birer erkekle hayatını birleştirmek zorunda olduğu için yaptığına bütün âşıklarını, hayranlarını inandırarak yürütmesi gerekirdi.

Yazıhanesine yaklaşırken karşıda kahvenin üstünde oturan terzinin yanında çalışan genç kızlardan biri, dizinin üstünde dikişi, pencere önüne çektiği sandalyesine oturup ayak ayak üstüne atmış, yazıhanesindeki biriyle gülüşerek işaretleyiyordu. Adımlarını yavaşlattı. Kendisi görmezlikten gelerek kızın kendisini görüp işaretlerini kesmesini bekledi. Yazıhanesinin kapısı, penceresi açıktı. Kenan yalnızdı içerde. Ama terzi kız oturduğu odada yalnız olmasa

gerekti. Terzi odada olmasa bile kalfalardan ya da çıraklardan biri daha odada olmalıydı. Gene de kızla Kenan, dedikodudan çekinmeden hoşlandıklarını açıklayabiliyorlardı birbirlerine...

O içeriye girerken Kenan kalktı, kapıyı pencereyi kapamak istedi. "Kalsın, dedi. Bugün hava öyle güzel ki. Üç beş gün sonra arayacağız bu havaları..."

— "Siz bilirsiniz" dedi Kenan. Kızarıyordu. Elinden geldiği kadar yüzüne bakmamaya çalışsa da görüyordu yüzünü kan bastığını. Ama utançtan çok mutluluktan olduğunu anlamak güç değildi bu heyecanının.

— Otobüste yer ayırttınız mı?

— Ayırttım. Yarın önemli bir iş olursa Avukat Tuğrul Bey'in yazıhanesine telefon edersin...

— Biliyorum, siz merak etmeyin...

Bir Yargıtay kararları dergisini alıp bir süre karıştırdı. Kenan'ın arada bir oturduğu yerden bakışlarını kaldırıp, karşı pencereye baktığını görüyordu göz ucuyla. Terzi kız pencerenin önündeydi gene. Kenan gülmemek için dudaklarını ısıırıyordu...

Üç buçuğu doğru Perihan geçti yazıhanenin önünden. Yazıhanenin açık penceresinden içeriye bakmamak için zor tuttuğu belliydi kendini.

— İzmir'e gidiyor, dedi Kenan.

Anlamamış göründü:

— Kim?

— Perihan öğretmen...

— Ne biliyorsun?

— Elinde çantası vardı.

Kendisi pencereden yalnız gövdesinin üst kısmını görmüştü Perihan'ın. Kenan'sa açık kapıdan izlemişti kızın geçişini Ekledi:

— Bu yıl cumaları gidiyor artık. Geçen cuma da gitti...

— Farkında değilim, dedi, bu konuyu kapatmak istediğini belli ederek.

Yine de, Kenan'ın sesinden ortada korktuğu gibi bir dedikodu olmadığını anlayarak rahatladı.

Otobüsün kalkmasına iki dakika kala durağa geldi. Perihan otobüstaydı. Doktorla beraber oldukları gün gördükleri gibi, solda, şoförün arkasındaki ilk koltuğun pencere kıyısında oturuyordu. Yanındaki yer boştu. Sağdaki koltuğun pencere kıyısında o sabah mahkemede gördüğü şişman bir adam vardı. Onun da yanı boştu.

Şoför ön kapıyı açarken:

— Nereye istersen otur Nihat Ağabey, dedi, her yer senin. İstersen benim yanıma otur...

Perihan etekliğini düzelterek pencere kıyısına sokuldu.

Şişman adam kımıldadı:

— Merhaba Nihat Bey...

— Merhaba...

Nihat bunu söylerken, şoför, kendi yanındaki tek kişilik koltukta oturan tanımadığı birine şişman adamın yanındaki yeri gösterdi:

— Siz birinci koltuğa geçin, beyin yanına... Sen böyle otur Nihat Ağabey...

Nihat aceleyle otobüse bindi:

— Bey rahatsız olmasın.

Niyeti Perihan'ın yanına geçmekti. Şişman adam pencere kıyısından açıldı, yerini boşaltıverdi:

— Böyle buyurun Nihat Bey...

Nihat istemeye istemeye adamın yanına oturmak zorunda kaldı. Nasılsa cesaretlendi. Bu patırtılı yerleşmeyi izleyen Perihan'ı başıyla selamladı. Perihan hafif bir gülümseme ile selamını aldı. Bu karşılaşma bu kadarla bile kalsa, Nihat o anda cumayı boşuna beklemediği kanısındaydı.

Yanındaki adam:

— Eee merhaba Bey, dedi.

— Merhaba...

— İzmir'e herhalde?

Başka nereye olur gibilerden baktı adamın yüzüne:

— Evet.

Otobüs kalkıyordu yavaş yavaş...

— Uğurlar olsun, hayırlı yolculuklar...

Adam ahbap arıyordu besbelli. Artık İzmir'e kadar çekeceği vardı çenesinden. Soğuk davranmaya çalıştı:

— Size de.

Ama soğuk davrandığını sanıyordu sadece. Adam anlamadı tepkisini:

— Bu sabah mahkemede dinledim sizi. İşleriniz çok maşallah.

— Gördüğünüz gibi...

— Benim de davam vardı. Dinlediniz mi?

Nihat anlıyordu başına geleni. Çenesinden korkması bir yana, adam şimdi İzmir'e kadar davasını anlatacak, soracak soruşturacak, akıl öğrenecekti.

— Hayır, dinlemedim...

— Nasıl olur, siz içerdeydiniz?

— Aklım başka bir işe takılmış olacak.

— Haktırsınız...

Adam ille istediği konuya getirecekti konuşmayı. Nihat'ın gönlünü almayı umarak bir kez daha: "İşiniz çok maşallah" dedikten sonra başladı:

Efendim biz henüz avukat tutmadık. Davalı bir ben değilim. Mirasçılar kalabalık. Her işi benim üstüme yıkıyorlar. Aramızda bir türlü anlaşamıyoruz. Bugünlerde hepsini bir araya getirip anlaştıracırsam niyetim avukat tutmak. Bizim davayı da siz alırsınız inşallah...

Değerlenen bir arsa ile ilgili karışık bir iş anlatıyordu. Nihat gerçekte pek yabancıysa değildi davanın. Davacıları da tanıyordu. Ama cumayı adamın parasız akıl danışması için beklememişti. Perihan'daydı aklı. Kalabak'a geçmişlerdi. Deniz kıyısı boyunca uzanıyordu yol. Perihan dalmış denizi seyrediyordu. Otobüsün dikiz aynasından dizleri üstündeki el çantası ile çantayı tutan eli görünüyor. Adama baştan savma karşılıklar veriyor, Perihan'ın indiği yerde otobüsten inmeyi düşünüyordu. Selamlaşmışlardı nasıl olsa, artık konuşabilirlerdi.

Cuma günleri pazarydı Urla'nın. Saat dört otobüsünü geri dönen pazarcılarla, iş için, mahkemeleri için dağ köylerinden, Klizman'dan inenler doldururdu. Otobüs, İzmir'de Konak'ta durduğu zaman, hemen hemen yalnız pazarcılarla Perihan, bir de Nihat'la yanındaki şişman adam kalmıştı otobüste. Nihat indi. Perihan da iniyordu. Şişman adam gene bırakmadı yakasını. O da inmişti. "Büyurun bir kahve içelim" dedi Nihat'a. Perihan yanlarından geçip gitti. Kemeraltı'na doğru uzaklaştı. "Başka zaman içeriz" dedi Nihat. Adam elini uzattı, iş yerinin adresini anlatmaya başladı. Otobüs kalkmıştı yeniden. Nihat müsaade istedi. Adam sordu:

— Ne tarafa siz?

— Uğrayacağım yerler var...

Ayrılıp Kemeraltı'na doğru yürümek istedi. Adam ardından yetişti tekrar.

— Ben de Kemeraltı'na gidiyorum...

Adamdan kurtulabilmek için Kemeraltı'nda ilk tuhafiyeci dükkânına daldı. Hiç niyeti yokken güzel bir Fransız kırıvatı ile iki çift çorap aldı dükkândan. Tekrar Kemeraltı Caddesi'ne çıkıp uzun uzun dolaştı, ama Perihan'la karşılaşamadı. Hava kararmasına yakın Tuğrul'a telefon etti. Tuğrul'un konukları vardı o gece. Onu da eve yemeğe çağırdı. Gelemeyeceğini söyledi. "Ha, dedi Tuğrul, unutuyordum, sana dediğim o Citroën satılmış..." "Zararı yok" dedi.

"Tabii zararı yok, nasıl olsa bir başkasını buluruz..." Ertesi gün buluşmaya karar vererek telefonu kapadılar.

Gece Tenis Kulübü'nde yemek yedi. Saat onikiye kadar briç oynadı. Onikide kulüpten çıkınca bir türlü otele dönmek istemedi canı. Oyunda kazanmıştı. Aradığı birini bulacakmış gibi, Kordon boyundaki barları dolaştı. Sonunda barlardan birinde kendisini oyalayan bir kadına iki bol ısmarladı. Otele döndüğü zaman saat ikiyi geçiyordu.

KASIM

1

Günler ne çabuk geçiyordu! Eylül başlarında serpeleyen o yağmurdan sonra uzun bir süre havalar açık gitti. Yumuşak bir mavilik alan gökyüzü, çoğu günler bulutsuzdu. Bazı bazı yağmur getirmekten uzak beyaz bulutlar geçiyordu yükseklerden. Deniz ile kırlar, gürültülü yazın ardından, bir eğlence gecesinden sonra boşalmış açık hava bahçelerinin sessizliği içindeydiler. Durgun, kımıltısız, uyukluyorlardı. Eylül çıkarken, ekimin ilk yarısının dolmasına yakın, kısa süren iki yağmur daha yağdı. Her yağmurun ardından kırlar canlanır gibi oldu. Kuru ot tohumları çatlayıp filizlendiler. Yağmurların arkası gelmeyince bu yeşillik iki üç gün içinde kurudu. Gene o hastalıklı sarı renk kapladı ortalığı. Nadaslara işleyememişti yağmurlar. İri topraklar pullukların yarıp bıraktığı gibi duruyordu tarlalarda. Kökleri topraklar arasında kalan anızlar, tütün kökleri, yabanıl otlar çürümek nedir bilmiyorlardı.

O günlerde Nihat kime ne dese yağmurla ilgili bir karşılık alıyordu. Söz gelişi sokakta karşılaştığı İbrahim Kâhya'ya; "Nasılsın, ne var ne yok?" diye sorsa, "Hiç açma Bey, yağmur yok, kuru-

duk!” oluyordu karşılık. “Nasılsınız, ne yapıyorsunuz?” diye Şevket beyin hatırını soracak olsa; “Yağmur bekliyoruz” karşılığını alıyordu. Kuşçular’lı Behzat, üç beş günde bir yazıhanesinin kapısından başını uzatıyor, evde bahçede, yapılacak bir iş olup olmadığını soruyordu.

— Ne o Behzat, sen gene buralardasın?

Behzat’ın yüzü üzgün üzgün uzuyordu:

— Ne yapalım Bey? Boşuz! Yağmurlar durdu, biz de durduk!..

Ekim böyle kurak çıktı. Behzat’ın duruşmasında dava konusu zeytin ağacının kendilerine ait olduğunu söyledi davalı vekili. Mahkeme iki tarafın tapu kayıtlarının tapu dairesinden getirilmesi için aralığın onuna kaldı.

Dört yıllık yaşayışında bir değişiklik yoktu Nihat’ın. Sabahları mahkeme, öğleden sonraları keşif, arada iş sahipleri ile görüşmeler. Keşif dönüşü davaların dilekçelerini hazırlamakla günler doluyor, akşamın altısına doğru kurtuluyordu işten...

Günler iyice kısalmıştı. Saat beş olmadan yazıhanesinde elektrik yakmak zorunda kalıyordu. Dışarıya çıktığında hava iyice karar-mış oluyor, bu yüzden eskisi gibi İzmir şosesinde yürüyüşe çıkmıyorlardı artık. Şehir Kulübü’nde doktor, ortaokul müdürü ile bir iki el prafa oynayıp evlerine dağılıyorlardı. Ayrılrılarken gece tekrar çıkmaya “pek niyetli” olmadıklarını söylüyorlardı üçü de. O da, yemekten sonra annesine dışarı çıkmayacağını söylüyor, ya odadaki kanepeye uzanıyor, ya da ayaklarının altına bir sandalye çekip bir koltuğa oturarak kitabını açıyordu. Okudukları Fransız-Rus klasik-leriydi çokluk. Ama daha ilk sayfalarda romanla bir çekişme başlı-yordu arasında. Kendini bir türlü okumaya bırakamıyordu, durma-dan iç sıkıntılarına, özelemlerine kulak veriyordu. Kısık, yankılı se-sinden yerini tam kestiremediği bir kurt oyar gibiydi içini. O sesi işitmemek istiyordu. Unutmak istiyordu, en çok da kendini. Nerede olduğunu, ne yaptığını, ne yapacağını bilmemek, yitip gitmek. Kal-kıyordu yerinden:

“Ben biraz çıksam...”

Annesi, onun derdini, nesi olduğunu tam anlayamamanın üzüntüsü içinde:

— Çık bir hava al, diyordu.

— Doktorla biraz çene çalar gelirim...

— Fena olmaz. Açılırsın...

Sonra sokak kapısını arkasından kaparken ekliyordu:

— Gecikip boş yere uykusuz kalma. Yorma kendini...

Bazen Dr. Çetin'i, bazen müdür Refet'i, bazen de ikisini birden kendisi gibi çıkıp gelmiş buluyordu Şehir Kulübü'nde. Doktor'la Hoca, daha o gelmeden prafaya oturmuş oluyorlardı. O kareyi tamamlamak için yolunu gözleyen yargıcın, Hayri Bey'in, davavekili Reşat Bey'in ufaktan bir çevirelim demelerini kıramayarak, poker masasında buluyordu kendini.

"Açık..."

"Pas..."

"Evet..."

"Bir açık daha..."

"İki kart..."

"Bana üç..."

Oh! Unutuyordu işte. Unutulmuşlar arasında, gününü doldurmayı, ölümü, çocukların büyüyüp yerlerini almalarını bekleyerek unutuyordu, unutuyordu...

Evet, çabuk geçiyordu günler! Perihan'ın bulunduğu o otobüsle İzmir'e gidişinin üstünden bir ay geçti. Giderek bir ayı birkaç gün de aştı. Hâlâ askıdaydı o ilişki. İlerlemek şöyle dursun, soğuyor, tavsiyor gibi görünüyordu. İlk hafta, İzmir dönüşü cumayı artan bir ümitle beklemişti. Cuma günü öğleden sonra gidilecek kısa sürmesi gereken bir keşif vardı. Adliyeden geç ayrıldılar. Dönmele-ri de gecikti. Dört otobüsüne yetişemedi. Beş buçuk otobüsüyle İzmir'e gitti. O gece, ertesi gün, pazar sabahı, üstünden bir şey düşürüp kaybetmiş gibi, İzmir'in içinde, sokak sokak, sinema sinema, lokanta lokanta Perihan'ı aradı, bulamadı. Ondan sonraki cuma nezleden göz açamıyordu. Ortalıkta dolaşacak, kimseye görünecek

durumda değildi. Mahkemelerini zar zor atlattı, öğleden sonra eve kapandı. Hafta tatilini ilaçlanıp terlemeye çalışarak geçirdi. Üçüncü cuma ise birdenbire değişmiş buldu duygularını. Kapıldığı hevesi anlamsız görüyor, Perihan'ın peşinde koşmasından utanıyordu. Belki de o hafta içinde Nuran'dan aldığı bir mektubun etkisi vardı bu tutumunda. Sınavlarını veren kardeşi: "İstanbul'da kimlerin ne büyük köşebaşlarını tuttuklarını gördükçe senin oralarda kendini harcamana bilsen nas'ı üzüliyorum..." diyordu mektubunun bir yerinde. Elbet Perihan'ı suçlayan bir şey yoktu bu satırlarda. Ama irkilmiş, uyanmıştı bu sözleri duyunca. Dört yıldır süregelen bütün bağlarından tiksindir olmuştu. O hafta İzmir'e inmedi. Şehir Kulübü'ne uğramadı. Her gece erkenden eve kapanıp **Savaş ile Barış**'ı okuyup bitirdi. Dördüncü cuma gene utançtı Perihan'dan kaçmasının sebebi. Ama bu kez tersine, Perihan'dan utanıyordu. Son günlerde üç dört günde bir karşılaşıyorlardı artık. Arada bir karşılaşacak olursa, nedense uzaklaşmış bir anlam almıştı bakışları. Üstünkörü selamlaşıyorlardı. Öyle ki selamlaşmasalar da olabilirdi. O hafta **Vurun Kahpeye** oynuyordu kasabanın sinemasında. Doktorla birlikte gittiler. Perihan, beraber ev tuttuğu öbür iki arkadaşıyla birlikte sinemadaydı. Arkadaşlarından birinin matematik, öbürünün tarih-coğrafya öğretmeni olduğunu biliyorlardı ikisi de. Bambaşka bir Perihan'dı sinemada gördüğü. Arkadaşları ile birlikte olmak ürkekliğini, çekingenliğini gidermiş, rahat bir hava getirmişti devinimlerine. Balkonun ön sıralarında, ortalarda oturuyorlar, gülüyor, konuşuyorlardı aralarında. Matematik öğretmeni Perihan'la tarih öğretmenine geldiklerini fısıldadı. Perihan, dönüp baktı, güldü ona doğru. Balkondaki kadın seyircilerin meraklı bakışlarına meydan okuyan bu davranıştan sonra, Nihat o güne kadar gösterdiği cesaretsizlikle küçük düşmüş duydu kendini. Doktor: "Allah versin!" diye fısıldadı yavaşça..

— Ne var Allah verecek?

— Hâlâ yok mu?

— Yok!

— Yazık sana!

O hafta, Perihan'ın atak, özgür davranışını anıdıkça çekingenleşti, karşılaşmalarından bilerek kaçındı, beş buçuk otobüsüyle indi İzmir'e. Ona kalsa, belki de böyle böyle, doğru dürüst başlamadan sona erecekti bu ilişki. Fakat beşinci cumadan önce beklenmedik bir olay girdi araya. O perşembe, saat ikiye doğru yazıhanesinde yeni bir dava dinliyordu. Ortaokulun odacısı, Müdür Refet Aksu'dan bir mektup getirdi. Müdür mümkünse hemen okula gelmesini rica ediyordu.

2

Daha ortaokula gelirken Perihan'daydı akıllı. Sokak kapısından içeri girip okulun geniş taşlığında durunca, karşıda bahçeye bakan pencerelerden, taşlığın iki yanında sıralı kapılardan Perihan'ın görünmesini beklemeye başladı. Geldiğini gören odacı, müdüre haber vermeye koşmuştu. Merakla beklenildiğine işaretledi bu telaş. Çocuklar teneffüsteydiler. Bir cıvıltıdır gidiyordu duvarların gerisinde. Refet Aksu gecikmeden odasından çıktı. Sağ elini uzatarak ona doğru yürüdü. Sabırsız görünüyordu:

— Gel yahu! Hoş geldin. Gel, şöyle buyur, geç içeri... Sıkıtığı eli elinde, sol kolunu sırtına dolayarak onu odasına doğru çekti götürdü.

— Nerelerde kaldın Allahı'nı seversen?

Saat iki buçuğa geliyordu.

— Yazıhaneden ancak kurtulabildim...

— Neyse, eksik olma, mademki geldin, mesele yok! Teşekkür ederim, gelmene. Nasıl istersen otur...

Masanın önündeki iki iskemleyi gösteriyordu. Odada onun masasına çapraz köşede kalan bir masa daha vardı. Nihat aradığını o masanın üstünde gördü. Küçük bir sarı pirinç levhada: "Perihan

Suvla" altındaki satırda da "Müdür Yardımcısı" yazılıydı. Sağdaki sandalyeye oturarak Perihan'ın masasını karşısına aldı. Dışarda ders zili çaldığını duydu.

— Senden önemli bir ricamız olacak.

— Neymiş o?

— Dur, önce ne içersin, onu söyle?

— Bir şey içmesem de olur...

Refet Aksu, masanın gerisindeki, duvardaki zile bastı:

— Olmaz! Okulumuza ilk defa geliyorsun...

Odacı içeriye girdi.

— Ne içeyim bilmem ki?

— Kahve iç. Bizim Hatice Hanım çok güzel kahve yapar. Az şekerli içerdin değil mi?

— Evet.

Odacıya döndü:

— Hadi oğlum, Hatice Hanıma söyle, bütün ustalığını göster-sin, Nihat Bey'e az şekerli bir kahve yapsın...

Odacı dışarıya çıkacakken, Perihan girdi içeriye. Odacı kapı-nın içinden geri çekilerek yol verdi.

Refet Aksu ayağa kalktı, Nihat'a döndü:

— Perihan Hanım, müdür yardımcımız. Tanışıyor muydunuz?

Perihan, Nihat'tan çabuk davranıp soruyu karşılıksız bırakarak:

— Memnun oldum! dedi sadece.

— Ben de...

Ayakta Perihan'ın elini uzatmasını bekliyordu. Kız, başıyla hafif bir selam vermekle yetinerek masasına doğru ilerledi:

— Rahatsız olmayın...

— Rica ederim..

Odacı dışarıya çıkıyordu. Refet Aksu:

— Dur, dedi.

Perihan'a döndü:

— Siz de bir kahve içer miydiniz?

— Teşekkür ederim. İçmeyeyim.

— Nihat Bey çok güzel fal bakar ama...

Perihan neşelendi:

— Sahi mi?

— Yok canım, dedi, ömrümde fal bakmak için elime fincan almış değilim...

Rafet Aksu gülüyordu:

— Efendim, bizim matematik hocası Müberra Hanım fal ustadır. Çok iyi fal bakar, daha doğrusu çok iyi uydurur. Her öğle yemeğinden sonra onun başına toplanır, hem dediklerini dinler, hem de birbirimize takılırız...

Odacı kapının önünde durmuş bekliyordu:

— Hadi oğlum, sen git, Nihat beyin kahvesi pişince al getir...

Tekrar Perihan'a döndü:

— Çocuklar sınıflara girdiler mi?

Dinmişti dışardaki cıvıltı.

— Evet.

— Hay Allah! Ne yapacağız şimdi? Nihat bey de kalktı geldi. Aksi gibi Nilüfer Hanım derste, benim de dersim var. Öğleden sonra ilk saat ikimiz üe boştuk, haber gönderdim. Ama şimdi ikimizin de dersi var?..

Sorularının karşılığını beklemeden Nihat'a döndü:

— Neyse, önemli yok, ben şöyle sınıfa bir uğrar dönerim. O zamana kadar kahven gelmiş olur... İstersen ben gelinceye kadar Perihan hanım anlatsın sana olayı...

— Hadi sen bildiğin gibi yap, benim için sıkılma, vaktim var, beklerim...

— Eksik olma...

Refet Aksu odadan çıktı. Ardından kapıyı çekince büyüyen bir sessizlik sanki onun yerini aldı odada. İkisi de gözaltında gibi duyuyorlardı kendilerini. Birbirlerine baktılar, önlerine baktılar, gülümsediler, tekrar birbirlerine baktılar, olmadı! Söze nereden başlayacaklarını bilemiyorlardı. Sonunda ikisi birden konuşmak için kıınıldılar. Davranışlarını görünce sözü hemen birbirlerine bıraktılar.

— Buyrun, bir şey söyleyecektiniz galiba?

Perihan omuzlarını kaldırdı:

— Yoo, ben, siz bir şey söyleyecektiniz sandım!

— Benimkisi önemli bir söz değildi...

— Benimkisi de...

Az önceki sessizlik tekrar aralarına yerleşti. İkisinin de devimlerini kollamaya başladı. Nihat'ın bir ara kapıya takıldı bakışları. Kahve beklediğini ansıdı. Gelişigüzel:

— Yazık ki fal bilmiyorum, dedi.

— Neden yazık?

— Hakkınızda bir şeyler öğrenirdim...

Budalaca bir sözdü, hatta sırnaşıklıktı söylediği. Bereket Perihan şakadan hoşlanan yaradılıştaydı.

— Fincanımı size gösterir miydim bakalım?

— Göstermez miydiniz?

— Elbet göstermezdim...

Gülüştüler. Perihan omuzlarını kaldırıp indirerek ekledi:

— Sırrım yok ki...

Nihat ciddileşmesini önlemeye çalıştı konuşmanın:

— Fallarınız çıkıyor mu bari?

— Bazıları çıkıyor...

— Ya bazıları?

— Onların henüz sırası gelmedi herhalde.

Tekrar gülüştüler. Perihan tekrar omuz silkti:

— Siz benim fala inandığımı mı sanıyorsunuz?

— İnanmıyor musunuz?

İnanmadığınızı biliyorum gibilerden sormuştu bu soruyu. Nihat onun kendisi hakkında bazı şeyler bildiği kuşkusuna kapıldı.

— Öyle konular ki bunlar, kestirip atması güç. İnanıp inanmadığımı ben de bilmiyorum. Daha doğrusu üstünde durmuyorum bu konuların..

— Ne gibi konuların?

— Örneğin önseziler, telepatiler, bazı karşılaşmalar, görüldük-

ten sonra çıkan rüyalar, hatta bazen fal.. Açıklanması güç şeyler bunlar...

— Ben sizin böyle düşündüğünüzü sanmazdım..

Durakladı:

— Neden sanmazdınız?

Perihan telaşlandı:

— Oh, afedersiniz, ummazdım diyecektim...

— Neden?

Tekrar omuzlarını kaldırdı indirdi:

— Ne bileyim? Yani... Tahmin etmezdim işte...

Kuşkuları geliyordu. Açıkça görüyordu ki genç kadın, hakkınızda bildiklerime uymuyor bu dedikleriniz, gibilerinden söylüyordu bunları. Yani “sizin için solcu diyorlar” diyemediğinden, nasıl düze çıkartacağını bilmediği için sıkıntı içinde değiştirip duruyordu sözünü. Neyse ki kapı vuruldu. Odacı kahvesini getirmişti Nihat’ın...

— Kahveniz geldi! dedi, rahatlayarak..

Odacı dışarı çıktıktan sonra konuyu değiştirdi Nihat:

— Nasıl buldunuz Vurun Kahpe’yi?

— Ben sevdim. Siz?

— Ben de sevdim.

— Eli yüzü düzgün bir film di. Ne de olsa derli toplu bir konuya dayanıyor. Yönetmeni iyidir. Siz de beğenir misiniz Lütfü Akad’ı?

— Yerli yönetmenlerin en iyisi...

— Yazık! Belki de olanakları denk düşse, yani yabancıların elinde olan olanaklar onda da olsa, daha iyi bir şeyler yapabilirdi...

— Herhalde... Sinemayı çok mu seviyorsunuz?

— Çoook!

— İzmir’e gittikçe güzel filmleri görebiliyor musunuz bari?

Perihan, hemen anlamıştı sorunun sonundan ne çıkacağını. Nihat’ı cesaretlendirmek yolunu tuttu:

— İstedğim sinemaya gidemiyorum ki!..

— Neden?

— İzmir’de ablamda kalıyorum. Onlar cumartesi pazar sinemaya gitmeyi sevmiyorlar. Çoğu eniştemle hafta arası görecekle filmi görüyorlar. Ben tek başıma ancak Elhamra Sineması’na gidebiliyorum. Öbür sinemaların seyircisi pek düşük. Bir kadının tek başına sinemaya gidebileceği gibi değil...

— Yazık! Oysa ki güzel filmlerin çoğu, örneğin Tan’a geliyor.

— Biliyorum...

Nihat birden söylemek istediğini söyledi:

— Bu cuma, beraber gidelim kabul ederseniz...

— Memnun olurum, ama cuma günü imkânsız. Saat altıya doğru evde oluyorum. O saatten sonra enişteme karşı evden çıkmam...

— Cumartesi olsun?..

— Peki...

— Kaçta?

— Üçte...

— Bu hafta Elhamra’daki film de güzel.

— Biliyorum...

— Gregory Peck, Jennifer Jones, Joseph Cotten’in. İsterseniz önce ona gidelim...

Perihan kızardı, başını öne eğdi, biraz sustuktan sonra hafifçe:

— Olur, dedi.

Nasıl buluşacaklarını kararlaştırmalarına sıra kalmadan Refet Aksu girdi içeriye. Her zamanki gibi kollarını iki yana açarak, Nihat’a:

— Bu da oldu, dedi. Çocuklara bir kompozisyon ödevi verdim. Sorun kalmadı. Şimdi gelelim seninle olan işimize...

Yerine oturdu:

— Nasıl olmuştu kahven?

— Çok güzeldi.

— İyi...

Masanın üstünde ne varsa yerli yerinde, tertemizdi, ama o al-

dıklarını biraz kaldırıp diplerini üfleyerek yeniden yerine bırakarak her şeyi bir daha düzene sokmaya, elden geçirmeye başladı:

— Bir iki dakika daha bekleyelim, Nilüfer Hanım da gelsin, olayı öyle anlatayım, dedi.

3

Tarih-coğrafya öğretmeni Nilüfer Taylan için oldukça güçlü olayın anlatılması. Açık saçıklığı, çirkinliği bir yana, olayın bir de başkalarına açıklanabilmesi güç bir içeriği vardı. O sabah üçüncü derste bir öğrenciyi tokatlayıp sınıftan atmak, sonra da müdüre şikâyet etmek zorunda kalmıştı. Ne zamandır o öğrenciyle başının derde gireceğini biliyordu. Ama bunu başkalarına anlatabilmesi zordu şimdi. Hayır, sezgiye dayanmıyordu bu söyledikleri. Sezgiden ileri, adeta kokusunu aldığı bir durumdu. Öğrenciyle arasında geçen, üst üste yığıla yığıla birikmiş öyle küçük olaylar vardı ki, sonu ancak bugünkü olaya varabilirdi. Sanki bir odada yüzü pencereye dönükken gerisinde olup bittiğini bildiği cinsten şeylerdi bunlar...

Muharrem -öğrencinin adı Muharrem'di- on beş yaşında, yaşıdan da büyük görünmek sevdasında bir çocuktü. İkinci sınıftaydı. En arka sırada oturuyordu. Saçlarını hep suyla ıslatarak taramış olurdu dersine girmeden önce. Kolunu bacağını dağıtarak saygısız bir oturuşu, karşısındakini takmayan, küçümseyen, bir kadını kadınlığından ötürü rahatsız eden bakışları vardı. Batardı adeta insana. Aklının derste olmadığını hemen anlardınız. Nilüfer Taylan, bugüne kadar hep görmezlikten geliyor, bir olay çıkarmaktan kaçınıyordu. Fakat kendisi böyle çekingen davrandıkça çocuk azıtiyordu, dikkatini çekebilmek için olmadık yollara başvuruyordu. Yalandan öksürük nöbetlerine tutuluyor, yere kitap kalem düşürüyor, gürültü edebileceği fırsatları kaçırmıyordu. Bazen daha da ileri giderek Nilüfer Taylan'ı kızdırmaya kalkıyordu. Bir gün, sen misin beni gör-

mezlikten gelen der gibilerden, öğretmenim etekliğinizin arkasında iplik var, demişti.

Aklından bile geçirmek, ağzına almak istemezdi, ama söylemek zorundaydı. Haddini bilmiyordu bu Muharrem denilen oğlan. Açıkça kadınlığından bekledikleri vardı. O bu duygularını anlamazlıktan geldikçe çocuk adeta düşman kesiliyordu kendisine. Öbür çocuklara gösterdiği her ilgiyi kıskanıyordu. Geçen yıldan beri öğrencisiydi. İlk zamanlar hoş tutarak, kırmadan, tatlılıkla bu saçma düşüncelerini aklından atmasına yardımcı olmak istemişti. Soğuk yaradılışlı, pek zeki denemeyecek, üstelik de kendini beğenmiş bir çocuktuktu. Kısacası sevgiyle yola getirmesi güçtü. Savaş yıllarında kasaba ölçüsünde önemli sayılacak kadar zenginleşmiş bir bakkalın oğluydu. Babası iktidar partisinin ilçe yönetim kurulu üyesiydi. Son seçimlerde de belediye meclisi üyesi seçilmişti. Çocuk, babasının önemli bir adam olduğu kanısındaydı. Babasından evde her ne duyuyorsa duyuyor olmalı ki, daha bu yaştan parayla her isteğinin yerine geleceğine inanıyordu.

On gün kadar önce onun sırası yanındaki sırada oturan bir kız öğrenci yerinin değiştirilmesini istemişti. Nedenini sorunca, Muharrem'in kendisini rahatsız ettiğini söylemişti. Bu sabahki dersinde istemediği halde Muharrem'e takılmıştı gözleri. Çocuğun bir gariplik vardı durumunda. Sağ elini ikide bir ağzına götürüp sıranın altına indiriyordu. Kürsüden, ne yapıyorsun sen bakayım, orada? diyecek olsa, belki de toparlanmasına zaman bırakacaktı çocuğun. Diyemedi. Daha doğrusu sınıftaki çocuklar dedirtmediler. Çünkü bütün sınıf, bir ona, bir Muharrem'e bakıyordu. Çok iyi anlamıştı ki sınıfta kendisinden başka herkes, Muharrem'in o anda ne yaptığını biliyordu. Birden çocuğun sırasına doğru yürüdü. Hayatta başına geleceğini ummadığı bir şeydi gördüğü. Muharrem'in pantolon düğmeleri çözük, erkeklik organı dışardaydı. Anlattıklarının burasına gelince sık sık "çok afedersiniz" demeye başlamıştı Nilüfer Taylan.

"Çok afedersiniz, anladınız değil mi ne demek istediğimi? An-

ladınız değil mi ne yaptığını? Şey.. yani... Nefis körletiyordu daha açıkçası..."

Otuz yaşlarında, henüz evlenmemişti, yüzünden çok vücut çizgilerinin orantısıyla dikkati çeken bir kadındı.

— Çok afedersiniz, ben de aksi gibi, tam nasıl diyeyim? Tam nefisini körlettiği sırada üstüne gitmiş bulundum. Görseniz... Nasıl söyleyeyim bilmem ki... Müdür Bey gördü, müdür bey söylesin sırasının halini...

Nilüfer Taylan başını ters yöne çevirip sustu. Refet Aksu, dişleri arasından fısıldadı:

— Lekeler vardı...

Nihat:

— Anladım, dedi.

Nilüfer'e döndü:

— Sonra?

— Sonra ne hale geldiğimi tasavvur edersiniz tabii. Kendimi tutamadım. Tokatlamak istedim. Kolunu kaldırdı, korundu. "Çek kolunu!" dedim. "Doğru dur!" Dinlemedi. Bu sefer "Çık dışarı!" dedim. "Çık! Bir daha da benim dersime girme! Gözüm görmesin seni!" Çok öfkelenmiştim. "Utanmaz sıkılmaz herif! Yüzsüz!" demiş bulundum. "Ben herif değilim!" dedi. "Ne olursan ol, dedim, çık! Çıkıyor musun? Yoksa çıkmıyor musun?!" Kalktı çıktı. Çok afedersiniz, ben yine tutamadım kendimi. Neden? Neden benim dersimde bu kadar çirkin bir şey olsun? Sinirden tir tir titriyordum. Ağlayacaktım neredeyse. Doğru Müdür bey'e geldim. Olanları anlattım. Hâlâ atamıyorum üstümden o siniri...

Perihan'ın bakarak bitirdi sözlerini. Perihan yavaşça:

— Evet, çok üzüldü, dedi. Ben de hiç sevmezdim o çocuğu. Küstah, saldırgan halli bir şeydi...

Nihat boş bulunarak sordu:

— Ne oldu?

— Kim? Çocuk mu?

— Evet.

Refet Aksu araya girdi:

— Birazdan disiplin kurulu toplanacak. Okulla ilişkisini keseceğiz. Ama ben önce olanları anlatmak istiyorum sana...

Anlattı:

Nilüfer Taylan'ı dinledikten sonra çocuğu aratmıştı. Çocuk durmamış kaçmış, doğru babasına koşmuş olacak ki, öğle zili çalar-ken, adam, öfkesinden hızından burun kanatları açılıp kapanarak damlamıştı okula. “Benim oğlumu, benim fiske vurmaya kıyamadığım oğlumu nasıl döversiniz? Benim oğluma nasıl söversiniz?” diye anlayıp dinlemeden başlamıştı söylenmeye. Adamı Nilüfer Hanım'la karşılaştırmadan doğru sınıfa, oğlunun oturduğu sıraya götürmüştü. Sıranın, yerlerin yeni silindiği belliydi. Anlatmıştı oğlunun marifetini. Ama paraya kavuşan adam, parasızlıktan kurtulmakla suçlandırılmaktan da kurtulduğuna inanıyordu. “Ne olacak?” demişti! “Öğretmenler böyle baş açık, saç açık dolaşırlarsa, daracık elbiseler giyip kıçlarını, memelerini bütün bütün ortaya çıkarırlarsa, herkesin gözü önünde onunla bununla kırıstırırlarsa, ergin bir çocuk da kırk yılın başı şeytana uyar tabii.” Ölçülü konuşmasını, öğretmenleri haksız yere suçlamamasını söylemişti adama. Ama diinkü mahalle bakkalı, bugünkü parti ilçe yönetim kurulu üyesi özür dilemek, susmak niyetinde değildi! “Ben gösteririm o orospuya. Size de gösteririm. Siz artık kalamazsınız bu okulda. Şimdiden tasınızı tarağınızı...”

Refet Aksu, gereken karşılığı vermiş, daha fazla konuşturmayarak odasından çıkarmıştı adamı. Belki de Nilüfer Hanım için söylediği sözü ağzına alıp tekrarlamazdı ama, anlatmasının nedeni şuydu: Mahkemeye verebilirler miydi bu saygısız? Nilüfer Hanım'a hakaret etmiş, kendisini tehdit etmiş olmuyor muydu?

Nihat adamın dediklerini kimlerin duyduğunu sordu.

Refet Aksu:

— Kimse! dedi. Yalnız ben...

Tanıkları yoktu olayın. Hakaret suçunda ise kanunun aradığı açıklık ögesi, tamamlanmış olmuyordu. Nihat bunları anlatırken

dersten çıkma zili çaldı. Çocuk seslerinin uğultusu sardı yapıyı. Okul dağılıyordu. Zilden az sonra Matematik öğretmeni Müberra Hanım'ın müdüre söyleyecekleri vardı. Nihat bunu fırsat bildi. Müdürün masası önündeki sandalyesini Müberra Hanım'a verdi. Kendisi Perihân'ın masası önündeki sandalyeye geçti. Müberra Hanım, Refet Aksu ile konuşurken, Nilüfer Taylan'ın onların konuşmasını izlediğini görerek, Perihan'a masası üstünde duran bir kitabı başıyla işaret etti:

— Ne okuyorsunuz?

Perihan kitabı, masanın üstünden kaydırarak ona doğru yaklaştırdı:

— Önemli bir şey değil, dedi. İngilizcemi ilerletmek için...

Nihat kitabı alıp sayfalarını şöyle bir karıştırdı. Adını hiç duymadığı bir kadın yazarındı. Sayfalar bol konuşmalarla doluydu. Kitabı masaya bırakırken:

— Herhalde yararlı olur, dedi. Yavaşça ekledi: Saat dört buçukta Elhamra'nın girişinde...

Perihan kitabı aldı. Başını öne eğerken kızarak fırladı:

— Peki...

4

Evlerinin bahçesinde, sokak üstünde duvarın dibinde yarı yarıya dolu bir su tenekesi duruyordu. Tâ nisan ayında, bahçe duvarının onarımı sırasında ustalar bırakmıştı tenekeyi. Nedense evdekilerden kimse dokunmadı. Uzun bir yaz geçti. Teneke, suyu sıcaklarda uça uça azalıp yağmurlarla yeniden tamamlanarak hep olduğu yerde kaldı.

İlk günlerde çeşmeden doldurulduğu gibi duruyordu tenekedeki su. Günler geçtikçe bulanmaya, toz tanelerine benzer yuvarlar görünmeye başladı içinde. Tenekenin dibini ince bir çamur tabakası

örttü. Sonra tenekenin su değen yerleri parlaklığını yitirerek paslandı. O toz tanelerine benzer yuvarlar, gün günden birleşip bütünlenmeye, ipler kordonlar haline dönüp dolanmaya başladılar suda. Dipteki ince çamur tabakası pamuklandı; yaz ortalarına doğru ince otlar, filizler sürdü. Tenekenin yüzeyindeki paslar çürük izleri gibi kararıp morardılar, bir iki hafta daha geçince ince bir yosun tabakası ile örtüldü. Toz yuvarlarından oluşan kordonlar iplik iplik dağılarak suyun her yanını kapladı. Bir örümcek tenekenin üst köşelerinden birine ağ kurdu. Suyun yüzünde su sinekleri dolaşmaya başladı. Derken karıncalar dadandı.

Nihat, ortaokuldan çıktıktan sonra dışarda pek oyalanmadan eve döndü. Oturma odasında annesinin bir konuğu vardı. Bahçeye çıktı.

Bahçe sonbaharın o duygulu sessizliği içindeydi. Akşam yaklaşıyordu. Batıdaki tepelerin üstünde gökler renklenmeye başlamıştı. Ağaçları dolaştı. Eriklerin, Hint elmasının, dutun altında durup yapraklarının dökülüşlerinden önceki renk değiştirmelerini seyretti. Sonra o unutulmuş su tenekesinin başında buldu kendini. Uzun zaman tenekedeki suya baktı. İncecik bir çift su sineği, tenekenin boşluğunda ordan oraya uçarak oynayıp duruyorlardı. Besbelli âşıktılar. Dişi, suyun üstünde yüzen solmuş bir yaprağa kondu. Erkek onu izledi. Yaklaştılar, burun buruna geldiler, kanatlarını açıp gerdiler, titrettiler. Yeniden yanyana uçtular. Yeniden solmuş yaprakların üstüne indiler. Çiftleştiler. Ayrılınca erkek, yaprağın üstünde kaldı. Dişi, kısa çemberler çizerek, yaprağın çevresinde mutluluktan sarhoş bir uçuşa başladı. Örümcek kendi havasında görünüyordu. Gezintiye çıkar gibi ayrıldı köşesinden. Ağında ilerledi. Bir yerde durdu, bakındı. Birden yeni bir iplik salarak hızla solmuş yaprağın üstüne indi. Erkek su sineğini kaptı, boğazladı, kendini aynı hızla yukarıya, ağına çekti, köşesine döndü. Dişi sineğin gözü önünde oldu bu iş. Zavallı dişi sinek, tenekenin boşluğunda kendini ordan oraya atar gibi uçtu bir süre. Örümceğin ağına yaklaşıp yaklaşıp geri döndü. Sonra havalandı, tenekeden çıkıp uzaklaştı. Sarı bir yaban arısı indi

o sırada tenekeye. Solmuş yaprağa konup su içti. Yeşil bir sinek, tenekenin içine inecekken arıyı görünce geri döndü, bahçenin havuzuna doğru uçtu.

Kasabadaki hayatla, aylardır açıkta, güneş altında kalan bu yarım teneke sudaki hayat arasında bir benzerlik bulunduğunu sezdi Nihat. İlk görüşte tıpkı bu tenekedeki su gibi durgun, kımıltısızdı sudaki hayat. Sıkıcıydı, tekdüzeydi. Ama bu durgun, bu ölü, bu unutulmuş görünen su, yaşıyor, değişiyordu. Tenekedeki su bir gün önceki su değildi. Hele ustaların doldurup bıraktığı su hiç değildi. Üstelik bu durgun suyun çevresinde aşk vardı, ölüm vardı, acılar korkular vardı. Boğazlaşmak, vuruşmak vardı. Pusular hileler vardı.

Hiç aklında yokken, Perihan'ın yanında olmasını, tenekedeki suyu ona göstermek, suyla ilgili gözlemlerini anlatmak isteğini duydu. Gülümsedi. günler çok çabuk geçiyor, hep birbirinin eşi, tekdüze görünüyorlardı ama, gene de bir değişiklik içeriyorlardı. İçindeki kımıldanmaları dinledikçe kendini değişmiş buluyordu. Çünkü bir genç kızla ilgili anıları istekleri yaşayışında yerleşip çoğalıyordu. Açıkça anlaşıyordu ki bütün o dağ köylüleri, bütün kasabalılar, yaşayışları dışardan bakılınca ne kadar durgun görünürse görünsün, bir gün önceki gibi değildiler. Ağır ağır da olsa bir yere doğru akıyorlar, değişiyorlardı. Tıpkı güneşte kalan sular gibi, her gün birşeyler olup bitiyordu kasabada. Hayat en ıssız köşelere kadar gücünü göstermekten geri kalmıyordu. Nihat, bahçenin o akşamki sessizliği içinde, öyle bir duyguya kapıldı ki, bütün ömrünü kasabasında, hatta bu bahçede bile geçirse boşuna yaşamış, hayat-tan uzak düşmüş sayılmazdı.

5

Sinemanın önünde Perihan'ın gelmesini beklerken çok iyi biliyordu ki aşk değildi duyduğu. Aşk vurdu mu dünyasını ala boyayan

tepeden inme bir duygu değildi onun hayatında. Aksine bu yaşa gelinceye kadar daima denetlemekten kurtulamadığı bir duygu olarak tanımişti aşkı. Hiç değilse başlangıçta. Çocukluğundan beri sevdiği ya da sevmek istediği bir kız, bir kadın olurdu daima hayatında. Bu yüzden de daima âşık sanırdı kendini. Nedir ki aşk sandığı bütün bu ilişkilerin temelinde daima kendi seçimi, kendi kararı vardı. Aşkı ararken karşılaştığı çevresindeki kadınlardan, kızlardan birini aradığı kadın, aradığı kız sanır “Seveceğim!” derdi. Kendi kendine sevmek için söz verirdi âdetâ. Sözüünü yerine getirmek için de, seçtiği kadının kızın çevresinde gece gündüz dolanmaya, aklına ne delilik gelirse yapmaya başlardı. Sonra sonra gördüğü karşılık ölçüsünde bu serüvene gerçekten kaptırırdı kendini. Diyelim ki uçurtmanın ipi başlangıçta elindeydi. Korkusuz salardı uçurtmasını. Salardı havallansın. Ama bir kez uçurtma rüzgârını aldı mı, saldığı ipi toplamak artık elinde olmaktan çıkardı. Tıpkı uçurtma örneğinde olduğu gibi, aşk da sevmek istediği kadından kızdan gelmeye başladı mı artık kendi denetiminden kurtulurdu. Böyle böyle bir alışkanlık doğardı sevdiği kadınla arasında. Gerçekte aşk, belki de bu alışkanlıklardan sonra doğan, gelişen bir duyguydu. Bir süre bu alışkanlık yönetirdi bütün davranışlarını. Elinde olmadan sürüklendiğini duyardı. Günün birinde ayrılmak zorunda kalıp da ayrıldılar mı bütün gibi, alkol gibi arardı kadını. Tütünsüz kalmış gibi olurdu. Sonra sonra bir yorgunluk, bir tutukluk çökerdi üstüne. Kırgın, küskün dönerdi köşesine. İyileşmek için güneşte uzanan yaralı hayvanlar gibi, âdetâ kımıldamaya, adım atmaya üşenerek, günlerce heyessiz isteksiz dolaşır, tâ neden sonra bir gün, az çok kendine geldiğini, yeniden çevresindeki kadınlardan kızlardan birini seçip, “Acaba bu mu?” diye kalbini sorguya çekmeye başladığını duyardı. Çok geçmeden soru değişir, “O değildi, bu!” olur, sonra geçmişten, anılardan büsbütün koparak “Seveceğim bu!” diye kesin bir karara dönerdi.

Şimdi sinemanın önünde yerinde duramayacak kadar sabırsızlanırken duyduklarını açıkça söyle deseler, hiç kuşkuya düşmeden, iç sıkıntısı derdi. Tatsız, hoşlanmadığı bir işe girişmiş gibi duyuyor-

du kendini. Kaçıp gidebilse, sinemanın önünden kopabilse, içindeki sıkıntının dağılacığını sanıyordu. Ama kaçacağına, Perihan'ın hangi yönden geleceğini bilmediğinden, caddenin her iki ucunu da gözden kaçırılmamaya çalışarak, sinemanın önündeki kaldırımda aşağı yukarı fır dönüp duruyordu.

Perihan gelmekte geciktikçe bazen de birdenbire büyüyen bir pişmanlık sarıyordu içini. Ne işi vardı burada? Sevmediği bir kıızı ne diye bekliyordu? Çünkü âşık olacağını, kapılacağını hiç düşünmemişti Perihan'a. Olsa olsa yalnızlığı, bir kadının yakınlığına, sıcaklığına duyduğu özlem itmişti onu Perihan'ın peşine düşmeye. İsteddiği oyalanmaktı sadece. Orospularla düşüp kalkmaktan hoşlanmazdı. Hatta tiksiniirdi. Ona kalırsa, kadın vücudunun parayla satın alınması, pazara sürülmesi, insanlığın en acı, en utandırıcı, en yüz karası alışkanlıklarından biriydi. Kadınla erkek dünyanın her yerinde bu alışverişi tam bir vurdumduymazlıkla yürütebiliyorlarsa bunun nedenlerini, insanın sırasında kendi kusurlarına alışabilmesindeki kolaylıkta, duygularının körlenebilmesine rahatlıkla seyirci kalmasında aramak gerekirdi. Yasak aşkları, yani başkalarının karılarını ayartmayı da sevmezdi. Önce ince eleyip sık dokuduğundan falan değil, salt gizli kapalı işlerden hoşlanmadığı için. Dört duvar arasında kalan bir aşktan tat almıyordu. Onun istediği, hoşlandığı kadınla yatakta olduğu gibi, sokakta, gezdiği yürüdüğü yerde de beraber olmaktı. Perihan'ı bu yüzden seçmişti işte. Perihan bütün gençlik isteklerini karşılayabilirdi onun. Ama daha başlarken geçici olarak düşünüyordu bu ilişkiyi. İstanbul'a yerleşeceği günlere kadar! En geç önümüzdeki yaz, kasabadan ayrılıp İstanbul'a yerleşmek istediğine göre kasabadaki yazıhanesini kapatır gibi kesebilecek miydi Perihan'la ilişkisini? Sonunda bu işi yüzüne gözüne buluşturacağını, üzüntüsüz içinden sıyrılamayacağını sezdiği içindi duyduğu pişmanlık.

Bundan önceki ilişkileri, kendi buyruğu dışında kalan etkenlerle bir yerde kopmuş yürümemişti. Ya çok gençti, ya parasız ya da işsizdi o sıralar; ya da sevdiği kadın onunla birlikte kasabasında ya-

şamaya razı olmamıştı. Şimdi ise mesleği vardı, kazancı yerindeydi, evlenecek yaşıydı, üstelik hoşlandığı kız yaşadığı kasabada karşısına çıkmıştı. Perihan, boyun eğecek miydi ilişkilerini onun istediği yerde kesmeye? Şimdi şaka gibiydi, oyun gibiydi yakınlıkları. Gülmseyerek yaklaşıyorlardı birbirlerine. Sonra sonra etleri, istekleri girince işin içine? Gözyaşları kanşınca? Tek yanlı olarak bu ilişkiyi kesip kasabadan ayrılabilircek gücü bulabilircek miydi kendinde? Bu kuşkular aklından hızla gelip geçtikçe, keşke gelmese de kurtulsam bu sıkıntıdan diyordu kendi kendine. Ama henüz Perihan'ın yüzde yüz geleceğine inanarak söylüyordu bunu. Kızın gelmeyeceğini hiç mi hiç aklından geçirmiyordu.

Sık sık saatine bakıyordu. Dördü yirmi geçe saatine baktığı zaman yüreğine bir kurttur düştü: Ya gelmezse? Gelmesin! diye geçirdi içinden hafifçe bozularak, senin istediğin de bu değil mi? Fakat hemen anladı ki istediği bu değildi! Etiyle kemiğiyle, içi içine sığmayarak istediği gelmesiydi Perihan'ın. Daha sabah, uyanır uyanmaz ilk aklına takılan şey, saat dört buçukta buluşacaklarıydı. Günün uzadıkça uzayan saatlerini nasıl nerede geçireceğini bilememişti. Öğleyin uğrayıp biletleri almış, dördü beş geçe tekrar sinemanın önünde bulmuştu kendini. Perihan'ın açık gri bir pardesüsü vardı. Ankara Palas'ın köşesinden sinemaya doğru dönen her gri pardesülü kadını, önce pardesüsünü görerek, birden Perihan sanıp heyecanlanıyor; sinemanın önünden geçen tramvaylarda gördüğü gri pardesülü kadınlar elinde olmayan yüreğini yerinden oynatıyordu.

Sinemanın önünde kendisi gibi dolanan genç erkekler, yetişkin kızlar vardı. Bekledikleriyle buluştukça sinemaya giriyorlar; girmeden önce kapıya doğru ilerlerken de her biri ona, daha gelmedi mi? der gibi bir bakışla bakıyorlardı.

Gerçekten gelmeyecek miydi acaba? Kapıldığı bu kuşku ile kendine olan bütün güvenini yitirdi. Bir çeşit paniğe kapılarak sinemanın önünde telâşlı telâşlı dolanmaya başladı. Deminden beri aklından geçirdiklerinden yalanı yüzüne vurulmuş gibi utanıyordu.

Dört buçuğa beş kala, Perihan, Ankara Palas'ın köşesini dönerrek göründü. Gri pardesülü değildi. Bej rengi spor bir tayyör giymişti. Hızlı hızlı yürüyordu. Karakolun önüne gelince Nihat'ı gördü. Sağ kolunu havada salladı.

Bütün korkularını, bütün kuşklarını bir an içinde unutuveren Nihat ona doğru yürüdü. Demokrat İzmir gazetesinin önünde karşılaştılar. Perihan gülerek elini uzatırken "Geciktim mi?" dedi sadece.

— Yoo! Dört buçuk olmadı daha...

— Siz çok mu oldu geleli?

— On dakika kadar bir şey...

Yan yana sinemaya doğru yürüdüler.

Sinemanın girişinde, biletleri görevliye uzatırken Perihan'ı önüne aldı. Salon boşalmamış, iç kapılar açılmamıştı henüz. Sinemanın holü kontrol kapısına kadar doluydu. Dolu bir dans pistinde slov yapar gibi ayaklarını sürüyerek o kalabalığın arasına karıştılar. Perihan neredeyse kollarının arasındaydı. Arkadan gelenlerin daha da sıkıştırmasıyla sık sık kızın gür saçlarına gömülüyordu yüzü. Neyi ansıttığını kesin olarak çıkaramadığı sağlıklı bir kokusu vardı bu saçların. Güneşte kuruyan otları, yaz akşamları bahçe duvarları dibinden geçerken duyduğu kokuları andırıyordu.

Perihan başını omuzu üstünden hafifçe ona doğru çevirerek konuşuyordu. Konuşacak söz bulmakta kendine güveninden gelen bir rahatlığı vardı. Bu iki dakika içinde, Nihat'a İzmir'e ne zaman geldiğini sordu. Gülerek kendisinin bir gün önce her tarafı dökülen bir otobüsle nasıl geldiğini anlattı. Ablası ile eniştesinin filmi görüp beğendiklerini sıkıştırdı araya. Derken anlatmaktan hoşlandığı belbelle bir konuya getirdi sözü. Ablasının beş yaşında bir kızı vardı. Çok tatlı şeydi! Her gelişinde eline ayağına dolanır, peşini yakasını bırakmazdı. Sinemaya gelmek için sokağa çıkarken zor kurtulmuştu elinden.

Konuşması sade, yapmacıksızdı. Fakat yakınlarındaki erkeklerle kadınların gene de onunla ilgilendiklerini farketti Nihat. Erkekler, çekingenlikle şöyle bir bakıp başlarını çeviriyorlar, az sonra

kendilerini alamayarak, acaba ne vardı? neydi o görüp de unuttuğum? der gibi tekrar bakıyorlardı kıza. Kadınlar ise uzun uzun süzüyor inceliyorlardı. Nihat, bir kadının güzelliği -hele değişik güzelliği- giyinişi ile kadınların erkeklerden daha çok ilgilendiğini bildirdi. Perihan önemsemez görünüyor, alışık görünüyordu bu ilgiye. Nihat ise sıradan bir kızla beraber olmadığını anlıyordu.

Nihat, soluğunun saçlarında kırıldığını duyuyor, aralarındaki bu yakınlığın ergeç kızın cinsel yanını etkileyeceğini umuyordu. Nitekim çok geçmeden kız, gıdıklanmışçasına başını omuzları arasına çekerek silkindi. Bir baş devinimiyle saçlarını geriye, onun yüzüne doğru attı. Salonun kapısına doğru sürükleniyorlardı kalabalık arasında. Nihat, hafifçe kolları üstünden kavradı kızını. Kumaşın altından etlerinin diri gerginliğini duydu avuçlarında. Sonra sağ elini aşağıya doğru kaydırdı. Tâ kızın yana sarkık sağ elini buluncaya kadar. Bu eli avuçladı, sevgiyle sıktı. Tam bir cinsel gerilim içindeydi. Göğsünden kopan bir sıcaklığın dalga dalga bütün gövdesine yayıldığını, ayaklarının âdeta yerden kesilerek havalandığını, başının tatlı tatlı döndüğünü duyuyordu. Perihan başını ona doğru çevirdi. Yenik bakışlarla gülümseyerek yavaşça “Yapmayın...” derken parmaklarını onun eli üstünde sıkıp gevşetti, ama elini onun avucundan kaçırmadı; yalnız baş parmağıyla Nihat’ın elinin sırtına iki kısa vuruş indirerek, uslu durmasını ansıttı.

Henüz seni seviyorum diyemiyordu Perihan’a. Diyecek olsa yalan söylediği sesinden belli olacak gibisine geliyordu. “Çok güzelsiniz...” diye fısıldadı saçlarının arasına. Perihan, bir daha başını döndürdü. “Teşekkür ederim...” dedi tatlılıkla. O yenik bakışları, teslim olsam mı olmasam mı? der gibi dolaştı Nihat’ın yüzünde. Salona girerlerken “Yarın İzmir’de misiniz?” diye sordu.

Nihat, umutla:

— Evet, dedi, buluşalım mı?

— Onun için sormadım.

— Buluşabilirdik...

— Sadece bilmek istedim.

Elini Nihat'ın elinden çekerken ekledi:

— Çıkınca konuşuruz...

Filmi birbirlerine sokularak, elele seyrettiler. İki saat boyunca elleri, parmakları hiç durmadı, birbirlerinin elleri, parmakları üstünde gezindi durdu.

Filmde Joseph Cotten ile Gregory Peck kardeştiler, ikisi de Jennifer Jones'i seviyordular. Sevgililerinin romantik ölümüyle bitiyordu hikâye. Nihat etkilenmişti. Sinemadan çıkarlarken hikâyenin verdiği o duygusallıkla sordu:

— Nasıl buldunuz filmi?

Perihan kesinlikle:

— Sevmedim, dedi.

Nihat, sahi mi söylüyor gibilerden baktı kıza.

— Neden?

— Bana göre değil!

— Ne gibi?

Perihan güldü:

— Fazla karışık!

Sonra ciddileşerek ekledi:

— Fazla da abartmalı. Hiç sevmem üçlü ilişkileri...

Nihat, haklı olduğunu sezdi Perihan'ın. Gerçekten çocukça bir yanı vardı hikâyenin. Kadınlar bu konularda aldanmıyorlardı kolay kolay.

Sinemanın önünde, gene erkeklerin, daha çok da kadınların bakışları Perihan'ın üstündeydi. Konak'a doğru yürüdüler.

Nihat:

— Ne yapıyoruz şimdi? dedi.

— Sizi bilmem! Ben eve dönüyorum...

— Beraber yemek yesek?

— İmkânsız. Geç kalırım.

— Yarım saatliğine. Bir yerde bir şey içsek?

— Beklerler. Yedide evde olmam lâzım...

Güldü:

— En çok da yeğenim bekler. Onu üzmem...

Yabancılaşmış gibiydi konuşması. Ayrılımları gereken iki insan olduğunu ansıtiyordu. Kısa bir süre sustular. Perihan, aralarına giren soğukluğu yumuşatmak için:

— Başka bir gün daha uzun otururuz, dedi.

— Söz mü?

— Unutmazsam eğer!..

Gülüştüler.

— Ne tarafta oturuyorsunuz?

— Alsancak'ta.

Bir fayton geçiyordu yanları sıra. Nihat, faytonu durdurdu.

— Alsancağa götüreyim sizi...

— Otobüsle daha çabuk gitmez miydik?

— Farketmez.

Faytona bindiler. Perihan:

— 26 Ağustos kapısına yakın oturuyoruz, dedi.

Nihat:

— 26 Ağustos kapısına, diye tekrarladi arabacıya.

Kasım akşamlarının erken koyulaşan karanlığı daha da artmıştı faytonun körüğü altında. Fayton Konak Alanı'nı geçti. Konak Camii'nin yanından Cumhuriyet Bulvarı'na girdi. İnsansız, pamuk tozu, üzüm incir ekşimesi kokan antrepolar arasına daldı. Hemen birbirini aramaya başlayan elleri, önce oturdukları koltuğun kuru, soğuk derisi üstüne indi, sonra birbirini bulup kenetlendi.

Perihan, başının üstünden genişleyerek arabacının sırtına kadar uzanan körüğe baktı. Tekrar Nihat'a çevirirken bakışlarını, körüğü bir örtü gibi üstüne çekmişçesine köşesine sinerek büzüldü.

— Üşüdüm, dedi, ürpererek.

Nihat güçlükle yutkunarak:

— Biraz serin, diye karşılık verdi. Perihan'dan ayıramıyordu

bakışlarını.

— Niye öyle bakıyorsunuz bana?

Nihat, derin bir iç çekti sadece. Perihan'ı kucakladı. Öptü. Pe-

rihan, küçülmüş, çocuklaşmış gibi sokuldu. Nihat'ın uzun uzun öpmesine sessizce bıraktı kendini. Sonra başını Nihat'ın omuzuna indirdi. Nihat, bir süre kızın yüzünde, saçlarında dolaştırdı boş elini. Eli, daha sonra omuzuna, beline, kalçalarına doğru indi kızın. Perihan silkindi, tıpkı sinemanın girişinde olduğu gibi “Yapmayın...” dedi. Yenik, güçsüzdü sesi.

Nihat:

— Canım benim, birtanem, diye fısıldadı...

Perihan sustu. Dalgınlaştı. Nihat, parmak uçlarıyla çenesinin altından tutarak yüzünü kendine doğru çevirdi kızın. Bir sokak lambasının altından geçerken, faytonun aştığı ışıktaki, soru dolu bakışlarını gördü. Durgun, kımıldısızdılar.

— Neyin var? dedi.

Perihan iç çekti.

Nihat soruyu yeniledi:

— Neyin var, söyle?..

— Yok bir şeyim...

Kız yüzünü onun elinden ayırdı. Geriye doğru çekildi:

— Başlamasak daha iyi olur, dedi, barışa huzura özlem duyan bir insanın sesiyle.

Nihat:

— Çocuk olma, dedi, bayılıyorum sana...

Hâlâ “seni seviyorum” diyemiyordu.

Perihan'ın “evet, sadece o kadar” diyen bakışları uğrayıp geçti yüzünden. Sonra bu bakışlar “öyle de olsa önemi yok” diye geri döndüler. Perihan güldü:

— Pekâla, dedi, başlayalım öyleyse...

Tekrar dudak dudağa geldiler. Şimdi o da öpüyordu Nihat'ı. Arabacı işinin adamıydı. En karanlık, en boş sokakları seçerek süriyordu arabasını. Cumhuriyet Alanı'ndan Nikâh Dairesi'ne doğru saptı. Tek canlı yoktu sokakta. Ağaçların koyu karaltıları altında ilerliyordu araba. Birbirlerini sıcaklıkları, ağırlıkları ile duyuyorlardı. Gittikçe davranışlarındaki ölçüyü unutarak sevişiyorlar; her deli-

liği yapabilecek bir ısıyı aşıyor, buharlaşıyor, tutulmaz oluyordu istekleri. Nihat, hiç düşünmediği bir anda etekliği altından, kızın genç diri bacakları arasında ilerlerken duydu elini. Sonra eli ilerleyebileceği yere kadar ilerledi. Bir sıcaklığın arasında yayılıp yuvalandı. Genç, diri bacaklar, dudakları arasındaki dudaklar ile birlikte gerilip titrediler. Yüzünün kanı çekilmiş gibi oldu kızın. Sarhoş başı dudaklarının ucunda hafif hafif sallandı. Nihat, yine hiç düşünmeden kucağına aldı kızı. Kalçalarının sıcaklığının bütün belinden aşağısını sardığını duya duya, başını kızın göğüsleri arasına gömdü. İncecik bir yün kazağın altından, başı gittikçe dönerek, kuşaklar üretecek gücünü kokladı bu canlı göğüslerin. Kızın ellerinin bütün duyarlılıklarıyla saçlarında gezindiğini duyuyordu. Emzirmek ister gibiydi onu. Daha sarıldı, daha sokuldu kıza. Daha daha... Gövdesinin itişleri boşalıp dinesiye kadar...

Durgunlaştıkları sırada, kız köşesine kaydı. Etekliğini düzeltirken, bir çeşit savunmaya geçerek:

— Delilik bu bizimki, dedi hafifçe.

Artan bir sevinç sarıyordu Nihat'ı. Kızın elini yeniden aldı avucuna:

— Ama tatlı bir delilik...

Fayton Atatürk Lisesi köşesinden Lozan Bulvarı'na çıkmak üzereydi. Daha önce buna benzer durumlarda hep pişmanlık duyduğunu ansıdı Nihat. Şimdi ise gittikçe artan bir sevinç sarıyordu içini.

Perihan çabuk sezdi bu sevinci. Savunmayı bıraktı:

— Ne yapalım? Olan oldu işte!..

Omuz silkerek ekledi:

— Vızgelir bana...

Nihat borçlu gibiydi. Bir şeyler vermek, bir şeyler bağışlamak isteğiyle ısınmış, zenginleşmişti yüreği.

— Niye böyle konuşuyorsun?

— Sevmiyorsun beni!

— Ne biliyorsun?

— Sevmiyorsun. Besbelli...

Kesindi, kararlıydı duyduğu ses. Kız kopup gidiyordu, uzaklaşıyordu ondan.

— Ne söylememi istiyorsun?

— Sevsen söyledin...

— Hemen söyleyemem. Vakit geçmesi lâzım...

— Peki sevmiyor musun?

— Tam bilmiyorum...

Konuşmaları kesildi. Atların soluğunu, nal seslerini, arabanın tekerleklerinin uyumlu dönüşünü duydular.

— Teşekkür ederim...

Nihat sustu.

— Doğru konuştuğun için...

Şimdi daha aydınlıklı geçtikleri sokaklar. Arada bir karşıdan gelen otomobillerin farları yalayıp geçiyordu faytonun içini. Nihat, Perihan'a döndü. Şimdiye kadar gördüklerinden kat kat daha güzeldi gördüğü yüz.

— Dinle, diye başladı.

Perihan'ın eli kımıldadı avucunun içinde:

— Dinliyorum...

— Önce bildiğim şu: Sevmesem, kolaylıkla seviyorum diyebilirdim. Yalan olduğunu anlasa bile her kadın kolaylıkla hazırdır bu söze inanmaya...

— Ben değil!

Yumuşaklıkla belirtti:

— Sen de inanırdın...

— Yanılıyorsun...

— Yanılmıyorum. Yalan olduğunu anlayamayacağın için değil...

— Ya niçin?

— Sırf onurun yüzünden. Onurunu korumak içgüdüleriyle...

Perihan uzatmadı:

— Sonra? Bütün söyleyeceğin bu muydu bana?

— Hayır. Şu: Seni düşünüyorum, arıyorum, istiyorum, özlüyorum. Ama sana âşık mıyım? Henüz tam bilmiyorum...

Perihan dalgınlaştı:

— Haklısın. Henüz ben de bilmiyorum...

— Ne düşündün?

— Nasıl olduk böyle birdenbire?

Nihat güldü:

— Nasıl?

— Ne tuhaf!

— Ne?

— Bu yıl ilk karşılaşmamız hatırında mı?

— Otobüsteydin... İzmir'e dönüyordun.

— Evet. O gün...

İkisi de şimdi bir filminden izler gibiydiler o karşılaşmayı.

— Otobüsün kalkmasını beklerken, sen aklıma geldin. Benimle ilgilenirdin, hep yakından bakardın bana. Bir yıl gene buralardayım dedim kendi kendime. Nerelerde acaba? Seviyor mu beni? Acaba ben de sevebilir miyim onu? Tam soru buydu kafamda. Sen yokuşun başından çıktın arkadaşınla... Tuhaf değil mi?

Nihat şakaya vurdu önce:

— Pek değil...

— Ama tam ucu ucuna. Tam aklımdan geçtiğin sırada?

İyice duygulanmıştı:

— Ya sen? Ne zamandır aklımdaydın benim!

Araba durdu. Ne olduklarını anlamadılar. Arabacı:

— 26 Ağustos, dedi, hafif geriye dönerek.

Hafif bir gülüş yayıldı ikisinin de yüzlerinde. Unutmuşlardı gidecekleri yeri!

Nihat:

— Sapalım mı? diye sordu.

— Hayır inelim...

Nihat, hakkı olan paranın iki mislini ödedi arabacıya. Yaşlıydı adam. Yüzünün bol bir kumaş parçası gibi kırışık derisi, parmak

eninde uzamış sakallarıyla bakıyordu onlara. “Bereket versin” derken dudakları arasında yanan cigarası kımıldadı.

İndiler. Arabacı sırtını dönerek dizginleri tarttı.

Perihan yürüdü:

— Hadi, eve kadar götür beni...

Karşı kaldırıma geçtiler, sokağa girdiler.

— Yarın buluşalım mı?

Perihan güldü:

— Ne diye?

Sinemanın kalabalığı sıkıştırmış, birbirlerine itmişti onları. Faytonun körüğü, karanlığı altında yaklaştırmıştı. Şimdi, sokakta - üstelik kızın kendi sokağında- uzak düştüklerini duyuyordu Nihat. Cesaretsizdi:

— Sinemaya gideriz...

— Hep böyle sinema sinema dolaşacak mıyız?

“Ataklık taslıyorsun ha? Görürsün sen!” diye geçirdi içinden Nihat. Toparlanmaya çalıştı:

— Beraber yemek yeriz. Kale’ye gideriz. Havaya göre...

Perihan ürküttüğünü anladı onu, evcilleştirmeye çalıştığı bir kuşa, bir kediye davranır gibi yumuşadı:

— Takıldım sadece. Yarın hakikaten gelemem. Ablam, eniştemle beraberim. Gücenmezsin ya bana?

— O halde ne zaman?

— Haftaya...

— Gene bu kadar mı?

— Ya nasıl olsun?

— Cumadan buluşsak?..

Perihan susmuş dinliyordu.

— Sinema sinema dolaşmayız...

— Ne yaparız?

— Önce hoş bir yerde yemek yeriz. Sonra istersek sinemaya gideriz. Oradan da bir gece kulübüne gider dans ederiz...

— Sonra? Kim açar evde kapıyı bana?

- Eve gitmezsin...
- Ya nerde kalırım?
- Otelde...
- Seninle mi?
- Olamaz mı?
- Aynı odada kalamayız ki? Evlilik belgesi isterler...
- Yan yana iki oda ayırtırım...
- Hoş olur, ben de isterim ama...

Bu kadar açık konuşması ataklaştırıyordu Nihat'ı.

- O halde?

Nazlanmasını, sonunda yapacağı işe önceden olmaz demesini hiç sevmeyen bir kızdı:

- Peki, bir deneyelim... dedi, durdu.
- İki bahçe kapısı ötede, iki katlı bir apartmanı gösterdi başıyla:
- Ablamlar üst katında oturuyorlar, geldik...

Nihat:

- O halde haftaya, dedi.
- Haftaya...
- Altıda Konak iskelesinde...
- Ona da peki...

Nihat da güldü:

- Doğrusu anlayışlı kızsın...
- Sandığından da fazla...

Geri dönerken daha ilk adımlarda bir kuşku yerleşti içine. Ya başka bir erkek varsa hayatında? Bu gece, yarın o erkekle buluşacaksa? Daha önce tanıdığı kızlar, hele evlenme yaşındaki kızlar, arkadaş diye, akraba diye, koca adaylarının hepsini hoş tutarlardı. Ne kadar çirkin olursa olsun, Perihan'ın o gece, ertesi gün başka bir erkekle buluşabileceğini düşünmekten kurtulamıyordu. 26 Ağustos kapısından fuara girdi. Tenis kulübüne uğradı. Tuğrul kulüpte onu bekliyordu. Rakı masasını donatmıştı hafiften. Perihan'ın adını karıştırmadan sinemaya gittiğini söyledi.

O gece, ne yapsa kurtulamadı kuşkularından. Geç vakit Tuğ-

rul'dan ayrıldıktan sonra bir iki gece kulübüne uğradı. Her birine girerken bir köşede ya da dans pistinde, Perihan'ın dalgalı kızıl saçlarını, bir erkek başıyla yan yana göreceğini sandı. Elbette ki aldandı. Gece oteldeki yatağında, duyduklarını ölçüp biçerken utanıyor, hat-ta iğreniyordu kendinden. Kıskançlık falan değil, düpedüz mızıkçılıktı kapıldığı kuşklar. Ne kadar kendi kendine açıklamaktan çekinse de kulp takmaya çalıştığını görüyordu kıza. Böylelikle döne-bilecek, kaçabilecekti bu ilişkiden.

Pazar sabahı on bire doğru Tuğrul'la buluştular. Güneşli ılık bir gündü. Fuarda göle doğru yürüyordular. Niyetleri Ada gazino-sunda yemekti yemeği. Birden karşıdan geldiğini gördü Perihan'ın. Ablası ile eniştesinin iki üç adım önünde, beş yaşlarında, saçları be-line kadar inen bir kıza eğile eğile konuşarak, yaklaşıyordu. Kendi-sine bakıyordu yan gözle. Bir gün önce giydiği bej rengi spor tay-yör ablasının üstündeydi. O gene gri pardesüsünü giymişti. Kızarmıştı Nihat'ı görünce...

— Ne hoş kız, dedi Tuğrul.

Sonra Nihat'la selâmlaşıklarını gördü Perihan'ın.

— Tanıyor musun?

— Evet...

— Nereden?

— Urla'da ortaokulda öğretmen...

— Alsana! Al işte bu kızı...

— Evlenmeye kalkmadım ki...

— Ne bekliyorsun a enayi? Böylesi karşına çıktuktan sonra?

Tuğrul'du bu! Bir şey istemese olmazdı kendisinden...

6

Dr. Çetin, pazartesi sabahı oturma odasına girerken önce gülle-rin kokusunu duydu, sonra masasının üstünde duran çini bir vazo-

da, tanyeri kızılığında bir demet gül gördü. İzmir'den dönüyordu. Saat dokuza geliyordu. Çantasını bırakmak için eve uğramıştı. Çantası elinde güllerin önünde durdu. Sanki odada yalnız değilmiş duygusu vardı içinde. Sevdiği biri adını sesleniyor gibiydi. Kendiliğinden gülümsedi.

Sakız biçimi bir evde oturuyordu. Çok geniş bir koridor -belki de sofa demek daha doğru olur- üzerinde sıralanan dört odası vardı evin. Sokak üstündeki oda ile ona bitişik odayı kiralamıştı. Ön odada hastalarına bakar, gerideki odayı yatak odası olarak kullanırdı. Hastalar kalabalık olursa, sofada beklerlerdi.

Kapısı vuruldu. Gülizar Teyze ikibüklüm gövdesiyle uzandı içeriye:

— Hoş geldin Doktor Bey...

— Hoş bulduk Gülizar Hanım...

Kadın, hafta tatilini nasıl geçirdiğini, hatırını sorduktan sonra asıl sormak istediği soruya geldi:

— Güllerine mi bakıyordun?

— Yaa...

— Beğendin mi bari?

— Beğenilmeyecek gibi mi?

— Çok güzel değil mi?

— Çoook! Sen mi getirdin?

Doktor, boşuna olduğunu bile bile soruyordu bu soruyu. Gülleri kimin getirdiğini anlamıştı.

— Böyle gül ne arasın bende?

— Ya kim getirdi?

— Onları getiren de gülleri gibi! Genç, taze, kendi nasılsa gülleri de öyle...

— Kimmiş o?

— Sen bilirsin kim olduğunu! Pek sayar, pek sever seni...

— Eksik olmasın öyleyse...

Kadın:

— Eh, hayırlısı neyse o olsun! Ben daha fazla tutmayayım seni, dedi, çekildi.

Doktor, pencereden, sokağın karşı tarafında, duvarcı Zühtü Usta'nın kızı Hüsniye'nin, evlerinin penceresi içinde kollarını kavuşturmuş kendisine baktığını gördü.

Az sonra evden çıkarken hâlâ pencerede duran Hüsniye'ye:
— Güllere teşekkürler, dedi.

Kız camın gerisinde güldü, kayboldu.

O gün akşam üstü Nihat'la, İzmir şosesinde yokuşu inerek denizi görünceye kadar yürüdüler. Hava buğulanıyordu. Hafif bir lodos vardı. Martılar, üç kilometre kadar uzaktaki denizi bırakmış, başlarının üstünde dolanıyorlardı.

Kadınlardan, özellikle evlenmeyi düşündükleri kızlarda aradıkları niteliklerden söz ediyorlardı. Doktor, bir ara gül olayını anlatmak istedi, vazgeçti. Nihat da bir iki kez Perihan'dan söz açıp açmamak arasında kararsızlık geçirdikten sonra, ilişkisini saklamayı doğru gördü. Gene genel olarak konuşmalarını sürdürdüler.

Doktor:

— Şimdi daha iyi anlıyorum, diyordu, uzun yıllar Doğu'da kalanların, basit, okumamış yerli kızlarla nasıl evlendiklerini...

— Nasıl anlıyorsun?

— Ben, eskiden sadece kadınsızlıktan, gözleri karardığı için evlendiklerini sanırdım. Ama hoşlanarak, bile bile seçerek evlenmiş olamazlar mı? Dikkat et, kayalıklardan fıskıran kalın yapraklı, pırıltılı bitkiler gibidir o kadınlar. Sağlam, canlı, alabildiğine dişi. Yırtıcı görünüşleri büyüler insanı. Doğaya daha yakındırlar. İçgüdüleri doğru işler. Hayata uyma yetenekleri çok daha fazladır bizim karşılaştığımız okumuş, yetişmiş kızlardan. Böyle bir kızla sırasında dağda, çadırda, küçük bir köy evinde yaşayabilirsin. Bir de bizim İzmirli varlıklı aile kızlarını gözünün önüne getir. Bütün bekledikleri, alıştıkları o rahat yaşayışın olanaklarına bir şeyler katabilmek tir senden. Okuyamamış fakir ama güzel bir kızı alıp yetiştirmekle acaba daha doğru davranmış olmaz mı insan?

Nihat:

— Doğru, diyordu. Kız dediğin her şeyden önce sporcu yara-

dılışta olmalı. Sporcu yaradılışta derken, yaşama koşullarına kolaylıkla uyabilecek yaradılışta demek istiyorum. Yüzmeye ya da koşmaya hazırlanan bir kızı düşün. Yüzecekse su soğuk ya da sıcak diye, kirli ya da bulanık diye mırın kırın etmez, yüz buruşturmaz. Koşacaksa, bir iki küçük taşı falan çeker bir yarıta, koşar. Önce bu uyma yeteneğini göstermeli, sonra da açık sözlü, yapmacıksız olmalı. Davranışlarında doğal ölçülere yaklaşmalı yaklaşabildiği kadar. Sevişirken içgüdülerine uymalı, kadın kalmalı. Aydın yönünü, eğitimi, toplumsal ilişkilerinde, giyinişinde, davranışlarında belli etmeli...

Konuşmaları böyle uzayıp giderken, isimlerden söz etmeseler bile, Doktor Hüsniye'yi, Nihat ise Perihan'ı anlattıklarını seziyorlardı.

7

şevket Kozan, akşam yemeğinden sonra, elinde gazetesiyile, pencere altındaki kanepede kendi köşesine oturdu. Dışarda mermer sofadaki saat yediyi vuruyordu. Az önce yemek yedikleri odayı şimdi oturma odası düzenine sokmaya çalışan büyük kızı Türkân:

— Radyoyu açayım mı baba? dedi. Haberleri dinleyecek misiniz?

şevket Bey, gazetesini kızı ile kendi arasına gerdi:

— Yok sinirlerimi bozmaya niyetim. Nesini dinleyeyim?

Türkân duraladı:

— İyi ama, ne diye bana çatıyorsunuz?

şevket Bey gazetesini indirdi:

— Kim çattı sana?

Kız yüzü küskünlükle uzamış söyleniyordu:

— Bana ne? Kabahat beude! Ne diye soruyorum sanki? İster dinleyin, ister dinlemeyin...

— Ne diye çatayım kızım ben sana?

— Hiç sevmem benimle kavgaya eder gibi konuşulmasını...

Şevket Bey'in sesi ancak yumuşayabildi:

— Hiç kırar mıyım be kızım ben seni? Benim öfkem başkalarına! Hadi, sen bildiğin gibi bir kahve yap bana. Kimse senin kadar güzel yapamaz benim kahvemi...

Türkân masanın örtüsünü yaydı. Kucağında defterleri kitaplarıyla hemen arkasında bekleyen küçük kardeşi Doğan'a "Geç otur yerine" dedi. Babasına döndü:

— Peki, annem bulaşıklarını bitirsin de...

Mutfaktan tencere tabak sesi geliyordu. Şevket Bey, tekrar gazetesini gerdi. Akşamları gündüz gözünden kaçan köşelerini tarar, böylelikle her gün spor sayfası dışında bütün yazılarını okur tamamlardı gazetesinin. Radyoda bir zamanlar tiryakisi olduğu haber bültenlerini ise artık dinleyemiyordu. Haberlerde durmadan hükümetin övülmesine kızıyor, giderek bundan da daha çok spikerlerin okuyuşundaki saldırgan ses tonuna sinirleniyordu. Hükümetin yaptıklarını beğenmeyenlere söver, azarlar gibi konuşuyordu spikerler.

Az sonra Feride Kozan mutfaktan döndü. Kanepenin öbür ucuna oturdu. Gazetenin kendine dönük yüzündeki başlıkları incelemeye başladı. Şevket Bey, sık sık gürültüyle hışırdatarak, çekiştire çekiştire çeviriyor, sonra da ikiye ya da dörde katlıyordu sayfaları.

— Ne haberler var gazetede?

— Hiç! Hep yalan, hep palavra... Neresine burnunu tutsan dal-kavukluk kokar...

— Tabii. Başka nasıl dolduracaklar keselerini!

Şevket Bey gazeteyi attı elinden:

— Gazete mi bu? Paçavra!

Feride Hanım, gazeteyi yavaşça aldı:

— Yeni mi anladın? Ben seni bildim bileli bu gazeteyi okursun. Fikret kucağımdaydı, bu gazeteyi götürdüm evde. Bari doğru dürüst bir İstanbul gazetesi getir eve, biz de oyalanalım...

— Hepsi bir. İstanbul'u da bir, İzmir'i de. Kaldır birini vur ötekine. Biri ne yazarsa hepsi onu yazar. Buna alışmışım işte. Eski-den doğru bir iki satır vardı gene içinde. Şimdi o da kalmadı. Hükümeti aldılar alalı büsbütün utanmazlığa döktüler işi.

— Ne ayıplıyorsun başkalarını? Sen kendin Demokrat Parti başa geçsin diye az mı yırtındın? Hepimiz koşa koşa gidip oy vermedik mi?

— Yoktu başka çare be karıcığım! Boğulacaktık! Soluk alamaz olmuştuk. Unuttun mu ötekilerin edepsizliklerini?..

— Ben unutmadım, sen unutmuşsun. Ne bekliyordun? Bugün Demokrat Parti'nin başında olanların hepsi, düne kadar Halkçıydı. Kendileri değişmediler ki idareleri değişsin...

— Bu değildi verdikleri söz, böyle konuşmuyordular başa geçmeden önce...

— Eh, öyleyse biraz daha bekle bakalım. Daha ne oldu ki Demokratlar başa geçeli? Belki düzelirler...

— Nesini bekleyeyim? Hem olanlar oldu, hem de olacaklar belli oldu. Bizde iyi ne olursa başlarken olur. Sonu gittikçe bozulur her işin. Çocuk gibi kandık hepimiz. Maşallah gidenlerden aç çıktılar, şimdiden tuttular bütün köşe başlarını...

— Burunlarından gelsin inşallah!..

Türkân kahvelerini getirdi. Şevket Bey kahvesini alırken, çenesini okşadı kızının:

— Babasının tatlı kızı. Kara gözlü kızım benim...

Türkân yarı kırgın gülümsedi:

— Yaa! Kahveyi pişirince öyle olur...

Doğan sordu:

— Nasıl aç çıktılar baba?

— Sen derslerine bak şimdilik. Akıl yorma böyle şeylerle...

— Nasıl tuttular köşe başlarını?

— Baksana be oğlum, her işe kulp uydurdular. Her şeye aracı soktular kendi adamlarını. Nerde biraz para varsa orda adamlarından biri var. Çimento dağıtımı, kükürt dağıtımı, tarım ilâçları dağı-

tımı hep adamlarının eline geçti. Hepsi otlanırlar. Her şey ucuzlayacağına pahalılandı bu yüzden. Biz bütün baldırı çıplakların ensesi kalınlaşsın diye mi oy verdik onlara?

— Peki şimdi başkasına oy veremez misiniz?

— Kime?.. Başka parti yok ki oy verecek...

— Kurun...

Şevket Bey'in hiç düşünmeyeceği bir çareydi bu:

— Kolay mı?

— Neden olmasın?

Evet, neden olmasın? Oğlu sorularıyla gittikçe sıkıştırıyordu Şevket Bey'i. Onun bilgisi, görgüsü ile onun gibi kıt kanaat geçinen küçük toprak sahiplerinin, durumu ondan da beter küçük esnaf takımının, işçilerin, köylülerin işi değildi parti kurmak, yönetmek. Bu iş birtakım büyüklerin işiydi, buyuranların işiydi. Kimdi o büyükler? Neden büyüktüler. Gazetelerde isimleri çok geçtiği için mi? Büyük okullarda okudukları için mi? Birtakım büyük işlerden gelip büyük işlere geçtikleri için mi? Yoksa büyük paralar, büyük mallar sahipleri oldukları için mi? Her neyse ama, kendisi gibi adamların işi değildi. Fakat şimdi gene de bir doğruluk payı olduğunu seziyordu oğlunun sorusunda. Nedir ki oğlunun önünde güçsüzlüğünü açıkça kabullenmekten utanıyordu. Aklına gelen ilk zorluğu söyledi:

— Particilik önce para işi...

Evet, bildiği kadarıyla, elleri cebinden çıkmazdı o büyüklerin. Durmadan para dağıtır, örgütlere yardımda bulunurlardı.

Doğan umursamıyordu bu güçlüğü:

— Aranızda olduğu kadarını toplarsınız...

Kendisi gibilerin aralarında toplayabileceği paranın gülünçlüğü bir an içinde görüveren Şevket Bey, şimdi büsbütün inanıyordu haklı olduğuna.

— Sen küçüksün, senin aklın kesmez daha bu işlere. Hadi, derslerine bak sen...

Feride Hanım:

— Ne olmuş sanki, dedi, o baştakiler ceplerinden üç beş kuruş harcamışlar da?

Türkân:

— Öyle ya, diye söze karıştı, sonunda o harcadıkları parayı yüz misli geri aldıktan sonra?..

— Biz böyle bilmezdik particiliği. Böyle görmemiştik...

Şevket Bey'in yeniden kavga tonu alıyordu sesi. Türkân da aksileşti:

— Nasıl bilirdiniz?

— Kendi için, kesesi için değil, vatan için koşardı herkes.

— Ne oldu o koşanlar? Niye koşmuyorlar şimdi?

Şevket Bey duygulandı:

— Yok o eski adamlar şimdi be kızım! Her biri nurlar içinde yatsın, başka adamlardı onlar! Resneli Niyazi Bey, dağa çıktı, koskoca padişaha kafa tuttu, Abdülhamit gibi zalimi dize getirdi, devirdi, bir rütbe bile kabul etmedi karşılığında! Mülâzım Atıf Bey, Niyazi Bey'in üstüne yürüyeceği duyulunca, kendiliğinden gönüllü çıktı. Şemsi Paşa'yı Manastır'ın ortasında yere serdi. Yalnız vatanı düşünürdü onlar.

Türkân annesine döndü:

— Öyle miydiler anne?

— Eh öyleleri de vardı aralarında. Ama birkaç kişi. Gerisi, şimdikiler neyse gene öyleydi. Ben bildim bileli, kimse boş yere koşmaz politikada. Kim koşarsa kesesini doldurmak için koşar...

Şevket Bey:

— Neden? diye parladı. Nesi vardı Talât Paşa'nın? Enver Paşa, Cemal Paşa beş parasız öldüler. Ölürken ne çıktı üstlerinde?

— Neleri yoktu? Neleri eksikti? Neydiler Hürriyet'in ilânında? Enver Paşa daha yeni binbaşı olmuştu. Dört beş yıl içinde saraya damat oldu, Harbiye Nâzırı oldu, paşa oldu! Daha nesi olsun?

— Onun gibi kahramana ne olsa helâl! Göster bakayım şimdi öyle bir adam. Olmasın mıydı? Başkalarına mı bırakacaktı Harbiye Nâzırlığı'nı? Enver Paşa'ya dil uzatma...

Feride Hanım "Ne oluyorsun?.." gibilerden baktı kocasına:

— Enver Paşa senin olsun! Ya gerisi? Cihan Harbi'nde kim sü-

ründürdü milleti? Unsuz şekersiz bıraktı? İstanbul'da sıra sıra han-
lar, konaklar diktiklerini duyardık. Politikada kimse koşmaz senin
gibi boş yere...

— Ben koşarım!

— Ne oldu koşun da? Serbest Fırka dedin ayaklandın, Halkçı-
larla kötü oldun. İskân fazlası diye en güzel bağımızı aldılar elimiz-
den. Demokratım dedin öne düştün, fırınını istimlâk ettiler. Demok-
rat Parti başa geçti, verdiklerini alabildin mi geriye? Âlem bir kuruş
zarar etmeden topladı toplayacağını!..

Şevket Bey öfkelen-di:

— Ehh ama! diye bağırdı. Zehir etme bana bir yudum kahve-
mi! Bırak da tatlı tatlı içeyim...

— Ne yaptım ben sana? Elinden mi aldım kahveni? Sen açtın
bu sözleri. Duyduğumu, bildiğimi söylemeyeyim mi?

— Ne kakarsın eskileri başıma!

— Neyi başına kakmışım senin? Ben ne tanırım Enver Paşa'yı.
Amcam uyanık adamdı. Ağabeyim de avukattı Manastır'da. Anlar-
lardı siyasetten. Onlardan duyardım. Düşünüp taşınmadan, acele
atıldığını söylerlerdi her işe. Boşu boşuna çok cana kıydı derlerdi...

— Bilmez miyim ben seni? Bilmez miyim nasıl bana öfke do-
lu için! Amcan, ağabeyin, oğlun ne deseler doğru olur, ben ne de-
sem yanlış! Ne anlarmış Enver Paşa'nın cesaretini senin o kokmuş
amcan? İşte o kadar! Ben haram sokmadım evime. Haram lokma
yedirmedim çocuklarıma! Kesemi doldurmak için düşmedim De-
mokratların önüne. O uğursuzları, belediyede, şurda burda her gün
karşımda görmeyeyim diye düştüm. Ama ne zaman vardık varaca-
ğımız yere, baktım yanlış yere gelmişim, baktım daha gelir gelmez
hepsinin yürüyüşü bile gidenlere benzedi, benim işim yok araların-
da dedim çekildim!

Türkân'a dönerek ekledi:

— Öyle değil mi be kızım? Gidenin yerine gelen kesesini dol-
duracak olduktan sonra ne lüzum var eskisini göndermeye?

Türkân yatıştırıcı bir sesle:

— Haklısın, dedi babasına.

Feride Kozan, kızının sesindeki yumuşaklığı kaptı:

— Madem öyle, madem haram yememişsin, madem aralarında yok işin, için rahat etsin! Niye için rahat değil? Niye yer durursun kendi kendini?

— Olamam be karıcığım! Rahat edemem. Hem bilirim bu gi-dişin kötü olduğunu, hem düzeltmek için bir şey gelmez elimden! Onun için yerim kendi kendimi! Bazen derim kendi kendime: Bir ben miyim iyi olan dünyada? Sonra bakarım sağıma soluma, çokla-rının benden de iyi, benden de doğru olduğunu görürüm. İyilerin sayısı inan kötülerden daha çok bu dünyada. Ben nasıl istersem bu dünya böyle kalmasın düzelsin, çokları da benim gibi bunu ister. İnan iyiliğe susamış insanlar. İyiye sürdün mü insanları hepsi iyilik yarışına girer. Ama ne çare ki biz bilemiyoruz bu dünyayı düzelt-menin yolunu. Ah! Bazen nasıl isterdim kalemim olsun, yazayım, dökeyim içimi!

Türkân sordu:

— Neler yazacaktın baba?

— Şey be kızım... Hani kalemim olsun dediğim, içimden ge-çenleri anlatabilecek gücüm olsun. Ama yok işte! Allah vermemiş! Şimdi biliyorum, var bir şey, var bir şey, hak o! Benim gibi herkesin duyması, bilmesi gerek onu. Ama anlatamam ki...

Feride Kozan:

— Madem öyle, dedi, niye yazmak için uğraşmadın?

— Hıh! Benim elimde mi o!

— Niye olmasın? Madem içinden geliyormuş? Gerisi uğraş-mak...

Şevket Kozan, birden ayağa kalktı:

— Lâhavle velâ kuvvete! Sen sabır ver ya Rabbim! Gel de kar-şına al, konuş böyle karıyla! Ben ona ne derim, o bana ne der?

Oda kapısına doğru yürüdü:

— Ben adam olamadım işte! Yazamadım!

Türkân önlemek istedi babasını:

— Çocuk olma baba Allahını seversen...

— Çekil...

— Ne güzel tatlı tatlı konuşuyorduk işte. Hadi geç otur yerine...

— Ben fazlayım, benim işim yok sizin aranızda...

Şevket Bey, gözleri dolu dolu, oda kapısı içinde durdu:

— Sen başka, bir sen seversin beni...

Feride Hanım, canı sıkkın, kımıldamadan kalmıştı yerinde.

Doğan annesine doğru göz kırptı:

— Ben de severim...

Şevket Bey, kızmakla gülmek arası:

— Hadi ordan be maskara! dedi.

Odadan çıkarak üst kat merdivenlerine doğru yürüdü.

Türkân oda kapısından:

— İyi geceler, diye seslendi arkasından.

— Gecelerimin nesi iyi olacakmış benim?

Türkân sustu. Annesinin yanına döndü:

— Çocuk gibi vallahi babam. Görmedin mi? İki lafın biri gözleri yaşı yaşıyor. Üzülme sen.

Feride Kozan:

— Allah selâmet versin, diye mırıldandı yavaşça. İlk bu akşam tanımadım ki babanı. Niye üzüleyim?

Çoğu akşamlar, böyle dargınlıkla, hafif bir kavga çıkararak ayrılırdı oturma odasından Şevket Bey. Daha üst kata çıkan merdivenlerde de pişman olurdu söylediklerinden. O akşam da anladı ki kârısı haklıydı söylediklerinde. Kızı, oğlu haklıydılar. Ama kendisi de haklıydı! Doğruydu tutumu! Kesesini doldurmak istemeden bir şeyler yapmak için koşmasında, yaşamasını haklı çıkaran, kendisine iç rahatlığı veren, hatalarının kusurlarının bağışlanmasına yardımcı olan, giderek çoluk çocuğu önünde sırasında övünebileceği, bir doğruluk bir güzellik vardı! Aldanabilirdi insan. Ama ne çıkar? Güzel olan, başkaları için didinirken, aldandığını anlayıncaya kadar duydukları, dinledikleri idi insanın.

Üst kata çıkınca merdiven başında durdu, seslendi:

— Türkân!

Türkân oda kapısına çıktı:

— Efendim?

— Gelirken bir bardak su getir bana...

— Peki, baba. İstersen şimdi getireyim?

— Gelirken getir...

— Peki, Allah rahatlık versin.

— Size de.

Böyle, merdiven başında durup da su istemesi, bir bakıma karısı, çocuklarıyla barıştığı anlamınaydı onun. Türkân gülerek annesinin yanına döndü:

— Gördün mü? Çocuk gibi demedim mi sana?

Feride Kozan'ın yüzündeki sıkıntı silindi. O, Doğan'ı dersini bitirinceye kadar gazete okuyacaktı şimdi. O, kendi meraklarının yanı sıra, oğullarının kızlarının ilgilendiği yazılarını da okurdu gazetenin. Spor sayfalarını bile.

8

Alt katta mermer sofadaki duvar saati sekizi vururken Şevket Kozan yatağındaydı. Kalabalıktan, başkalarından, hatta karısı ile çocuklarından bile bıkkınlık getirerek akşamları erkenden arardı yatağını. Özlemle girerdi yatağına. Adeta yatağa girince yaşamaya başlar, mutlu olurdu. Uyuyuncaya kadar düşleri, düşünceleriyle geçirdiği iki üç saatti yaşamının en güzel yanı. Gözleri kapalı salardı kendini düşlerine. Bir ışık dolardı kafasının içine. Her şeyi daha açık, daha yakından görür gibi olurdu. Özlemlerinin, özlediklerinin elle tutabileceği kadar yaklaştıklarını, odasına dolduklarını, yatağının yakınlarında dolaştıklarını duyardı.

Makedonyalıydı o. Kozana'lı. Çocukluğu, delikanlılığı, ilk

gençliği Rumeli’de geçmişti. Can pazarıydı o günler. Vatan diye bildikleri, üzerinde doğdukları, ölülerinin yattığı toprakların ayakları altından kaydığını gördükleri günlerdi. Ölümle yüz göz olmuşlardı. Silâhını kapan dağa çıkıyordu. Rumeli İttihatçılarının coşkunu vardı onun da kanında. Beraber yaşadıkları, uluslarının kurtuluşu için Bulgarlar, Sırlar, Rumlar’dan geçmişti onlara bu coşkunluk. Belki vatan derken, hürriyet derken, kendileri onlar kadar açık bilmiyorlardı ne istediklerini. Ama Fikret’in şiirleri gelirdi İstanbul’dan, Selânik’ten. Telgraf tellerindeki uğultu gibi geçerdi o şiirler yüreklerinden. Karanlıklar içinde bir yerleri ağartırdı. O şiirleri okudukça içinde yükselen bir inanç dalgasının başını yukarıya yukarıya attığını, dik tuttuğunu duyarak dolaşırdı gençliğinde Kozana’da, Florina’da, Manastır’da... Bazı olaylara karıştı adı. Tutuklandı. Sırlar elinde, Fransızlar elinde üç yıl tutuklu kaldı.

Kurtuluş Savaşı’ndan sonra yerleşti Urla’ya. İskân işlerini yoluna koyması dört yıl sürdü. 1928 sonlarında Rumeli’den sözlüsü Feride Hanım’la evlendi.

Serbest Fırka’ya karıştığı zaman İttihatçı damarları kabarmıştı. Fethi Bey Rumeliliydi. Bütün göçmenler birleşmişlerdi onun partisinde. Neyi gerçekleştireceklerini yine tam bilmiyorlardı ama, iskândan sonra kendilerini aralarına almak istemeyen yerlilere karşı güçleniyorlardı.

Şimdi Ankara Hukuk Fakültesi’nin üçüncü yılını okuyan oğlunun adını koyarken de İttihatçıydı. Serbest Fırka kapanmış, parti kavgaları sırasında kırdığı Halkçılar, iskân fazlası diye en iyi gelir getiren bağına almışlardı elinden. Oğlunun doğumunda, Fikret’in geleceğe dönük “Ferda senin, senin bu teceddüt, bu inkılâp...” diyen sesini duyuyor, gün gelip de oğlu yetişince bütün uğradığı haksızlıkların öcünü alacağına inanıyordu.

Fikret’in ardından, Türkân, Tomris, Doğan dünyaya geldiler. 1930 buhranının varını yoğunu silip süpüren etkilerinden henüz sıyrılamadan İkinci Dünya Savaşı bir kat daha güçleştirdi yaşama koşullarını. Çocuklarsa büyüyorlardı. İlkokuldan sonra Fikret’i İz-

mir'de yatılı okutuyordu. Ondan iki yıl sonra Türkân ilkokulu bitirince zor durumda kaldı. Onun gibi bir küçük toprak sahibi için yıkımdı okul giderleri. Her çocuğa ayrı bir ev açmak demekti bir bakıma. Türkân'ı, henüz küçük, zayıf diye bir yıl evde tuttu. Ertesi yıl İzmir Lisesi'nin orta kısmına yatılı verdi. Onun ardından gelen yıl ise Tomris'i nasıl okutacağını düşünmesi gerekiyordu. Fikret lise ikiye, Türkân orta ikiye geçmişlerdi. Üç çocuğun yatılı okul giderlerini karşılaması gerekiyordu. Ailece, okulların kayıt günleri yaklaştıkça ağırlaşan, sıkıntılı bir yaz geçirdiler. Sonunda İzmir'de oturan dayısı Tomris'i yanına aldı. Üç yıl okuttu. Türkân lisenin birinde ağır bir hastalık geçirdi. Üç ay okula gidemedi. Devam süresini dolduramadığı için sınıfta kaldı. Bu hastalıktan sonra evde onun öğrenim sözü kapandı. Şevket Bey, ertesi yıl onun yerine ortaokulu bitiren Tomris'i yatılı verdi liseye. Doğan'ın ilkokulu bitirdiği 1950 yılı kasabada ortaokul açılınca biraz rahatladı.

Şevket Kozan yatağına girince, Fikret'in harçlığını gönderdiğini ansıdı. Tomris'in okul taksidi? Aralık başında ödeyecekti. Yirmi beş gün var daha! Başka, başka yapacağı iş? Avukat Nihat ayın biri dedi mi şaşmadan öderdi yazıhane kirasını! Saat gibi! Dürüst çocuk. Deposundaki tütünler? Yağmur yağarsa deponun damı akar mı acaba? Daha yeni aktarttı. Denemedi ki? Aktarıırken o usta geçinen ayı kırmışsa üç beş kiremidi? Cumartesi gecesi yağacağım dedi yağmadı yağmur. Cumartesine kadar sanki boşuna topladı hava. Pazar günü dağılmıştı bulutlar. Bu sabah gene lodosa döndü hava. Akşama doğru yağsam mı yağmasam mı der gibiydi. Belki yağar! Şu avukat Nihat güler yüzlü çocuk. Türkân'ı alsa? Sol kolunda sol bacağına niye bu uyuşmalar? Romatizma! Ellerin parmak eklemlerinde ağrılar? Yağmur yağacak! Dam akarsa? Avukat Nihat iyi de kazanıyor. Türkân'ı alsa, bir yatak odası takımı, orta büyüklükte iki halı alır kızına. Depoda beş yüz balya tütün var. El malı. Başkalarının tütünleri. Ekimden tütün satımına kadar dört ay, birer buçuk lira alıyor balya başına. Avukat Nihat gün geçirmeden öder yazıhane kirasını, saat gibi. Dam akarsa? Tütünler ıslanursa? Ne der ekicile-

re? Nasıl bakar yüzlerine? Parmak eklemleri iyice sızlıyor. Pencerenin dışında gök iyice karanlık. Akşamdan daha kapalı hava. Daha karanlık. Rüzgâr artıyor. Belki de sürükler götürür bulutları. Ne zamandır başka yerler çekiyor Urla'nın yağmurunu! Zeytinciler şikâyetçiydi. Ağaçlar kuraklıktan tutmuyor taneleri. Döküyor. Rüzgâr tıkırdatıyor pencere kanatlarını. Kanatlar mandallı, ama gittikçe daha hızlı tıkırdatıyor. Telgraf sanki. Çok kişi şikâyetçi. Kuraklıklardan öyle olduğu gibi kaldı tarlalar. Topak topak. Arpa buğday hâlâ ekilmedi. Sol bacağı yorganın altında bile ısınmıyor bir türlü, romantizma! Fehim Çavuş'u görse öğrenir yağmur yağıp yağmayacağını. Fehim Çavuş yaralanmış Balkan Savaşı'nda. Bacak kemiğindeki kurşun yeri hep sızlar yağmur yağmadan önce. Kuraklıktan ot da yok kırlarda. Hayvanları doyurmak güçleşti. Avukat Nihat, Türkân'ı alsa. Orta büyüklükte iki halı, yatak odası takımı, güzel bir porselen takım (elbet çatal, bıçak, kaşıklarıyla) güzel de bir çay takımı alır kızına seve seve. En iyisi Alman takımları. Ne oldu? Niye başka yerler çekiyor Urla'nın yağmurunu? Acaba bağlar azaldı diye mi? Avukat iyi çocuk, dürüst çocuk belli, ama Türkân? Pırlanta! Anası gibi! Hem güzel, hem ev kadını! Erkeğine bağlı, korkusuz, fedakâr, anası gibi! Öyle bağırır çağırır ama, bilir karısının değerini! Yağmur yağacak. Parmaklarındaki sızılar artıyor. Bir kaplıcalara gidebilseydi eylülde? Bir de Mısır'a gidebilse? Fikret hele bitirsin şu hukuku! O zaman Mısır'a da gider! Bembeyaz bir vapur, göz alabildiğine deniz, deniz, deniz... Güvertede şezlonga uzanmış yatıyor... Kim o sarışın kadın? Az ötede? Tanıyor bir yerlerden? Sesinden tanıyor. Yüzünü görse daha iyi tanıyacak! Binbaşının karısı o! O da vapurda demek? Çiçek bozuğuydu kocası. Yirmi yaş büyüktü kadından. Kendisi de gençti o zaman. Şu Fikret hukuku bir bitirsin! Karşıda gökle deniz arasında ince bir duman gibi çökmüş uzayan beyaz kent, İskenderiye! Küpeşteden yan yana İskenderiye'ye bakıyorlar sarışınla. Dirsekleri birbirine değiyor. Dulum, diyor, sekiz yıl oldu kocam öleli, kızımı da evlendirdim. Ah, ne tatlıydın sen! Kalem-i olsa. Evet, kalem-i olsa yazar o serüveni de. Aştı aralarındaki.

Delilikti. Gözleri görmezdi hiçbir tehlikeyi! Peki, kim örter, kim saklardı onları herkesin gözünden? Kimdi o koruyan? Ah kalemi olsa! İdadinin son sınıfındaydı Birinci Dünya Savaşı patladığında. Bilgin değildi elbet. Ama yaşadıkça öğrendiği şeyler var! Başkalarının da bilmesi anlaması gereken, yalnız kendisinin bildiğini sandığı şeyler! Yağmur mu o duyulan? Değil! Hâlâ rüzgâr... İyi ile kötüyü, doğru ile yanlış, güzel ile çirkini, haklı ile haksızı, açlık ile tokluğu biliyor artık! Gök gürledi? Ama uzaklarda. Niye başka yerler çekiyor Urla'nın yağmurunu? Pencere kanatları tıkırdayıp duruyor. Sanki biri telgraf çekiyor. Şimşek! Odada duvara gömüldü ışığı. Gök gürledi. Daha yakında bu kez. Bir kamyon çakıl devrilmiş gibi! Yalınayak birileri mi koşuyor sokakta? Kim vuruyor böyle hafif hafif durmadan camlara? Yağmur bu! Gök gürültüsü, bir daha bir daha. Fıçılar devriliyor. Kamyon kamyon çakıllar, fıçılar! Dam akarsa? Islanırsa ellerin tütünleri?

Şevket Kozan yatağından kalktı. Işığı yaktı. Pencerenin camları üstünde hızla inen su yollarında yansıdı ışık. Giyinmeye başladı.

Feride Hanım, kocasının gezindiğini duydu alt kattaki odadan.

— Baban kalktı, dedi Türkân'a.

Türkân oda kapısına çıktı yeniden:

— Paba! Bir şey mi istiyorsun?

Şevket Kozan, merdivenlerin başından:

— İniyorum, dedi karşılığında.

Sofadaki saat dokuz buçuğu vurdu.

9

Urla'nın evleri yılın yarısı tütün kokar. Çoğu ekiciler evlerinin bir odasını, hem de en iyi odasını tütünlerine ayırırlar. Daha temmuzda ilk kuruyan tütünler, at, ççek sırtında, kargılarıyla tarladan eve taşınır. Eşyaları boşaltılmış, oda havalandırılıp temizlenmiştir

daha önce. Rutubete karşı tabana sağlam hasırlar serilmiştir. Diziler kargılarından ayrılır, hasırın üstüne sıralanır. Sonra evin kilimiyle örtülür. Odanın pencere kanatları, camları, kapanır. Çok ılık, çok sıcak sevmez tütün. Rutubetin karar tutulmasını ister. Öyle ki ne çürüsün ne de daha fazla kuruyup dökülsün! Eylül ortalarında tarlanın bütün tütününü eve taşınmış olur. Zaman zaman pencereler açılarak havalandırılır, hafiften su serpilir tütünlere, eylül sonlarında baskıcılar dolaşmaya başlar evleri. Tütünler balyalanır. Kasımda tüccar eksperleri gelir görür, değerini saptar. Kış ortalarında, satılınca, alıcılar teslim alır götürür balyaları.

Evleri çok dar, aileleri kalabalık ekiciler, ekimde kırlardan kasabaya dönünce, depolara bırakırlar tütünlerini.

10

Nihat Arda'nın yazıhanesinde ılık vardı. Şevket Bey, yazı makinesinin vuruşlarını duyarak yazıhanenin penceresi altından geçti. Dış kapıdan deponun avlusuna girdi. Çatıdan inen sac oluktan boşanan gür yağmur suları, avlunun su yollarını taşırmıştı. Hızla yere çarptıkça su yollarından dışarı sırıyordu sular. Şevket Bey, sıçrayan sulardan korunarak avluya geçti. Avlunun malta taşları arasından yükselen ıslak toprak, çürük ot, saman kokularını duydu. Depo- nun kapısını açınca içerde tutuklu kalmış yoğun bir tütün kokusu, kapının açılmasını bekliyormuş gibi avluya atıldı, avlunun nemine, ıslak toprak, çürük ot kokularına karıştı.

Gittikçe artan bir hızla başlamış, evden çıkmasına yakın yavaş- lamış, şimdi kararını bulmuştu yağmur. Vuruşları tatlı bir yumu- şaklıkla iniyordu çatının kiremitlerine. Şevket Bey, balya dizilerini dolaştı. Tavanı gözden geçirdi. Islaklık, akıntı göremedi. Damı ak- taran ustanın boşuna günahını aldığını düşünerek pişmanlık duydu. İlk karşılaşmalarında kahve ısmarlayarak gönlünü almaya karar verdi adamın.

Yazıhanenin gerisine gelince, gene yazı makinesi vuruşları duydu. Nihat çalışıyordu. Türkân'ı alsa? Kendini dinleyerek hemen anladı ki hep umutsuzlukla, inanmadan geçiyordu bu düşünce aklından. Bu kasabada, bu çevrenin baskısı altında, nasıl yan yana gelebilirler, nasıl anlaşabilirlerdi kızıyla Nihat? Her türlü hoşgörölülüğü göstermeye razıydı ama, kızının onurunu kırmadan, nasıl?

Yağmur yeniden hızlandı. Binlerce iri gagalı kuş üşüştü sanki çatıya. Biri önlerine kova kova yem serpmiş gibi, damı gagalamaya başladı.

Lodosâ bakan pencerelerden birinin alt köşesinden hafif bir sızıltı gördü. Ağır ağır pencerenin içinden tabana doğru yollanıyordu. Boş bir çuval yerleştirdi pencerenin altına. Depoda hasırlar bulunduruyordu. Ne olur ne olmaz diye, bazı balyaları hasırlarla örttü. İşini bitirince, avluya çıkan kapının eşiğinde durdu. Mutluluğu andırır bir iç rahatlığına kapılmıştı. Deposuna koymakla değil, bu akşam tütünlerini korumak için sıcak yatağından kalkıp gelmekle ekicilerden aldığı kirayı hak ettiğini duyuyordu. Bir süre, yağmurun sicim sicim malta taşları üzerine inişini seyretti. İrileşmiş şişmiş gibiydi taneleri.

Yazıhanede yazı makinesinin vuruşları kesildi. Fakat yan kapının aralıklarından yazıhanenin ışığı sızıyordu depoya. Nihat, henüz yazıhanedeydi. Nihat'la konuşmak istiyordu. Yağmurun hızında bir atlama olduğu sırada şemsiyesini açtı. Depoyu kapatıp çıktı. Dış kapıyı çekip kapatırken yeniden hızlandı yağmur. Şemsiyesini ne türlü tutsa her yanını koruyamayacağı kadar yatık yağıyordu yağmur. Pantolonunun paçaları ıslanıyordu. Yaşının elverdiği ölçüde yürüyüşünü hızlandırdı.

Nihat yazıhanesinin kapısı içinde duruyordu:

— Hayrola Şevket Bey? Buyurun, ıslanmayın...

— Teşekkür ederim, dedi.

Kaldırımından, yazıhanenin oldukça geniş kapı eşiğine çıktı.

— Depoda mıydınız?

— Tütünleri yokladım. Ne yaparsın be Nihat Bey? Emanet, el malı, kendi malından daha iyi korumak zorunda insan...

Mendilini çıkardı. Yüzündeki yağmur tanelerini, elbisesindeki ıslak yerleri silmeye başladı.

— İslanmışsınız...

→ Biraz...

— Ben de yağmuru seyrediyordum. Buyurun içeri geçelim, kurunursunuz.

Şevket Bey hep o mutluluk içindeydi.

— Burası iyi. Çok bekledik bu yağmuru. Biraz ben de seyrediyim...

Sokağın iki yanından iki küçük derecik hızla Köprübaşı'na doğru iniyordu. Karşı kahvede, bütün kahvedekiler dışarı çıkmış, saçağın altına dizilmişlerdi. Yağmuru seyrediyorlardı gülen yüzlerle. Aralarından biri seslendi:

— Gözünaydın Şevket Bey...

Sesi tanıdı:

— Çok şükür...

Konuşma durdu. Kahvenin saçak altı ile yazıhanenin kapısı arasında, konuşma süresince, sokağı karşıdan karşıya sıçraya sıçraya geçerek gidip gelen biri, kayboldu sanki. Bir süre susarak sesli sesli yağın yağmuru dinlediler.

Kahvenin önünde başka birinin:

— Yarın hava açarsa, perşembeye süreriz tarlaları... dediği duyuldu.

ARALIK

1

Cuma akşamı kararlaştırdıkları gibi buluştular. Nihat, sonradan hep kopuk, ayrı ayrı çekilmiş fotoğraflar gibi ansıdı o geceyi. Çok yer değiştirmişlerdi. Anıları da hep yer değiştiriyor, ileri geri, oradan oraya atlıyordu belleğinde. Renksiz, silinip gitmiş boşluklar uzuyordu arada. Çok değil, daha ertesi sabah, o dakikalarda ne yaptıklarını ne konuştuklarını düşününce çıkaramıyordu. Fotoğraf makinesinin filmsiz kaldığı sıralar gibiydi o dakikalar.

Kasım ayında akşamın saat altısında vapur iskelesinde buluşmanın önceden düşünemediği bir tatsızlığı vardı. Hava serindi. Karanlık basmıştı. Vapur bekleyen sabırsız, yorgun görünümlü insanlarla doluydu iskele. Bu evini, rahatını özlemiş insanlar arasında tedirgin duyuyordu kendini. Perihan, elinde, el çantasından başka, bir de küçük paketle geldi. Nereye gideceklerdi? Yemek için henüz erkendi saat. Arayıp bulmaya çalıştıkça, o saatte İzmir'de bir kadeh içki ya da bir bardak çay içebilecekleri doğru dürüst yer gelmiyordu aklına. İskele üstündeki gazinoda bir şey içmelerini önerdi ilkin.

— Elimde bu paketle mi? dedi Perihan.

— Ne var onda?

— Söylemesem daha iyi...

— Vestiyere bırakınız...

— Bırakamam!..

Nihat, ne diyeceğini hemen bilemedi.

— Geceliğim, diş macunum ile fırçam var içinde... Rahatsız eder beni. Bir kadının geceliğini, diş macunu ile fırçasını vestiyere bırakması hoş bir şey mi?

Nihat, şimdiye kadar tanıdığı kadınlara hiç benzemediğini bir kez daha düşündü Perihan'ın. Otelde kalmak için hazır olduğunu söylüyordu işte! Onun yerine başka bir kadın olsa, önceden söz verdiğini falan unutup, olmaz, delilik olur, aynı otelde kalamayız, gibilerden uzun bir süre naza çekerti kendini...

Yine de hafif bir çekingenlikle:

— İstersen otele uğrayalım, dedi. Odalarımızı ayırtalım.

— Otel nerede?

— Basmane'de.

— Bu kadarcık bir şeyi bırakmak için şimdi Basmane'ye gitmeye değmez doğrusu...

Gazininun merdivenlerini çıkarken Perihan güldü.

— Ne oldu?

— Halime gülüyorum. Yanımda diş macunum, fırçam, geceliğimle dolaşıyorum! Hem de lokantaya giderken.

Nihat, paketi alıp empermeablinin kitab cebine koymak istedi. Perihan razı olmadı.

— Hayır, dedi, bende kalsın.

O küçük paketi el çantası ile yan yana tuttu.

Gazino aydınlatılmamıştı henüz. Birbirlerinden uzakta iki üç lamba yanıyordu salonda. Garsonların çoğu yoktu görünürde. Büfenin önünde bardak kurularak barmene yardım eden bir garson, geldiklerini görünce, elindeki bardakla kurulama bezini bıraktı, giriş kapısında karşıladı onları. Yer gösterdi. Garsonun gösterdiği tarafta değil de, Karşıyaka'ya bakan pencerelerden birinin önündeki

bir masaya oturdular. Garson “Nasıl isterseniz...” dedi direnişini yenererek. Servis kapısından kayboldu. Masalarına bakacak arkadaşına haber vermeye gitti.

Perihan oturduktan sonra, hiç acelesiz, yöresinde, İzmir’in körfezi kuşatan ışıklarında dolaştırdı bakışlarını:

— Fena yer değil burası, dedi, daha doğrusu güzel...

Nihat hiçbir şey düşünmeden sordu:

— İlk gelişin mi?

Kızın bakışları “Ne demek istiyor?” gibilerden takıldı kaldı Nihat’ın yüzünde.

— İlk...

Sözünü bir susuşla bağladı. “Ablamla eniştem böyle yerlere gelmezler” diyebilirdi bu sırada. Ama o ne açıklamalarda bulunmayı severdi, ne de özür dilemek gereğini duyardı.

Gazinoda kendilerinden başka bir çift daha vardı. Kadının yırtık davranışlarından, utanç yoksunu bakışlarından Kordon boyundaki barlardan birinde çalıştığını kestirmek güç değildi. Erkek eski bir lise arkadaşıydı Nihat’ın. Nihat’la selâmlaştılar. Perihan görmezlikten geldi bu selâmlaşmayı. Nihat’ın bu karşılaşmadan sıkıldığını sezdi. Bütün gece bir daha bakmadı o masaya.

— Ne içersin? diye sordu Nihat.

— Bilmem ki? Seçecek kadar anlamam içkilerden...

— Limonlu votka?

— Eh...

— Haklısın, öyle içten gelerek istenilecek bir şey değil.

— Bildiğim içki diye söyledim.

— En iyisi birer martini?

— O nasıl şey?

— Ötekine yakın sayılır.

— Hiç tatmadım.

— Tadınca seveceksin. Nasıl yapıldığını pek bilmem ama bir iki damla cin var galiba içinde...

— Deneyelim bakalım.

Garson, elinde lokantanın deri ciltli iki listesi ile geldi. Birini Perihan'a, birini Nihat'a uzattı listelerin.

Nihat, listeyi açmadan masanın üstünde bıraktı:

— Yemek için henüz erken, dedi. Bize şimdilik birer martini.

Yanına da iç fındık gibi uygun bir şeyler getirin.

Garson dönüp gitmeden önce masalarının üstündeki fazla tabakları bardakları toplamaya başladı. Sonra siyah smokini ile beyaz gömleğinin karışımı imiş gibi uzayan yüzüyle topladıklarını alıp gitti.

Nihat:

— Yemek söylememizi bekliyordu, dedi.

Perihan omuz silkti:

— Ona ne?

— Bu saatte bile nereye gitsek yemek söylememizi beklerler İzmir'de.

— Bana kalırsa fazla üstünde duruyorsun bu gibi şeylerin.

Az sonra garson, küçük çukur tabaklar içinde yeşil zeytin, iç fındık, bademle birlikte içkilerini getirdi.

— Cips yapıyorum, dedi o kımıltısız yüzüyle.

Alınganlığın boşuna olduğunu anladı Nihat:

— Teşekkür ederim...

Garson uzaklaştı.

Kadehlerini kaldırdılar:

— Bu seninle ilk içişimiz, mutluluğuna!

Perihan, gözleri onda:

— Senin de! dedi.

— Dilerim, bininci kadehlerimizi de karşılıklı kaldırırız!

— Az!

Nihat güldü:

— Haftada bir kadehten?..

Perihan, hafif öne doğru eğilerek gözlerini kıstı:

— Ne eder bakayım? Çok değil ki! Yirmi yıl falan eder. Hattâ yirmi yıldan da eksik...

— Doğru...

Perihan neşelenmişti. Parmak uçları arasında döndürerek kadehiyle oynamaya başladı:

— Nasılsın?

— Çok iyi. Sen?

— Hiç sorma!

— Neden?

— Fenayım!

— Deme!

— Rahatım kaçtı. Bu hafta kaç kez kendi kendime keşke başlamasaydık dedim. Bir hafta öncesine kadar rahattım. Ne güzel! Hiçbir sıkıntım yok. Birden sıkıntılı oluverdim. Durduğum yerde duramıyorum. Ama pişman değilim!.. Fark etmedin mi?

— Neyi?

— Bendeki değişikliği?

— Nereden?

— Hiç bu haftaki kadar çok sokağa çıktığımı bilmem. Hemen her gün geçtim yazıhanenin önünden. Hattâ bazı gün iki kez...

— Eskiden de geçerdin.

— Öyle mi dersin? Öyleyse iyi...

Bulut geçtikçe kararan, sonra aydınlanan sular gibiydi yüzü.

— Geçerdin, sonra bir ara görünmez oldun...

— Evet.

— Neden?

— Sırası gelince anlatırım...

Gözleri ışıldayarak kadehini yudumladı.

Nihat, mutlaka bir başkası vardı, diye geçirdi içinden. Arası düzelmişti, beni boşladı. Sonra yine bozuştular, bana döndü... Sırası gelince o başkasının kim olduğunu öğrenmek için bu sözün altını çizdi.

Perihan devam etti:

— Ne tuhaf! Aklımdan geçenleri herkes anlıyor sanıyorum bir haftadır. Sanki herkes niye sokağa çıktığımı biliyor gibime geliyor. Sen nasıl geçirdin bu haftayı?

— Bende de var o dediğin değişiklikler...

— Hadi anlat?

(Gözleri ışıldadı.)

— Ben de hep seni görmek istiyorum...

— Bu iyi işte...

(Bütün yüzünü sarıyor o ışıltı. Mutluluk bu mu?)

— Göremediğim zamanlarda da, senden söz etmek, seni anlatmak...

— Bu kötü.

— Duygularımı söylüyorum.

— Anlattın mı kimseye?

— Henüz anlatmadım.

— Sakın anlatma!

— Herhalde anlatmam.

— Kimlere anlatmak istiyorsun örneğin? Doktora falan mı?

— Doktora da sıra gelebilir belki ama, önce başkalarına.

— Kim onlar?

— İzmir’de çok yakın bir avukat arkadaşım var. Geçen hafta

Fuar’da karşılaştığımızda yanımdaydı. Sonra da anneme...

— Annen çok tatlı kadın.

— Tanıyor musun?

— Bir iki kere karşılaştım. Ben kadınların toplantılarına falan

gitmeyi pek sevmem. Ama sevsem de sevmesem de gitmek zorun-

da kaldıklarım var. Bir defa bizim müdürlerde, bir de kaymakam-

larda gördüm anneni...

Şakaya vurarak güldü:

— Annene anlat istersen! Ne anlatacaksın?

— Ben bilirim ne anlatacağımı!

— Hadi, önce bana anlat?

— Fettan mı fettan, tatlı mı tatlı, güzel mi güzel bir kız var di-

yeceğim...

— Merak ettim, sonra?

— Aklımı başımdan aldı! Bugünlerde sağımı solumu şaşırı-

yorsam, sözüm kararım birbirini tutmuyorsa hep onun yüzünden...

— Annen düşman kesilir artık bana!

— Sanmam...

Gülüyordu:

— Kesilir. Minicik oğlunun başına gelenlerden sonra...

Ciddileşti:

— Neyse sen annene de ağzından birşey kaçırmasan iyi edersin? Neme gerek. Uralıların topu topu bir tek avukatı var, ellerinden alıyorum sanıp da kimsenin bana düşman olmasını istemem!

Nihat içinden: “Benimle evlenmeyi hiç düşünmüyormuş gibi davranıyor!” diye geçirdi. “Besbelli gururundan!” “O başkasının” kim olduğu öğrenmenin sırası geldiği kanısıyla tutamadı kendini:

— Hiç evlenmeyi düşünmedin mi?

Bu soruyu nasıl soracağını toparlayamamıştı bir türlü. “Daha önce sevmedin mi?” demek istiyordu gerçekte. Kız, onun sesindeki çekingenlikten anladı bunu.

— Düşündüm, dedi kesinlikle.

Öyle bir söyleyişi vardı ki “Sevdim” anlamına da gelirdi.

— Kiminle?

— Hesaplaşacak mıyız?

Nihat biraz bozuldu:

— Yoo...

— Anlamadım mı sanıyorsun niye sorduğunu?

Toparlanamadı:

— Niye?

Perihan dolaştırdı sözü:

— Ya ben de beni tanıyıncaya kadar senin neler yaptığını sorarsam?

— Anlatırım...

— Ben de anlatacağım elbet. Ama daha anlatmaya hazır duymuyorum kendimi...

— Nasıl istersen! İstersen hiç anlatmazsın. Benim için hiç önemi yok bu hikâyelerin...

— Öyle bir var ki!..

— Ne biliyorsun?

— Bilmez miyim? Bütün erkekler birbirinize benzersiniz! Sizin için cankurtaran yeleği gibidir bu hikâyeler...

— Yani?

— Vapura binince cankurtaran yelekləri nerde diye bir bakınır insan. Onun gibi, yeni bir kadınla karşılaşınca, elinizden geldiği kadar geçmişle ilgili bir şeyler öğrenmek istersiniz. Sırasında hep cankurtaran yeleği yerine geçer o bilgiler. “Tek sevdiği ben değilim ki!..” diyebilmek için. Ama vız gelir bana! Ben zaten bunu diyecek erkeğe yapışıp kalmam! Daha önce Allahaismarladık deyiveririm.

Nihat bu kez “İlk rauntlar hep onun” diye geçirdi içinden. “Hep o haklı çıkıyor. Ben pot üstüne pot kırıyorum. Küçük düşürüyorum kendimi!”

— Peki öyleyse! Bir daha söylüyorum. Hiçbir şey bilmek istemiyorum geçmişinle ilgili! Bundan sonra da anlatma...

Kız, çok küçük bir yudum aldı içkisinden.

— Dinle öyleyse.

— Ne olur kapat!..

— Hayır. Anlatmak istiyorum şimdi. İçimden geliyor...

— Kırmak için sormadım seni.

— Biliyorum.

Nihat ikinci bir kadeh martini söyledi kendine.

Perihan henüz yanlamıştı içkisini.

— Sahiden, anlatsam iyi olacak. En iyisi anlatmak. Nasıl olsa anlatacaktım sana. İyisi mi başlangıçta anlatayım, olsun bitsin...

O ise öğrenmek istediklerini öğrenmekten vazgeçtiğini duyuyordu şimdi.

— Nasıl istersen...

Sesindeki yumuşamayı ayırdetti kız.

— Benim istediğim bu işte senden...

— Ne?

— Anlayışlı olmak.

Sonra düşündü:

— Demin anlatayım demiştim ya, şimdi birden anlayıverdim, bir şey yok ki ortada anlatacak! O kadar uzaktayım ki şimdi o günlerden. Sanki kendini zorlayıp toparlasam, ne olup ne bittiğini anlamaya çalışsam, benim için de iyi olacak.

Garson elinde küçük bir tepsi ile yaklaştı. Nihat'ın martinisini masalarına bıraktı.

— Hem sana kötü bir şey değil ki anlatacağım. Sevmiştim. Sevmek kötü bir şey mi? Yirmi üç yaşındayım. Bu yaşa kadar başımdan bir şeyler geçmesi gerekirdi elbet. Geçti! Düşün, bu yaşta, şimdiye kadar hiç kimseyi sevmemiş bir kız olarak karşına çıksaydım daha mı iyiydi? Allah korusun! Nasıl buz gibi, katı yürekli bir kız olurdu o!..

Küçük bir yudum daha aldı kadehinden:

— Geçmişte olup bitenlerle yaşamıyor ki insan! Geçmişte olup bitenler, olup biterken güzeldi, yaşadığım günlerin tadıydı. Niye kötüleli? Niye pişmanlıkla anmalı? Nerde o bolluk! İnsan seveceği kadını erkeği göz açıp karşısında görse, sonra ömrü oldukça sevse... Var mı böyle bir şey dünyada?.. Neyse, gelelim benim hikâyeye. Akademi öğrencisiydik ikimiz de. Ben resim bölümünde, o mimarlık. Üç yıl ilerleydi benden. Gel, git, dolaş, derken yakınlaştık. Öğrenci aşkı. İlk seviyorum, ondan sonra da kimseyi sevmem sanmıştım... (Hafifçe güldü bunu söylerken.) Evlenecektik. O yedek subaylığını bitirdi. Yavaş yavaş bir değişme olmaya başladı aramızda. Önleyemiyorduk. Hani, bastığımız yerde aramızdaki toprak çatlayıp ikiye ayrılıyormuş gibi. Kopuyorduk, uzaklaşıyorduk. Yürümüyordu bir şeyler. Sanıyorum para güçlükleri vardı canını sıkan. Benim bir şey istediğim yoktu ama, ne bileyim? Koşullar değişmişti. Üstüne düşmesem iyi olacak gibi bir duyguya kapıldım. Biraz uzak tuttum kendimi. Galiba o da biraz öyle davrandı. Sonra nasıl oldu bilmem kopuverdi bağlantımız. Sigorta atıverdi. Gerçi teli değiştirmeden lambalar tekrar yanar ama, bu işte öyle olmuyor. Hem, o teli değiştirecek olan kim? İkimiz de karanlıkta oturmayı seçmiş gibiydik. Kımıldayıp bir şeyler yapmıyorduk. Bir bakıyor-

dum aradan on gün geçmiş, arayıp sormamışız birbirimizi... Ne bileyim? İlginin azaldığını, sezdi mi insan, zorlamanın tadı yok. Zaten ben de resim bölümünü bitirmiştım. Ne yapayım, ne yapayım? derken, eniştemin Milli Eğitim Bakanlığı'nda tanıdığı çoktur, sözü az çok geçer. Bana bu işi buldu. Kalktım geldim. Büsbütün kaybettik birbirimizi. Bazen kendi kendime karşılaştık acaba ne olur der dururum...

— Karşılaşmadınız mı?

— Karşılaştık!

— Üç hafta kadar önce mi?

Perihan karşılık vermeden önce bakışları bir süre Nihat'a takıldı yine:

— Evet. Ne bildin?

— Kendin söyledin...

— Ne zaman?

— Bu akşam...

Az düşündü:

— Evet, doğru. Neden az sokağa çıktığımı sırası gelince anlatırm demiştim, ondan mı çıkarıyorsun?

— Haklı değil miyim?

Güldü:

— Hoş doğrusu...

Nihat güldü:

— Benim hesabıma hoş günler değildi ama...

— Zarar yok. Hoş olan aptal olmamak. Erkeklerde bağışlanmayacak tek kusur varsa o da aptallık bence... Her neyse, anlatayım da bitsin... Bir ay kadar önce bir mektubunu aldım. İki üç gün karşılık vermedim. Verdiğim zaman da fazla yazacak bir şey bulamadım. Ama kırılmamış gene de. Mektubumu alır almaz hemen telefonla okuldan aradı beni. Vardı öyle delilikleri. Düşün, arada Urla postahanesinin santral memurunun konuşulanları dinleyebileceğini falan düşünmeden konuşacaktı belki de. Bereket Refet Bey dersteydi. İçime doğdu. Nilüfer'e açtırdım telefonu. Kendim için okulda yok, de-

dirttim. Sonra o cumartesi sabahı ablamın evine telefon etti. Ertesi hafta da çıktı geldi. Bir hafta, ablam, Nilüfer hep “Aklını başına topla, buralarda sürüne sürüne yaşlanır kalırsın” falan dediler. Bir hafta süren bir kararsızlık geçirdim. Doğrusu ne istedikleri gibi aklımı başıma toplayabiliyordum ne de ne yapacağımı biliyordum. Karşılaşmamızda baktım eskisi gibi olamıyorduk. Olamayacaktık da. Yani ilk yıllarda olduğu gibi kendiliğinden akıp gitmiyordu konuşmalarımız. Hep kopan bir ipi düğümler gibiydik. Düğümlüyor-sun, az sonra tekrar kopuyor. Tekrar düğümlüyorsun, nafile! Kısaca iş yoktu! Teşekkür ettim beni aradığı için. Sandığı kadar mutsuz, umutsuz olmadığımı söyledim. Bitmiş, tamamlanmış şeylere bazen yeni bir şey eklemenin olanaksız olduğunu söyledim. Sanıyorum ki o da bir bunalım geçiriyordu. Yalnız kalmıştı. Geçmişin özlemiyle aramıştı beni. Herkes kapılır bu yanılgıya. Geçmiş hep tatlı yönleri, olumlu yönleriyle ararız. Hatalarımızı, kırıp döktüklerimizi hiç hesaba katmayız. Ama geçmiş bütünüyle çıkar karşımıza çıkacak olursa. Neyse, daha iyi dedim, yanımda bu muydu? diye şaşırıp kalacağına, ömrü oldukça arasın beni dedim. İzmir’de bir gün kalıp döndü. Arkasından mektup yazacağıma söz verdim. Mektupta sana şimdi bu söylediklerimi yazdım. Mektubu gönderdikten üç gün sonra sinemada buluşmak için sana söz verdim...

Ellerini hafifçe birbirine sürttü:

— Bittiii! O sağ ben selâmet! Veyl arayanlara! Ben kendi hesabıma ne yaptığıma pişman olurum, ne de eskileri dönüp ararım!

Nihat ikinci kadehini boşalttıktan sonra:

— Ne dersin? dedi. Yemeği burada mı yiyelim? Yoksa yemekten önce otele uğramak ister misin?

Üç yanı denizle çevrili lokanta yavaş yavaş kalabalıklaşıyor, yolcuların birer ikişer yemeğe indiği bir vapur yolculuğundaymışsınız duygusu veriyordu.

— Ben sevdim burasını...

Son küçük bir yudumla boşalttı kadehini.

— Nasıldı martini?

— Fena değildi. Hoştu da denebilir.

— Çarpmadı ya?

— Önce korkuttu biraz ama sonra geçti. Tatlı bir sarhoşluğu var. İçinden içinden ısıtıp buharlaştırıyor gibi insanı...

— Ya da kollarının altına birer kanat takıp kanatlandırıyor. Yemekte ne içersin?

— Gene içecek miyiz?

— Elbette azar azar, seni korkutmayacak kadar...

Perihan uysallıkla:

— Mademki istiyorsun, dedi, kabul...

— Eksik olma. Önce yemeklerimizi seçelim...

Garsona işaret etti.

Garson:

— Çok güzel balıklarımız var, dedi. Az önce, bugün öğleden sonra geldi...

— Neleriniz var örneğin?

— Çipura, sınırit, mercan... Balık yemek istiyorsanız, siz bana bırakın...

— Balık yiyeceğiz tabii...

— Önce birer karides salatası vereyim. Karidesler çok taze.

Sonra çipura ıskara, yanında roka salatası...

Hep öyle, siyah simokinle beyaz gömleğine ilişik gibi duruyordu yüzü. Oturduklarında nasıl uzak duruyorsa gene öyle uzaktı kendilerine. Nihat sevmeye başladı garsonu.

— Dediklerinizin hepsi birbirinden güzel şeyler...

— Bana güvenebilirsiniz...

Perihan'a döndü:

— Uygun mu?

Kız omuzlarını kısıtı hafifçe:

— Çok olmuyor mu?

Yeniden garsona döndü:

— Dediklerinizi getirin. Sonra da meyve isteriz. Sek beyaz şarap neyiniz var?

- Ne isterdiniz?
- Trakya?
- Olmaz olur mu?
- İyice soğuk olacak...
- Elbette...
- Sorun yok öyleyse...

Doyumsuzdu şarap. Karideslerle çipura da eşsiz. Salatada İzmir sebzelerinin kendine özgü tadı vardı. Garson, Perihan'ın ikinci kadehini doldururken şişe boşaldı. Nihat'ın ise boştu kadehi.

- Bir şişe daha söylememe izin verir misin? dedi.
- Ben içsem içsem bir bardak daha içebilirim...
- Oldu!

Garsona dönerek:

- Bir şişe daha lütfen... diye tamamladı sözünü.
- Emredersiniz. Trakya tabii?
- Trakya...

Garsonun siyah papyon kravatı bir sıcaklık duygusu veriyor, adam sanki kendisi silinmiş de salt kravat olarak kalmış gibi görünüyordu. Uçan iri siyah bir kelebek gibiydi masalarının yanında. Konuşmaları tamamlanınca, salonun içinde uçar gibi servis kapısına doğru uzaklaştı.

— İçkiyi seviyorsun, dedi Perihan.

— Yalnız olunca sevmem, sevdiklerimle beraber olunca severim.

- Acele içmiyor musun?
- Sarhoş olurum diye korkuyorsan?..
- Olmaz mısın?
- Bu akşam olmam...
- Sarhoş olmanın ayrı akşamı mı var?

— Var tabii. Hoşlanmadığım kimselerle içersem, üzgünsem, canım sıkılıyorsa, çok daha çabuk çarpar beni içki...

Siyah kelebek, servis kapısından göründü. Masalar arasından, başlar üzerinden, döne dolaşa uçarak yeni bir kova buzla getirdi ikinci şişeyi. Açtı. Kadehine az bir şey boşaltarak Nihat'ın şarabı tatmasını bekledi.

— Enfes, dedi Nihat. Kadehini hafifçe garsonun önüne sürdü.

Siyah kelebek, ikisinin kadehlerini doldurdu, döndü, salonun ışıklarını kanatlarında yansıtarak, masalar arasından bir daha uçuştuktu gitti.

— Ağabeyim şarap sever, dedi Perihan. İçerken sofrada oturur, arkadaşlık ederdim ağabeyime...

Nuran'ı hatırladı birden. Belki de kız kardeşi, İstanbul'da, köşe bucak bir lokantada, onun hiç tanımadığı bir erkekle karşılıklı şarap içiyordu şimdi. Perihan'ın ağabeyisi olduğu gibi kendisinin de bir kızkardeşi vardı. Evde içerken sofrada oturur arkadaşlık ederdi ona.

— Ya baban?

— Babamı pek hatırlamam. Küçüktüm kaybettiğimde. İlkokula yeni başlamıştım. Subaydı. Çanakkale'de bulunmuş. Suvla'da yaralanmış. Soyadımız oradan. Sonra Kurtuluş Savaşı'na katılmış. Hep yorgundu gibi gelir bana yüzü...

Duygulandı. Perihan'ın masanın üstündeydi elleri. Konuşurken parmak uçlarıyla bir şeyler çiziyordu sofraya örtüsüne. Elini uzattı, kızın pencereye yakın elini avucuna aldı, hafifçe sıktıktan sonra bıraktı. Gözlerinin nemlendiğini saklamak için gülümsemeye çalışıyordu. Bakışları hep yüzündeydi kızın. Baktıkça daha gerilerde gibi görüyordu Perihan'ı. Yüzünün çizgileri arasında bir çizgi, renkleri arasında bir renkle tanış çıkıyor, hep geçen yıllarda nerede gördüğünü arıyordu bu yüzü.

— Ağabeyim pek uslu durmaz, dedi Perihan. Belki duymuşsundur adını...

Suvla, Suvla? Daha önce nereden duyduğunu ansımaya çalıştı bu adı.

— Muzaffer Suvla mı?

Perihan'ın taşbebekler gibi açılıp kapandı göz kapakları:

— Evet, o! Tanıyor musun?

Parıldüyordu bakışları. Belliydi ki övünüyordu ağabeysiyle. Kurtuluş Savaşı'ndan dönen bir subay elbet Muzaffer koyacaktı oğlunun adını. Şimdi çıkarıyordu daha önce Perihan'la nerede karşılaştıklarını!

Dekoratördü Muzaffer Suvla. 1946'nın sosyalist hareketlerinde sık sık geçerdi adı. Sevilen bir çocuktü sol aydınlar arasında. İyi bir konuşmacıydı. İnandırırđı dinleyicilerini. 4 Aralık olaylarından sonra tutuklanmıştı kısa bir süre. Onunla arkadaşlarının yargılanması sırasında kızıla çalar dalgalı saçlı çok güzel bir kız vardı salonda. Duruşmayı izliyordu. İlk görüşünde ne güzel kız! diye bir sarsıntı duymuştu yüreğinde. Göz göre gelmişlerdi. Sonra dinleyicilerin çoğu gibi, o da tutuklulardan birinin yakınına uzun uzun bakmanın çirkin kaçacağını düşünerek bir daha bakmamaya çalışmıştı kıza. “Ne güzel kız!” diye durmadan düşünerek izlemişti yargılamayı. Bir kez daha olsun görmek için döndüğü zaman, kızın ağır ağır başını kendisine doğru çevirdiğini görmüştü.

Ne güzel kızdı! diye sık sık ansımıştı sonradan. Ama ne yapsa yüz çizgileri gün günden silinmişti belleğinden. Bir süre sonra dalgalı kızıl saçlar, dudaklar ile gözler arasında yanıp sönen bir ışıktı hep gözünün önüne gelen.

— Yargılanmasını dinlemiştim, dedi.

Ekledi:

— Seni de gördüğümü hatırlıyorum şimdi duruşma salonunda...

— Evet, oradaydım.

Solda, duvarın dibinde ayaktaıdı, ne güzel kız, bir daha görsem diye çevirdiği zaman başını. O da ağır ağır dönmüş kendisine bakmıştı! Kadere inanmalı mı? Telsize benzer bir alıcısı olamaz mı canlıların? Şimdi öylesine geliyor ki, daha o karşılaşmada anlamıştı Perihan'ı bulup seveceğini. Bir hafta önce sinemanın önündeki kararsızlıklarından çok uzaktaydı şimdi. Sorsalar, o kuşkularının sıradan bir Perihan için olduğunu söyleyebilirdi. Yoksa o İstanbul'da

duruşma salonunda karşılaştığı Perihan'ı sevmeye çoktan kararlıydı. Şimdi hep o sevmek istediği Perihan'la beraber duyuyordu kendini...

Lokantanın merdivenlerini inince, Konak Alanı'nın o saatte insansız kalan boşluğunda buldular kendilerini. Karşılarında, oturanlarının ne zaman bırakıp gittikleri belli olmayan yapılar vardı. O ıssızlık içinde aydınlatılmış saat kulesini yadırgıyordu insan. Karşıya, kapalı tramvay durağının bulunduğu kaldırıma geçerken, rüzgârın uçurmasını önlemek için elleriyle eteklerini bastırarak, öne doğru eğile eğile yürüyordu Perihan. Alandaki lambalardan yansıyan ışıklar, adım attıkça, düzgün bacaklarında gölgelerle yer değiştiriyordu. Rüzgârın saçlarını dağıtmasına aldırış etmez görünüyordu. Ama, kapalı tramvay durağının yanına geldiklerinde durdu. Çantasının kulpundan çözdüğü eşarbını, bir el geçirişte düzelttiği saçlarına bağladı.

Otele uğrayacaklardı. Yaklaşan bir faytonu durdurmaya hazırlanıyordu Nihat.

Perihan yarı gülerek:

— Yoo! dedi, seninle faytona binmem bir daha...

Bir saat sonra Fuar Gazinosu'nun pistinde dans ediyorlardı. Nihat çok iyi dans etmediğini bilirdi. Oysaki, şimdi öbür çiftler arasında Perihan'la yanak yanağa dans ederlerken çok iyi dans ettiğini duyuyordu. Çok yakın dans ettikleri halde, kollarının arasında şaşılacak kadar hafif dokunsan gidiveren bir dans edişi vardı Perihan'ın. Adımları, akıntısını kolaylıkla buluveren sular gibi, Nihat'ın adımlarından açılan boşluğu dolduruyor, hiç acelesiz, gene de tıptıptına, Nihat'ın adımlarının varacağı yere varıyordu. İlerler ya da dönerken kollarının arasında kimse yok sanıyordu Nihat. Buna karşılık gövdelerinin birbirine değen yerlerinde etinden fışkıran canlılığı duyuyordu kızın. Değdiği her yerinde, sırtından beline doğru inen elinin altında, bacaklarına dokunan bacaklarında, omuzuna konan kolunda, avucundaki elinde, yanağındaki yanağında, kendine özgü sıcaklığı, soluk alışıyla, bağımsız bir yaşam vardı. Rüzgârla dolu

bir yelken gerilimi. Gemini dişleyen eşkin atlar gibi, bırakıversen dörtlü uçuş gidecek bir güç... Bacakları bacaklarına değdikçe bir güvercin kanat sıyırılmış gibi oluyor. Göğüsleri, uçarken iki güvercin gibi çarpıyor göğsüne, kanayan sıcaklığıyla çarptıkları yere düşüyor, sonra yuvalanıp kuluçkaya yatıyor... Omuzunun üstüne konan kolu, omuzuna yaklaşırken bir ada tavşanı; omuzunda sıcaklığı soğukluğuyla kedi, daha sonra ensesinin yakınlarında duyduğu parmak uçlarıyla sincaplaşıyor...

Cazın çaldığı parçayı mırıldanıyordu Perihan: **"The moon is yellow."** Hiç İngilizce bilmediği için şarkının sözlerinin bu kadarını tutabildi Nihat hatırında.

— Seviyor musun bu şarkıyı?

— Bundan sonra daha çok seveceğim...

Dönüyorlar yanak yanağa.

— Odanın kapısını kilitleme bu gece...

— Yok öyle şey!..

— Kapının önünde mi bırakacaksın beni?..

Pistin öbür ucuna kadar şarkıyı mırıldanıyor Perihan. Sonra ciddileşiyor:

— Dinle, alırım seni odama ama...

— Söyle...

— Fazla ileri gitmece yok...

— Sen istemedikten sonra...

— Sorun o değil... Bir an gelir isteyebilirim de. Zayıf davranmış olabilirim. Söz ver ileri gitmeyecğine...

Nihat, avucundaki eli hafifçe sıkmakla karşılık verdi.

Masalarına döndüklerinde yine bu konuyu açtı Perihan:

— Hiç sevmem yalanı, ikiyüzlülüğü. Seni odama aldıktan, bir yere kadar geldikten sonra ötesinin önemi ne? Önemi yok gibi gelir ama, gene de var. İlerde evleneceğim adamı aldatmak için değil, kendimi aldatmamak için! Belki bir gün büsbütün senin olurum. Ama senin beni tam sevdiğine inanırsan. Doğrusunu istersen şimdi ben de doğru dürüst bilmiyorum aramızdaki ilişkinin ne olduğunu! Öyle bıraktım kendimi, gidiyorum, henüz anlamıyorum nereye?..

Çevrelerindeki bütün kadınların bakışları Perihan'daydı yine.

— Elbisem için bir şey söylemedin?

— Çok güzel...

Leylak rengi ince bir yünlü vardı o gece sırtında.

— Bu da ablamın. Daha doğrusu ablamındı...

— Uymuş sana. Çok da açmış...

— Uyduruyorum uymasa da. O kadar güç değil uydurması...

Omuz silktili:

— Küçükten alışığım. Hep ablamın eskileriyle büyüdüm. Be-

nim giyim kuşama pek param artmaz. Kitaba gider elimde ne varsa.

Kör olası kitaplar da öyle pahalı ki. Geçen hafta neredeyse aylığı-

mın yarısını verdim Skira'nın bir modern resim cildine. Ama neme

lazım, doğrusu bir elbiseden daha çok işime yarıyor aldığım kitap-

lar...

Nihat, ressam sanıyordu Perihan'ı. Sanatı ile ilgili hiçbir şey

konuşmadıklarını biraz da utanarak ansıdı:

— Resim yapabiliyor musun? Zamanın oluyor mu?

— Arada sırada...

— Yeterli mi senin için?

— Niye olmasın? Canım istedikçe yapıyorum. Kendim için ta-

bii. Ressam değilim ki ben! Resim öğretmeniyim. Resim sevdiğim

için resim öğrenimi gördüm...

Cumartesi sabahı Basmene Alanı'ndaki bir pastahanede bera-

ber kahvaltı ediyorlardı. Perihan sordu:

— Niye kasabada avukatlık ediyorsun?

— Memleketim...

— İstanbul'da edemez misin?

— Düşünüyorum...

Perihan dalgınllaşıyordu:

— Bana kalırsa yazık ediyorsun kendine...

— Önümüzdeki yıl, eylülde İstanbul'a yerleşmeyi düşünüyordum...

— Ne oldu, vaz mı geçtin?

Kahyaltı ettikleri masanın öbür ucundan değil de sanki çok uzaklardan, örneğin İstanbul'dan gelir gibiydi sesi.

“Şimdi sen varsın” demek istiyordu. Diyemedi.

— Bakalım...

— Cesaretli olmalısın...

Şimdi de bir küskünlük vardı Perihan'ın sesinde. Bunu söylerken önüne bakıyordu. Her nasılsa, geceyi beraber geçirmiş olsalar bile yabancı olduklarını ansıyordu ona. Nihat, biraz da bozularak içinden “Acaba sahiden evlenmeyi düşünmüyor mu benimle?” diye geçirdi.

2

Kore'den döndüğünün ertesi günü, öğleyin oğlu ile Park kahvesine çıktı Pehlivan. Gözüneydın diyenlere çay kahve ısmarladı.

Masaları çabuk kalabalıklaştı. Yapraklarını döken akasyaların altında, yeniden yeşeriyor gibi sevinçliydi Pehlivan. Oğlu sessizdi. Bir baktığı yerden uzun süre ayıramıyordu bakışlarını.

— Ne var be Hüseyin? diyorlardı. Anlat, ne gördün muharebe-de? Çok adam öldü mü?

Oğlu “çok!” anlamına hafif bir baş işaretiyle karşılıyordu soruyu. Pehlivan örtmeye çalışıyordu onun durgunluğunu:.

— Hep duyardık ya radyoda! Dinlemez miydik hep birlik? Okurlardı ölüleri! O günler geçti çok şükür...

Başka biri soruyordu:

— Çok gâvur öldürdün mü?

İrkiliyordu Hüseyin.

— Ne olmuşsun be Hüseyin sen böyle? Konuşmasını mı unuttun?

Babası giriyordu araya:

— Bakmayın kusuruna. Yorgun daha. Dinlenemedi. Gelemedi kendine...

— Yunanlılar nasıl dövüştürdü be Hüseyin?

— Dövüştürdü onlar da...

— Onlar mı yamandı, bizimkiler mi?

— Bilemem ki! Hep can derdindeydik...

Bir Arnavutluk göçmeni giriyordu araya:

— Bilmez misin be Yunan'ı? Kolay kolay diş diş muharebeye girer mi? Olur mu bizimkiler gibi?

Hüseyin mırıldanıyordu yavaşça:

— Onlar da üstlerine düşeni yaptı. Onlar da çok ölü verdi...

— Ya Koreliler?

— Onlar da...

Kahramanlık hikâyelerine susamışları, hiç de doyurucu değildi dinledikleri.

— Ne olmuşsun be Hüseyin sen böyle? Canlan azıcık, diril. Koskoca gazi oldun daha ne istersin?..

Pehlivan:

— Alışamadı, diye tekrarlamaya başlıyordu. Dinlenemedi. Dün gece geldi, hemen hemen hiç uyumadı. Sabaha kadar anası ile benimle konuştu... Eksik olmasın kardeşleri enişterleri geldiler gö-zaydına...

Meraklılar çabuk çözüldüler masanın başından. Hüseyin, kah-venin havuzuna baktı, yaprak döken akasyalara, alt yaprakları kurumuş palmyelere, alana... Alandan geçen tanıdıklarını gördükçe yumuşadı yüzündeki gerilim. Durup dururken topuğunu yere vurdu, masanın kenarını kavradı sıkı bir iki kez, elleriyle yüzünü kapadı.

O gün Nihat'la doktor, gözünaydın dediler Pehlivan'a. Hüseyin'e hoşgeldin, dediler.

Aradan bir on gün geçti. Nihat, Pehlivan'ı yolda gördü:

— Nasıl oğlan?

— İyi çok şükür.

— Nasıl, biraz yardıma başladı mı sana?

Pehlivan kasım ortalarında bile terleyen alnını sildi boynundaki poşusunun ucuyla.

— Ancak kendine gelir be beyim, ancak düzelir.. Hem, iyi olsun, hoş olsun, onun sağlığı yeter bana. Yardımı hele dursun şimdi biraz...

— Nesi vardı ki?

— Görünüşüne ne bakarsın be beyim? İçinde var nesi varsa. İçinden yıkılmış çökmüş...

Sonra anlattı:

— Ah be beyim, bilsen, gece yatağında ordan oraya atar kendini. Yastığa başını koyup uyuyamaz doğru dürüst sağlam bir adam gibi. Hep tanklar gördüğünü söyler. Hep tanklar gelir der üstüme üstüme. Bağırır uykusunda. Terleye terleye fırlar. Anacığı bilmez ne yapsın, nasıl oyalasın! Bazen anlatır ne zaman, o zaman anlarım bizim gördüğümüz bildiğimiz muharebelere benzemez şimdiki muharebeler. İnanır mısın be beyim? Alev makineleri vardı der. Nasıl su fişkirir su hortumu, öyle alev saçar, alev fişkirirmiş o makineler. Gökten ateş yağarmış Allah-seni inandırсын. Yüzükoyun uzanır kaldırdık der güllerle düştükçe. Sonra kolumuzu bacağımızı yoklaya yoklaya anlardık ki gene ölmemiştir. Neredeyse inanmazdık der kolumuzu bacağımızı yerli yerinde bulduğumuza... O ateşlerden kurtulmuş gelmiş. Kolay mı be bey? Hâlâ inanmaz nerdeyse dönüp geldiğine. Kapıyı eller, pencereyi eller, anasının benim ellerimi tutar... Geçsin daha bir iki ay, dinlensin! Yardımda geç kalmadı o kadar. Gün gelir biz de yeriz onun bir lokma ekmeğini...

3

Dr. Çetin Özgen'in büyük bir bavulu dolduracak kadar kitabı vardı. Hastalarına baktığı odada açık dolapta dururdu bu kitaplar.

Tıp Fakóltesi'nden kalma bazı ders kitapları ile sonradan aldığı bazı meslek kitapları, dolabın aşğı yukarı iki rafını dolduruyordu. Dolabın üçüncü rafındaki kitaplar ise doktorun öbür yönlerini ortaya koyuyordu. "Kolay İngilizce" "Kendi Kendine İngilizce" gibi bazı kitaplar ile biri büyük biri küçük İngilizce-Türkçe iki sözlük, İngilizce üç beş cep romanından doktorun İngilizce öğrenmeye çalıştığını çıkarabilirdiniz. Aralarında Sinekli Bakkal, Kuyucaklı Yusuf, Kurtuluştan Sonrakiler Şiir Antolojisi, İnsanları Seveceksin, İlk Aşk, Yüzbaşının Kızı, Beyaz Gecele, Kırmızı ve Siyah, Vadideki Zambak gibi kitapların bulunduğu 30-35 cilt ise doktorun edebiyatı sevdiğini, okuma zevkini zaman zaman romanlar, şiirler okuyarak karşıladığını gösteriyordu. Bunun yanında karyolasının altındaki bavalunda duran, Marks, Engels ve Lenin'den Haydar Rıfat'ın çevirdiği üç dört kitapla, Laski'nin "Sosyalizm Nedir?"inden, doktorun toplum sorunlarıyla da ilgilendiği anlaşıyordu.

Doktor bir bakışta yerinde mi değil mi anlayacak kadar düşküncü kitaplarına. Son günlerde romanlarının birer birer, iki gün için kitaplığından eksildiğini, sonra gene yerine, hem de tam eski yerine konulduğunu görüyordu. Önce Kuyucaklı Yusuf gitti, geldi. Sonra Sinekli Bakkal ile Otuzbeş Yaş. Ardından yerli yazarlarla yabancılar karışmaya başladı. İlk Aşk, Yüzbaşının Kızı, Beyaz Gecele, İnsanları Seveceksin.

Doktor kimin alıp kimin geri getirdiğini ilk günden anladı kitaplarını. Ses çıkarmadı. Dahası o günlerde İzmir'e gidip geldikçe Hüsnüye'nin seveceğini umduğu kitaplar getirmeye başladı. P. Buck'un Ana'sını, Çalıkuşu'nu, Gorki'nin hikâyeleri ile Benim Üniversitelerim'ini kattı romanları arasına.

Onsekiz yaşına kadar roman nedir görmemiş bir kızda, okuduğu ilk romanın ne coşkular yaratabileceğini doğru olarak kestirebilmek güçtür. Bu coşkular elbette ki kızın yaradılışına göre değişir. Hüsnüye gibi konaklarda doğması gerekirken, bir duvarcının kızı olarak dünyaya gelen, düş gücü kuvvetli, doğuştan duygulu bir güzeli, okudukları iyice sarstı, şaşırttı. Doğup büyüğü kasabanın dur-

gun yaşayışından uzaklaşıyordu okudukça. Aşkılar, düşmanlıklar, gözyaşları, sevinçler, ölümlerin durmadan duygularını etkilediği bir dünyada yaşıyordu artık. Üç beş gün kendini Kuyucaklı Yusuf'taki Muazzez sandı. Sırasıyla Yüzbaşının Kızı'ndaki Maria Ivanovna'nın, Beyaz Geceler'deki Nastenka'nın, İlk Aşk'taki Zinayida'nın yürek çarpıntılarına tutuldu. İnsanları Seveceksin'deki Ruth'a bütün kaptırdı kendini. Ruth oldu, sınırdan sınıra, kentten kente kaçtı. Şu da var ki beş yıl önce bitirdiği ilkokuldan bu yana pek az gazete, dergi geçmişti eline. Nazilerin ne kim olduklarını biliyor, ne de Yahudilerle bazı Almanlara neden bu kadar düşman olduklarını anlayabiliyordu. Yalnız okudukça hem Muazzez, hem Nastenka, hem Ruth olabileceğini duyabiliyordu kendinin. Yani hem Müslüman, hem Ortodoks, hem de Musevi. Ya da hem Türk, hem Rus, hem Yahudi. Beş on kitap okumakla, ayrı ayrı uluslardan, ayrı ayrı dinlerden insanların, yaşayıp ölürken, sevip sevilirken birbirlerinin eşi olduklarını anlayabilmişti. İyi ama nedendi bu savaşlar? Neden di insanlar arasındaki bu ayrılık? Birazcık bilgisiyle düşündükçe içinden çıkamaz oluyor, çamaşır makinesinin kazanına dönüyordu kafası.

Hüsniye, yalnız kendisini bulmakla yetinmiyordu okuduğu romanlarda. Yakınlarını, çevresindeki insanları da yaklaştırmalarla bir bir yerleştiriyordu romandaki kişilerin kimliklerine. Anası ile babasını, ablası ile eniştesini, Gülizar Hala'yı, bazı kasabalıları, en başta da doktoru. Romanların bütün sevilen erkekleri doktordu onun gözünde. Giderek bazen bir romanda iki erkek kahramanının ikisi birden doktordu. Kuyucaklı Yusuf doktordu örneğin. Ama İlk Aşk'ı okurken baba ile oğuldan hangisinin doktor olduğuna karar veremiyor, kendini hiç de zorlamadan, doktorun kişiliğinde ikisinin de birleştiğini görüyordu.

Okuduklarının etkisi çabuk görülmeye başladı Hüsniye'de. Değişmen, atak halli bir kızdı eskiden. Durmadan güler, önüne gelenle takışıp şakalaşmadan edemez, koşa koşu gider gelirdi evleriyle Gülizar Hala'nın evi arasında. Son bir ay içinde tatlı bir hüznü yerleşti

yüzüne. Davranışları duruldu, olgunlaştı. Şimdi daha derin, daha ne istediğini bilerek bakıyordu gözleri. Gülizar Halasının taşlığında karşılaştıklarında “elim ucu sende” oynayan çocukların takılğan gülüşü yerine, bakışlarında etkili bir duyarlılıkla selâmlaşıyordu doktorla.

Kasım sonlarına doğru bir öğleden sonra Dr. Çetin, Özbek köyünde evlerin yüznumaralarını, su mazgallarını DDT’letmekten döndü. Bürosunda İstanbul’dan gelmiş bir mektup vardı. Bir sınıf arkadaşından geliyordu mektup. Kendisi ile ortak tanıdıklarıyla ilgili haberler veriyordu arkadaşı. Bu haberlerden biri, arkadaşının yazarken kestiremeyeceği kadar sarstı Dr. Çetin’i: “Senin Leman da nişanlandı...” Bir bakıma çoktan kopmuş bir ilişkiydi bu. Ama taşrada yaşayan yalnız bir insan, her şeyden çok anılarıyla avunur. Yaşamına yeni yeni bir şey katamadığı sürece eski ilişkilerinin sürüp gittiğini, bitmediğini, bir gün kuru bir kışın ardından gelen bahar gibi filizler verip dallarını yeşerteceğini sanır. “Senin Leman da nişanlandı...” Üç dört kez, bu kelimeleri durup durup okudu doktor. Hüzünlendi. Belki de bu haberin etkisiyle biraz yorgun duydu kendini. Kahveye, Şehir Kulübü’ne uğramak, ortalarda görünmek istemedi canı. Evine gitti. Giyinik olarak, arkası üstü yatağına uzandı. Leman’ı, yalnızlığını düşünmeye başladı. Ama Leman’ı düşünmeye çalıştıkça Hüsniye görünüyordu gözlerinin önünde...

Çok geçmeden ipinin çekilerek kapının açıldığını işitti. “Odur” dedi içinden. Genç, taze bir soluğun kapıdan taşlığa doğru estiğini duyar gibi oldu.

“Gülizar Hala...”

Kapı kapandı. Leman’ı, yalnızlığını falan unutup kulak kesildi: “Gülizar Hala, namaz mı kılıyorsun?..”

Doğruldu yatağının üstünde. Taşlıkta adımlarını duydu Hüsniye’nin. Odasının önünden geçiyordu.

“Namaz kılıyorsun galiba? Neredesin?”

Kalktı oda kapısını açtı.

— Aaa! dedi, Hüsniye, siz evde miydiniz?

İçinden “Sanki bilmiyordu namussuz!” diye geçirdi.

— Korkuttum mu?

Elinde, onun kitaplığından aldığı “Çalikuşu” vardı. Nedenini bilmeden kitabı arkasında saklamaya çalışıyordu:

— Neden korkacakmışım?

— Madem korkmuyorsun, gel öyleyse, geç içeriye de konuşalım...

Hüsniye yerinde iki yana sallandı:

— Hiç olur mu?

— Neden olmasın?

Bir kıza, bir kadına sulanırken akıllı konuşabilen erkek kim? Doktor da düşünme yeteneklerinin buharlaşmaya başladığı o hava içinde saçmalıyordu:

— Geç hadi, korkma...

— Geçemem...

Geçemem, diyordu ama yerinden de kımıldamıyordu kâfir. Biliyorum ben senin neyi beklediğini! Kolundan tutup içeriye çekmemi değil mi? Az sonra görürsün sen! diye düşündü doktor.

— Ne yapacaktın Gülizar Hala’nı? Ha, söyle bakayım?

O güne kadar şeker verir, simit alır, çenesini okşar gibi konuşurdu kızla. (Allah kahretsin! Gene öyle konuşmuştu! Ne var yani bu kadar çekinecek?)

Kız, büyüyen gözbebeklerini çevirdi doktora:

— Ben çocuk muyum?

— Değilsin elbet!

— Tabii değilim...

— Değilsin! Sen, şeker mi şeker bir genç kızsın!

Bileğinden yakaladı, kendine çekti kızını. Çalikuşu Hüsniye’nin öbür elinde kaldı.

— Ay yapmayın!

— Güzeller güzelisin...

Solukları kanşıyordu birbirine.

— Yapmayın kitabınız düşecek...

Boynundan yanaklarından öpüyordu kızı. Sonunda dudaklarını buldu. Kızın ağzının o taze filiz tadını, sürgün özü tadını duydu ağzında. Kız, karşı koymayı bıraktı. Doladı kollarını. Kitap elindeydi hâlâ. Doktorun ensesine, saçlarına değiyordu. Doktor, kucakladı, yatağa götürdü kızı...

4

Arâbalar, deve kolları, yük beygirleriyle durmadan çuval çuval zeytin iniyordu kasabaya. Yağhanelerin önünde bir süre sokakta kalıyordu çuvallar. Yağa bulanmış hamallar sırtlayıp çuvalları içeriye çekinceye kadar yeni yükler yıkılıyordu sokağa. Yayalar, üstlerini lekelememek için bastıkları yeri kollayarak geçiyorlardı yıkılan yükler arasından. Yağhanelerden çıkan zeytinyağı ile karışık kirli sular akıyordu kaldırımların kıyılarından. Gün geçtikçe kenevir çuvallara sinmiş zeytinyağı ile prina kokusu sarıyordu kasabayı.

Duruşma günü yaklaştıkça Behzat'la daha sık karşılaşıyordu Nihat. O sabah, sokaklarının köşesindeki yağ fabrikasını dönüp caddeye çıkınca, Behzat'ın sağdaki kahvede sandalyesinden kalktığını, gülümsemeye hazır bir yüzle, kahvenin kaldırımından sokağa indiğini gördü. Besbelli yolunu bekliyordu. Canının sıkıldığını gizleyerek verdiği selâmı aldı. Yanı sıra yürümeye başlayınca bu kez hatırını sormak zorunda kaldı.

— Nasılsın Behzat Efendi?

— Nasıl olayım be beyim? Kış işte! Kışla uğraşırız...

Nihat sustu.

— Anlamadık gitti bu nasıl kış?

— Neden?

— Baksana be beyim, bir yandan soğuklar artar, bir yandan ortada ne bulut var, ne yağmur! Tam 29 gün oldu bugün, gökten damla yağmur düşmedi...

— O kadar oldu mu?

— Olmaz mı be beyim? Hatırlamaz mısın? Te geçen sefer hâkim kırk gün geriye attı benim mahkemeyi, 31 Ekim'deydi mahkemem, dört gün sonra yağmur yağdı. Te şimdi kısmetse bir hafta kaldı mahkémeme, o gün bugün yağmur görmedik. Kurudu her taraf. Ekinler hâlâ uç vermedi topraktan. Bir tutam ot bulamayız hayvanları otlatalım...

— Hayvanın var mı senin?

— Hep hepsi bir keçim var be beyim! Ama olsun, onu da doyurmak için ot ister. Onu da doyurmak dert...

Zeytin çeken bir deve kolu geçiyordu yanlarından.

Nihat:

— Bu yıl zeytinler yüklü ama, dedi. Zeytin bol!

— Zeytinden de aldandık be beyim! Bolluğuna ne bakarsın? Beş kilo tane ancak bir kilo yağ verir. Kuraklıktan beslenmedi taneler. Ağaçlar hem çok kızıl kuru döktü, hem kalan taneler acı kaldı. Yağlar asitli olacak bu yıl...

Nihat'ın konuşmasından cesaretlenmişti:

— Ne dersin be beyim? Hâkim kısmetse keşfe gider mi bu sefer?

Nihat, şimdiye kadar belki de on kez anlatmıştı ona ne zaman keşfe gidilebileceğini. Yazıhanesinin önündeydiler. Bu kez canını sıkıldığını gizlemeyi gerekli görmeden:

— Hadi, dedi, bana müsaade. Duruşma günü gel anla ne olacağını! Yazıhanesine girdi.

Behzat, caddenin ortasında durmuş, arkasından yazıhaneye girsin mi girmesin mi karar veremiyordu. Kenan, görünce kendisinden olsun biraz yüz bulsa, içeriye girip Nihat'ı rahat bırakmayacağını anladı onun. Kapıyı kapadı. Yerine dönerken:

— Lâhavle!.. dedi, sinirli sinirli. Ne belâ herif bu! Başınızda bunun gibi on kişi olsa başka iş göremezsiniz...

Nihat yumuşuyordu:

— Dert! dedi soluğunu boşaltarak. Dosyalarını karıştırmaya başlarken ekledi:

— On kişiye lüzum yok. Biraz daha yüz verecek olsam o tek başına başka iş gördürmez bana.

5

Gerçekten de o günlerde kiminle karşılaşsa kuraklıktan yakınıyordu. Bulutlar çok yükseklerden geçiyor, kümelenmeden dağılıyorlardı. Havalar açık, aydınlık gidiyor, gene de gün geçtikçe soğuyordu. Kasım sonlarından beri kasabadan görülen dağların tepelerinde kar vardı. Aralığın ilk haftası dolmadan, karın örtüsü yükseklerdeki çukurları doldurarak tepelerden aşağılara doğru saçaklanmaya başladı. Büyük Hamidiye, Küçük Hamidiye tepeleri, Çataalkaya'nın iki ucu karlıydı. Körfezin karşı yakasında Yamanlar'ın yukarıları karlı, batıda Karaburun dağları karlıydı. Yaşlılar, yirmi yıldır bütün dağların birden böyle kar tuttuğunu görmediklerini söylüyorlardı. Dağ köylerinden gelen haberler hep kar üstündeydi. Korku, panik yaratıyordu. Çataalkaya yakınlarında bir köylünün beygiri ile birlikte kar dolu bir çukura saplanarak donduğu söyleniyordu. Bir oduncu karda yolunu kaybetmiş, üç gün sonra her nasılsa evine dönünce, artık öldüğünü sanan karısı, hortlak görünüş gibi, çılgınlık atarak karşılamıştı adamı. Geceleri köylere kurtlar iniyordu. Hem de daha şimdiden! Ocak, şubat girmeden! Dağlardaki bazı ağılları kar kışatmış, çobanlar koyunları ile birlikte ağıllarda kapalı kalmıştı.

Büyük küçük herkesin ağzındaydı bu haberler. Herkes duyduğu bu türlü hikâyeleri karşılaştıklarına anlatmayı iş edinmişti sanki. Fakat bunları anlatanların, anlattıklarına inanmaz gibi bir havaları vardı. Anlattıklarını kendilerinin görmediklerini çabuk belli ediyorlar, karşılarındakinin yüzüne, doğru olabilir mi bu dediklerim, böyle sürüp gider mi bu kış? der gibi bakıyorlardı. Gerçekte doğruluğunu yanlışlığını bilen yoktu bu söylenenlerin. Her ağızda abartıla

abartıla, olayların nerede ne zaman geçtiği anlaşılmaz oluyor, anlatılanlar doğru olmaktan çok, çok soğuk geçen yıllardan belleklerde kalmış, çok soğuk bölgelerden aktarılmış hikâyelerle karıştırılmış benziyorlardı. Bütün bu hikâyelerin etkisiyle uzaktan görünen dağlar daha soğuk, daha suskun duruyor, ilkel insanlardaki dinsel konulara benzer duygular uyandırıyordu bakanlarda.

Nihat, Behzat'la olan bu son karşılaşmalarından iki gün sonra, Köprübaşı'nda İbrahim Kâhya ile karşılaştı. Kâhyanın acelesi var görünüyordu. Fakat Nihat'ı görünce gene de durdu. Hatırını sordu. Nihat, hatırını sorunca:

— Benim haberler kötü! dedi.

— Niye?

— Hiç sorma! Yem derdindeyim...

— Bulunmuyor mu?

— Hem zor bulunuyor, hem de pahalı...

Kâhya yorgun, uykusuzdu. İki haftadır sakal tıraşı bile olmamıştı. Anlattı:

— Bu kuraklık yaktı bizi! Yıktı, mahvetti! Bugün 31 gün oldu yağmur yüzü görmedik... Bu gidişle göreceklerimiz de yok. (Bunu söylerken havaya baktı.) Koyunlar aç. Ölmesinler diye yemle besliyoruz...

Nihat, gönül almak için:

— Belki havalar döner, diyecek oldu.

Kâhyanın umutsuzlukla gerildi yüz çizgileri:

— Dönmez! Ben Karaburun dağlarına bir baktım mı anlarım.

Daha en azından beş altı gün yağmur yok havada. Halimizce gökler acısın. Hem yağsa ne olacak sanki? Bu soğuklar kırılmadıktan sonra hayrı ne? Soğuktan ot mu sürer bu donmuş toprak?

Önemli bir şey unutmuş gibi ceket cebinden Büyük Kulüp paketini çıkardı. Cigara tuttu:

— Afedersin, buyur. Aklım karışık bu günlerde... Yak!

Nihat'ın aldığı cigarayı yaktı. Kendi cigarasını da yaktıktan sonra iç çekti:

— Eh, ne yapalım? Sağlık olsun! Bizim işler böyle...

Nihat söz bulamadığından:

— Allah kolaylık versin, dedi.

İbrahim Kâhya, gülmek istedi, gülemedi. . . ' yem yaratılışının bir anlık kıvılcımlanması, eriyip kayboldu fasalı üzgün bakışlarında:

— Allah bugünlerde yem tüccarlarına veriyor vereceğini! Bize bir şey verdiği yok. Keratalar, nasıl da bilirler oturdukları yerden kırlarda bir dirhem ot kalmadığını! On günde iki katına çıkardılar yem fiyatlarını...

6

Duruşma günü, Behzat, uzun süre avucunda ezdikten sonra yine bir on liralık üzattı Nihat'a. Tapu kayıtları gelmişti. Yargıç, Kuşçular muhtarlığından, iki tarafın tarlalarının eski yeni durumlarını bilen bilirkişilerin adlarının istenmesine karar verdi. Duruşmayı 18 Ocağa bıraktı.

7

Çevredeki dağlardan otları ağaçları kurutarak iniyordu soğuk. Toprak donmuş, taş kesmişti. Gün günden boz bir renk alıyor, kelleşiyordu. Ağaçlar iyice çıplaklaşmıştı. Burunları yerde, açlıktan dermanı kesilen ayaklarını sürüye sürüye, dönüp dolaşıp da dişleyecek bir tutam ot bulamayan hayvanlar, durup bir süre toprağı kokuyorlar, toprağın altında kaskatı kesilmiş yağmur bekleyen ot tohumlarının kokusunu alıyor, süreç kavramından yoksun kafalarıyla, tohumun çatlayıp toprağın üstünde yeşilliğiyle görünebileceği zamanı

kestiremediklerinden, bir süre oldukları yerde tohumun ot sürmesini bekliyorlar; toprakta hiçbir değişme olmadığını görünce, burun kanatları inip kalkarak, acaba yanıldım mı? der gibilerden, toprağı bir kez daha uzun uzun kokluyorlar, sonra ne yapacaklarını bilemeyerek dıngin kalıyorlar, nereye baktığı belli olmayan gözleri donuklaşıp, göz kapakları kısılıyor, bu ölü doğadan bulaşan bir umutsuzlukla, toprak ölür, ağaçlar ölür, bitkiler ölürse biz de ölürüz diyen bir uyuşukluk içinde sonlarının gelmesini bekler görünüyorlardı.

Bir süredir her sabah don vardı. Kurumuş çalı uçlarını, toprağı, kırağı kaplıyordu. Bulanık bir beyazlık sarıyordu kırları. Erken saatlerde hava kapalı, sisliydi. Ortalık gitgide aydınlanıyor fakat güneş görünmüyordu. Saat dokuza doğru gök mavileşmeye başlıyordu. Bir tepeden bakınca, yavaş yavaş dibe çöken sisin üstünde, ağaçların yukarı dallarının, telgraf direkleri ile tellerinin, damların çatılarının yüzer gibi durdukları görülüyordu. Kuşluğa doğru damıtılmış bir mavilik alıyordu gökyüzü. Cansız, bir camlıkta kapalıymış gibi, ele yüze değmez, ısıtmaz bir güneş açıyordu. Sis bütün bütün kalkıyor, eriyen kırağıdan bir ısıltı yayılıyordu toprağın yüzüne. Öğleye doğru çukurlarda buz tutan sularda çözülme başlıyor, buzlar parçalanıyor, fakat ikindiye doğru çukurlara yeniden gölgeler yürüyünce sular yeniden donuyor, buz parçaları birleşiyorlardı. Portakal bahçeleri sahiplerinin yüzü gülmüyordu. Soğuklar biraz daha artarsa meyvelerin ağaçlarda donup kalmasından korkuyorlardı. Havalarda daha da sertleşmeden ocağın ilk haftasını tutabilseler, ürünlerini devşirebileceklerdi. Geceleri, dumanı donu önler diye, ağaçların arasında saman yakıyorlardı.

İbrahim Kâhya, Malgaca sırtlarındaki ağılında geçirdi bu yağmursuz günleri. Yüz yirmi koyunu vardı. Adına Kâhya sözünün eklenmesi de bu sürünün sahibi oluşu yüzündendi. Kâhya'nın koyunlarının dışında, Malgaca ovasında bağdan bozma birbirine sınır iki tarlası vardı. Tarlaları sırayla dinlendirerek tütün, tahıl ekerdi. Tütün dikiminden tohum atımına, yani nisan sonlarından kasım başlarına kadar, dördü kız, üçü erkek yedi çocuğı, yedi çocuk anası ol-

duktan sonra hâlâ büyük kızının ablası gibi görünen karısı ile tarlalardan daha büyüğündeki iki katlı bağ evinde otururdu. Zeytin yılları, tarlalarındaki zeytinin ağaçlarının ürününü toplamak için aralık ortalarına kadar uzardı bu kırdaki kalışları. Kış aylarını ise kasabadaki evlerinde geçirirlerdi.

Koyunlarını, Kalem adında Arnavut kökenli güvenilir bir çobana emanet etmişti. Tarlalarını da karısı ile çocuklarına. Kâhyanın işi, kırdaysalar, sabah erkenden ağıla uğrayıp süt güğümlerini beygirlere yüklemek, kasabadaki sütçüye indirmektir. Kâhya kasabaya bir indi mi, akşama kadar çarşı pazar işleri ile oyalanır, kahvelerde hoşlandığı tanıdıklarıyla laf atar, akşamları ahbablarından birini razı ederek kasaba meyhanelerinden birinde iki üç kadeh devirdikten sonra geri dönerdi. Büyük oğlu on altı yaşındaydı şimdi. Kış ayları on yaşından beri sütleri kasabaya o indirirdi. Çocuk sabah karanlığında beygiriyle evden ayrılır, ağıla gider, sütleri alır, kasabaya döner, üç yıl öncesine kadar da ders zili çalmadan önce okuduğu ilkökula yetişirdi. Bunun içindir ki her gün kahvelerde, akşamları meyhanelerde çene çaldığı tanıdıklarına, bir çeşit utanma duygusuyla Kâhya boş oturmasını hoş göstermek gereğini duyar, iki lafın başında bir, çok şükür oğlan yetişti, ben artık rahatım, der dururdu. Ama kimse ayıplamazdı onu bu yüzden. Çünkü masa arkadaşları da bilirdi ki, Kâhya da kendisi gibi on yaşını doldurmadan almıştı babasının yarısını üstüne. Artık biraz rahat etmek haklarıydı onların.

Kâhya, kuraklığın uzayıp gittiğini gördükçe, kasaba kahvelerinde de dolaşsa biliyordu koyunların ne durumda olduğunu. Oturduğu yerden, kuzulamaları yaklaşırken artan açlıklarıyla içe dokunan melemelerini duyar gibi oluyordu. Bu yüzden bakışlarını gökten ayıramıyor, yağmur işareti arıyordu havada. Kasım sonlarında her gün ağıla uğramaya başladı. Kepek, yulaf, bakla kırması götürdü giderken. Arada oğluyla beygiri yükleyip kepek, bakla kırması gönderdi. Aralık girerken yayılmaya çıkarmak artık boşunaydı koyunları. Ot araya araya dolaşmakla boşuna güç yitiriyor, yorgun düşüyorlardı. Artık ağılda beslemeye başladı sürüsünü. Çoban Kalem,

tek başına yüz yirmi koyunun yemi suyu ile başa çıkamayacağı için oğlunu Kalem'e yardımcı verdi. Oğlan ağılda yatıp kalkmaya başladı. Koyunların kuzulaması yaklaşırken Kalem'in oğlunun yardımı ile de yüz yirmi koyunun işini yetiştiremeyeceğini bildiği için kendisi de ağılda kalmaya başladı.

Küçük bir tepenin güney sırtındaydı ağıl. Kiremitlerini, damını, kirişlerini, kapı penceresini, kapı pencere çerçevelerini, bu arada duvarlarının üst kısımlarından yer yer taşlarını kimbilir kimlerin söküp götürdüğü, eskiden kalma sağlam bir dört duvardı ağılın ana yapısı. Neydi eskiden? Bir kır kilisesi mi? Bir ambar, bir kasarya mı? Öyle genişti ki!.. Yüz yirmi koyunu rahat alıyordu içerisi. İki yüz koyunu da alabilirdi. Kâhya ortasına direkler dikti, bu direklerden duvarlara ağaç dallarından uzun dayaklar çekti, kargılar dizip, mersin, erguvan dalları yığarak iyice örttükten sonra, samanla karıştırılmış kille sıvayarak tavanı kapattı. Ağılların güneye, batıya, doğuya bakan üç penceresi ile güneye bakan kapısına kanatlar uydurdu. Yapının önüne, ayrıca duvarları sıvasız taştan örülmüş, bir avlu ekledi.

Neden hep geceleri kuzulardı koyunları? Ağılın kapıya yakın yönünde, odunlardan kurulmuş kerevetler üstündeki ot yataklarda yatıyorlardı. Kısık iki gemici feneri duruyordu Kalem'le İbrahim Kâhya'nın baş uçlarında. Ağılın gübre ile ekşi süt kokan koyunların solukları ile ılınmış havasına, kapı pencere aralıklarından hışımla içeriye dalan soğuk hava akımlarının diriltici tazeliği karışıyordu. Kısık lamba ışıkları, ağılın dip bölümünde birbirine sokularak uzanmış yatan koyunların ıslak burun uçlarının karası ile iri göz akalarında ışıldıyor, soludukça kabarıp çukurlaşan karın boşluklarında yükselip alçalarak dalgalanıyordu.

Doğuracak koyun kendine küçük bir açıklık ayarlarak biraz uzak duruyordu ötekilerden. Sırtlarında kepenekleri ya da yorganları kerevetlerine bağdaş kurup oturuyor ya da dirsekleri üstünde kaykılıp uzanıyor, uykularını yenmeye çalışarak doğuracak koyunu gözlüyorlardı. Ağılın ocağında odun yakıyorlardı. Ocağın alevleri

harlandıkça gerilerindeki duvarlarda, tavanda büyültüyordu gölgelerini. Kararlı bir poyraz esiyordu dışarda. Ocak öyle bir çekiyordu ki odun dayandıramıyorlardı. Kâhya, sürülerin göç ettiği, toptan kasaplara teslim edildiği ya da toptan açlıktan kırılıp gittiği kuraklık yılları ile ilgili hikâyeler anlatıyordu. Kuzulayacak koyundan gelecek değişik bir sesteydi gene de kulakları. Hayvanın solukları hızlanıyordu önce. Daha çok kabarıp daha çok çukurlaşıyordu karın boşluğu. Yardım isteyen, korku ile şaşkınlık karışımı bir sesle meliyordu. Kısık lambaların ışığını büyültüp, kerevetlerinden fırlıyor, üçü de gerisinde yer alıyorlardı hayvanın. Umutsuz, acılı, karışık sesler çıkarak geriliyordu hayvan. Ölüyor muydu? O kısacık anda, canının bölündüğünü, canının bir parçasını yeni gelecek bir canlıya katmak üzere olduğunu duyuyor olmalıydı mutlaka. Öbür koyunlar başlarını çevirip bakıyor, kulak veriyorlardı çıkardığı seslere. Sonra kayıtsız ya da alışkın görünerek kendi havalarına dalıyorlardı. Yalnızlığı artıyordu kuzulayacak koyunun. Yaklaşan lambaların ışığında iki küçük bacak görünüyordu, gerinen kasıkları arasından, İbrahim Kâhya iki küçük bacadan tutup çekip alıyordu kuzuyu. Koyun, başını geriye çevirip bakıyor, ölmediğine, canının bütünüyle yeni gelene geçmediğine şaşmış görünüyordu. Bir aya yakın süredir iki avuç kepek, bir avuç bakla kırması ile ölmeyecek kadar karnı doyan koyun, açlığını arttıran nedenlerden birinin gövdesinden eksildiğini çabuk anlıyordu. Anlıyordu ki, her gün yediği kadar da yese yaşayabilir artık. Küsüyor, ilgilenmiyordu kuzusuyla. Oğlu kepek leğenini tutuyor, Kalem, baştan aşağıya kepeğe buluyor, tir tir titreyen yavruyu, anasının ağzına yaklaştırıyordu. Kepeğin kokusunu alan koyun, açlıkla yaladıkça titremesi azalan kuzu, gömleğinden sıyrılıyor, canlanıyor, zayıf ayakları üzerinde doğrulmaya, anasının memesini bulmaya çalışıyordu. Ana yalamayı kesiyor, gene o umutsuz acılı bir sesle ölü gibi oluyor, geriliyordu. İbrahim Kâhya çekip alıyordu ikinci kuzuyu. Daha rahatlıyordu hayvan. Onun da sırtına, karnına, bacaklarına sürülen kepekleri yalıyordu. Koyunların çoğu üçlüyordu kuzularını. Bazen de aynı anda kuzulayan iki üç koyuna

birden yetişmek zorunda kalıyorlardı. Onlar, ellerinde sallanan gemici fenerleriyle ağılın içinde koyundan koyuna koşuşup, çömelip doğrulurlarken, gölgeleri, bir duvardan inip koyunların sırtını yalayarak karşı duvara atlıyor; en küçük kıpırdanmalarıyla titreyerek devinimlerinin artan hızını yansıtıyorlardı.

Bütün koyunlar kuzulayınca kadar on günü doğru dürüst uyumadan geçirdiler. On gün içinde sadece bir koyunun ilk kuzusunu kurtaramadılar. Hayvan sessiz sedasız gövdesinden attı, dönüp yalamadı kuzusunu. Yetiştiklerinde ölmüştü kuzu. İkinci kuzuyu kepekleyip anasının burnuna tutarak kurtardılar.

İbrahim Kâhya: “Anladınız mı niçin bazı kadınlar doğurunca öldürmeye kalkar ya da birisinin kapısına bırakır kaçar yavrusunu?” dedi.

Oğlu anlar gibiydi babasının ne demek istediğini. “Anladım!” diye hafifçe başını salladı. Kâhya, onun daha açık kavramasını istediği önemli bir konuya değindiği kanısındaydı: “Çünkü ana kendisi toksa, karnı doyarsa doyurabilir kuzusunu. Kendisi açsa ne yapsın kuzuyu başında? Böyle yalamadan ölüme bırakır. Her gün emzirmek derdinden de kurtulur... İnsanlar gibi. Ya da insanlar da koyunlar gibi...”

Oğlu: “Haklı” diye mırıldandı. Doğrusunu söyleyecek olsa, koyunun davranışını haklı göremeyecek kadar çocuktı henüz. Büyük görünmek merakıyla, büyükler kadar katı yürekli, gerçekçi davranabileceğini kanıtlamak için böyle karşılık vermişti babasına.

Aralığın sonu yaklaşırken hâlâ yağmur görünmüyordu havada. Kâhya, artık sütlü oldukları için daha da iyi beslenmesi gereken koyunlarına her gün iki yük yem aldırıyordu oğluyla kasabadan. Yağmursuz günler, kırk oldu, kırk beş, kırk sekiz, elli, elli iki oldu. Yem fiyatları yağmursuz günlerin sayısı arttıkça yükseldi. Borçlanıyordu yem satıcısına. Bir aydır her gün bir yük yem alıyordu ama, son günlerde her gün iki yük yem alıyormuş gibi artıyordu borcu. Gündüzleri sis kalkar, kırağı erirken, kurumuş toprak kararın rengi ile kımıltısız yatıyordu gözlerinin önünde. Oğlunu beygire bindirip

yem almaya gönderdikten sonra, ağılın önünde kalıyor, uzun uzun ovaya bakıyordu: “Şu toprağa bak, diyordu Kalem’e. Ölü yüzü gibi. Morarmaya başlamış ölü yüzü gibi...”

8

Çatalkaya eteklerinde yabancı açarak beş yüz ağaç zeytin yetiştirmişti Hasan Gür. Zeytinliğe tapu çıkarmak için dava açmıştı. Nihat bakıyordu davasına. 26 Aralık günü keşfine gidilecekti zeytinliğin. Hasan Gür, o gün öğleye doğru adliyede Nihat’ı buldu. Yalnız değildi. Yanında yargıcı her zaman keşfe götüren şoför Rıfat vardı.

“Ne dersin Bey?” dedi sustu.

Konuşkan bir adam değildi. İki üç kelimelik bir ya da iki tümceyle söyler bitirirdi sözünü. Konuşmadan önce, söyleyeceğini nasıl daha kısa, daha kestirmeden söyleyeceğini düşünür gibi susardı bir süre.

Şoför Rıfat, tamamladı onun diyeceğini:

— Keşfe gidecek miyiz?

Nihat:

— Bilmem ki, dedi. Hâkim ne der?

— Ne gibi?

— Belki havayı beğenmez, bozuk bulur...

Hava gerçi soğuktu ama, kuru, rüzgârsız, güneşliydi.

— Nesi var havanın?

Rıfat girdi gene araya:

— Siz hâkimi razı etmeyi bana bırakın...

Saatine bakarak ekledi:

— Neredeyse biter hâkimin işi. Mahkemeler bitinceye kadar burada kalın, ayrılmayalım...

Nihat a döndü:

— Keşif parası yatmış mıydı?

— Yattı.

— Bilirkişilere davetiyeler çıkmış mı?

Nihat güldü. Onun neye güldüğünü anlayarak Rıfat da güldü. İlkokulda beş yıl beraber okumuşlardı. İlkokulu bitireceği yıl babası ölünce Rıfat ağabeysinin otobüsünde çalışmaya başlamış, şoför olmuştu. Şimdi iyiydi durumu. Nihat'ın arada bir tepen otomobil kullanma hevesine de değinerek:

— Ne yaparsın Nihatçığın? dedi, keşiflere gide gele senin şoför olduğun kadar ben de avukat oldum...

Hasan Gür:

— Benim oğlan tanıklarla zeytinlikte bekleyecek, diye açıkladı.

Duruşmaları tamamlayan Yargıç, onların duruşma salonunun kapısından ayrılmadıklarını gördü. Yargıca güvenmekte haklıydı Rıfat. Yargıç gerçekten severdi onu. Uyanıklığını, ne kadar şımartılırsa şımartılsın saygılı kalışını severdi.

Duruşma salonundan çıkarken:

— Ne o? dedi, ne dersiniz, gidelim mi keşfe? Donmaz mıyız?

Hasan Gür sustu. Nihat:

— Siz bilirsiniz, dedi yarım ağızla.

Rıfat:

— Bu hava üşütmez hâkimim, dedi. Hava sağlam! Rüzgârsız...

— Hastalanmayalım? Tam da yıl sonu. Dünya kadar karar çıkaracağız bugünlerde...

Rıfat:

— Gittiğinizden daha sağlam dönersiniz, diyerek hafifçe güldü.

Yargıç keyifli bir günündeydi:

— Peki öyleyse, dedi, günler kısa, erken gidip dönelim. Söyleyin Kalem'e, birde, en geç biri çeyrek geçe, hazır olsunlar...

Yargıç, Hasan Gür'ün davasının sonuçlanmasından daha çok, Rıfat'ın boş kalmaması, tutanak yazıcısı ile mübaşire alacakları gündeliklerle az da olsa harçlık çıkması için bu havada keşfe gitme-

ye razı olmuş görünüyordu. Adliyeden çıkarlarken Rıfat: “İyidir bizim hâkim” dedi. “İnsan adamdır, Allah başımızdan ayırmasın...” Gene neşelenerek Nihat’la şakalaştı: “Ne yaparsın Nihatçıgım? Bu soğuk havada keşfe de gidilmeyecek olduktan sonra nereye gider benim araba?”

Öğleyin işlerini çabuk tuttu Nihat. Yemeğini Cumhuriyet alanındaki bir lokantada yedi. Yargıcın dediği gibi saat birde adliye-deydiler. Biri on geçe yola çıktılar. Yalı kahvelere kadar deniz kıyısı boyunca İzmir yolundan gittiler. Bu yol boyunca hep Perihan’ı ansıdı Nihat. İzmir’e Perihan’la buluşmaya gidiyor sanıyordu kendini. Cuma gecesi buluşacaklardı oysaki. İki gün sonra. İki günün çok uzun bir süre olduğunu duydu. Elinde olmadan iç çekti.

Yan yana oturduğu Yargıç takıldı:

— Hayrola Nihat Bey?

Kopmuştu arabadakilerden. Tek başına dolaştığı yerlerden dönüp gelmiş gibi gülümsemeye çalıştı:

— Hiç...

Tutanak yazıcısı:

— Gençlik! diye güldü.

Rıfat takıldı:

— Gençlik değil, bekârlık. Sınıf arkadaşınız, ben olsa olsa ondan bir iki yaş büyüğüm, benim üç bacaksız var evde, onu daha evlendiremedik bir türlü...

Bir şaka havası sardı arabayı. Perihan’ı bir yerlerde, bir kalabalığın arasında yitirmiş gibi oldu Nihat. Araba, Yalı kahvelerde sağa, Klizman’a sapınca, Perihan yitirdiği yerlerde kaldı. Daha iki gün ellerine değemeyeceği, sesini duyamayacağı kadar uzaklardaydı artık.

Eski Yunan, Roma döneminden kalma zeytinlikler arasından geçtiler. Klizman’a girip, Klizman’ı toprak sokakları, bir kahvenin önünde ayağa kalkıp yargıcı selâmlayan Klizmanlıları ile geride bıraktılar. Evler arasından sıyrıldı, gene yaşlı zeytinliklere daldı araba. Acem Deresi’ne giden gölgeli yolda ilerlediler. Çalıların iki

yanda arabanın geçmesine geçit vermediği bir yere yaklaşırken, Rifat arabayı durdurdu. Henüz gittikleri zeytinlik yoktu görünürlerde.

Yargıç, aldatılmış kimselerin can sıkıntısıyla Hasan Gür'e döndü:

— Geldik mi?

Az ilerde bir tepenin burnunu işaret etti Hasan Gür:

— Şurayı dönünce...

— O kadar mı?

Hasan Gür sadece evet anlamına başını eğdi.

Yargıç arabadan inerken güvensizlikle söylendi:

— Yani bir cigara içimi?..

Hasan Gür ciddiye:

— O kadar...

— Öyle olsun bakalım...

Buruna doğru yürümeye başladılar.

Yargıç:

— Köylülerin bir cigara içimi dedikleri nedir bilir misiniz? dedi Nihat'a.

— Nedir?

— Görürsünüz!..

Yüzlerinde iğne iğne duyuyorlardı ayazı. Soğuk ellerini, burunlarını, kulaklarını acıtmaya başlıyordu.

Yargıç ekledi:

— O cigara git git tükenmez...

Burunu döndüler. İlerledikleri yolun iki yanındaki yaprakları dökülmüş hayıtlar, mersin, erguvan kümeleri, onların gerisinde çubukları birbirine girmiş makiliklerin sol yanı düzeliverdi. Bayıra sararıp sürülmüş küçük bir tarla açıldı önlerinde. Tarlanın gerisinde, gitgide dikleşen bayırda genç bir zeytinlik boy atıyordu.

— Burası, dedi Hasan Gür.

Yargıç onun gönlünü almak gereğini duydu:

— Dedğin doğruymuş...

Tarlaya girdiler. Adımlarının altında soğuktan don tutmuş top-

rağın sertliğini duyarak, zeytinliğe doğru ilerlediler. Zeytinliğin kıyısında bir ağacın altında çömelmiş bekleyen dört adam doğrulup yaklaştılar onlara doğru. Selâm verdiler. Biri kır bekçisiydi. Öbürlerinden genç olanı, benim oğlan, diye tanıttı Hasan Gür, Nihat'a.

— Dursun mu? dedi Nihat.

— He ya...

Alabildiğine yakışıklı, güçlü kuvvetli delikanlıydı Dursun. Eski Yunan heykelleri kadar düzgündü yüz çizgileri. Dalgalı siyah saçları, babasınıninkiler gibi zeytin yeşili gözleri, yüzüne yer yer yayılan bir pembelikle daha renkli görünüyordu eski Yunan başlarından. Ceketinin sol kolu dirsekten aşağıya boştu. Ucundan cebine sokulmuştu. Nihat biliyordu onun kolunun dirsekten aşağısını alıp götüren olayı. Adı da bu olay yüzünden aklında kalmıştı. Bir yıl önce, Şubat ayı içinde, İzmir'de çıkan bir günlük gazetenin ilk sayfasında beş kolon üstüne yer almıştı haber. Klizman dağlarında bir çoban, sürüsüne saldıran bir panteri, kolunu boğazına sokarak öldürmüştü. Gazetenin ressamı resimlemişti haberi. Genç, iri yapılı bir delikanlı, arka ayakları üstüne doğrularak ağzı açık üstüne saldıran panterin, dirseğine kadar boğazına saplamıştı kolunu. Panter geriye devrilmek üzereydi. Haberde açıklandığına göre, panter boğularak ölmüş, İzmir memleket hastanesine kaldırılan çobanın panterin dişlediği sol kolu kesilmişti.

— Panterle boğuşan mı? dedi Nihat.

Hasan Gür:

— O, diye mırıldandı yavaşça.

Hiç övünüre benzemiyordu. Dursun da yargıcın tanıkları dinlemesinden başka şeyle ilgilenmez görünüyordu.

— Gazetede ki resmine çok benziyor...

— Benzer. Hastaneye gelmişti gazeteciler...

Öbür iki kişi tanıklardı. Yargıç hemen dinlemeye başladı tanıkları. Fen memuru ölçüye çıktı. Dursun, şeridini çekiyordu Fen memurunun. Yanlarından ayrıldı.

Yabanın ortasında kalıyordu zeytinlik. Tepede, sert çizgili, ya-

rıklarında karanlık gölgeler büyüyen, neredeyse küçük birer ev büyüklüğünde kayalar kesiyordu gerisini. Sağını solunu ise topraktan başlayarak boğazlaşır gibi birbiri üstüne binmiş, yabancı otları, dikenleri, çalıları, makileri, bodur meşeleriyle geçit vermez yaban kuşatıyordu. Bir çiçek bahçesi kadar iyi işlenmiş, taştan topaçtan ayıklanmıştı ağaçların altındaki toprak. Bütün ağaçlar onbeş yaşında görünüyordu. Boz yeşil kırıksız gövdeleri, kışa dayanıklı yaprakları ile gülüyordu bütün zeytinlik.

Arabasını düzlükte geri çeviren şoför Rıfat yetişmişti arkalarından:

— Maşallah zeytinliğe, dedi, çok iyi yetiştirmişsin! Kına gibi her yanı...

Hasan Gür bütün davranışlarına yerleşmiş o alçakgönüllülikle başkalarının duymamasını ister gibi yavaş karşılık verdi:

— Elimizden geleni yaptık...

— Az uğraşmamışsın! Kolay değil bu deli yabanı bu duruma getirmek, adam etmek...

Rıfat, Nihat'a dönerek devam etti:

— Sen belki bilmezsin, dedi. Yetişkin bir aslanı kaplanı uslandıırıp adam etmek neyse, burada zeytinlik yetiştirmek de o! Yürek ister, sebat ister bu iş...

Hasan Gür'e döndü yeniden:

— A Hasan Ağa ne zorun vardı? Yolda gelirken görmedin mi? Aşağıda hazır yetişmiş o kadar zeytinlik varken birinden birini ele geçiremedin mi de ömrünü bu yabana harcadın?..

— Aşağıdaki zeytinlikleri hep bölüşen bölüşmüş. Oraları hep eski beylerin malı. Benim gibi çobana artar mı? Bize kala kala bu yabanla boğuşmak kaldı...

— Sırtını yere getirmişsin ama...

— Çok şükür...

— Ağaçlar epeyi büyümüş, yavaş yavaş zeytin alırsın artık...

— İnşallah...

— Ne alsan helâl sana, alınının teri...

Yargıç Hasan Gür'e zeytinliğin mülkiyetini tanımak için dinliyordu tanıkları. Evet, Hasan Gür açtı bu yabanı, Hasan Gür yetiştir-di bu gördüğünüz zeytin ağaçlarını diyordu iki tanık da. Fen memuru bu mülkiyetin sınırlarını saptamak için çekiyordu zeytinliğin yöresinde şeridini. Nihat'ın, öbürlerinin zeytinliğe kalkıp gelmeleri hep Hasan Gür'ün zeytinlik üzerindeki hakkını belgelemek içindi. Rıfat'sa zeytinliği görür görmez bu hakkı tanımıştı Hasan Gür'e. "Alnının teri, diyordu. Ne alsan helâl sana!" Nihat'ın dört yıldır, toprak ile ağaçlar üstünde egemenlik, yararlanma haklarının kime düştüğü, kimden kime geçeceğini kovuşturmakla mahkemelerde tapu dairelerinde geçiyordu günleri. Ama alın teri ile pek az ilgisi vardı bu saptanan ya da devredilen hakların. Bu alın teri ile hakedilmiş zeytinliğe baktıkça, hemen ardından Hasan Gür'e bakmak gereksinmesi duyuyordu. Birkaç kez böyle bir zeytinliğe, bir zeytinliğin sağını solunu kuşatan yabana, gerisini kesen koca koca kayalara, bir de Hasan Gür'e baktı. Yabanı gördü. Yabanın gücünü direnişini ölçmeye çalıştı. Sonra, kütleleşmiş boğum boğum elleri, parmakları, güneşlerin, rüzgârların ısıtıp soğutmasıyla kalınlaşmış yüz derisi, bastığı yere saplanır gibi basan sağlam bacakları, soluk yeşil gözlerinde yenilmezliğin açık ışıltısı ile Hasan Gür'ün yabanın sırtını yere getiren gücünü duydu. Deminden beri neden bir Hasan Gür'e, bir zeytinliğe bakarak neyi karşılaştırdığını anladı. Şaşılacak bir benzerlik, bir uyuşma vardı gördüğü insanla üzerinde yaşadığı doğa arasında. O pasından arınmış kurşun rengi, zeytin ağaçlarının gövdesinden, yapraklarından, gözlerine geçiyordu Hasan Gür'ün. Derisi, üzerinde bulundukları toprakla kardeşti. Toprağından söküp attığı bodur meşelerin dalları gibi pürtüklü, boğum boğumdu parmakları. Bir insan ancak onun kadar toprağı ile bezeşebilir, ancak onun kadar toprağına yakışabilirdi. Yıllardır toprağı ile düşe kalka, yıllardır bir arada yaşayan karı kocalar gibi bezemişlerdi birbirlerini. "Yirmi iki yılımı verdim bu dağlara" diyordu yavaşça. O kimse-den devir almıyordu alacağı hakkı. Alnının teriydi ödediği karşılık. O karşılığı doğrudan doğruya sahip olacağı toprağı ödemişti. Do-

ğadan ekmeğini çıkaran ilk insanın ele geçirdiği haktı onun ardında koştuğu hak. Sırtlanların, domuzların, çakalların, yumruk başlı kol kalınlığında şifasız zehirli bozyörük yılanlarının elinden alarak, onlara insanın öncelik hakkını, üstünlüğünü kabul ettirerek alınının te-riyle sahip çıkıyordu toprağına.

Yargıç da duyuyordu vereceğı kararın yüreklere coşku veren doğruluğunu. Dönüp gelen fen memuruna, krokiyi yarına yetiştire-bilirse, yarından sonra davayı karara bağlayacağını söyledi.

Dönmek için zeytinlikten ayrıldılar. Otomobile doğru yanyana yürürlerken, “koyunların nasıl?” dedi Nihat, Hasan Gür’e. “Koyun-ları hiç sorma” dedi Hasan Gür. Anlattı: Sürüsü eriyip gitmişti ne-redeyse. On yedi koyunu, otuz kuzusu ölmüştü açlıktan. Yirmi ko-yununu da besleyemediğı için satmak zorunda kalmıştı. Koyunlar ucuz gidiyordu şimdi. Çünkü alanlar satanın sıkışık olduğunu, ko-yunlarını besleyemediğı için sattığını biliyorlardı. Bakım zordu. Yem alıp beslemeye güçleri yetmiyordu. Geri kalan elli kadar koyu-nunu yaşatmaya bakıyorlardı oğluyla. “Ah bey, diyordu, bizim için koyunları panterin ağzından kurtarmanın yolu var da kuraklıktan kurtarmanın yolu yok...”

9

İki haftadır Göztepe’de bir evin alt katında, Nihat’ın kiraladığı küçük bir dairede buluşuyorlardı. Tramvay caddesine dikine inen yokuşlardan birindeydi ev. Sokağın bütün evleri gibi bahçe içindeydi. Doğu alnacı bahçe duvarını keserek sokak üstüne yükseliyor, öbür alnaçları oldukça geniş denilebilecek bahçe içinde kalıyorlar-dı. Yaşlı bir karı kocanındı ev. İzmir’in eskiden kalma bütün köklü burjuva ailelerinin evleri gibi üç katlıydı. Nihat’ın kiraladığı alt kat bağımsız bir bölümdü. Küçük bir hol ile holden uzayıp, geride mut-

fakla banyo arasında kıvrılan bir koridor üstünde biri büyük biri küçük iki odası vardı. Alt yarısı nakışlı, kabartmalı, üst yarısı ise demir parmaklıklı, parmaklıkların gerisinde camlı, geriden kapanan demir pancurlu ön kapısı bahçeye açılıyordu. Arkada, koridorun ucunda tek kanatlı daha küçük bir demir kapıyla da doğrudan doğruya sokağa bağlanıyordu. Mutfağın sağında orta kata çıkan küçük bir merdiven vardı. Fakat merdivenin sonunda orta kata açılan kapı kapatılmıştı. Bir zamanlar ev sahiplerinin varlığı yerindeyken (ya da onlardan önce ev varlıklı kimselerin elindeyken) bu katta evin hizmetçileri oturuyor olmalıydı.

Nihat, Perihan'ın saat beşten önce gelemeyeceğini bildiği halde bir saate yakındır evin bahçeye bakan penceresi önünden ayrılmıyordu. Odanın içinde, elinde konyak kadehi ile dolanıp duruyor, beş on adım atınca yeniden pencerenin önünde buluyordu kendini. Kapalı perdeyi ucundan hafifçe aralayıp sokağı gözlüyor, Perihan'ın tramvay caddesinden sokağa kıvrılıp görünmesini bekliyordu. Her geçen tramvaydan sonra elinde olmadan ümitleniyordu. Tramvayın fren sesini, sokağın ağzından az ilerde durduğunu duyuyordu. Sonra uğuldayarak artan bir vınlama ile rayları sarsarak kalkıp uzaklaşması işitiliyordu. Tramvaydan indiyse kırk elli adım attıktan sonra, yokuşun altında görünmesi gerekirdi, kadehindeki konyak gibi pırıltısı yanıp sönen, o konyak rengi saçların. Bekliyordu kırk elli adımlık bir süre geçinceye kadar. Yokuşun başında ya orta yaşlı bir kadın, ya okuldan dönen bir çocuk görünüyordu çokluk. O kadının, çocuğun kendisini sokağı gözetlerken yakalamasından çekinerek düşünmeden kapatıyordu perdenin aralığını. Saatine bakıyordu. Dördü on geçiyordu henüz. "Daha erken" diye nırıldanarak ayrılıyordu pencerenin önünden. Kadehinden küçük bir yudum alarak bir daha dolanıyordu odanın içinde. Bir tramvayın geçtiğini duyunca yeniden pencereye atılıyordu. Ucundan tutup aralıyordu perdeyi. Bekliyordu. Bu kez, ne bir kadın ne bir öğrenci görünüyordu. Sokağın boşluğu, ağır ağır akar gibi iniyor, karışıyordu

caddeye. Dalıp kalıyordu o boşluğa. Hiç hesapta olmayan şeyler geçiyordu aklında. Aşağıda, alçakta kalan çatılar üstünden görünen çırpıntılı deniz, neden böyle açık yeşil bir renk alıyordu kış ayları? Bahçedeki büyük çam kaç yaşındaydı? Hangisi eskiydi acaba? Önce ev mi vardı, yoksa çam mı? Caddeden geçen yeni bir tramvay bölüyordu bu gelişigüzel düşüncelerini. Yine kırk elli adımlık bir süre, Perihan'ı görmekten başka hiçbir şey düşünmeden bekliyordu pencerenin önünde. Sokak yine boş kalınca, bu kez "İyi oldu" diye mırıldanıyordu. "İyi oldu kiralamam bu evi." Küçük bir yudum alıyordu kadehinden. Böyle kendi kendine mırıldanmakla başlayan çağrışımlar kovalıyordu bu kez düşüncesinde birbirini: Ne delilikti o otellerde buluşmak? Gece geç vakit beraber dönüyorlardı otele. Girişte kapıyı açan çocuğa sevineceği bir bahşış veriyordu. Oda anahtarını alırken gece nöbetçisinin eline Perihan görmeden bir iki buçuk liralık tutuşturuyordu. Anahtarları alınca, çocuğun, gece nöbetçisinin önünde, Perihan'a anahtarını vermeye dikkat ediyordu. (Bunu ansırken yüzü hafiften kızarıyordu şimdi.) Çocuk, gece nöbetçisi aşırı bir saygı gösteriyorlardı onları karşılarlarken. Gene de sıkıldığını seziyordu Perihan'ın. (Yüzünden yeni bir kan dalgası daha geçti bunu ansıyınca.) Üçüncü buluşmalarıydı. Anahtarlarını almış merdivenlere doğru yürüyorlardı. Anahtarını Perihan'a vermek istemişti. Perihan: "Sende kalsın" demişti hafif sertleşerek. Merdivenleri çıkmaya başladıklarında: "Anahtarımı verirken ille de onlara göstermeye kalkman şart mı?" diye açığa vurmuştu o sezdiği rahatsızlığın nedenini. Bozulmuştu. (Bu yüzden o konuşmayı ansırken sıkılmadan edemiyordu.) Anahtar onların göreceği şekilde vermeye kalktığını yadsımak istemişti. "İlle de onlara göstermeye mi kalkıyorum? Hiç farkında değilim!" Perihan karşılık vermemişti. Bunun üzerine yadsımaya kalkmakla doğru davranmadığını anlamıştı. "Ben onları sayar görünmek istiyorum..." Perihan'ın karşılığı çok kısa olmuştu: "Boşuna!" İkinci katın merdivenlerini hiç konuşmadan çıkmışlardı. Çok eğlenceli geçirmişlerdi geceyi. Bu da üçüncü katın merdivenlerini dönerken Perihan'ı yumuşatmaya yet-

mişti. Alaya vurarak: “Yani, demişti, sen anahtarı onların gözünde bana vermekle, bakın diyorsun, o kendi odasına gidiyor, ben kendi odama! Öyle mi?” Güliyordu. Nihat da gülmüştü. “Öyle olmalı...” “Oh ne iyi, onlar da bizi melek sanıyor, inanıyorlar sana!” Nihat gevelemişti: “İyi ama...” Perihan alayını arttırmıştı: “Hoş vallaha! Karşılıklı iyi sayıyorsunuz birbirinizi!.. Onlar yutmuş görünüyorlar, sen de yutturduğunu sanıyorsun bu numarayı!” “Peki ne yapayım?” “Hiçbir şey yapma! İlle de bir şey yapman mı gerekir?”

Üçüncü katta, koridorun ucunda birbirine bitişik odalarına doğru yürürlerken yinelemişti. “Niye hesap verir gibi davranıyorsun onlara?” “İyi ama bize o kadar saygılı davranıyorlar ki” “Karşılığını da alıyorlar! Hem sonra beni asıl rahatsız eden o saygılı davranmaları!” Nihat sıkılarak “Haklısın” diye mırıldanmıştı arada. “Böyle aşırı saygı göstermekle, rahatınıza bakın, biz karışmayız” diyorlar açık açık. “O yılışık gülüşlerini gördükçe tepem atıyor!” Nihat. “Haklısın” diye yinelemişti. Odası önüne geldikleri sırada, öyle suçlu duyuyordu ki kendini, Perihan’dan hiçbir şey isteyecek cesareti kalmamıştı. “Açsana!” demişti Perihan. İki haftadır önce ayrı ayrı odalarına çekiliyorlardı. İlk hafta koridorda sesler kesildikten sonra kalkmış onun odasına gitmişti. Geçen hafta ise Perihan gelmişti ona. “Seni odana bırakmayayım mı?” “Hayır! Sevmiyorum böyle oyunlar oynamasını. Bir otelin zavallı bir gece nöbetçisi ile bacak kadar kapı bekçisini kandırmak zorunda değilim.”

Ertesi sabah Nihat’ı uyaran bir karşılaşma oldu. Buluştukları ilk hafta, Basmane yakınlarında beraber kahvaltı etmekle yanıldıklarını anlamışlardı. Urla otobüslerinin kalktığı Santral garaja yakındılar. Her an ikisini de tanıyan bir Urlalı ile karşılaşabilirlerdi. Bu türlü bir tatsızlığı önlemek için iki haftadır otelden sabahları ayrı ayrı çıkıyorlardı. Fevzi Paşa Bulvarı ile Gazi Bulvarı’nı birbirine bağlayan bir sokak üstündeydi kaldıkları otel. Nihat o sabah otelden çıkınca önce, Gazi Bulvarı’na doğru yürüdü. Bulvara çıkmadan sağdaki sokağa saptı. Basmane Alanı’na çıkacağı sırada kasabada terzilik yapan bir genç ile karşılaştı. “Ne o Nihat Ağabey?” dedi

terzi, “Bu otelde mi kalıyorsun?” Kendisinin kaldığı otelden bir sınıf daha aşağı bir otelin önündeydiler. “Hayır” dedi Nihat. “İyidir bu otel” dedi terzi: “Ben hep bu otelde kalırım. Arada bir misafirin olursa idare eder, karışmazlar.” Perihan kendisinden on dakika önce çıkmıştı otelden. Nihat’ın konuşurken hep terzinin Perihan’la karşılaşp karşılaşmadığındaydı aklı. “Çok iyi” dedi laf olsun diye. “Sen de bizim otelde kalsan çok iyi olur ağabey” diye devam etti terzi: “Beraber eğleniriz kaldığımız geceler...” Sırttı: “Ben nerelerini biliyorum ağabey! Bilsen neler var elimde! Ne piliçler... Hele seninle beraber gidersek el üstünde karşılarlar bizi...” Terzinin Perihan’ı görmediğini anladı bu sözlerden. Delikanlı o kadar geveze, o kadar da kadın kız düşkünüydü ki göreceksin olsa mutlaka onu da söylerdi.

Bir hafta sonra buluştuklarında otele dönecekleri saat yaklaştıkça sıkıntısını saklayamaz oluyordu Perihan. O kadar ki “Neyin var?” diye sormak zorunda kalmıştı. “Gene o otele mi gideceğiz?” Allah’tan ki o hafta Birinci Kordon’da çok daha iyi bir otelde ayrınuştı odalarını. Gidecekleri otelin adını söyledi. Perihan gene de rahatlamamıştı. Üsteleyince, “Ne olursun” demişti, “Böyle her hafta otel otel sürüklenme beni. Bir iki hafta ara verelim bu buluşmalarımıza... “Yani nasıl? Bir iki hafta görmeyelim mi birbirimizi?” “Görelim tabii. Görelim ama otele gitmeden ayrılalım...”

“Neden? Ne zararı var? Seviyoruz birbirimizi...”

“Alışamıyorum! Bir kızın bu davranışlara hemen alışması kolay mı sanıyorsun?”

Ne diyeceğini bilememiş fakat somurtmuştu.

“Çocuksun!”

“Neden?”

Bunu söylerken kırıgındı sesi. Perihan ise iyilikle gülümsüyordu:

“Elinden oyuncağı alınan çocuklar gibi küsüveriyorsun...”

Gerçekten de, yeter artık oynadığın diye elinden oyuncağı alınan çocuklara benziyordu. Bir kadın ezildiği, karşı koyamadığı için değil, ancak üzgün bırakamayacağı için boyun eğdi onun isteklerine.

“Seviyorum seni...”

“İnanıyorum. Ama bir bilsen bütün hafta ne pişmanlıklar, ne kararsızlıklar çektiğimi? Otele gelir otelden çıkarken, sonra da aklıma geldikçe hep kirlenmiş, bir yanıma çıkmaz arınmaz bir şeyler bulaşmış gibi duyuyorum kendimi. Tiksiniyorum! Kimbilir kimlerin yattığı o yataklar midemi bulandırıyor! Hem düşün, aşka hiç benzemeyen duygularla?.. Belki cinsi sapıkların bile... Belki kaldırım yosmalarının... Sonra otele girerken otelden çıkarken üstüme yapışıp kalan o bakışlar... Herkesin bakışları... Gece nöbetçisinin, çocuğun, sabahları ortalığı temizleyenlerin, girişte oturan müşterilerin... Yüzde yüz biliyorum neler dediklerini arkamdan, nasıl beni aşağılanmış gördüklerini... Daha daha bir şey söyleyeyim mi? Belki de inanmazsın, duvarların, masaların, sandalyelerin bile gözleri kalmış gibi geliyor bana üstümde... Değdiğim yüz havlusunda, saçımı taradığım aynada, arkamdan odaya girenler baksa, yüzümü bulaçaklar, yüzümü görccekler gibime geliyor...”

Ondan sonraki hafta buluşmamışlardı. Ertesi hafta Nihat bu küçük daireyi tutmuştu. İki üç saat içinde kendilerine en gerekli birkaç eşya ile döşeyivermişti. Genişçe bir somya ile bir yatak, bir masa, iki sandalye, bir gaz sobası ile ikisine yetecek kadar bardak, tabak... Sokağa bakan pencerelerin pancurlarını kapalı tutuyordu. Bahçeye bakan pencerelere perde takmıştı. Pencerelerden birinin içini bar gibi kullanıyordu. Perihan vermut, kahve likörü seviyordu. Daha iki üç çeşit içki, iç fıstık, badem, fındık, kese kâğıtlarıyla doldurmuştu pencerenin içini...

Caddede duran sonra da kalkan tramvayın gürültüsü boşlukta gittikçe küçülen titreşimlerle kaybolurken “İyi ki böyle oldu...” diye mırıldandı yüksek sesle. O gün Tuğrul’la beraber gelmişti İzmir’e. Tuğrul’un sabahtan Urla’da davası vardı. Urla Belediye Başkanı’nın İzmir’de çıkan C.H.P. organı bir sabah gazetesine karşı açtığı hakaret davasında, gazetenin sorumlu yazı işleri müdürünü savunuyordu. İzmir’den gelip gitmekle ne de olsa gün yitiriyordu. Nihat’ın

yardım etmek istemesini “Sen küçük yerde çalışıyorsun, Belediye Başkanı ile aran açılır” diye kabul etmemiştir. Oysaki Nihat’ın çoktan açılmıştı başkan ile arası...

Öğle yemeğini o gün Nihat’larda yediler. Annesi Nihat’ın bütün yakın arkadaşları gibi severdi Tuğrul’u. Tuğrul da bu sevgiyi bilir takılırdı annesine. Yemekte “Evlensin diyorum artık, sözümü dinlemiyor” dedi Nihat için. Bunları söylerken Nihat’a da göz kırptı. Annesi anlamıştı onun şakalaşmak istediğini ama anlamamış göründü: “Sırası gelince evlenir elbet...”

— Bana kalırsa sırası geldi, geçiyor bile. Baksanıza her hafta İzmir’de gece kulüplerinde, gazinolarda yiyor kazandığı paraları. Ya da burada şehir kulübünde kendisini tongaya bastıran açıkgozlere kaptırıyor...

— Zararı yok, gene kazanır...

Tuğrul, Nihat’a yeniden göz kırptı:

— Evlense karısı avucuna alır, adam eder onu...

Annesi Nihat’ın tasarılarını savunmaya geçti:

— Ne yapsın evlenip de? Buralarda mı kalsın, ömür tüketsin? Hele bir İstanbul’a yerleşsin bakalım...

Tuğrul da ciddileşti:

— Ne yapacak İstanbul’a yerleşip de? Bir yerden bir yere ginceye kadar dolmuşlarda öldürecek günlerini. Çekilir mi o gü-rültü?

— Kendi bilir, dedi annesi.

— Büyük şehir, büyük şehir! diye saldırıya geçti Tuğrul. Hiç anlamam bu büyük şehir tutkusunu! Büyük şehir denizdeki çakıl taşları gibi yuvarlaya yuvarlaya, yassılaştırır, dümdüz eder, kıyıya atarak birbirini üstüne yığar insanlarını! Büyük şehir, kendi kendine yetmeyenlerin sığınağı! Ne var büyük şehirlerde? Her şey sahiplidir. Sadece seyri kalır senin benim gibilere...

Nihat:

— Avukatlığı bırakacağım!.. dedi.

— Bırak! Ama avukatlığı bırakacaksın diye ne lüzum var İs-

tanbul'a yerleşmene? Hem daha doğrusu ne diye bırakacaksın avukatlığı? Bir şeyler yazmak istiyorsan avukatlığın suçu ne? Suç senin. Seçerek al davalarını, işini azalt sonra da kazandığın parayı tutmasını bil elinde...

— Burada azaltmam kolay değil davalarımı...

— İzmir'e yerleş. Alt yanı Urla'ya bir saat. Önce bir otomobil al diyorum sana, kapının önünde dursun. İşin olduğu zaman işin olduğu yere çek git. Ben severim İzmir'i. Dünyada hiçbir yere de değişmem. Hem uygarlığın bütün nimetlerini sağlar oturana, hem de vaktini çalmaz, eritmez insanı...

— İzmir mi? dedi Nihat güvensizliğini abartarak.

— İzmir elbet...

— İzmir'de fiyatını koymadan hiçbir değerden söz edemezsin! Birisine zeki mi diyeceksin. Kaç parası olduğunu söylemem gerekir. Bir kız getireceği çeyiz ölçüsünde güzeldir...

— Bırak sen İzmir'in o yanını. O türlü ölçüp biçenler arasına karışma...

— Büyüğünden küçüğüne öyledir İzmir...

— Ya İstanbul ne? Başka türlü mü?

— İstanbul'da hiç değilse kendin gibileri bulur, kendin gibilerle ayrı bir yaşayış kurabilirsin...

— Öyle san sen! İzmir neyse İstanbul da odur. İkisi de para babalarının elinde. İstanbul'da o bir avuç bohemi, bugünün genel ölçülerinin dışında mı sanıyorsun sen? Hani ya onlar da paraya pes diyeli. Para onların da kanına girdi. Ben İzmirliyle uy demedim, İzmir'in rahatından yararlan dedim sana. Biz seninle İzmir'de bulmadık mı birbirimizi? Uyduk mu İzmirliğin ölçülerine? Ama İstanbul büyük şehirdir. Sıfıra indirir, yutar, değirmen gibi öğütür insanı. İstanbul'da olsak belki bu kadar da yürütemezdik ikimiz arkadaşlığımızı...

— Bana kalırsa taşradır İzmir. Taşra da kurutur körleştirir adamı. Her taşralı kendisine benzemen, körleşmen için bir savaş açmış gibidir karşında...

Tuğrul sözünü kesti Nihat'ın:

— Körleşme efendi! Kuvvetli ol sen de! Bu memleket senin o beğenmediğin taşradan adam çıkarıyor ne adam çıkarıyorsa. Sen şu yarım yüzyılda İstanbul'dan yetişmiş birinci sınıf kaç edebiyatçı, kaç bilim adamı, kaç politikacı gösterebilirsin bana?..

Nihat aklına gelen bir iki ismi söylemek istemedi. Çünkü Tuğrul, İstanbul'u kötülerken bir bakıma ilerdeki ayrılımlarını da önlemeye çalışır gibiydi.

Tuğrul onun karşılığını beklemeden sürdürdü sözünü:

— Bir ya da iki. Daha fazlasını düşünme, bulamazsın! Kimi söylesen kökü taşradır. İstanbul'a taşradan gelip yerleşmiştir. Çünkü İstanbul'lu için gereksizdir kendini aşmak. Daha çok para kazanıp daha harcamak, rahat yaşamak, rahat yaşar görünmek düzeni üstüne kurmuştur yaşayışını. Geziler, davetler, toplantılar, yemek içmek ile öldürür günlerini. Birinci sınıf adam çıkmaz bu türlü yaşayıştan...

Nihat'ın annesine döndü:

— Teyze, dedi, sen bırakma bunu İstanbul'a gitsin. Önce evlensin, sonra yerleşsin yerleşeceği yere. İnan İstanbul'a gider de İstanbullu bir kız alırsa, kız sonra sokmaz seni evine...

— Kısmet, dedi annesi iç çekerek. O iyi olsun da...

Saat ikiye doğru Tuğrul'un Citroën'i ile Urla'dan ayrıldılar. Yolda, önce benim yazıhaneye uğrarız, sorarız arayan soran var mı? Sonra çıkarız, kulübe gideriz, bu akşam karşılıklı bir güzel kafaları çekeriz seninle, diye ikisi için ortak bir program hazırlıyordu Tuğrul. Nihat, ne zamandır Perihan'ı anlatmak isteğini duyuyordu ona. Ama gene de tutuyordu kendini. Tuğrul'un elinden kolay kolay kurtulamayacağını anlayınca, "Ben Göztepe'de ineceğim" demek zorunda kaldı.

— Neden? Ne var Göztepe'de?

İlle de nedenini öğrenecekti Tuğrul. Yalan söylemeyi denedi:

— Bir müvekkilime uğrayacağım...

— Vazgeç. Yarın uğrarsın...

— Para alacağım...

— Bende para var. İkimize de yeter...

Nasıl olsa yaptığını ettiğini sonunda Tuğrul'a anlatmadan rahat edemezdi.

— Öyle değil, dedi. Bir kızla buluşacağım...

Tuğrul yürekten güldü:

— Hah şöyle! Açık konuş. Deminden beri ben anlamadım mı sanıyorsun dilinin altındakini? Ağzında ne geveleyip duruyorsun? Birden ciddileşerek ekledi: "Göztepe'de mi?"

— Göztepe'de...

— Göztepe'nin neresinde buluşacaksın? Buluşacak yer mi var Göztepe'de. Mez'de falan mı?

— Değil...

— Ya nerde? Kızın evinde mi? Doğru dürüst anlatacaksan anlat. Enayi yerine koyma karşıdakini!..

Nihat'a söze başlaması için zaman bırakmadan ekledi:

— Söyle kiminle, kim bu kız?

— Tanımazsın!

— Bırak numarayı! Uzatma, söyle...

Anlattı kısaca. Anlattıkça da doğru davranmıyor gibi bir duyguya kapıldı. Sözüünü tamamladığında bu konuyu açtığına, anlattıklarına pişmandı. Tuğrul dikkatle dinliyordu. İlk sözü:

— Güzel kız! oldu.

— Gözünün önüne geliyor mu?

— Tam değil ama, güzel kızdı. Çok güzel kız olduğu kalmış aklımda. İki ay oldu değil mi biz Kültürpark'ta karşılaşalı?

— Aşağı yukarı...

— Unutulacak gibi değildi...

Nihat sustu. Tuğrul kısa bir süre düşündü:

— Bari bunu kaçırma elinden. Ötekilere benzetme... Al!

— Bakalım...

— Nesine bakacaksın? Sen ben ne diyorsam onu yap! Şimdiye kadar birbirinden güzel, birbirinden akıllı kızlar tanıdın. Hep işi savsata savsata başkalarına kaptırdın. Kız kısmı sürgit senin eğlen-cen olur mu oğlum? Geleceğini garanti altına almak ister!

Nihat:

— Evlensem iyi olur ama... dedi.

Daha önce kendi kendine bile aklından geçirmemişti bunu. Bu evlenmek sözünü söyledikten sonra, geniş, ışıklı bir düzlüğe çıkmış gibi duydu kendini.

— Aması ne? Bak, bunu da kaptırırsan başkasına, kız kalkar da başkası ile evlenir nişanlanırsa, karışmam! Dinlemem derdini. Sabahlara kadar başımı şişirmeye kalkma! Kaçta buluşacaksınız?

— Beşte...

— Al Perihan'ı, bu akşam kulübe gel. Beraber yemek yeriz...

— Kulübe mi?

— Ya ne sandın. Tanıdıklarının içine kat, insan içine çıkar kıızı.

Öyle hırsızlık yapar gibi niye hep gizli kapalı yerlerde dolaştırıyorsun?

— Öyle istiyor...

— Elbette öyle isteyecek. Sana güvenmiyor da ondan...

Göztepe'de ineceği yere yaklaşıyorlardı.

— Bir gün o da olur. Kulübe de geliriz...

— Bu akşam gelin...

Otomobil durdu. İnmek için kapıyı araladı. Dışarının soğuğu doldu içeriye...

— Belki geliriz.

— Belki değil, gelin. Kapıyı açık tutma.

İnerken karşılık verdi:

— Razı olursa... Hadi eyvallah!

Kapıyı kapamak istedi. Tuğrul, uzanıp önledi:

— Razı olur! Saat kaçta kadar gelirsiniz en geç?

— Dokuza doğru.

— Bekliyorum!

Bu kez Tuğrul kapıyı çekip kapatacak oldu, o bırakmadı:

— Bakalım dedim, söz vermedim.

— Ben dinlemem!

— Sen bize bağlanma, yemeğini ye...

— Uzatma artık. Gel dedik, gel işte! Hadi üşütme beni Allaha-
ismarladık. Akşama görüşürüz.

— İnşallah! Güle güle.

Tuğrul kapıyı çekti. Citroën'in arka camından başı görünerek
uzaklaştı.

Nihat, Tuğrul'la konuşurken Perihan'ı öne sürüyordu ama,
kendisi de bilmiyordu gece ne yapacağını. Sabahtan beri sadece Pe-
rihan'la buluşacakları saati, o saate kadar nasıl oyalanacağını düşü-
nüyor, ondan öteye duruyor, yürümez oluyordu aklı. Belki yemeği
evde yer, bu soğuk havada bir daha dışarı çıkmazlardı. Balıkçıya
uğradı. İki iri çipura seçti. Temizletti. Manavdan bir sürü yeşillikle
meyve aldı. Bakkaldan şarap, peynir, şu bu... Elini kolunu doldur-
du. Evde tavaşı, ızgarası yoktu. Balıkları haşladı. Salataları iyice yı-
kaadı. Saat dörtte tamamladı bu işleri.

Perihan sokağın alt başında görüldüğü zaman saat beşi bir iki
dakika geçiyordu. Gecenin karanlığı çökmüştü sokaklara. Nihat,
caddenin aydınlığından sokağın karanlığına dalarken gördü kızını.
Sokak lambalarının uzağından geliyordu. İlk sokak lambasının hi-
zasına yaklaşırken gölgesi küçüldü, geriye kaydı, saçlarının parde-
süsünün rengi seçildi, lambanın hizasını geçince, az önce gerisinde
uzayan gölgesi kısaldı, önüne geçti. İkinci lambanın ışığı alanına
girinceye kadar uzadı. Sonra gene kısaldı, geriye kaydı. Pardesüüsü,
saçları lambaya yaklaştıkça aydınlandı. Başı hafif öne eğik, hızlı
hızlı yürüyordu. Nihat, gözlerini kaldırıp pencereye baktığını gördü
onun. Evin bahçe kapısı önünde durduğunu, geriye, sokağa çabuk
bir göz attıktan sonra kapıyı ittiğini gördü. Kapının çingırağı bir iki
kez vururken, ürkererek bahçeye süzüldü, dönüp çabucak kapıyı ka-
padı. Çingırak yeniden bir iki kez vurdu. Ev sahibi kadın, kocasının
eve geldiğini sandı. Yukarı katın penceresinden baktı. Perihan'ın
karaltısını görünce camın ardından çekildi. Nihat, dairelerinin bah-
çeye açılan kapısını aralamış gelişini bekliyordu. Perihan yaklaşı-
rken kapının aralığını genişletti. Kız, çarçabuk bir merhaba diyerek

önünden geçip, onu beklemeden odaya girdi. Hızlı adımlarla gaz sobasına doğru yürüdü. Sobanın başında durdu. Eldivenlerini çıkarmadan ellerini sobanın üstüne tuttu.

—Üşümüşüm...

Ellerini şöyle bir oğuşturup eldivenlerini çabuk çabuk çıkarmaya başladı:

— Öyle bir ayaz var ki dışarda...

Burnunu çekti. Ellerini bir daha oğuşturduktan sonra sobanın üstüne tuttu. Ama hemen vazgeçmiş gibi iki elini birleştirdi. Ağzına götürüp hohladı.

Nihat, ellerini alıp avuçlarında ısıtmak isteyince:

— Bırak, dedi, sızlıyor. İyice donmuşum.

Sobanın yanında duramadı. Gözleri pencereye kayıyordu geldi geledi. Yürüdü. Perdeyi ucundan aralayıp sokağa baktı. Kimseler yoktu. Perdenin ucunu bırakıp sobanın başına döndü. Ellerini yeniden sobanın üstüne tutup Nihat'a gülümsedi. Ellerini gene ağzına götürüp hohlayınca bu gülümseme silindi.

— Ne oluyorsun?

— Oh, kusura bakma...

Anlamıştı Nihat'ın neyi sorduğunu. Yeniden gülümsedi:

— Öyle ürküyorum ki, hep arkamda biri var, arkamdan biri geliyor sanıyorum. Neyse, nasılsın?

Nihat ona doğru yaklaştı.

— İyiyim. Paltonu alsam?

Kendiliğinden bir adım geri atarak uzaklaştı Nihat'tan:

— Daha bir iki dakika üstümde kalsın...

Sonra düşünüp de bu davranışının yanlışlığını anlamış gibi, bu kez bir adım yaklaştı:

— Yahut da al. Zaten o da buz gibi...

Paltosunun düğmelerini çözdü. Hafif geriye kaykılarak omuzlarından kollarından kaydırды, Nihat'ın ellerine bıraktı.

— İyi ısıtmışsın burasını. Kaçta geldin?

— Üçe geliyordu...

-- Erken gelmişsin. Şimdi saat kaç?

— Benimkisi beşi on geçiyor...

Nihat, palto kolunda gerisinde duruyor, bir adım ayrılamıyor, paltosunu götürüp kaldırmadan önce öpmek istiyordu onu. Saatine baktı:

— Doğru.

Perihan güldü:

— Ben daha Urla'dayım demek ki...

— Nasıl?

Perihan başını yana yatırdı. Yanağını uzattı:

— Anladım neyi bekliyorsun! Al...

Nihat öptü. Dışarının soğuşunu duydu kızın soğuktan gerilmiş yanağında.

— Gördün ya sen zararlı çıktın! Az bekle de ısınayım...

Askı yoktu odada. Nihat kolundaki paltoyu iskemlelerden birinin üstüne bıraktı.

— Neden daha Urla'dasın anlayamadım?

— Çünkü, ablama verdiğim habere göre, son otobüsle, altı otobüsüyle İzmir'e inmem gerekirdi...

Nihat şaşaladı. Geceyi beraber geçirmelerini önleyen olaylar seziyordu bu sözlerin altında.

— Neden?

— Bu gece annem geliyor...

Düşünmeden sordu:

— Ne zaman?

— Bu gece. Bandırma ile. Saat yediye kadar beraberiz. Saat yedide benim ablamılara gitmem lâzım. Gece hep beraber annemi karşılayacağız.

Nihat canının sıkıldığını gizleyemedi. Somurttu. Elbette ki kabalıktı bu türlü davranışı. Ama sevilen bir kadın, sevildiğini anlamasına yardımcı olduğu ölçüde hoş görür bu türlü kabalıkları, bençillikleri. Perihan'ın, annesinin geleceğini okulda Müdür Refet Aksu'ya, Nilüfer Taylan'a söylerken beklediği, gözünaydın demeleri-

di. Nihat'a söylerken ise, içinden içinden beklediği, üzüldüğünü, çocuksu yaradılışı ile mahzunlaşıp somurttuğunu görmekti. Yaklaş-
tı, Nihat'ın önünde durdu. Gözlerinin içine bakarak kollarını boy-
nuna uzattı. Gülümsedi:

— Yine şansın varmış...

Umduğu gibi çarçabuk yumuşadığını gördü Nihat'ın. Nihat da
kollarını beline dolamış yavaş yavaş kendine doğru çekiyordu onu.
Gözleri birbirinin içindeydi.

— Neden?

— Annem vapurla da gelebilirdi: Vapurla gelseydi, bir saattir
İzmir'de olacaktı. Ben de burada olamayacaktım. Bu kadar olsun
buluşamayacaktık. Allah bilir belki de sana haber bile veremez-
dim...

Biraz daha sokuldu. Başını geriye atarak bakıyordu Nihat'ın
yüzüne şimdi. Nihat yeniden somurtuyordu.

— Yoo! Haber verirdim! Ne yapar eder verirdim! Hem de ne
türlü tedbirsizlik olursa olsun! Merak içinde bırakmazdım seni. Ya
yazıhanene uğrardım. Ya da buraya uğrar, bir iki satır yazar bırakır-
dım. Üzer miyim ben hiç haydutumu?..

Sokuldu:

— Hâlâ soğuşum, üşütüyor muyum seni?

Ayakta birbirine dolanmış, saçları yanakları birbirine karışmış,
hafif hafif iki yana sallanıyorlardı. Nihat'ın alinganlığı geçti:

— Hayır, aksine, ısıtıyorsun...

— Haydutum benim!

— Canım, güzelim, sevgilim...

Perihan biraz koptu onun gövdesinden:

— Ben de ısındım...

Nihat onu yeniden kendine doğru çekti. Uzun uzun dudakla-
rından öptü. Sonra dudaklarını dudaklarından ayırmadan ağır ağır
yatağa doğru sürüklemeye başladı. Ayakları kıyısına takılınca ikisi
birden sarmaş dolaş yatağın üstüne yıkıldılar.

Perihan zar zor doğruldu:

— Dur, üstümü başımı berbat etme!

Gülümsedi:

— Boşuna haydut demiyorum sana...

Sırtını döndü:

— Görevini yap hadi. Ensemdeki düğmeyi çöz.

Nihat, parmakları titreyerek düğmeyi çözdü, eğildi parmak uçlarının değdiği yerden, Perihan'ın ensesini öptü.

Perihan:

— Karşılıksız tek iyilik yapmazsın, dedi gülümseyerek. Hadi bana bakma, sen kendi işine bak, dön arkanı...

Entarisini başından sıyrıp boş sandalyenin üstüne yerleştirdi. Sandalyeyi yatağa yaklaştırdı. Yatağın yakınına ilişip jartiyerini çözdü. Ayakkabılarını, çoraplarını çıkardı. Yatağa girdi. Nihat sırtı ona dönük soyunuyordu.

— Ne içersin? diye sordu başını Perihan'a çevirerek.

— Bakma! dedi Perihan, yorganı göğsüne doğru kaldırdı. Yatağın içine kaydı. Bir yudum vermut. Fazla değil...

Nihat kendi konyak kadehini yeniledi. Perihan'ın kadehini uzattıktan sonra, kendi kadehi elinde yatağa girdi. Kadehlerini yudumladılar. Nihat iki kadehi de karyolanın dibinde yere bıraktı. Döndü, Perihan'ı kucakladı...

Saat yedide beraber çıktılar evden. Tramvayla Konak'a indiler. Sonra bir taksi ile Nihat onu, eniştesinin evine bıraktı. Cumartesi pazar annesinden ayrılabilceğini sanmıyordu Perihan. Fakat yılbaşı günü, öğleden sonra hiç değilse bir iki saat beraber olabilirlerdi. "Yılbaşı günü seni görmek isterim" dedi tramvayda Nihat'a. Nihat, "Ben de..." dedi onun elini avucunda sıkarak. Yılbaşı günü öğleden sonra ikibuçukta buluşmayı kararlaştırdılar.

— Görüyorsun ya, dedi Perihan, önceden uzun uzun düş kurmaya gelmiyor. Yılbaşı gecesi ne yapmayı düşünüyorduk, ne oldu? Her istediğini yapmak elinde değil insanın...

On gün öncesine kadar yılbaşında birlikte İstanbul'a gitmeyi düşünüyorlardı. Perihan'ın ağabeyi Muzaffer Suvla, aralık ayı başlarında İstanbul'da ortaya çıkarılan gizli bir sol örgütün bazı üyeleri ile birlikte tutuklanmıştı. Olay, Perihan'ı çok üzdü. Ayrıca sola karşı en küçük bir hoşgörölüğü olmayan kasabada duyulacak olursa hakkında ileri geri bir yığın dedikodulara yol açacağı için tedirgin etti. Neyse ki gazetelerde yer alan haberlerdeki bir yığın ad arasında onun soyadı üstünde duran olmadı. Tutukluların çoğu ile aynı adı taşıyan başkaları da vardı kasabada. Yalnız Nihat biliyordu ağabeyinin tutuklandığını. O da kimseye söz açmadı bu konuda. Yılbaşında bir hafta tatile giriyordu okullar. Adliyede dosyaların yıllık devir işlemlerinden ötürü Nihat'ın da on beş gün duruşması yoktu. Beraber İstanbul'da geçirmek istiyorlardı bu günleri. Perihan böylelikle ağabeyinin tutuklanmasından sonra yalnız kalan annesiyle de beş on gün beraber olabilecek, bir olanağını bulabilirse ağabeyisini de arayıp sorabilecekti. Fakat aradan on gün geçmeden gizli örgütle hiçbir ilişkisi olmadığı anlaşılan Muzaffer Suvla serbest bırakıldı. Oğlunun tutuklanması yüzünden büyük üzüntü geçiren anneleri ise, Perihan'ın ablasının mektup üstüne mektup yazarak çağırması üzerine, bir değişiklik olur, sınırlarına iyi gelir düşüncesiyle yılbaşında bir İzmir gezisi yapmaya karar verdi. Bu durumda Perihan'ın yılbaşını İstanbul'da geçirme tasarıları silindi. Nihat da tabii, onsuz İstanbul'a gitmeyi düşünemezdi.

Perihan, tasarladıkları bu İstanbul gezisine değiniyordu sözleriyle. Nihat, bunlardan başka bir de o akşam, Tuğrul'un kendilerini yemeğe beklediğini anıdı.

— Haklısın, dedi, gerçekten de her şeyi önceden kararlaştırmaya gelmiyor...

Perihan anlamıştı onun değişik bir olayı aklından geçirdiğini:

— Ne gibi?

— Bu akşam beraber yemeğe davetliydik.

— Kime?

— Tuğrul'a.

Tuğrul'dan çok söz etmişti Perihan'a.

— Sahi?

— Tabii. Gider miydin?

— Niye gitmeyeyim?

— Keşke gidebilseydik!

— Başka bir akşam gideriz...

Perihan dalgınlaşarak ekledi:

— Aramızda olanları anlattın mı ona?

— Buluşacağımızı söyledim.

— Başka?

— Seni sevdiğimi...

— O kadar mı?

— Başka ne anlatabilirim ki?

— Otellerde falan kaldığımızı biliyor mu?

— Hayır.

— Bu iyi. Ev tuttuğunu?

Nihat duraladı.

— Anladım söyleme...

— Söylemek zorunda kaldım. Çok mu kötü ettim?

— Söylemesen daha iyi olurdu.

— Çok yakın arkadaşım...

— Olsun...

— Yayacağını sanıyordum...

— Ondan değil! Tanıştırsak, bir araya gelirsek, sanki onun gö-

zû önünde sevişiyormuşuz gibi gelecek bana...

Nihat sustu.

— Neyse, belki de öyle gelmez. Belki de şu anda kapıldığım

bir duygu bu...

Kısa bir süre konuşmadılar. Perihan döndü konuya:

— Başkalarına da anlattın mı yoksa?

— Ne münasebet!

— Doktora?

— Hayır!

— Sakın anlatma!

Bu sakın sözü kuşkulandırdı Nihat'ı.

— Niye sakın?

— O beni tanımaz ama, ben onu tanırım. Ağabeyimle arkadaşlığı var. Bir iki kez ikisini beraber gördüm İstanbul'da...

Nihat, Dr. Çetin Özgen'in görüşlerindeki tutarlılığın rasgele olmadığını açıkça kavramanın şaşkınlığıyla:

— Yaaa? dedi.

Perihan yadırgadı bu şaşkınlığı:

— Neden yaa?

— Ağabeyinle anlaşıyorlardı demek?

— Herhalde. İkiniz anlaşmıyor musunuz doktorla?

— Açık açık değil...

— Yani?

— Tek tek konular açıldıkça...

— İyi ya.

— Yani adını koymuyoruz görüşlerimizin...

— İyi ediyorsunuz...

— Acaba?

— Acaba değil, mutlaka! Çevrenizdekilerin diline düşecek sözlerin dedikoduların sızmasını da böylelikle önlüyorsunuz demektir.

Dalgınlaştı:

— Ağabeyimi de tanırsan çok seversin gibime geliyor. Herhalde çok iyi anlaşırsınız. Ataktır, açık sözlüdür, düşündüğünü evirip çevirmeden söyler ama, yasadışı işlere gireceğini hiç sanmıyorum. Bu yüzden tutuklandığı zaman suçlu olabileceği hiç aklımdan geçmemişti.

— Herhalde...

— Ben pek anlamam sosyalizmden. Doğrusunu istersen pek ilgi de duymam. Genel bilgi veren, broşürden biraz daha kalın bir iki kitap okudum topu topu. Onları da sıkıla sıkıla. Sanki okuduklarım, hep önceden biliyormuşum gibi geldi bana. Haklıyı haksızı ayırmak için insanın ille de bilgin olması gerektiğini sanmıyorum. Ağabeyimin görüşleri hep doğru gibi gelir bana...

— Niye gelmesin?

— Dürüstlüğüne de çok saygım vardır...

— Tahmin ederim...

Tramvay Konak alanına döndü. Perihan ayağa kalktı:

— Geldik.

İndiler.

— Ne yapacaksın yılbaşı gecesi?

— Henüz bilmiyorum. Sen?

— Ben de bilmiyorum. Herhalde, ablam, eniştem, annemle beraber olacağız. Bakalım, bir yere gidersek, bu akşam öğrenir, pazar-tesiye söylerim sana.

Nihat, Perihan'ı eniştesinin evine bıraktıktan sonra kulübe gitti. Tuğrul'u buldu. Tuğrul'un ilk sözü "Ne yaptın Perihan'ı?" oldu. "Hani Perihan?"

— Az önce ayrıldık. Bu akşam annesi geliyor. Annesini karşılayacak...

— Söylemiş miydin benim yemeğe beklediğimi?

— Söyledim.

— Ne dedi?

— Serbest olsaydı gelecekti...

— Gördün mü? Aferin kıza! Ben bilmez miyim a oğlum geleceğini? Bir kadının paradan puldan, kaştan gözden çok, her şeyden daha çok saygıdır aradığı erkekte. Geç otur bakalım, geç otur hadi

de doğru dürüst anlat, şu Perihan kimin nesi? Kimler arasında yetişmiş, anlayışları ne, ne diyor, ne düşünüyor?

Oturdu. Önce konuyu değiştirmek istedi ama, sonra kendiliğinden gittikçe içinden gelerek anlatmaya başladı. Anlattıkça Perihan'la ilgili anlatacak o kadar çok söz buldu ki geceyi Perihan'ı anlatarak geçirdi.

Pazartesi günü söz verdiği saatte geldi Perihan. Nihat, yeni açılan bir mağazanın, Fransa'dan yeni getirttiği süs eşyaları arasından ipek bir eşarp ile renklerini çok sevdiği bir kolye almıştı ona. Aldıklarını bir an önce Perihan'ın üstünde görmek istiyordu. Hemen verdi. Perihan sevindi. Kolyeyi boynuna takdı. Aynada nasıl durduğuna baktı. Çok güzel bulduğunu söyledi. Eşarby boynuna attı. Değişik biçimlerde deneyerek başına bağladı, denediği her biçimi nasıl bulduğunu sordu, bir kez daha hediyelerin ikisinin de çok güzel olduğunu, çok sevdiğini söyledi. Çantasını açtı. "Bak ben de sana ne getirdim?" diyerek domuz derisinden çok güzel bir portföy verdi Nihat'a.

Nihat, sevindiği kadar üzüldü de:

— Neden zahmet ettin? dedi. Niye harcadın paranı?

— Ben de para kazanıyorum, dedi Perihan. Güldü: O kadar züğürt müyüm? Cumartesi günü aylık aldık. Her ay gıcır gıcır paralar alıyoruz. Nerden buluyorlar bu paraları bilmem. Alırken hep bana sahteymiş gibi geliyor...

— Basıyorlar. Baskı makineleri işliyor durmadan...

— Aman daha çok bassalar da bize de biraz daha çok verseler!

Ben de sana her aklımdan geçeni alsam!

Güldüler.

Perihan o geceyi Fuar gazinosunda geçireceklerini söyledi. "Eniştem masa ayırtmış. Annemi eğlendireceğiz. Sen ne yapıyorsun?" diye sordu.

— Hâlâ bilmiyorum. Akşam üstü Tuğrul'la buluşacağız.

— Sonra?

— Sonrasını o bilir. O herhalde bir şey düşünmüştür...

— Hadi sen de Fuar gazinosuna gel...

— Tek başıma mı?

— Ne olur? Ben de tek başıma sayılırım sensiz...

— Ama tek başına cınlıyacaksın...

Perihan alayla gülümsedi:

— Hele eniştemle bir arada! Allah için!

Çocuklaştı:

— Hadi beni üzme de geleceğini söyle bana?

— Ne olacak geleceğim de?

— Gel hele. Belki umulmadık bir şeyler olur... Ne biliyorsun?

— Gelmeye çalışırım...

— O halde geleceksin demektir...

Sevinmeye başladı:

— Ayrı ayrı olsak bile ben beraber geçirdik sayacağım yılbaşı

gecesini. Ben bu gece karşıdan karşıya da olsa mutlaka görmek istiyorum seni. Sen beni görmek istemiyor musun?

— İstemez olur muyum?

— O halde geleceksin?

— Bir ara gelirim...

— Kaçta?

— Yeni yıl girmeden...

— Kabul. Gözlerim kapıda olacak!

Yataktaydılar. Başını Nihat'ın göğsüne yuvaladı. Sonra hafif bir yumruk indirdi Nihat'ın omuzuna:

— Nemrutun birisin biliyor musun! Ne diye seviyorum seni?

— Kıymetini bilmiyor muyum?

— Biliyorsun tabii. Madem geleceksin ne diye uzatıyorsun?

Ne diye hemen gelirim demiyorsun da üzüyorsun beni? Söyle bakalım benim olmadığım yerlerde ne işin olur senin?

— Hiçbir işim. Sadece canım sıkılır.

— Gördün mü? Öyleyse kıymetimi iyi bil!

Nihat ona doğru eğilerek:

— Haklısın sevgilim, dedi. Ben sersemim biriyim. Çoklukla sonradan aklım başıma gelir...

Perihan, saat beşe doğru yalnız çıkmasının daha doğru olacağını söyleyerek tek başına gitti. Nihat, Tuğrul'lara uğradı o akşam. Beraber tenis kulübüne gittiler. Yemeği kalabalık bir arkadaş grubu arasında yediler. Nihat yemekte durmadan içti. İçtikçe de Perihan'ı özledi. Saat onbirbuçuğa doğru kimseye birşey söylemeden kulüpten çıktı. Kulüpten fuar gazinosuna giden iki yanı ağaçlıklı kestirme yolu ayaklarını yerden kesip kendisini Perihan'a doğru havalandıran bir özlemle, koşarcasına geçti. "Ben sersemim biriyim" diye yineledi bir iki kez yüksek sesle kendi kendine. Yanından geçen iki genç mırıldandığını duyunca gülüştüler aralarında. Biri: "Olur böyle şeyler bu gece!" diye takıldı. Üç dört dakika sonra fuar gazinosuna yelkenleri böyle özlemle dolu girdi. Kapıdan girer girmez gördü Perihan'ı. O kocaman salonun karşı yanında, orta setlerden birindeydi masaları. Ama sanki kapının girişinde kendisini karşılar gibi yakındı kızın bakışları. O gün verdiği kolye boynundaydı. Kızın da kendisini gördüğünü, irkildiğini, sonra bir yerlerden boşanan sevincini tutamadığını, güldüğünü gördü.

Düşünmeden yürüdü. Kalabalığın arasından sıyrılarak Perihan'ların masası yakınlarında durdu. Birilerini arıyormuş gibi bakındı. Bazı tanıdıkları ile selâmlaştı. Bu arada Perihan'ı yeni görmüş gibi selâmladı. Perihan selâmını alınca, yaklaştı hatır sordu.

Perihan heyecanlandığını saklamaya çalışarak tanıştırmaya girişti onu masalarındaki kalabalıkla:

— Avukat Nihat Bey. Annem, ablam İlhan, eniştem Reşat Ilgaz, kızkardeşi Dilşat Ilgaz, öğretmen Feriha Hanım, öğretmen Cengiz Bey... Avukat Nihat Bey'le Urla'da beraberiz...

Perihan'ın annesinin elini öptü. Gür beyaz saçları, düzgün yüz çizgileri, kalınlaşmış vücuduyla elli yaşlarının güzeliydi kadın. Öğretmen Cengiz hoşlanmamış görünüyordu gelişinden. Nihat, el sıkışmalar, başla verilen selâmlar, kimi zorlama kimi gerçekten incelikten gelen gülümsemeler arasında kalmıştı. Sıkılıyordu. Dönüp gitmek üzere çırpınıyordu ki, Perihan onu yakınında tutacak, uzaklaşmasını önleyecek sözü buldu:

— Siz de burada mısınız?

— Az önce geldim. Arkadaşlarıma sözüm vardı. Onları arıyordum...

Perihan ona gülümseyerek, yeni kolyesinin taşlarıyla oynuyordu parmak uçları arasında.

— Nasıl olsa bulursunuz...

Annesinin hemen kanı ısınmıştı Nihat'a:

— Niye ayakta duruyorsunuz?

Reşat Ilgaz, kalktı iskemlesini verecek oldu:

— Buyurmaz mısınız?

Perihan'ın annesinin solundaki iskemle boştu.

— Rahatsız etmeyeyim, dedi Nihat. Ben şöyle bir iki dakika otururum...

Boş iskemleye doğru yürüdü. Perihan'ın annesi:

— Buyrun oturun, diyerek iskemlenin üstünden çantasını aldı. Niye bir iki dakika? Bizden sıkılmazsanız, arkadaşlarınız sizi buluncaya kadar oturursunuz...

Kızları annelerinin sözüne gülüştüler. Sandalyeye otururken, Perihan'la karşılıklı birbirini yakalayıp geçen bakışları: "İşler iyi gidiyor" der gibiydiler. Öğretmen Feriha bu bakışları gördü. Öğretmen Cengiz'e baktı. Cengiz dikleşti sandalyesinde.

Reşat Ilgaz:

— Demek Urla'da çalışıyorsunuz? dedi.

— Evet.

— Güzeel... İyi ediyorsunuz.

Bir öğrenci görevini beğenir gibi konuşuyordu.

— Ne gibi?

— Daha kolay iş alırsınız...

Nihat nasıl bir karşılık vereceğini kestiremedi bu söze. İlhan Ilgaz araya girmek zorunluluğunu duydu:

— Herhalde Urla ile ilişkiniz eskiden olmalı?

Nihat:

— Orada büyüdüm, dedi.

Acaba Perihan ablasına bir şeyler anlattı mı diye geçirdi aklından.

— Anlamıştım.

Perihan, onun kuşkularının boşuna olduğunu açıklamak ister gibi söze karıştı:

— Üç kardeşiz, aramızda üçümüzün en zekisi ablamdır...

Annesi:

— Neden? dedi. Sen de zekisin, oğlum da zekidir.

Nihat'a döndü:

— Bu yanımdaki boş sandalye oğlumundu, onun yerine tutuyordum. Bu akşam onun yerini siz boş bırakmadınız. O da aşağı yukarı siz yaştadır...

Nihat biliyorum diyemezdi.

— Teşekkür ederim, dedi duygulanarak.

Kadının yanında bulunmaktan hoş bir rahatlık duyuyordu.

Reşat Ilgaz, cigara tuttu:

— Ankara Hukuk'tan mısınız?

— Hayır, İstanbul.

— Hangi yıl?

— 43.

— Avukat Fehmi Bozaslan'ı tanır mısınız?

Nihat güç ansıdı bu adı. İzmir ~~Batısı~~ avukatlarındandı.

— Şöyle böyle. Yakınlığım yoktur.

İlhan Ilgaz rahatsız oluyordu kocasının konuşmasından:

— Bütün avukatların birbirini tanıması şart değil!

Reşat Ilgaz karısını dinlemeden sürdürdü:

— Benim yakın arkadaşımıdır. O Ankara Hukuk'u bitirmişti.

Sizden biraz daha eskidir. Fakat neme lâzım iyi tutundu...

İlhan Ilgaz sesini yükselterek tamamladı sözünü:

— Ne de her avukatın Fehmi Bozaslan'ı tanıması...

Öğretmen Cengiz kımıldadı:

— Fehmi Bozaslan'ın işi yalnız avukatlık mı?

Ondan sonra herkes birden konuşmaya başladı.

İlhan Ilgaz:

— Onun tutunmasının sebebi yalnız avukatlık mı?

Feriha:

— O arsa alım satımından tuttu yükünü...

Reşat Ilgaz:

— Fena mı etti?

Dilşat Ilgaz:

— Adamakıllı zengin oldu...

Cengiz:

— Avukatların çoğu daha çok bu yoldan zengin oluyor. Çoğu arsa üzerinden anlaşılarak dava alıyor...

Dediler.

Cengiz, Nihat'a sonra da Perihan'a kısa birer bakış atmıştı bunları söylerken.

Perihan, hoşlanmadığını belli etti bu sözlerden:

— Arsa alıp satmak için insanın avukat olması gerekmez. Bir doktor, bir mühendis, bir öğretmen de arsa alıp satabilir...

Cengiz:

— Öğretmen mi? diye mesleklerinde uğradıkları haksızlıkları belirleyen acılı bir gülüşle dudak büktü.

Reşat Ilgaz, Nihat'a döndü:

— Sizin Urla'nın o bakımdan geleceği var. Kıyıları ilerde çok para edecek.

— Umarım...

Dilşat Ilgaz meraklandı:

— Kaç yıldır Urla'da avukatsınız?

— Dört...

— Bir iki arsanız vardır herhalde?

Öğretmen Cengiz, tam ben soracaktım bu soruyu gibilerden baktı Dilşat'a. Vereceği karşılığı Nihat'ı hafıfseğini belli eden bakışlarla bekledi.

— Benim arsam yok, dedi Nihat...

— Nasıl olur?

Dilşat, aptal mı bu adam? der gibi düş kırıklığı ile masadakilere bir bir baktı bunu söylerken.

Reşat Ilgaz:

— Hata etmişsiniz, diye öğrencilerine yol göstermenin tekdüzeleştirdiği ses tonuyla diyeceklerini tamamladı. Ben bu yaz hep iyi bir arsa aradım Klizman'la İskele arasında. Bir iki arsa buldum ama hep tapusuzdu. Bundan sonra alacak olursam siz yardımcı olursunuz bana...

Caz başladı o sırada. Feriha, silkindi:

— Onikiye on var, dedi. Yılbaşı yaklaşıyor...

İlhan Ilgaz, kocasını elinden tuttu:

— Kalk bakalım, biz ne diye geldik buraya?..

Cengiz, Perihan'a baktı. Perihan başını döndürdü. Görmezlikten geldi bu bakışı. Feriha, önce Nihat'a, sonra Cengiz'e ümitle gü-lümsedi. Cengiz, bozularak bakışlarını Perihan'dan ayırırken, Feriha'nın gülümsemesi ile karşı karşıya geldi. Feriha'yı dansa kaldırdı...

Onların ardından Nihat, birdenbire cesaret edemedi dansa kal-

dırmaya Perihan'ı. Sıkılganlıkla yerinde kımıldadı. Yerli yersiz gülümsedi. O da, Perihan da bir iki kez Perihan'ın annesine baktılar.

— Siz ne oturuyorsunuz? demek zorunda kaldı kadın.

Masadan kalktılar. Pistin kalabalığı arasında karıştılar.

Perihan, kollarının tatlı ağırlığıyla kendini Nihat'ın yönetmesi-ne bırakırken:

— Nasıl buluyorsun yeni kolyemi? diye gülümsedi, karşılık beklemeden ekledi: Bu kadınını umar mıydın?

— Hayır. Talihim varmış. Kim o Cengiz Bey?

— Bunu sormanın sırası mı şimdi?

— Kim?

— Sersemin biri. Anladın mı?

— Gözü var sende...

— Herhalde ona kalmam! Canını mı sıktı?

— Eh, biraz...

— Görmedin mi kendisiyle nasıl konuştuğumu?

— Senden kuşkulandığım için sormadım...

— Daha fazla da sorma öyleyse. Ben kendim istemedim bu akşam o masadaki herkesle beraber olmayı...

Nihat, hiç düşünmeden açmıştı bu konuyu. Söze başladığından beri de açtığına pişmandı. Perihan'ın verdiği karşılıklar daha da arttırdı bu pişmanlığını. Neden böyle ikide bir Perihan'ı kıracak gibi konuştuğunu da anlayamıyordu. İlk buluştukları günün gecesı İzmir'in bütün danslı yerlerinde Perihan'ı arayışını ansıdı. Evet, mızıkçılık bu seninkisi, diye geçirdi içinden. Değişmiyorsun! Utandı. Gönlünü almak istedi Perihan'ın.

— Anneni çok sevdim ama.

— Teşekkür ederim. O da seni sevdi.

— Ne biliyorsun?

— Herkese öyle davranır mı sanıyorsun?

Işıklar kararmaya başlıyordu.

— 52'ye giriyoruz birlikte...

Nihat kulağının dibinden hafifçe öptü onu.

— Sevgilim, dedi, birtanem, taşkınlığımı bağışla benim...

— Zararı yok, alıştım artık...

Nihat'ın saçlarının gerisinden hafifçe elini geçirdi bunu söylerken. Işıklar büsbütün karardı.

— Sersemin biriyim ben...

— Pek sayılmazsın...

— Ama seni çok seviyorum...

— Galiba ben de...

Salon aydınlanıyordu. Perihan gözlerinde yanan ışıkları yansıtarak:

— Ne güzel, beraberiz, diye devam etti. Bütün yıl da beraber olacağız...

OCAK

1

Öğleye güveçte kuru fasulye pişireceklerdi. İbrahim Kâhya, gözleri yaşararak güvecin soğanını doğruyordu. Bu yüzden ocakta geri tepen dumanın ağılı sardığını genzi iyice yanmaya başladıktan sonra farketti. Ocağın başında ateşi yakmaya çalışan oğluna çıkıştı:

— Üflesene şunu! Ne dalga geçiyorsun?

Dalga geçtiği yoktu çocuğun. Ocağa doğru iki büklüm eğilmiş, tıksırarak dumandan yanan gözlerini oğuştura oğuştura çubukları üfleyip duruyordu. Boğulan bir sesle:

— Çekmiyor, dedi.

Koyunlar tıksırıyor, ağılın kapısına doğru atılıyorlardı. Çocuk, doğruldu, sıçradı, kapıyı tutarak koyunların yolunu kesti.

Kâhya uyandı:

— Baca mı?

Bir elinde bir baş soğan, öbür elinde bıçak kendi de tıksırarak ağılın kapısına doğru yürüdü. Oğlu hâlâ gözlerini ovalıyordu.

— Ovalama gözlerini, çık kapının önüne hava al. Bırak koyunlar da avluya çıksın...

Ağılın kapısı önünde durdular. Koyunlar bacaklarına sürünerek ağıldan avluya atılırlarken, Kâhya dışarının diri havasında gözlerini kırıştırarak göğe baktı. Sabahtan güneye doğru inen bulutların karsarsız, kımıltısız kaldıklarını gördü. Ama gene de tam dingin değildiler. Yollarını değiştirmişler, gün batıdan gün doğuya doğru ağır ağır kümeleniyorlardı... Dağların tepelerini duman sarmıştı. Kuzeyde göğün denizle birleştiği yerde, ne gök ne deniz seçiliyordu. Keyiflendi:

— Çekmesin anasını sattığım, dedi. Varsın tütsün...

Avlunun az ötesindeki kuyunun başında koyunların kepeğini karıştıran Kalem gülerek seslendi:

— Gözün aydın Kâhya, hava dönüyor...

Kâhya gürlledi:

— Çok şükür... Tam elli dokuz gün oldu bugün. Sonunda gökler acıdı halimize! Tüt anasını sattımın bacası, tüt!..

Havada bir şey göremeyen oğlu sordu:

— Yağmur mı geliyor?

— Eli kulağında. Hava iyice döndü...

Gittikçe keyifleniyordu. Bir cigara yaktı:

— Bırak, acele etme, ocak olduğu gibi kalsın. Al içerden buraya getir güveçle öteberiyi...

Kalem'e doğru seslendi:

— Kalem, aç ağılın pencerelerinden birini. Duman dağılsın...

Ağılın duvarı dibine çömeldi, yan gözle gökleri kollayarak güvecin soğanını doğradı. Kurutulmuş yedi sekiz kırmızı biberle iki kaşık domates salçası attı. Yağını, tuzunu, suyunu tamamladı. Güvecin ateşe vurulması hazır olduğu sırada, yerleri hızla yalayan bir rüzgâr dolandı ayaklarının dibinde. Rüzgâr, yerden doğru yükseldi, hızlandı, dışarda kuyunun taşında duran boş kovayı devirdi. Yukarlarda dingin bulutlar yürüdüler. Batıdan kopan yeni yeni kara bulutlar ordu ordu üstlerine doğru gelmeye başladılar.

Kalem, ağılın az önce açtığı penceresini kapatıyordu. Koyunlar, tıpkı dumandan kaçtıkları gibi, bu kez kararar havadan, dolanan

rüzgârdan kaçıyorlar, ağılın kapısı içinde çarpışıp sıkışarak içeriye atıyorlardı kendilerini. Analarının durup aranarak beklediği kuzular, koyunların çarpması ile devriliyorlar, meleyerek doğrulup, büyüklerin ayakları arasından, boyunlarının altında analarına sokulmaya çalışıyorlardı. Ağılın bacası hızla tütmeğe başladı. Çok geçmeden ocaktaki çubuklar çatırdadı, alev aldı.

Kâhya:

— Durma, dedi oğluna, ocağı besle. Hava döneceği yere döndü. Ocak harıl harıl çeker bundan sonra...

Ocağın başındaydılar üçü de. Dışarda hava karardıkça karardı. Bulutlar bastıra bastıra alçaldılar. Birden gökgürültüleri ile boşandı yağmur. Kâhya kapının önüne çıktı yeniden. Yağan yağmura tuttu yüzünü. Çukurlaştırıp birleştirdiği avuçlarını yağmurun altına uzattı.

— Yağ hay mübarek! dedi. Esirgeme bereketini...

Dolan avuçlarındaki suyu yüzüne vurdu.

Kurumuş toprağı delip geçmek, toprağın derinlerine saplanmak istercesine, birbiri ardından gelen binlerce, yüzbinlerce oklar halinde inerek yağıyordu yağmur. Göz açıp kapayınca kadar yağmur suları toprağın yüzünü örttü, çukurlarda toplanıp taşarak bayır aşığı akmaya başladı.

Kâhya ağıla girerken:

— Ben ağılda dumanın geri teptiğini görünce anladım mübareğin indireceğini, dedi.

Kalem:

— Şükür, zor günler geçti artık, diye göğüs geçirdi.

— Daha iki, bilemedin üç gün. Dördüncü gün ortalık yeşerir yaymaya çıkarsın koyunları...

— İnşallah...

Oğlu beslemişti ateşi. Kâhya güveci sacayağın üstüne yerleştirdi:

— Öyle bir güveç yaptım ki size, tam da keyifli günüme denk geldi, parmaklarınızı yalaya yalaya yeyin, dedi.

Ali Şahin'in, iki üç kadar önce Nihât'a gelerek yeniden tapuya bağlanmasını istediği, dedesinden kalan senedi hakaniye dayanayarak hâlâ elinde bulundurduğu toprakların yüzölçümü beş bin dönümü aşardı. Fakat bu kadar topraktan işe yarar olanı, on beş yirmi dönüm arası üç küçük parça tarlaydı ancak. Ali Şahin, değişik yerlerdeki o üç tarlayı da köylülere kiralardı. Geri kalan toprakları yıllardır çift, çapa yüzü görmemiş, havalandırılmamış, bu yüzden ot bile süremeyecek kadar kısırlaşmıştı. Yağmurlar üstten kaymağını alıp götürmüş, yukarlardan getirdikleri taşları yaymışlardı kelleşmiş, kepirleşmiş toprağın üstüne. Beş bin dönüm toprağın yüzü görünüşte böyle irili ufaklı taşlar, kökü derine giden ak dikenler, çöğür otları, top top kekiklerle kaplıydı. Aralıklı aralıklı serpilmiş binlerce palamut ağacı, ahlatlar, bodur meşeler, sık pırnallıklar da bu geniş toprakları yaşama alanı edinmişlerdi kendiliklerinden. Bu kısır topraklardan da yararlanmasını bilenler vardı. İzmir'in bir ucunda kömürcülük yapan iki çingene Ali Şahin'i gelip bulmuşlar, anlaşılmışlardı. Her yıl eylül başlarında gelir, karıları çoluk çocuklarıyla buralarda çadır kurar, pırnallardan, bodur meşelerden, ahlatlardan mangal kömürü yaparlardı. Anlaşmaya göre her üç çuval kömürden ikisi kömürcülerin, biri Ali Şahin'indi.

Kömürcüler son eylülde gene geldiler. Kasım sonlarına kadar ocak ocak kömür yaktılar. Ali Şahin kömürcülerin yanına uğramadı. Kömürcüler gitmeden önce onu buldular. İki yüz yetmiş altı çuval kömür yaptıklarını söylediler. Payını nereye bırakacaklarını sordular. Aldıkları karşılığa uyarak doksan iki çuval kömürünü Ali Şahin'in İzmir-Seferihisar şosesi üstündeki gen tarlalarından birine indirip yol kıyısına yakın yığdılar. Kendi kömürlerini iki kamyonu yükleyip İzmir'e götürdüler.

Ali Şahin'in kömürleri günlerce bırakıldıkları yerde yığılı kaldı. Yukarıda Gölcük, Gödence köylerinden binekleriyle Urla'ya inenler, Seferihisar, Ula, Bademler'den otobüsle İzmir'e gidip dönenler, her gidiş gelirlerinde kömürleri yola yakın yığılı gördüler. Meraklandılar. "Kimin bu kömürler?" dediler. Ali Şahin'in olduğunu öğrendiler. "Neden almıyor, kaldırmıyor? Böyle giderse çuvallar birer ikişer çalınacak, eksilecek" diye tasalandılar. İçlerinde Ali Şahin'i bulup kömürlerine sahip çıkmasını söyleyenler oldu. Ali Şahin, kimine "Her işi denk getirip de bir türlü İzmir'e inemedim, bir kömürcü bulup anlaşılamadım" dedi. Kimine "Kış daha da sertleşecek, kömür pahalılaşacak acele etmeyin, hele ocak bir yarılсын" dedi, yerinden kıınıldayıp kömürleri ile ilgilenmedi.

Bu kayıtsızlığının iki nedeni vardı Ali Şahin'in. Parasız değildi o günlerde. Topraklarındaki zeytin ağaçlarının ürününü tohura vermiş, az çok para görmüştü cebi. Parasız kalmadıkça da para getirecek başka işlerle ilgilenmek bir yük, bir angarya idi onun için. Kayıtsızlığının öbür nedeni de yaradılışının buna yakın bir başka özelliğinden geliyordu. Dedesinden bu geniş, yararsız topraklarla birlikte, o ölçüde yararsız aşırı bir güven miras kalmıştı Ali Şahin'e. Eli mavzerli dedesinin kendine duyduğu o güvenle, hâlâ malına topraklarına kimse el süremez, zarar veremez sanıyordu.

Aralık ayı çıktığında kömürler tek çuval eksilmeden onu bu güveninde haklı çıkartacakmış gibi hâlâ bırakıldıkları yerde duruyordu. Yılın ilk yağmuru kömürlerin üstüne yağdı. Yağmurlar bir yağmaya başladıktan sonra da bir daha doğru dürüst kesilmedi. İlk on gün, hemen her gün gündüzleri bazen bir, bazen de iki kez, bir iki saatliğine hava açıyor, güneş görünüyor, onun dışında hava hep kapalı kalıyor, durmadan yağmur yağıyordu. Bazı geceler tekdüze bir pıtırta halinde sabaha kadar sürüyordu yağmur. Bazen sertleşen rüzgârla serpintileri savrula savrula, evlerin, otobüslerin camlarına, yolda yakaladıklarının yüzüne gözüne çarpa çarpa yağıyordu. Arada Ali Şahin'e kömürlerini kaldırmasını yeniden söyleyenler oluyordu. Fakat o ıslandıkça daha ağır çekeceği için kömürlerinin yerinin iyi olduğu kanısındaydı.

O günlerde İzmir'in bir başka ucunda oturan iki kardeş, borçlanarak eski bir yük kamyonu satın almışlardı. Borçlarını ödeyebilmek için nereye yük bulurlarsa çekiyorlardı. Yılbaşına doğru Seferihisar'da bir bakkala bir kamyon aşlık götürdüler. Kamyonu büyük kardeş sürüyor, yükleme boşaltmalarda ağabeyisine yardım eden küçük kardeş, yolda ağabeyinin yanında oturuyordu. Bademler'e yaklaşırken, solda, yol üstündeki tarlada üst üste yığılı duran kömür çuvallarını gördüler. Aralarında biraz kömürler üstüne konuştular. Kimindi acaba? Sahibi İzmir'e indirip satacak mıydı? Seferihisar'dan boş dönecekleri için kendilerine iş çıkar diye umutlandılar. Seferihisar'da yük indirdikleri bakkala biraz açacak oldular konuyu. Bakkaldan kömürlerin kırk gündür orada olduğunu öğrendiler. Dönüşte gene bir kamyon yük gözüyle baktılar kömürlere. Bir hafta sonra Seferihisar'a bir kamyon un getirip, bir kamyon zeytinyağı alarak İzmir'e döndüler. Gelirken de giderken de yağmur altında ıslanırken gördüler kömürleri. Aradan üç gün daha geçti. Borçlu oldukları bonolardan birinin günü geldi. Sıkışmışlardı, ödeyemiyorlardı. Ne yapacağını düşünürken, şeytan büyüğü dürttü, bir şeyler ansıttı. Kardeşine baktı, şeytan küçüğün de kulağına fısıldamıştı fısıldayacağını. O da ağabeyisine aklından geçenleri saklamadan baktı: "Hadi" deyiverdiler. Seferihisar yolunu tuttular. Gödence yolundan geri dönüp, kömürlere yaklaşırken yavaşladılar. Hiç dinmeyecekmiş gibi görünen bir yağmur yağıyordu. Kimseler yoktu dört bir yanlarında kırlarda. Büyük, kamyonu yolun kıyısına yanaştırdı. İndiler. Yapışkan bir çamur tutmuş tarlaya atladılar yolun kıyısındaki hendekten. Çuvalları birer ikişer kamyonu taşımaya başladılar.

Atı üstünde bir köylü geçti yoldan. İki kardeşin kömür çuvallarını sırtlayıp kamyonu çektiklerini gördü. Ali Şahin'in sonunda kömürleri sattığı sonucuna vardı. "Kolay gelsin" dedi iki kardeşe. Büyük, sırtladığı çuvalın altında, pek başını kaldırmadan "Sağol" diye karşılık verdi. Köylü atının karnına topuklarını indirip uzaklaştı. Haberi atlıdan alan, yol üstünde kömürleri de görmeyen bir başka köylü, iki gün sonra Urla'da Ali Şahin'le karşılaşınca: "Eee, dedi,

hayırlısı olsun, sonunda kömürlere kıyabildin demek? Sattın ha?" Ali Şahin şaşaladı. "Ne satması? Hangi kömürleri?" Olayı ancak bu türlü öğrenebildi. Karakola gitti. Başçavuşa duyurdu. Başçavuş kömürlerin bulunduğu yerde araştırma yaptı. Bula bula yağan yağmurların topuk çukurlarında biriktiği derin kundura izlerini buldu. Daha da araştırınca dıştan aşınmış, **Derby** marka bir topuk lastiği gördü. Kundura izlerini bırakarak hırsızların iki kişi olduğu, elindeki topuk lastiğine göre içlerinden birinin dışa bastığı, lastiği topuktan söktüğüne göre, kömür çuvallarının oldukça ağır çektiği, hırsızların ağır yük altında ayakları çamura saplana saplana çuvalları kamyonu taşıdıkları sonucuna vardı. Bu kanıtlar kömürlerin bulunmasına ne çare ki yeterli olmadı. Başçavuş soruşturmayı derinleştirmekte üşenmedi. Hırsızları kömür yüklerken gören köylü, her sorduğuna "Vallaha ne bilem?" diyordu. "Ben ne bilem boyları uzun mu kısa mı? Benim gördüğüm çuvalları sırtlamış, altında iki bük-lümdüler..." "Ben ne bilem esmer mi sarı mıydılar? Hiç kömür çeken adamın rengi belli olur mu?" "Kamyonun numarasını ne diye aklımda tutem? Benim kamyonu verilecek malım mı var ki?."

Hırsızların şansı da biraz yardım etmiş olacak ki Başçavuşun Seferihisar'dan başlayarak İzmir'e kadar, yol üstünde yaptığı bütün soruşturmalar böyle ters gidince, Ali Şahin üç ay arayla Nihat'ın yazıhanesinde bir daha göründü. Nihat ilkten gene topraklarını tapuya bağlamak için geldiğini sandı onun. Kenan ise kömürlerin çalındığını duymuştu. "Geçmiş olsun..." dedi.

Ali Şahin olanları anlattı. Nihat sordu:

— Ne yapayım istiyorsun?

— Vallahi Bey, ben senin ne yapacağını tam bilemem, ama benim kömürleri bul, çıkar...

— Nasıl?

— Artık onun orasını sen bilirsin. Bilsem avukat ben olur-dum...

Nihat, savcılığa bir dilekçe yazıp verdi Ali Şahin'in eline. Ali Şahin gidince Kenan gülüyordu.

— Ne gülüyorsun?

— O kömürler çoktan ateş oldu. Şimdi kimbilir kimler mazgalda balık kızartıyor o kömürlerin üstünde...

Nihat'ın da gülesi geliyordu dinlediklerine. Kenan cesaretlendi:

— Enayi, hem gelen geçen bir çuval alsın, yakıp ısınsın der gibi iki aya yakındır yolun üstünde bırakmış kömürlerini, hem de şimdi kalkmış peşinde koşuyor. Çingeneler yüz çuval sana bıraktık demişler, arada belki üç yüz çuvalı çekip götürmüşler; varsın bu ona kalan yüz çuval da öbür beş yüzün yanına gitsin. Taş atıp da kolu yorulmadı ya keratanın...

3

Leman Şıvla İzmir'de iki haftadan uzun kalamadı. Akli fikri İstanbul'da yalnız bıraktığı oğlundaydı. Damadının yanında açık açık söylemiyordu ama her an oğlunun başına yeni bir kaza gelmesinden korkuyordu. Aksilikler bir türlü bırakmıyordu çocuğun yakasını. Yedi ay öncesine kadar sık sık iş değiştirmek zorunda kalıyordu Muzaffer. 1945 yılı sonunda askerliğini bitirince, babasının, Çanakkale'den, Kurtuluş Savaşı'ndan yakın bir silâh arkadaşı, hemen aylıklı sağlam bir iş bulmuştu ona. Fakat o döneminde içi içine sığmıyor, kendini ateşe atmak için vesile arıyordu Muzaffer. Taşan inançlarına bir yol bulmak ümidiyle, o günlerde yeni kurulan Türkiye Emekçi İşçi ve Köylü Partisi'yle Türkiye Sosyalist Partisi'nin ilk toplantılarına katıldı. Ne korkaktı, ne çekingen ne de kendisi için birtakım küçük hesapları vardı. Fakat bütün coşkunluğu gelip bir yerde kırılıyor, içgüdüğü bu iki partiden birine üye olmasını ön-lüyordu. Her iki partiyi tutanlarla daha ilk tartışmalarda açılmaya başlamıştı arası. Emekçi İşçi ve Köylü Partililer, burjuvazi yararına sol hareketi parçalama, hıyanet, polislik ile suçluyorlardı Türkiye

Sosyalist Partisi kurucularını. O ise tanıdığı Sosyalist Parti kurucularının dürüstlüklerine, en az kendilerini suçlayanlar kadar halklarını memleketlerini sevdiklerine inanıyor, bu suçlamaları haksız buluyordu. Üstelik henüz üç beş yüz kişi arasındaydı bu toplantılar. Memleket ölçüsünde bir sol hareket yoktu orada. Ne hıyanetten, ne bölücülüğten söz etmenin yeri vardı. Türkiye Sosyalist Partilileri, belki de kendilerine yöneltilen suçlamaların etkisiyle, amaçlarını iyi belirleyememiş olarak görüyordu. Her iki partiyi yönctenler de içinde bulundukları gerçekleri doğru değerlendiremiyorlar, düşlere kapılmaktan, kitaplara bağlı kalmaktan kurtulamıyorlar gibi geliyordu ona. O, yirmi beş yaşını tamamlayıncaya kadar geçen yaşayışı sonunda varmıştı bağlı olduğu inançlara. Çocukluğunda babasının görevli olduğu yerlerden başlayarak, her yaşadığı yerde, yakından tanıdığı yurt gerçekleriydi onu inançlarına iten. Önce bu gerçekleri tanımış, bu gerçeklere çözüm yolu ararken seçmişti okuduklarının arasından yanlış ile doğruyu, yararlı olan ile olmamayı. Başka ülkelerde olanlar, yabancı örneklerle daima bir çeşit kuşku ile ilgileniyordu. Öykünme yoluyla gerçekleşmeyeceğini savunuyordu yurttaki sosyalizmin. Ona kalırsa her toplumun kendine özgü koşulları, bireyler gibi ayrı bir ruh yapısı vardı. Bu koşullar, bu ruh yapısı doğru olarak değerlendirilip bu değerlendirmeye uygun olarak davranılmadıkça toplum, teoride kendisi için ne derece yararlı olursa olsun, uygulamada karşı çıkardı bir siyasi görüşe. Her iki partiye bağlı arkadaşlarıyla aralarındaki bu türlü tartışmalar uzadıkça, Muzaffer her iki partinin de dışında kaldı, çoklukla boşa, tedirgin duydu kendini. Bu arada basında dört beş yazısı çıktı. Sonunda Ankara Caddesi yokuşundan çığ gibi yuvarlanan 4 Aralık olayları her iki solcu partiyi ezmekle kalmadı, bağımsız solcu basını, onun gibi bağımsız bazı solcuları da ezdi, yayın organlarından yoksun bıraktı. O kargaşalıkta, belki de son aylarda kendileriyle daha sık düşüp kalktığı için olacak Türkiye Sosyalist Partisi kurucularıyla birlikte tutuklandı Muzaffer Suvla. Kırk gün tutuklu kaldıktan sonra serbest bırakıldı. Tutuksuz olarak tamamlanan yargılaması sonunda da ak-

landı. Baba dostları, onun tutuklu kaldığı günlerde sık sık karısıyla evlerine gelmiş avutmaya çalışmıştı Leman Hanımı. Adam tam anlamıyordu Muzaffer'in ne istediğini, niçin tutuklandığını? Fakat eski silâh arkadaşının yurtseverliğini biliyordu. Balkan Savaşı'ndan hemen sonra arkadaşıyla evlenen çiçeği burnunda öğretmen Leman Hanım'ın, Çanakkale'nin Kurtuluş Savaşı'nın cephe gerisinde kalan kadınlara yüklediği bütün güçlüklerle, o yılların bütün ülkücü kadınları gibi sadece yüreklilik göstererek katlanmakla kalmayıp kocasını nasıl yüreklendirdiğini biliyordu. Onun bildiği tanıdığı kadarıyla böyle bir ananın babanın oğlu yurdunu ulusunu sevmemezlik edemezdi. "Bunlar hep gençlik hatası, gençlikte kalır. Muzaffer de hayatı anladıkça yanıldığını görür, doğru yola girer..." diyordu Leman Hanım'a. Bu anlayışla yeniden her türlü yardımı yapmaya hazırdı Muzaffer'e. Fakat Muzaffer, aklandıktan sonra gidip eski işine başlamadı. Deneyleri ile seziyordu ki bu sağlam işte bundan sonra ancak kendini yadsıması, bağlı kalmaktan vazgeçmediği düşünceleri ile kanılarını içine gömüp küllemesi karşılığı kalabilirdi. Herhangi bir yoldan zor durumda bırakmak istemiyordu saygı duyduğu baba dostunu. Dahası kendisi için yeni bir ricada bulunmaya kalkarsa, olur da bu ricası yerine getirilmezse o eski bir kurtuluş savaşçısı onuruyla kırılır diye, başka iş bulma önerilerini de teşekkür ederek kabul etmedi adamın. İnançlarının doğru olduğuna, hayatı doğru anladığına inanıyor, değişmek istemiyordu. Bundan sonra, çevresiyle anlaşılamayan yalnız bir insan olarak da kalsa, kendine sadık bir insan olarak yaşamak kararındaydı. Bu davranışından sonra zor günler başladı Muzaffer için. Aklanmıştı ama nedense her gittiği yerde hüküm giymiş gibi karşılanıyordu. Zor iş bulabiliyor, bulduğu bütün işler de hem kısa süreli hem de düşük ücretli oluyordu. Sonunda yedi ay önce biri heykeltıraş, biri de teknik okulu bitirmiş iki arkadaşıyla ortak bir möble atelyesi kurmakta anlaştılar. Üçünün de tanıdığı bir anamalcı kazancın yüzde kırkına ortak olarak işe yetecek parayı koydu. Daha ilk aylardan verimli olmaya başladı iş. Savaş içinde zenginleşen bir sınıf ile iktidar değişikliğinden sonra

bütünüyle liberalleşen alım satımın hızla paraya kavuştuğu bir alıcı kalabalığı piyasada ne görürse kapıyor, çıplak evlerini döşüyor ya da üç beş parça eski eşyasını değiştirerek daha gösterişli duruma getiriyordu. Piyasaya mal yetiştiremiyordu atelyeleri. Aralık başında Muzaffer tutuklandığında böyleydi durumu. Leman Hanım, son aylarda hemen hemen kimse ile düşüp kalkmadığını, işinden başka işle uğraşacak zamanı olmadığını söylüyordu oğlunun. Geçen ağustos, kapatılan Türkiye Emekçi ve Köylü Partili eski bir arkadaşı atelyelerine uğramış bir saate yakın oturmuştu. Bütün tanıdıklarına ince davranan bir çocuktu Muzaffer. Gelen arkadaşını da iyi karşıladı. İzleniyordu arkadaşı. Bu görüşmeleri kuşku uyandırdığı için tutuklanmıştı. Neyse ki arkadaşı ile aralarında herhangi bir siyasi anlaşma olmadığı çabuk anlaşılmış, on gün içinde özgürlüğüne kavuştuğu gibi bu işinden de olmamıştı.

Kızları hiç değilse on gün daha kalmasını istedikçe “Gideyim” diyordu Leman Hanım; “Bilirsiniz Muzaffer hiç bilmez kendine bakmasını. Bilse de bakmaz. Bu işinde, sabah karanlığından gece geç saatlere kadar çalışıyor. Eve gelince hazır bulmalı yiyeceğini, yatacağını. Üstelik ben evde olmayınca geceleri orada burada sürtmeye kalkar. Başkaları gene iş açmasınlar çocuğun başına.”

İlhan’dan yana içi rahattı. Kızı ile damadı Yüksek Öğretmen Okulu’nda tanışıp evlenmişlerdi. Sevişme miydi yoksa kuru bir anlaşma mıydı onları bu evlenmeye iten? Adlandırmak zordu. İlhan matematik öğretmeniymiş, Reşat Ilgaz da fizik. Tanıştıklarında çok parlak öğrenciydiler ikisi de. Reşat Ilgaz, en gözde öğrencisiydi kendi bölümünün. Hırslıydı, yorulmak bilmezdi. Yüksek öğrenimini tamamladıktan sonra kaçınılmaz iki yol vardı onun için. Ya fakültede kalıp bilimde ilerleyecekti. Ya da bilimde ilerlemek şansını yitirirse yaşadığı dönemin koşullarına uyarak yaşamına bir şeyler katacak, öğrencilikteki başarılarını sürdürecekti. Reşat Ilgaz, bu ikinci yolu seçti. Çünkü bilimin değerini yeteri kadar kavramış değildi. Öğrenmek zorunda olduğu derslerin dışında öğrendiklerini derinden öğrenmek açlığını duymamıştı hiçbir zaman. Sınıf arka-

daşlarının önünde görünmek yetiyordu ona. Kuru bir fizik öğretmeni olarak Manisa Lisesi'nde işe başladı. Yönsüz bir kimse olduğu için çevresindeki koşulları çabuk kavradı. Kavradıklarını doğru, değişmez koşullar olarak da çabuk benimsedi. Yeni çevresinde paraydı kişiye önde gelen yeri sağlayan. Öğrenciliğinde derslerde en yüksek notu almak olduğu gibi. O da para kazanmanın yollarını düşündü, çabuklukla da buldu. Ders saatlerinin dışında özel dersler vermeye başladı. Askerliği sırasında belli başlı ana kaynaklardan yararlanarak bir ders kitabı hazırladı. Milli Eğitim Bakanlığı'na kabul ettirdiği için kolaylıkla da bastırdı. Karı kocanın durumları hızla düzeliyor, para biriktiriyorlardı. Fakat Manisa küçük yerd. Suvla'ların o eski baba dostlarının yardımı ile 1944'te, İlhan İzmir Kız Lisesi'ne, Reşat Ilgaz Namık Kemal Lisesi'ne atandılar. Savaşın yarattığı karaborsa, babalarını zengin ettiği ölçüde haytalaştırıyordu çocukları. 1945'lerde hele fizik gibi, matematik gibi kendilerine tatsız, sevimsiz gelen derslere hiç akıl erdiremez olmuşlardı. Ilgaz'lar babalarının ille de sınıf geçmesini istediği öğrencilere ders vermeyi yetiştiremiyorlardı artık. Çok geçmeden beş on öğrenciye bir arada ders vermeye başladılar. İkmallere kalanlar için yaz kursları düzenlediler. Kazandıkları parayı da işletmesini biliyorlardı. Reşat Ilgaz büyük girişimlere hazır buluyordu artık kendini. 1952-53 ders yılında özel bir kolej açmanın hazırlıkları içindeydi. Para iyice arttırmıştı gücünü. Çevresinde sayılıyordu. Bakanlıkta sayılıyordu. Hiçbir siyasi sürtüşmesi yoktu. İlişkilerini iyi ayarlamıştı aralarında kendine de bir yer açmak istediği İzmir'in zenginleriyle.

İlhan mutlu muydu? Anlayamıyordu Leman Hanım. Nedir ki hiç yakındığını duymuyordu kızının. Üç çocuğu arasında duyguya yer vermeyen bir İlhan'dı. Ne ölen kocasına ne de kendisine benziyordu bu tutumuyla. Fizik problemleri çözer gibi yürütüyordu yaşayışını. Kardeşlerine yakınlığını yitirmiyordu. Arada paraca yardımlarda bulunduğu olurdu. Galiba mutlu olması için kendinden başkasına, aşka gereksinmesi yoktu onun. Kendine güvenirdi küçüklüğünden beri, kendi ile yetinirdi. Erkek arkadaşı, flörtü olmamıştı

yetişirken. Reşat'ı tanıyıp evlenmiş, kendisi kocasına uyduğu ölçüde kocasını da kendisine bağlayıp uydurmasını bilmişti.

Damadına öteden beri ısınamamıştı Leman Hanım. Devletin ölüm kalım günlerinde yetişmiş, kocası gibi vatan ülküsünden başka yaşamaya değer ülke tanımamış bir erkek sevmiş bir kadın olarak, paradan zenginleşmekten başka amaç gütmeyen damadına her geçen yıl daha da yabancılaşmış görüyordu kendini. Oğlu, halkım diyordu, geri kalmış ulusum diyordu. Anlıyordu oğlunu. Küçük kızı paylaşır görünüyordu ağabeyisinin görüşlerini. Sanatı seviyordu. Bu sevgi çıkar karşılığı olmadığı için güzel görünüyordu Leman Hanım'a. Damadının ise becerikliliğini, bitmez tükenmez enerjisini görüp anlamıyor değildi. Fakat övünmek gerekirse, bu becerikliliğini, çalışmasının getirdiği zenginliği ile değil, yazdığı ders kitabıyla övüyordu. Şu var ki rahatlıklarını geleceklerini sağlama aldıklarını gördüğü için, İlhan'dan yana hiçbir kaygısı kalmamıştı.

Her ana gibi onun da hâlâ kendisinin yardımına gereği olanlardaydı akli. Kalbi Muzaffer ile Perihan arasında bölünüyordu. Muzaffer'i kendi kanatları altındaydı henüz. Perihan'ını ise bir dereceye kadar on iki yaş büyüğü ablasına emanet etmiş sayılırdı. Nedir ki İstanbul'a dönmeden önce onun öğretmenlik ettiği kasabayı, kimlerin arasında, nasıl bir evde, ne dereceye kadar rahat yaşadığını, kimlerle arkadaşlık ettiğini görmeden olamazdı Leman Hanım. Geldiğinin ikinci haftası cumartesi için İstanbul'a dönüş bileti alındıktan sonra, salı günü Urla'ya geldi. Çarşambayı, perşembeyi Urla'da geçirdi. Cuma günü kızı ile birlikte İzmir'e döndü.

Kasabada kaldığı bu kısa süre içinde oldukça geniş ilgi topladı Leman Hanım. Yakası ile kollarına koyu kahverengi vizon geçirilmiş bele oturan siyah mantosu içinde ölçülerini koruyan vücudu, yere sağlam basan biçimli bacakları, hızlı yürüyüşü, güzelliğin, ağırbaşlılık, görmüş geçirmişlikle birleşerek anlam kazandığı düzgün yüz çizgileriyle geçti kasaba sokaklarından. Çarşamba günü sabahdan evden çıktı. Perihan'ın bir defter sayfasına çizdiği plândan yararlanarak pazar yerini, kasabanın küçük alanlarını dolaştı. Şehit

Kemal Caddesi'nden Kapan Camisi'ne çıktı. 12 Eylül İlkokulu'nu dolanıp Eski Cami'yi buldu. Caminin içini girip gördü. Caminin avlusu önündeki taş merdivenlerden dere boyuna indi. Dere boyunca yürüdü. Köprüden karşı kıyıya geçerek, Postane Caddesi'ni buldu. Eskinin birbirinden güzel evleri arasından yine Zafer Caddesi'ne çıktı. Eve dönüyordu ki yazıhanesinin önünde Avukat Nihat'la karşılaştı. Nihat, biraz da heyecanlanmasının arttırdığı bir saygıyla selâmladı Leman Hanım'ı.

— Buyurmaz mıydınız? dedi.

Leman Hanım kısa bir kararsızlık geçirdi. Fakat bir avukat yazıhanesine işi olan herkesin girebileceğini, İzmir'deki karşılaşmalarını bilmeyenlerin burada tanıştıklarını anlamayacaklarını çabuk kestirdi:

— Vaktinizi almayayım?

Nihat kapıdan çekildi:

— Ne müinasebet!

Leman Hanım yazıhaneye girdi. Doğrusu kadınca bir merakın etkisi de vardı çağrıyla kabul edişinde. Kuşukları, önsezileri, Nihat'ı daha yakından tanımaya, hakkında daha geniş bilgi edinmeye itiyordu onu.

Kenan adliyedeydi. Nihat, masasının önündeki koltukta yer gösterirken:

— Oturmadan önce sorayım, dedi, ne içersiniz, bir kahve?

Leman Hanım koltuğa oturdu. Yerinden yazıhanenin karşısındaki kahveyi görebiliyordu.

— Güveniyor musunuz kahvecinize?

— Merak etmeyin...

— Az şekerli bir kahve söyleyin zahmet olmazsa...

Nihat, kahve söylemek için kapının önüne çıkınca, kadın hızlı bakışlarla yazıhanenin sağını solunu gözden geçirdi. Sadelik ama beğeni ile döşenmişti yazıhane. Duvarlar, kapı ile pencereler yağlı boya ile boyanmıştı. Kitaplık oldukça zengin, bütün kitaplar deri ciltli idi. Bu gördükleri Nihat'ın oldukça başarılı bir avukat olduğu-

na inandırmıştı onu. Nihat, kahveleri söyledikten sonra dönüp yerine otururken:

— Kasabanızı gezdim, dedi gülümseyerek.

— Beğendiniz mi bari?

— Çok. Gönlünüz olsun diye söylemiyorum. Çok beğendim, çok da sevdim...

— Nelerini örneğin?

— Çınarlarını, evlerini... O eski çınarlar kaç yaşındadır dersiniz?

— Beş yüzden az olmamalı. Çarşı camisinin önündekini gördünüz mü?

— Gördüm tabii...

— Gövdesi oyuktur. Bir kundura eskicisi, hem ev hem de dükkân gibi kullanır o oyuğu... İçinde kereveti vardır, yatar kalkar. Tezgâhını geceleri içeri alıp gündüzleri önüne çıkarır. Hatta mangal yakar içinde. Oyuğun ağzına bir de kapı uydurmuştur. Geceleri ya da uzaklaşacak olursa kapatır, asma kilitle kilitler...

— Evet, çok hoştu, hepsini gördüm... Sonra, eski cami avlusundan dere boyundaki sokağa inen taş merdivenleri sevdim. Dereyi sık sık aşan yüksek kemerli köprüleri sevdim... Sonra o evlerin güzelliği...

Garson kahveleri getirip bıraktı. Nihat:

— Gerçekten oturmuş bir mimarlık anlayışından kalmadır bütün o eski evler, kasaba halkının yaşayışına göre biçimlenmiştir, diye başlayarak, uzun uzun kasabanın evlerini anlattı. Halk öteden beri tarımla uğraşıyordu. Üzümünü, zeytinyağını değerlendirdiği dönemde zenginleşmişti. Bu zenginlik dönemini yansıttı o yapılar. Genel olarak üç kapılıydılar. Evin oldukça süslü çift kanatlı demir sokak kapısından önce çerçeveleri renkli camlarla kaplı bir vestibüle girilir, sonra mermer bir salona geçilirdi. Konuklar, yabancılar alınırdı bu kapıdan. Biri salonun dibinde, bir de sağında ya da solunda oturma odaları bulunur, aradaki boşluktan yukarı kata çıkan merdiven ağzı ile geride mutfaka giden koridor görünürdü.

Mutfağı sokağa bağlayan daha sade bir kapısı olurdu mutlaka evlerin. Servis kapısı olarak kullanılırdı bu kapı. Üçüncü kapı ise evin avlusunu bağlardı sokağa. Evin bineği, sağlamı bu kapıdan alınırdı. Avlunun yöresini, ahır, samanlık, çamaşırılık kuşatırdı.

Konuşma buradan yeni yapıların anlamsızlığına, uydurmalığına döndü. Leman Hanım'ın bir ara Nihat'ın masasının üstünde duran bir romana ilişti gözleri. Steinbeck'in Gazap Üzümleri idi. Üç yıl önce oğlu okumuş, sonra da okuması için ona salık vermişti. Çoğu analar gibi gözündeki onun da oğlu idi dünyada doğru beğenin, doğru anlayışın temsilcisi. Oğlunun sevdiği, oğlundan dolayı da kendisinin sevdiği bir kitabı okuduğunu görmek onu daha da yaklaştırdı Nihat'a. Duygulandırdı:

— Roman okuyabilecek zamanınız oluyor mu?

— Bugünlerde adliye tatil sayılır. Yılbaşı devri var da...

Leman Hanım kendini tutamayarak iç çekti:

— Sizi rahatsız etmiyorlar ya burada?

Nihat, soruyu birden anlamış görünmekle aile sırlarına fazla burnunu sokmuş olabileceğini düşündü kadının:

— Ne gibi?

— Okuduğunuz kitaplardan dolayı?

Nihat gülümsedi:

— Eskiden ederlerdi. Şimdi pek edemiyorlar...

Leman Hanım dalgınlaştı. Biraz geciktikten sonra karşılık vermediğini ansımış gibi ekledi:

— İyi öyleyse. Sizin hesabınıza memnun oldum...

Cumartesi günü İstanbul'a döneceğini söyledikten sonra ayrıldı Nihat'ın yazıhanesinden...

Perihan kimseye söylememişti annesini beklediğini. Fakat bu sabah gezintisinden sonra kasabada çabuk duyuldu "İstanbullu bir hanım"ın geldiği. Ortaokul müdürünün hanımı, ille de hoş geldin demek istiyordu annesine. Kaymakamın hanımı ile o çarşamba gününü ortaokul müdürünün hanımının evinde bulunan başkaları, bu arada Nihat'ın annesi Aliye Hanım da katıldılar bu isteğe. Leman

Hanım, kaldığı bu oldubitti karşısında sıkıldı önce. Kendi evinde değildi. Gelenleri ağırlayacak doğru dürüst bir odası yoktu. Kızının, öbür öğretmen arkadaşları, Nilüfer Taylan, Müberra ile birlikte oturduğu evin alt kattaki oturma odasında, sade sandalyeler, sade bir divan üstünde karşıladı gelenleri. Giyinişindeki sade beğeni, güzel konuşması ile odanın yoksul döşenişini hiç de duyurmadı gelenlere. Tek başına doldurur gibiydi odayı. Feride Kozan ile Aliye Hanım da vardı gelenler arasında. Perihan, “Burada avukatlık yapan Avukat Nihat Arda Bey’in annesi” diye tanıttı Aliye Hanım’ı. Leman Hanım bu sözleri dinlerken, başını fazla çevirmeden kısa bir bakışla baktı kızına. “Onun mu?” “Evet” diyen bir anlaşma oldu kızıyla kendi bakışları arasında. Nihat’la tanıştığını, bir gün önce görüştüğünü söylemeyi hiç de gerekli görmeden geçiştirdi bu tanışmayı.

Aliye Hanım pek sevmiştii Leman Hanım’ı. Duyduğu yakınlıkla bir kızının İstanbul’da okuduğunu, bu yıl Eczacılık Fakültesi’ni bitireceğini, oğlunun da önümüzdeki yıl İstanbul’a yerleşmeyi düşündüğünü söyledi. Leman Hanım anlayışlı bir gülümseme ile dinledi bu sözleri. Refet Aksu’nun karısı, dinleyenlerin kolaylıkla anlamlandırabileceği bir yüzgözlülükle sırttı:

— Aliye Hanım ben senin yerinde olsam, kendi elimle evlendirmeden dünyada İstanbul’a bırakmam oğlumu...

Aliye Hanım biraz sıkıldı:

— Oğlum benden elbet daha iyi düşünür.

Leman Hanım:

— Gençleri evlendirmekle acele etmek hiç de doğru değil, dedikten sonra kaymakamın karısına dönerek:

— Eşimle çok yer dolaşmıştık gençliğimde. Urla benim yaşadığım yerlerin çoğundan güzel... diye değiştirdi konuyu. Ertesi gün kasabadan ayrılacağı için ziyaretlerine karşılık veremeyeceğini söyleyerek, ayrı ayrı özür diledi bütün konuklardan. Kabul günleri dışında ayrıca rahatsız etmek istemiyordu gelenleri. Ayrıca da vakit bulamayacağından korkuyordu...

“Ah, hiç çekinmeyin. Yarın hangi saatte isterseniz bekleriz” dedi konukların çoğu. Aliye Hanım: “Gelemezseniz hiç üzülmeyin. Ama yakında tekrar gelerseniz daha uzun kalırsınız inşallah. O zaman mutlaka beklerim...” diye iyi yolculuklar diledi.

Konuklar gidince:

— Pek candan insanlar, dedi Leman Hanım. Ayrı ayrı gönüllerini yapmak isterdim, ama ne yazık ki vaktim yok...

Müberra güldü:

— Bizim müdürün hanımını nasıl buldunuz?

— O da candan bir kadın...

— İçli dışlı olmakta acele etmiyor mu?

— Kötü niyetli olmasa gerek...

Müberra ciddileşti:

— Pek iyi niyetli de değildir...

Nilüfer:

— Fesat yüreklinin teki, diye karıştı söze.

Kocasıyla okuldaki kadın öğretmenler arasında bir şey var diye sık sık kavga ettiğini söyledi kadının.

— Üstünde durmayın, dedi Leman Hanım.

Müberra:

— Duran kim? dedi kısaca.

O gece odalarında anne kız yalnız kaldıkları zaman Leman Hanım:

— Anne oğul benzeşiyorlar, dedi. Ortak hatları var...

Perihan öteberiyi kaldırıyordu. Anlamazlıktan geldi:

— Kim?

— Nihat Bey’le annesi...

— Bilmem. Pek gözümün önüne getiremiyorum...

Leman Hanım kısa bir süre sustuktan sonra gülümsedi:

— Öyle mi?

Perihan karşılık vermedi.

— Bak bakayım bana!

Perihan durgun bakışlarını annesine döndürdü. Öylece dingin

kaldı. Leman Hanım sevgiyle süzdü kızını. Gülümseyerek kollarını açtı. Yaklaşan Perihan'ı kollarına aldı. Saçlarından öptü:

— Pekiyi. Öyle olsun...

4

O gece aklından geçenleri kızına açmadı Leman Hanım. Cuma günü saat dört otobüsüyle döndüler İzmir'e. O akşam damadının evinde yemekte öğretmen Cengiz de vardı. Leman Hanım, yılbaşı gecesinden beri üçüncü akşamdır aynı masaya oturuyordu Cengiz Girne ile. Bir hafta önce Perihan hafta tatilini geçirmek için geldiğinde Cengiz Girne gene Ilgaz'larda yemektiydi. Leman Hanım bir araya her gelişlerinde Cengiz Girne'nin bakışlarının Perihan'ın bakışlarını bulmak, karşılaşmak için yuvalarında nasıl dönüp durduklarını daha ilk günden görüyordu. Genç öğretmenin iç dünyasında olup bitenleri dışarıya vuran canlı bakışlardı bunlar. O kadar çok, o kadar sık anlam değiştiriyorlardı ki şimdi nereye geçecek? Bunun arkasından ne gelecek? diye meraklı bir hikâye izlenebilirlerdi. Perihan bir şey söyleyecek olsa ilgiyle dinlemeye yöneliyordu hemen. Bir umut ışıyordu gözbebeklerinde. Ama Perihan her kez ya annesine ya ablasına ya da küçük yeğeni Aynur'a bakarak söylüyordu söyleyeceğini. Cengiz'in bakışları sıra kendilerine gelecek diye bir süre sabırla bekliyorlar, sürdürüyorlardı o umudu. Fakat gecikiyor, gecikiyor, bir türlü gelmiyordu o sıra. Perihan, yeğeninin saçlarını okşayarak sözlerini tamamlayınca dalgınlaşıyordu büsbütün. Neden, neden diye düşünceye dalıyorlardı bir süre. Neden, kendisi bu kadar aşağıdan alır, bu kadar iyi niyet gösterirken, bir kasabada düştüğü bir kuyuda unutulmuş gibi öğretmenlik yapan bir genç kız, onu bu kuyudan çekip almak için uzattığı eline bu kadar kayıtsız kalsın? Sonra bu sorulara bazı karşılıklar bulduğu anlaşıyordu Cengiz Girne'nin. Belki de o avukatı seviyor diye kuşkuyla keder-

leniyordu bakışları. İyi ama uçarının, yarınına kulak asmayan düşüncesizin birine benziyordu o avukat. Yazık değil mi Perihan'ın sonu belirsiz bir serüvene atması güzelliğini? Küçük Aynur, Perihan'ı çok güldüren bir söz söylemiş oluyordu o sırada. Perihan yegeninin çok hoşlandığı bu sözlerinin nasıl karşılandığını anlamak için bir bir sofradakilerde dolaştırıyordu gözlerini. Umutlanıyordu Cengiz Girne. Sıra kendine de gelir diye bekliyordu. Beklediği de oluyordu neredeyse. Perihan, annesine ablasına baktıktan sonra eniştesine de kısa bir bakış atıyor, Cengiz'e de bakacak oluyordu. Cengiz'in o anda görülecek şeydi bakışları. İki küçük fino oluyordlardı sanki. Kuyruklarını durmadan titreterek sıçrayan, sürünen, sahibinin ayakları arasında, elinin altında yatan kalkan, sevincinden durduğu yerde duramayan iki küçük fino. Ama daha Cengiz'e bakmasıyla uzaklaşması bir oluyordu Perihan'ın bakışlarının. Cengiz küsüyordu, alınıyordu, üzülüyordu. Fakat bütün gece göz altında tutsanız, bir kez vazgeçme, yenilgiye boyun eğme anlanında bir soğukluk göremezdiniz bakışlarında.

Reşat Ilgaz sık sık ilgileniyordu onunla. Rakı içiyorlardı yemekte:

— Cengiz, bir kadeh daha? Ne dersin?

— Çok az lütfen, diyordu Cengiz Girne kadehini uzatırken. Bilirsin, iki kadehten çok içmem...

Umutsuzluğa kapılacak, içkide avuntu arayacak insanlardan değildi o. Söyadından anlaşıldığı gibi Kıbrıslıydı. Liseyi Kıbrıs'ta okumuştı. Çok iyi İngilizce, Rumca bilirdi. Liseden sonra Ankara'da Dil Fakültesi'nin İngilizce bölümünü bitirmişti. Altı yıldır İzmir Namık Kemal Lisesi'nde İngilizce öğretmeni idi. Bu anlattığımız kadar kolay gelmemişti bu yere. Babasını kaybettiğinde lise öğrenciydi. Dayısının yanında tamamladı liseyi. Dil Fakültesi'ni burslu olarak okudu. Cep harçlığını da özel dersler vererek sağladı Ankara'da. Fakülteyi bitirmeden önce annesini de yitirdi. İki kız kardeşi evliydi Kıbrıs'ta. Kimi kimsesi yok sayılırdı.

Reşat Ilgaz kaldırıyordu kadehini:

— Gelecek yıl kolejimizde daha sık beraber oluruz inşallah Cengizciğim...

Reşat bakışlarını kısaca Perihan'dan geçirerek söylüyordu bunu. Cengiz ise ağır kalıyordu onun ikinci kadehte kabaran bu neşesinin yanında. Biraz da dargın nırıldanıyordu:

— İnşallah...

Reşat Ilgaz bir bir masadakilere tutuyordu kadehini:

— Efendim, bizim kolejin şerefine kaldırıyoruz kadehlerimizi...

Leman Hanım çok küçük bir yudum alıyordu:

— Çok güzel. Uğurlu olsun diyelim...

Ölen kocasını rakı masasında yalnız bırakmamak için, tek kadehini sofranın sonuna kadar koruyarak tatlı tatlı içip tamamlamasını bilirdi o.

Reşat Ilgaz keyifleniyordu gittikçe:

— İlk günden dolacak kayıtlarımız. Sınıflar küçük gelecek. Korkarım daha ilk yıllardan bina da öyle. Ne dersin Cengiz Girne? Ne koyalım kolejimizin adını? Bizim Kolej? Yeni Kolej? Güven Koleji? Özel Cumhuriyet Koleji? Ha, ne dersin?

Cengiz Girne kendini veremiyordu soruya:

— İsim kolay! Günü gelince buluruz...

— Hayır, kolay değil, önemli! Çok önemli! Ben iki yıldır hep isim arıyorum kafamda. İsim bulalım. Bu akşam, böyle hep bir arada iken isim bulalım, bitirelim şu işi.

— Anne, siz ne isim koyalım dersiniz?

Leman Hanım kaçmak istiyordu konudan:

— Koyduğunuz isimlerin hepsi iyi, hepsi güzel, hepsi yeterli...

— Hayır! Değil! Bir isim de siz bulun. Ne biliyorsunuz? Belki hepsinden daha iyi, daha yeterli olur? Belki sizin bulduğunuz ismi koyarız...

— İyi ama ben... Ben hiç düşünmemiştim daha önce... Böyle birdenbire ne isim bulayım bilemem ki?

— Bulun işte! Ne bulursanız bulun...

— Bulsam bile bu kadar çabuk bulunan bir ismin ne değeri olur?

Reşat İlgaz sinirleniyordu neredeyse kendisine karşı gelinmesine:

— Bulun efendim! Bulun! Ötesi sizin nenize lâzım? Değeri olur mu olmaz mı düşünmeyi de bize bırakın... Evet, bekliyoruz?

İlhan susturmak için göz göze gelmeye çalışıyordu kocasıyla.

Leman Hanım az düşündü:

— Hangi semtte kalıyor sizin kolejin yeri?

— Köprü ile Göztepe arasında...

— Özel Göztepe Koleji?..

Reşat İlgaz coşuyordu. Gülüyordu yüksek sesle:

— Çok güzel, başka?

İlhan daha fazla dayanamıyordu:

— Reşat, madem beğendin daha fazla yormasana annemi...

Reşat İlgaz eliyle susturuyordu karısını:

— Ben bilmez miyim annemizin zekâsını? Ben bilmez miyim güzel bir isim bulacağını. Boşuna mı yoruyorum? Özel Göztepe Koleji! Güzel! Uyumlu! Şiir gibi. Özel, Göztepe... ikisinde de ö ö, z z, e e, neredeyse aynı harfler. Çok uyumlu! Şiir gibi! Girne, ne dersin? Özel Göztepe Koleji?

— Olabilir. Güzel isim...

— Güzel değil, çok güzel, çok uyumlu...

— Evet, çok güzel...

— Öyleyse yaşasın Özel Göztepe Koleji... Kaldırın kadehlerinizi... Anneciğim sizin şerefimize! Siz buldunuz benim iki yıldır düşünüp de bulamadığım ismi... Özel Göztepe Koleji!.. Özel-Göztepe... Ö ö, Z z, E e, şiir gibi. Oldu bu iş!..

Cengiz Girne ile ortak açıyorlardı Koleji. Cengiz, altı yıldır özel dil dersleri veriyor, dil kursları yönetiyor, arada boş kalırsa turist rehberliği yapıyor, Efes'i, Bergama'yı, Agora'yı gezdiriyordu gelen turistlere. O alıyordu sözü:

— Bizim için iki yerde para var. Bir bu koleji genişletip yıldan yıla geliştirme, çünkü istek yıldan yıla yüzde yüz artacak...

Reşat Ilgaz sabırsızlanıyordu.

— Onu biliyoruz. Öbürü?

— Öbürü, turizm. Artık kolay kolay yeni bir savaşa gireceğe benzemiyor dünya. Bu barış sürüp gittikçe turizm en sağlam işlerden biri olacak. Ege, daha doğrusu İzmir, her yıl daha çok turist çekecek kaynaklara sahip. Kalıntılar, deniz... Bir turizm ortaklığı kurmak çok yerinde olur...

Leman Hanım duraladı:

— İyi ama...

Reşat Ilgaz ilgilendi:

— Evet? Ne olmuş?

— Ticaret sayılmaz mı?

— Sayılır...

— Sizler memur olduğunuza göre?

Reşat Ilgaz güldü:

— Yapamayız diye mi çekiniyorsunuz? Onun kolayı var...

— Nasıl?

— Güvendiğimiz birinin, örneğin Perihan'ın üstünde görünür ortaklık, Perihan da öğretmenlikten çekilir...

— Doğru olur mu?

— Neden olmasın?

— Bilmem! Biz öyle görmüşüz. Hem ticaret, hem öğretmenlik ikisi bir arada doğru olmaz gibi geliyor bana...

Reşat Ilgaz yine alevlenmeye başladı:

— Ne yani? Ticaret bize yasak olacak, biz bu bilgimizle uğraşmayacağız, elin okuması yazması kıt hödükleri, meydanı boş bulup keselerini dolduracaklar! Sonra da biz idealist öğretmenler olarak, karnımız aç, kunduralarımıza pençe üstüne pençe vurdurup, onların şımarık, it, hergele veletlerini okutup adam etmeye çalışacağız. Onlar bilgiden yoksun oldukları için her türlü hak duygusundan, töre anlayışından da yoksun olduklarından istediklerini istedikleri fiyatta, istedikleri kadar kârla sürecekle bize, biz neredeyse bedavaya bağışlayacağız bilgimizi, onların kendilerinin bile gürültüsünü çe-

kemedikleri çocuklarının bağırp çağırımları ile başımız şişecek...
Yağma yok! Yeter artık sömürüldüğümüz!

Kızıyordu. İlhan uyarmak istedi:

— Reşat!

— Bırak! Kesme sözümü. Yeter, diyorum! Yeter! Biliyorum ben ne söylediğimi! Sözüm anneme değil. Politika, memura yasak, subaya yasak, öğrenciye yasak. Ne oluyor yasak oluyor da? Kime kalıyor? Politika nasıl ayağa düşüyorsa ticarette de ayak takımı vuruyor vurgunu, vuruyor parayı. Para ticarette! Cahilin eline geçince ticaret yoluyla, cahil söz sahibi oluyor toplumda. Ben ezilmek istemiyorum hayatta! Ezilmek için gelmedim dünyaya! Kızım ezilerek büyüsün istemiyorum. Sen herkesten iyi tanırsın beni. Böyle mi düşünüyordum öğrenciliğimde? Ama baktım böyle geçiyor, böyle oldum! Muzaffer sosyalistse ben de sosyalistim! Ama, yağma yok! Herkes sosyalist olsun ben de olayım! Herkesten önde, herkesten iyi, herkese örnek sosyalist olayım. Ama başkaları keselerini doldurken ben zayıf kalmak, ezilmek istemem...

— Reşat!

— Kesme sözümü diyorum sana. Benim saygım var anneme. Çok da severim. Kardeşini de dürüstlüğünden dolayı takdir ederim, severim, o da bilir benim kendisini sevdiğimi. Ama o yanılıyor, ben yanılmıyorum.

— Reşat sarhoş oluyorsun. Bu kaçınıcı kadehin?

— Olmuyorum. Üçüncü.

— Hayır dördüncü... Yeter içtiğin!..

— Sarhoş değilim. Sevmez miyim ben Muzaffer'i? Her zaman iyi çocuk diye övmez miyim sana? Ama devir, o devir değil. Özel okul açmak ticaret değil mi sanki? Yapıyoruz işte... İnanın anneciğim severim Muzaffer'i! Hem de çok severim. İstanbul'da ne kadar iyi arkadaşlık bilirsiniz...

— Bilirim, o da seni sever...

— Sevmez...

— Sevmez olur mu?

— Bilirim ben, sevmez artık...

İlhan üzülüyordu:

— Reşat nereden çıkarıyorsun bu sözleri? Hem de annemin ayrılacağı gece?

Reşat ağlamaklı oldu:

— Sevmez, biliyorum. Değişti der benim için. Ama belki de eniştesiyim diye, kızımın dayısıdır diye, susar kimseye söylemez aklından geçenleri! Ama aklından geçirir! Olsun, geçirsin, ben gene severim onu. Şu İzmir’de dedikodu çıkmayacağını bir bilsem, ben bilirim ona ne iyilik edeceğimi... Ben bilirim ona ne yazacağımı...

İlhan sinirleniyordu:

— Ne yazacaksın?

— Bizim kolejin dekorunu hazırlamasını. Bizim koleji döşemesini...

Leman Hanım duygulandı:

— Eksik olma. Muzaffer’in iyiliğini istersin elbet. O da senin iyiliğini ister. İkiniz de birbirinizin iyiliğinizi istersiniz...

İlhan daha da sertleşti:

— Niye yazmıyorsun?

— Şu Allahın belâsı İzmir öyle bir yer ki!.. Bir solcuya iş verdi diye... Ama hele bir iki yıl geçsin... Hele istediğim gibi bir güçleneyim, hepinize göstereceğim Muzaffer’i nasıl sevdiğimi...

İlhan bağırıyordu:

— Reşat! Senden iş isteyen yok!

Reşat aldırmadı:

— Hele biraz güçleneyim...

— Kardeşim iş istemedi senden!...

— Vız gelir bana o zaman İzmir! Vız gelir İzmirli!ler!

Leman Hanım kızardı, az önceki saflığından sıkılıyordu:

— Belki tam bilmiyorsun, Muzaffer’in o kadar iyi ki yeni işi. Vakit bulup da İzmir’e gelemez bile. Yoksa o da isterdi size yardım etmeyi...

İlhan yeteri kadar azarladığını anladı kocasını.

— Anneciğim öyle seviniyorum ki Muzaffer için geldiğinden beri anlattıklarına. Durumunun düzeldiğini duydukça içim rahatlıyor. Tabii Reşat’a vakit bulup anlatamadım senin bütün söylediklerini...

Reşat Ilgaz sayıklar gibi yineledi:

— Ben severim Muzaffer’i...

Leman Hanım gülümsedi:

— Tabii seversin...

Perihan bu tatsız havayı dağıtmak istedi:

— Aynur, ya sen? Sever misin dayımı?

— Elbet severim!

— Ne kadar?

Aynur düşündü:

— Ne kadar? Ne kadar? Dur bakayım düşüneyim...

Şimdi masada herkes onunla ilgilendiği için memnundu.

— Ne kadar mı? Söyleycyim: Sen ne kadar seversin dayımı?

— Çok...

— Burdan, bizim evden denize kadar sever misin?

— Severim...

— Öyleyse ben denizin öbür ucuna kadar, İstanbul’a kadar severim...

Sofradakiler gülüyorlardı.

— Neden?

— O küçükken ciklet alırdı bana. Çukolata alırdı, masal anlatırdı...

Leman Hanım güldü:

— Artık büyüdün mü?

Perihan annesine göz kırptı:

— Ne yapacaksın artık cikleti, masal dinlemeyi?..

Aynur ciddiye:

— Büyüdüm tabii. Ama şimdi belki de büyüdüğüm için sinemaya götürür beni.

Gülüştü. Reşat Ilgaz kadehinde kalan rakıyı içti:

— Evet, şimdi bizim koleje bir isim bulalım...

İlhan gülerek:

— Bulduk ya, dedi.

— O dursun hele yedekte. Bir isim daha bulalım annem burdayken...

— Reşat saçmalıyorsun gene...

Reşat Ilgaz yenilemek istedi kadehini. İlhan şişeyi çekti, elinden aldı:

— Bırak, çok içtin. Annemi hiç tatlılıkla uğurlamıyorsun. Cengiz Bey, siz önleseniz ya artık içmesini...

— Görüyorsunuz ki ben içmiyorum...

— Reşat'ı da bırakmayın...

Reşat silkindi:

— Peki kumandan, içmiyorum! Sen benim kumandanımsın...

Leman Hanım'a döndü:

— İnanın anneciğim o kumandarumdır benim! Onun emrindeki ordu yenilmez! Ben her zaman karımın, sevgili karımın sözünü dinlerim. Kadınlar içmezler, içmedikleri için de daima daha ayık düşünürler... Ama ne olur bir isim daha bulun...

Cengiz cesaretlendi:

— Perihan Hanım, eniştenizi kırmayın, madem bu kadar istiyor, bir isim de siz bulun...

— Özel Göztepe Koleji güzeldi...

— Evet güzeldi ama eniştenizi kırmayın, madem bir isim daha istiyor?

Perihan az düşündü:

— Devrim, Özel Devrim Koleji nasıl?

— Çok güzel...

Reşat Ilgaz, alkolün midesinden vurmasıyla yüzünü buruşturdu:

— Beğenmedim!

Bu yeni ismin savunmasını Cengiz üstüne aldı:

— Neden beğenmedin? Çok güzel isim? Geleceğe dönük...

— İşte ondan beğenmedim...

— Anlayamadım?

— İzmir'e gitmez! İzmirliiler hoşlanmaz devrimden mevrinden...

— Nereden çıkanyorsun hoşlanmadıklarını?

— Önce çok öz Türkçe bu bir. Sonra devrim! İzmir'in nesine gerek devrim? Bizim okula çocuk gönderecekler yapmışlar yapacakları devrimi! Devrim istemezler, yenilik isterler isteseler isteseler! Özel Yeni Kolej daha iyi onun yerine. Ondan daha iyisi Özel Göztepe Koleji. Ama daha vakit var. Daha koleji açıncaya kadar çok isim buluruz değil mi anneciğim?

Leman Hanım gülümsedi:

— Artık siz aranızda bulursunuz. Ben yarın gidiyorum...

O gece odalarında soyunurlarken Leman Hanım:

— Seninle açık açık konuşamadık, dedi Perihan'a.

— Çok çabuk gidiyorsun. Ne zaman gelip ne zaman gittiğini anlamama bile vakit kalmadı...

— Yeteri kadar kaldım. Konuşamadık derken belki anlamışsındır neyi kastettiğimi?

Perihan sustu.

— Bana söyleyeceklerin yok mu?

Perihan yatağına girdi. Leman Hanım gitti, kıyısına ilişerek kızının yatağına oturdu, yorganını hafif düzelttikten sonra, kızının saçlarını okşadı:

— Hadi çekinme. Eskiden olduğu gibi neler duyuyor düşünüyorsan söyle annene. Biliyorsun ben kızım gibi büyütmedim seni. Her zaman en yakın arkadaşın olmaya çalıştım...

Perihan gözlerini annesinden kaçırdı:

— Yok henüz söyleyecek bir şeyim...

— Ama ben var gibi görüyorum...

— Hepsi gördüğün kadar...

— Daha açık sormak istemiyorum. Bilirsin seni sıkmak istemem...

— ‘Nesini anlatayım bilmem ki?

Leman Hanım sormakla sormamak arasında mırıldandı:

— Nihat’ı anlat...

— Arkadaşlık ediyoruz...

— Açılmadı mı sana?

— Açıldı...

— O kadar mı?

— Henüz evlenmek sözü geçmedi aramızda. Hiç konuşmadık.

— Onu da konuşursunuz...

—

— Niye sustun?

— Kararsızlıkları var gibime geliyor...

— Senden yana mı?

— Hayır. Evlenmekten yana...

— Ne gibi meselâ?

— İstanbul’a yerleşmeyi düşünüyor. İstanbul’da çalışmaya başlayınca hemen bir evi geçindirecek kadar para kazanamayacağından korkuyor sanıyorum.

— O korkusu boş... Üstelik sorun da değil...

— Eli çok açık. Birikmiş bir parası yok...

— O da sorun değil...

— Hepsi bu...

— Öyleyse her şeyi yoluna koyabilirsiniz aranızda. İkiniz de o kadar gençsiniz ki...

Perihan iç çekti:

— Ben de cesaret vermeye çalışıyorum ona...

— İyi ediyorsun...

— Daha ne yapabilirim bilmem ki?

— Hiç! Sadece sabırlı ol, bekle...

— Bu konuyu kimseye açmadım şimdiye kadar. Kendi kendime kaldıkça sıkıntıdan patlıyorum. Ablama bile söyleyemedim...

— Söyleme gene istersen, ama o anlamıştır...

— Ne biliyorsun?

— Tesadüf değildi yılbaşı gecesi karşımıza çıkışı...

Perihan elleriyle yüzünü kapadı:

— Ay, demel!

— Besbelliydi...

Gülüyor, sevinç duyuyordu oynadıkları o küçük oyundan:

— Eniştem de anlamış mıdır dersin?

— Sanmam, ama öteki...

— Öteki kim? Cengiz Girne mi?

Yüz buruşturarak ekledi:

— O anlasa bile umurumda değil...

— Hayır o değil... Dilşat da değil, Feriha anlamış olabilir...

— Bu canımı sıkar işte...

— Olabilir diyorum çünkü olmayabilir de. Onun akli o gece Cengiz Girne'ydi. Cengiz'e gelince, anlamış olsa bile anlamak istemez. Anladığının doğru olmadığına inandırmaya çalışır kendini. O senden yana, merak etme...

Gülüştüler.

— Ama ben ondan yana değilim...

— İstersen kolaylıkla olabilirsin...

Perihan duraladı. Denemek istedi annesini:

— Ne dersin? Olayım mı?

Annesi karşı oyuna geçti:

— Onu sen bilirsin!

— Bir düşüneyim bu konuyu...

— Düşün bakalım...

— Boyu bosu yerinde, çizgileri düzgün, paralı...

— Dedğin yönlerden hep Nihat'tan üstün...

Karşılıklı birbirlerini kolluyorlar, birbirlerinin aklından geçeni anlamaya çalışıyorlardı.

— Vah benim zavallı Nihatçığım. Hiç koruyanı yok...

— Pek öyle zavallıya, kolay kolay ezileceğe benzemiyor. Koruyanı olmasa da olur. Hele senin gözünde...

İkisi birden kahkahayı attılar. .

— Bakıyorum iyi ağız arıyorsun?

— Ya sen?

— Kime çekeceğim? Sana çekmişim!

Perihan yatağının içinde doğrularak ekledi:

— Anneciğim söyle, sen benim yerimde olsan sevebilir misin Cengiz Bey'i? Evlenebilir misin?

Leman Hanım omuzuna aldı kızının başını:

— Biz başka türlü yetiştik kızım. Bizim gençliğimizde vatan tehlikede idi. Biz erkek deyince silâh anılıyorduk. Dövüşecek kahramanlar arıyorduk...

— Biz başka türlü müyüz? Biz vatan demiyor muyuz?

— Vatan diyorsunuz ama, barış içinde yetiştiniz. Vatan dediğiniz yere hanlar apartmanlar yazlıklar dikecek, yani vatanınızı göndirecek erkekler arıyorsunuz...

— Hayır!

— Hayır değil, öyle.

— Bir ağaç, bir saksı çiçek yetiştiren de yeter bana. Yeter ki kendini düşünürken halkla beraber, başkaları ile beraber düşünsün. Söyle Nihat'la karşılaştırabilir misin Cengiz Girne'yi? Onun yanında çok renksiz, soğuk, adamakıllı donuk kalmıyor mu Cengiz Girne? İkisinin davranışlarına bak. Biri ne kadar kendiliğinden, öbürü ne kadar sonradan kapma, özentî, yapmacık? Hem biraz dikkat edilince Nihat çok daha yakışıklı ondan. Bütün yüz çizgileri anlamlı, insanca. İnsanın yüzüne bakarken gözlerinin bir sıcaklığı var. Nihat çok daha uygun değil mi bizim ailemize? Babam sağ olsa çok se-verdi gibi geliyor bana Nihat'ı...

— Orası öyle.

— Dahası ne?

— Baban muhakkak ki beğenecekti. Ben beğendim. Açıkça

düşüncemi bilmek istiyorsan ağabeyinle de herhalde daha iyi anlaşılır. Bakma sen bu akşam eniştenin söylediklerine. On yıl önce de de tam uyuşamazlardı Muzaffer'le. O şimdi hep unutmuş görünüyor durmadan tartışıklarını, uyuşamadıklarını. Şimdi ne kadar ayrışeler, eskiden de o kadar ayrıydılar birbirlerinden...

— İyi söyledin sen o iş meselesini...

— Tabii. Küçültecek miydim bir oğlumu?

— Ama dediklerin doğruydu, işi düzeldi değil mi ağabeyimin?

— Doğruydu. Ama doğru olmasa da öyle derdim...

— Hiç sevmiyorum bazen şu eniştemi. Dahası acıyamıyorum...

— Düşünme bu konuyu. Ablan var arada...

— Olsun, bazen hafta sonları bile buraya gelmek gelmiyor içimden!

— Ama eniştenin niyeti açık...

Leman Hanım yerinden kalktı. Yatağına girdi bunu söylerken.

— Biliyorum...

— Neyi biliyorsun?

— Ortağının karısı görmek istiyor beni...

— Doğru anlamışsın...

— Cengiz Girne çok iyi İngilizce öğretiyor diye tanınıyor İzmir'de. Adı iyice duyulmuş. Kolejin bir günde kayıtları dolacağı yüzde yüz. Eniştem belki de ortaklıklarını sağlama bağlamak, ileride ayrılmalarını önlemek için düşünüyor bunu...

— Sanmıyorum. O önce senin iyiliğini düşündüğünü sanır...

— Ben sanıyorum sanacağımı. Senin dediğin gibi düşündüğüne inanmak ya da kendini öyle düşünüyor göstermek, kendine pay çıkarması içindir onun. Böylelikle iyiliksever görünür. Ne iyi! Hem kendi çıkarına çalış, hem de kendini başkasına iyilik ediyor göster! Avucunu yalasın!..

— Neyse! Karar senin. Ben sadece neler düşündüğünü bilmek istemiştin...

— Ben de söyledim işte...

— Evet. Beni kırmadığın için teşekkür ederim...

Kısa bir an sustular. Perihan konuştu önce:

— Yüreğin rahat etti mi?

Leman Hanım güldü:

— Hem de nasıl! Hadi Allah rahatlık versin...

— Sana da...

Uzandılar yataklarına. Işık henüz açıktı. İkisi de gözleri tavana dalıp kaldılar. Işığı söndürmeyi unuttular.

Leman Hanım yavaşça seslendi:

— Perihan...

— Efendim?

— Daha uyumadın mı?

— Hayır...

— Ne düşünüyorsun?

— Konuştuklarımızı...

—

— Sen?

— Ben de...

—

— Sana söyleyeceğim bir şey daha var...

— Dinliyorum...

— Sana sabırlı ol, bekle demiştim. Hatırında mı?

— Evet.

— Bekle, hiç üstüne düşme Nihat'ın...

— Bekleyebilirsem...

— Beklemelisin... Belki sabırlı davranman deli edecek sonunda onu. O sabrını kaybedecek. Kendiliğinden açacak bu konuyu...

— Ne biliyorsun?

— Öyledir daima. O seni elinden kaçırmak ister mi sanıyorsun? Ama bir çeşit sinir savaşıdır bu. Bırak o yenilsin...

— Ben sevmiyorum bu türlü savaşı...

— O da sevmez görünüyor...

— Bazen tükeniyor sabrım...

Leman Hanım öğrenmek istemiyordu bundan ötesini, sustu.

— Sonumuzun ne olacağını bilmek istiyorum...

—

— Haklı değil miyim?

— Haklısın ama...

— Ne olacak yani? Aması ne?

— Söyleyeyim mi sana ne olacağını?

Perihan yatağında dirseği üstünde doğruldu:

— Söyle?

— Darılacaksınız, barışacaksınız, gene darılıp barışacaksınız,

sonunda evleneceksiniz...

Perihan iç çekti:

— Allahım ne yorucu iş!..

— Yorucu ama size uyanı bu. İkinciniz de uysal geçinen dik kafa-

lılardansınız...

Perihan güldü:

— Acaba?

— Yüzde yüz...

— Bakalım göreceğiz...

— Hadi şimdi Allah rahatlık versin!

— Sana da...

— Bu sefer ışığı söndürmeyi unutma...

— Olur...

Perihan kalktı. Yatağına kadar gidip annesini öptükten sonra

ışığı söndürdü...

5

Cumartesi günü Perihan, ablası, eniştesi, yeğeni küçük Aynur ile birlikte annesini vapura götürdü. Leman hanım bavulunu kamasına yerleştirdikten sonra hep birlikte salona çıkıp oturdular. Va-

pur saat 1.00'de kalkacaktı. Yarıma doğru, salonun kapısında, elinde kırmızı kurdele ile bağlanmış bir kutu fondan ile giren çıkan oturanların kalabalığı arasında kendilerini aranan öğretmen Cengiz Girne göründü. Reşat Ilgaz ile hemen gördüler birbirlerini. Reşat kolunu havada salladı. O da el sallayıp masalarına doğru yürüdü. Geldi hepsi ile el sıkışıp Aynur'un saçını okşadı, fondan kutusunu Leman Hanım'a uzattı. Elinin ne kadar sıkı olduğunu bilen Ilgaz'ların gözünde ondan kolay beklenilmeyen bir hovardalıktı bu. Reşat Ilgaz, damat adaylarının kendilerinin yüzünü ağartan bu davranışının altını çizmeden edemedi:

— Gördünüz mü centilmeni?

Leman Hanım sadelikle:

— Teşekkür ederim, niye zahmet ettiniz? diyerek kutuyu aldı, masarın üstüne bıraktı.

Cengiz, Reşat'ın çekip yanaştırdığı bir koltuğa otururken mırıldandı:

— Ne değeri var?

— Değeri hatırlamanızda. Üstelik buraya kadar gelerek bir de vakit kaybettiniz...

— Aman efendim! bu saatte zaten serbesttim...

Reşat Ilgaz memnundu:

— Pek de alçakgönüllüdür...

Aynur masaya yaklaşmış, kurdelesini ile oynuyor, çekip çeviriyordu fondan kutusunu. Cengiz Girne'ye döndü:

— Cengiz Amca, bunun içinde ne var?

İlhan Ilgaz, Aynur'u kolundan çekti:

— Sen gel bakayım buraya. O anneanneninin. Her işe burnunu sokma...

Aynur annesinin elinden sıyrıldı:

— Ne var içinde?

Leman Hanım:

— Çocuk o, dedi gülümseyerek.

Cengiz Girne ne diyeceğini kestiremedi:

— Bilmem...

Reşat Ilgaz kızına güldü:

— Sen anlamadın mı içinde ne olduğunu?

— Anladım!

— Ne var?

— İçi boş...

— Hiç boş olur mu?

— Boş. Bir şey yok!..

— Var...

Reşat Ilgaz kutuyu aldı, hafif salladı. Kutu tıkırdadı:

— Duydum...

— Demek ki boş değil...

— Tahta onlar...

Masada gülüşmeler başladı.

— Ne biliyorsun tahta olduğunu?

— Değilse açsın göstereyim bakalım...

Gülüşmeler arttı. İlhan Ilgaz tekrar kolundan çekip masadan uzaklaştırdı Aynur'u.

— Ah seni dilli düdük! Kızım sen ne zaman cin oldun da adam çarpmaya kalktın?

Onbeş günde konuşup tüketmiş gibiydiler bütün sözlerini. Uğurlayanların gemiden ayrılımlarını haber veren zil çalınca kadar ne konuşacaklarını bilememenin sıkıntısını dağıtmak için durmadan Aynur'la ilgilendiler.

“Eee, anneannen gidiyor, ne yapacaksın bakalım şimdi?”

“Özleyecek misin anneanneni?”

“En çok kimi seviyorsun bakalım? Söyle, anneni mi? Babanı mı? Anneanneni mi? Yoksa teyzeni mi?”

“Sen ne zaman gideceksin İstanbul'a?”

Kendilerinin beş yaşında iken büyüklerin bu türlü abuk sabuk sorularını nasıl iç sıkıntısı, bazen de alayla karşıladıklarını unutarak Aynur'u rahat bırakmadılar. Aynur kimine kendine özgü karşılıklar verdi, kimine de dudak büktü bu soruların. Daha da canı sıkılınca

salondaki başka çocuklarla arkadaşlık kurmak istedi. Masadakilerin göz hapsi altında büyüklerin yanından açıldı. Ama gene oydu konu: “Aynur uzaklaşma!” “Aynur buraya gel!” “Aynur gemi kalkarsa kaçışmam!” “Aynur kaybolursun...”

Sonunda kurtuluş olmadığını anlayan kız geri geldi. Bu türlü sorulara katılmayan anneannesi ile teyzesinin arasına sokuldu.

Gemiden ayrılacakları sırada Leman Hanım iskele merdiveni-ne kadar uğurladı onları. İlhan üzgündü:

— Anneciğim ne olur daha sık gelsen. Görüyorsun, o kadar zor değil İzmir’e gelip gitmek...

— Bakalım. Gene bir kolayını bulursam...

— Ne zaman gelebileceksen yaz, hemen göndereyim biletlerini...

— Bilet kolay.

— Hayır, zor olduğu için söylemedim ama, sen gelmezsen kimbilir bir daha ne zaman görürüz seni? Bu yaz pek İzmir’den ayrılabileneye benzemiyoruz. Şu kolejnin açılma hazırlıkları var...

Reşat Ilgaz karıştı söze:

— Belli olmaz, belki annen yakında gene gelir...

İlhan Ilgaz hemen kavrayamadı bu sözün nereye varacağını:

— Ne zaman?

Reşat Ilgaz, Perihan’a baktıktan sonra, söylediklerini Cengiz’e de duyuracak gibi güldü:

— Ee, arkasında yetişmiş böyle güzel bekâr bir genç kız bırakan anne, her gün geri gelmeyi göze almış demektir...

Esprisinden memnun yüksek sesle güldü. Perihan, Aynur’a eğilerek bu sözü duymazlıktan geldi. Eğilmese, Cengiz’in bu sözleri nasıl karşıladığını anlamak için bakışlarıyla kendisini aradığını görebilecekti.

Vapur limandan ayrılıncaya kadar şatın üstünde kalarak Leman Hanım’a el salladılar. Perihan, çok sevdiği annesini alıp götürdüğü halde vapurun bir an önce uzaklaşmasını istediğini duyuyordu şatın üstüne sıralandıklarından beri. Ablası ile eniştesi yanyanydılar. O

ablasının yanında, Aynur onun önünde, Cengiz Girne de hemen arkasında... Vapurun demir alması gereğinden çok uzuyor, kendisi de Göztepe'ye gitmekte gecikiyor gibi geliyordu ona. Oysaki saat biri iki üç dakika geçiyordu henüz. İki buçukta buluşacaktı Nihat'la.

Leman Hanım:

— Hadi siz gidin, beklemeyin, Aynur'u yormayın... diye sesleniyordu küpeşteden.

— Bak ne diyor anneannen? dedi, Perihan Aynur'la küpeştenin altına yaklaştı. Aynur:

— Ben yorulmuyorum, anneanneciğim gene gel, diye seslendi sesinin çıktığı kadar...

Cengiz'den üç adım olsun uzaklaşınca kendini biraz rahatlamış duydu Perihan. Vapur mendireğe doğru açılırken Cengiz Girne ile beraber olduğu için kapıldığını anlıyordu az önceki sabırsızlığa. Nihat'ı aldatıyormuş gibi bir duygu ile daralıyordu içi. İşte ablası, eniştesi, Cengiz gerisine yaklaşmışlardı yeniden. Oh, iki buçuk bile olmasını beklemeden koşacaktı Göztepe'ye. Nihat'ın kollarına atacaktı kendini. Nihat'ındı o! Nihat'ın olacak, Nihat'ın kalacaktı...

Vapur mendirekten çıkarken şattan rıhtıma indiler. Perihan yaşanan gözlerini kimseye göstermeden kuruladı. Cengiz Girne:

— Allah kavuştursun Perihan Hanım, dedi yanbaşında.

— Teşekkür ederim.

Kendini yeteri kadar toparlayınca öbürlerinin bir şey demesine sıra bırakmadan elini uzattı:

— Ben sizlerden ayrılacağım...

Reşat Ilgaz şaşırmıştı:

— Neden, eve gelmiyor musun?

— Çarşıda alacaklarım var. Sonra da eski bir arkadaşşıma çaya gideceğim. Akşam yedide, belki de daha önce evde olurum...

İlhan:

— Bekleriz, dedi sözü kapamak için. Hem kocasını memnun etmek hem de bir anda aralarında tatsızlaşan havanın sıkıntısını dağıtmak için Cengiz'e döndü:

— Sizi de...

Cengiz onurunu kırılmış duyuyordu:

— Böyle üstüste, sizi fazla rahatsız etmiş olmayayım?

— Ne münasebet? Gelirseniz annemin ardından birdenbire yalnız bfrakmamış olursunuz bizi. Yemeğe bekliyoruz.

Reşat Ilgaz:

— Ortak, geleceksin, dedi. Kumandanın emirlerine karşı gelmek yok!..

Cengiz Girne saat yedide gelmeye razı oldu sonunda.

Ilgaz'lar Alsancağa gideceklerdi. Cengiz ayrılmak üzere olan Perihan'ı çarşıya kadar geçirmeyi düşündü önce. Bu davranışın kendisini küçük düşüreceğinden çekinerek evine gitmeye karar verdi. Saat üçten saat altıya kadar özel kursları vardı.

Perihan, Gazi Bulvarı'na kadar yürüdü. Çarşıya döndü. Saat biri yirmi geçiyordu hâlâ. Nasıl vakit geçireceğini bilemiyordu. Ama hiç umulmadık bir şey oldu. Şehit Fethi Bey Bulvarı'ndan Fevzi Paşa Bulvarı'na doğru ilerliyordu ki büyük bir hanın arka kapısından çıkan Nihat'la karşılaştı. Nihat bir arkadaşı ile beraberdi. Karşılaşmalarından şaşırılmış görünüyordu. Arkadaşını tanıttı:

— Avukat Tuğrul, Perihan Hanım...

Kendini güç toparlayacak kadar heyecanlanmıştı. Hafifçe başıyla selâmladı Tuğrul'u.

Tuğrul:

— Çok memnun oldum, dedi. Biz Nihat'la yemeğe gidiyoruz. Buyurun beraber gidelim...

Nihat'ın kendisini "Perihan Hanım" diye tanıtmalarına karşılık, Tuğrul'un bu yabancılığı ortadan kaldıran yakınlığı arasında nasıl davranacağını kestiremiyordu. Fakat kırılmamıştı Nihat'ın sözünden. Üstelik öyle de özlemişti ki bir an önce yalnız kalmalarını istiyordu. Vapurun ardından rıhtımdan ayrılalı beri, bir an önce Nihat'a kavuşmak, artık annem de, kardeşim de, sevgilim de sensin, bana yalnızlığımı unutturacak olan tek kişi varsa o da sensin demek istiyor, bu sözleri durmadan yineleyip duruyordu aklında.

— Teşekkür ederim, dedi, ben yemek yedim.

— O halde bu akşam bize buyurun. Nihat alsın getirsin sizi...

Nihat şaşkınlığından sıyrılmış, oynamak isteyip de beceremediği oyundan vazgeçmişti:

— Ne dersin?

— Çok iyi olurdu ama, bu akşam imkânsız...

Tuğrul:

— O halde haftaya? dedi.

— Gelmeye çalışırım...

Tuğrul birden kendini fazla gördü aralarında:

— Oldu. Haftaya görüşürüz. Ben daha fazla tutmayayım sizi...

Kendine karşı gelinmesini beklemeyerek el sıkıp uzaklaştı ikisinden.

— Uğurladın mı anneni?

— Evet.

— Allah kavuştursun.

— Teşekkür ederim.

O aklından geçirdiği, artık, benim en yakınım sensin diye başlayan sözleri söyleyemedi. Ama yan yana Konak'a doğru yürürlerken taşkın bir sevinç sarmıştı içini. Tuğrul'un gösterdiği yakınlıkta, Nihat'la olan ilişkilerini resmileştiren bir anlam buluyordu.

— Sen hâlâ sokaklarda mı dolaşıyorsun? dedi gülerek. Demek kalkıp eve gitsem kapıda kalacaktım?

— Şöyle acele bir şeyler yeyip ikide evde olacaktım...

— Hiç düşünmedin mi daha erken gelebileceğimi?

— Tuğrul'dan ayrılamadım.

Perihan hiç bu kadar içi içine sığmadığını ansımıyordu. Bütün ölçülüğünü yitirdi:

— Hadi, eve götür beni. Öyle özledim ki evimizi...

Nihat:

— Şimdi, dedi, boş bir taksi aranarak.

Öyle olağan karşılamıştı ki Perihan'ın bu davranışını, Perihan kırıldı. O elinden tutup koşmaya çağırıyordu Nihat'ı. Nihat'sa bir

çeşit ürkeklikle bir türlü gösteremiyordu onun beklediği coşkuyu. Ama geçen bir taksiyi kaçırmadan çevirebildi. Perihan gene de bir an önce Göztepe’de olmak istemenin sabırsızlığı içinde bindi taksiye. Çırpınıyor, duramıyordu yerinde.

— Sahiden yemek yedin mi?

— Yemedim ama, yemek istemiyorum.

— Hava o kadar güzel ki, kış ortasında bahar. İstersen İnciraltı’na kadar gidelim.

— Hayır!

— Böyle güzel bir günde dinlenirdin.

— Eve gitmek istiyorum.

Evin önünde taksiden indiler.

Yatağa girerken bütün karşılaşmalarından daha istekle soyundu. Yorganın altında Nihat’a sokulduğu zaman cıvılcıplaktı. Bir gün önce annesiyle konuştukları, Cengiz’in, eniştesinin kendisi ile ilgili niyetlerini açık açık belli etmeleri, annesinden ayrılması, vapurda annesini uğurlarken olanlar onu hep Nihat’a doğru itmiş, kendisini de şaşırtacak kadar uyarmıştı cinsel isteklerini. Nihat’a yaklaşırken sokulmakla, gövdesini onun kollarına, öpüşlerine, okşamalarına teslim etmekle kalmıyor, ağlamak istiyordu. Kısa soluklar, iç çekişlerle öpüşlerine istekle karşılık veriyordu Nihat’ın. İçinde kopan fırtınayı yansıtırcasına, dalgalanır gibi hızla kalkıp iniyordu göğsü. Nihat her buluşmalarında olduğu gibi, olduğu kadar istekliydi. Besbelli onun iç dünyasında olup bitenleri henüz anlayabilmekten uzakta, her zamanki açlığı ile daha sık, daha uzun öpüşler, okşama- larla karşılık veriyordu onun bu coşkunluğuna. Belki de sonradan, ayrılmalarından sonra, yalnız kalınca düşünüp anlamaya çalışacaktı onun duygularını.

Neden sonra, dudaklarının, yüzünün kanı kaç kez çekilip sol- duktan titredikten, rengi tekrar yerine geldikten; gövdesi kesilen kümes hayvanları gibi kaç kez sarsılıp çırpınarak sonunda ölü gibi dingin kaldıktan sonra, yatakta sırt üstü uzanıp, kımlımadan kaldı. Kendi soluk alışlarını dinledi. Tavana bakarak mırıldandı:

— Ne oldu bugün böyle bana?

Nihat alabildiğine mutluydu:

— Çok iyiydin...

— Sus...

— Neden?

— Hatırlatma...

Nihat dirseği üstünde doğrulup ona doğru döndü. Boşta kalan elini hafif hafif onun yüzünde saçlarında dolaştırmaya başladı:

— Eşsizdin diyorum sana...

Perihan başını duvara doğru çevirdi:

— Ne olursun sus!

— Çocuk olma.

— Sus, düşme üstüme! Utanıyorum. Deli gibiydim!..

Nihat:

— Afedersin, dedi yavaşça.

Bir süre konuşmadılar. Dün gecenin, bugünün duygularından ne kadar uzaktaydı şimdi? Bir boşluk büyüyordu içinde. Umutsuz, sevgisiz, acımasız, çıplak taş duvarlarla örülü susuz bir kuyu ya da dümdüz ağaçsız gölgesiz bir çöl gibi boş duyuyordu yüreğini. Kendisi de karınca gibi küçücük bir şey olmuş o boşluğun içinde aranıyor bakınıyor göremiyordu kimseyi.

— Sana zahmet kombinezonumu verir misin?

— Kalkacak mısın?

— Sorma, ver!

Nihat nasıl gönlünü alacağı, ne demesi gerektiğini kestiremiyordu:

— Sevgilim, dinle...

— Ne var?

— Anlaşıldı, konuşturmayacaksın beni...

— Sen kombinezonumu verecek misin? Yoksa ben uzanıp alayım mı?

Nihat uzandı. Kombinezonunu sandalyenin üstünden alıp ona uzattı.

— Teşekkür ederim.

Nihat'a sırtını dönerek kombinezonunu giydi. Yeniden yatağa uzandı. Gözleri tavandaydı gene. Nihat, yersiz bir şey söylememiş olmak için susuyordu. Elini uzatıp, onun elini tutmak istedi. Perihan biraz sertlikle çekti elini.

— Ne oluyorsun Allahını seversen?

Perihan karşılık vermedi hemen. Gözleri tavanda iç çekti, bir süre sonra:

— Neden bütün kadınlar böyle kendilerini mahvetmek, ateşe atmak için bu kadar hazır oluyorlar anlayamıyorum?..

— Neler diyorsun sen?

— Anlayamıyor musun? Erkekler daima hesaplı, daima zararsız sıyrılabiliyorlar bu işlerin içinden...

— Ya kadınlar?

— Kadınlar için zelzele gibi bir şey her ilişki. Bir yerlerini, hiç değilse bir duvarlarını yıkıp götürüyor...

İç çekerek ekledi:

— Her neyse...

Birden kalkıp giyinmeye başladı.

— Ne oluyorsun? Daha saat dört. Gidecek misin?

Jartiyerini takmış çoraplarını çekiyordu ayağına.

— Ne olursun sus. Bugün fazla bir şey sorma bana...

Nihat da kalktı. Giyinmeye başladı.

— Sen evde kal!

— Nasıl istersen.

— Böyle konuş işte! Üstüme varırsan bundan sonra bir daha belki de hiç göremezsın beni...

Çok çabuk giyinmişti. Saçına bir iki tarak vurdu.

— Ne yaptım seni kıracak?

— Hiçbir şey!

— Öyleyse?

— Bir şey yapman şart değil! Bugün böyleyim...

Aynasını çantasına koydu.

— Paltomu tut.

Paltosunu giyer giymez kapıya doğru yürüdü.

— Hadi, Allahaismarladık!

— Böyle mi gidiyorsun?

Durdu:

— Nasıl gideyim?

— Ne zaman göreceğim seni?

— Kendini mi düşünerek soruyorsun bu soruyu, yoksa beni mi?

— Haksızlık ediyorsun. O kadar sertsin ki!..

— Hiç de değilim. Hattâ gereğinden fazla yumuşak davranıyorum sana...

— Ne zaman bekleyeyim, söyle?

— Bilmiyorum. Henüz düşünmedim.

— Ne olursun kavgayı bırak...

— Bilmiyorum dedim.

— Peki ne olacak? Nasıl öğreneceğim geleceğini?

— Haftaya cumartesi olsun. Gene bugünkü gibi. Gelebilirsem gelirim... Hadi, Allahaismarladık şimdi!

Nihat'ın zar zor bir güle güle çıktı ağzından. Perihan gitti. Nihat pencereden, onun hiç gerisine bakmadan, kendisinden, evinden, aralarında geçenlerden kaçır gibi hızlı adımlarla yokuşu inip tramvay caddesine çıktığını gördü.

O duvarları çıplak taştan örülmüş kör kuyu, o kumları ne soğuk, ne sıcak ıssız çöl Nihat'ın yüreğinde derinleşiyor, açılıp genişliyordu şimdi. Perihan'ın çekilip gitmesiyle nasıl boş kaldığını duydu yaşamının. Tuğrul'un dediklerini duyuyordu: "Bir kız sürgit metresin olmaya katlanır mı senin? Bir yere bağlamak istemez mi hayatını?" Tuğrul'a karşılık veriyordu içinden: "İyi ama sıra bırakmadı ki söylememe... Hiçbir zaman ondan ayrılmayı düşünmedim ben!" "Sırası ne bunu söylemenin? İstesen sokakta karşılaşır karşılaşmaz bile söyleyebilirdin. Bir kıza seninle evlenmek istiyorum demenin yeri, sırası ne?" Bu sorulara karşılık veremeyecek

kadar sıkıştırılmış, suçlu, pısıırık buldu kendini. “Off! Adam olmam ben! Ne ettim? Nasıl düşünemedim?” diye dişleri kenetli bağırdı. Kafasını yumrukladı. Perihan’ın yastıkta başını koyduğu yere yüzünü gömdü. Yastığı avuçladığı yerlerden sıkı sıkı inledi: “Geleceksin değil mi?” “Geleceksin?” “Beni bırakıp gitmedin değil mi?” “Söyle!”

6

O akşam Tuğrul’larda yedi yemeği. Tuğrul’un dul ablası, halası ile eniştesinden başka bir de ilk kez karşılaştığı Adalet adında yirmi üç, yirmidört yaşlarında gösteren bir genç kız vardı masada. Güzelliğinin yanı sıra başka bir tanımla anlat deseler, bıraktığı izlenimle korkusuz diyebilirdi kıza. Bakışlarını kaçırmak zorunu duymuyordu kimseden. Güvenle konuşuyordu. Tuğrul, gemleyemediği açıkça görülecek kadar heyecanlıydı. Konunun birini tamamlamadan öbürüne geçiyordu. Radyoda istasyon karıştırır gibiydi. Müzik beğen-dirmeye çalışır gibi, açtığı konulardan hangisinin daha çok yanında oturan Adalet’in hoşuna gideceğini kestiremediğinden konu değiş-tiriyordu. Ablası çabuk kalktı masadan. Halası ile eniştesi de ablasının ardından sofradan kalkıp salondaki koltuklara geçtiler. Nihat’la Tuğrul rakı içiyorlardı. Adalet yaşça kafaca kendine yakın gördüğü ikisiyle birlikte masada kaldı. Tuğrul birdenbire:

— Ne haber Perihan’dan? dedi. Bu akşam niye zorlamadın onu da gelmesi için?

Nihat:

— Gelemezdi, dedi konuyu kapatmak istediğini belli ederek.

Adalet arkadaşça sordu:

— Perihan kim?

— Sevgilisi! Çok güzel kız...

Nihat’a döndü:

— Hadi göster resmini. Çıkar göster. Bakalım Adalet beğenecek mi?

Nihat bu konuşmanın, kendisinin bu isteği yerine getirip getir-memesinin doğru olup olmayacağını ölçüp biçecek durumda değildi. Perihan'dan söz edilsin de ne edilirse edilsin razıydı. Az önceki tutumunun aksine şimdi konunun kapanmasından korkuyordu.

Cebinden Perihan'la berabere Kültürpark'ta çektiydikleri bir fotoğrafı çıkarıp Tuğrul'a uzattı. Tuğrul, Adalet'e verdi fotoğrafı. Adalet şöyle bir baktı:

— Güzel kız, diye mırıldandı.

Fotoğrafı Nihat'a uzatırken yavaş bir sesle ekledi:

— Çok güzel kız...

Tuğrul sordu:

— Niye hâlâ evlenmiyorsunuz?

Nihat için avutucu olmaktan çıkmıştı artık konuşma:

— Bilmiyorum. Daha evlenmekten söz etmedik...

Adalet, ne karışyorsun herkesin işine? der gibi baktı Tuğrul'a ama bir şey söylemedi.

7

Duruşma günü sabahı yazıhanesinden yanında İbrahim Kâhya ile Behzat'la birlikte çıktı Adliye'ye giderken. İbrahim Kâhya "Ot bollandı çok şükür, koyunlar kurtuldu" diyordu. "Koyunlar dert değil şimdi. Koyunlar kurtuldu, ama tütünler ortada kaldı. Tütüncüler satırı yedi..." Behzat daha da üzgündü. "Ah bey, gördün tütün piyasasının nasıl gittiğini. Gördün perişanlığımızı. Vallahi Kâhya'nın dediği gibi satırdan geçirdi tüccar hepimizi. Hiç olmazsa üçbuçuk liradan satarım diye umardım tütünüümü, inanır mısın 160 kuruştan gitti. Üstelik iki balyası da ıskarta. Hiç olmazsa bir elli liram artar da sana da veririm diye düşünürdüm. Allah seni inandırsın, te bu

ayağımda gördüğün partial postalları yenileyecek para kalmayacak cümlede...”

O hafta başında açılan tütün piyasası, gerçekten çok kötü, olaylı geçmişti. Bütün Ege’de ilk gün ekiciler satmak istememişlerdi ürünlerini. Destekleme alışı yapan tekelin bazı adamlarını tüccarın elde ettiği söyleniyordu. Tekel isteksiz davranmış, düşük fiyat vermiş, tüccar, ortada kalan, elinde avucundakini zaten tüketmiş borçlu ekicilere, örgütsüzlüklerinden de yararlanarak kendi fiyatlarını kabul ettirmişti. Nihat üzüntülerini hafifletmek için ne diyeceğini tam bilemiyordu ikisine de.

İbrahim Kâhya: “Bu böyle” diye tekrar söze girdi, “Gökler daha insafli çıktı. Gökler acıdı halimize ama tüccar acımadı...”

Behzat:

— Bey, sen artık her ne uygun iş görürsen verirsin bana. Öyle öderim senin hakkını, dedi. Odun mu yardırırsın, duvar mı ördürürsün, bahçe mi çapalatırsın? Onu sen bilirsin...

— Bakalım, dedi Nihat, sırası gelsin de...

Konuşmanın burasında Behzat, gördüğü bir tanıdığına bir şey söylemek için geri kaldı. İbrahim Kâhya Cumhuriyet Alanı’na yaklaşırlarken:

— Dediği doğru, dedi Nihat’a.

— Hangisi?

— Sen bir iş bul ver Behzat’a. Ver ki iyiliğini ödesin...

— Niye?

— Sen beni dinle. Ben senden çok yaşıyım. Sen sen ol, karşılıksız iyilik yapma kimseye. Ya da fırsat ver karşındaki iyiliğini ödesin. Biliyor musun böyle yapmazsan ne olur sonunda?

Nihat susmuş dinliyordu.

— O iyilik yaptığın düşman olur sana. Borcunun yükünden böyle kurtulur!

Cumhuriyet Alanı’nda ayrıldılar.

Nihat adliyeye girince Veli Sayın’ı gördü. Ceza mahkemesinin kapısında bekliyordu. Eylülünden beri karşılaştıkça ihtiyar başını çe-

viriyor, selâm vermiyordu Nihat'a. İbrahim Kâhya'nın az önceki sözlerini haklı çıkarıyordu bu tutumu. Yıllarca Nihat'a, bir iki kilo tereyağı parasına gördürdüğü davaların borcunu, son davasını da o fiyata almadığı için Nihat'ı suçlu görerek ödüyordu anlaşılan. Göz göze gelince selâmlaştılar. Nihat çurup hatırını sordu ihtiyarın. "Nasıl olem istiyorsun?" dedi Veli Sayın, "Davamı almadın. Bu yaşta beni böyle mahkeme kapılarında bekletiyon..." Nihat, "Oyalanırsın" dedi yarı şaka, "Hem de arada sırada birbirimizi görmüş oluruz..." Koridorun öbür ucunda Veli Sayın'ın yeğeni Hüsnü durmuş onlara bakıyordu. Nihat sözünü tamamlarken yürüdü, mahkeme kalemine girdi.

Bilirkişilerin adları gelmişti Kuşçular muhtarlığından. Nihat kalemden çıkınca koridorda bekleyenler arasında Behzat'ı gördü. Yanına çağırırdı. Bilirkişilerin adlarını söyledikten sonra:

— Ne dersin? dedi. Güvenin var mı bu adamlara?

Behzat gözlerinde kuşkular:

— Neden olmasın be beyim? diye duraladı.

— Doğruyu söylerler mi?

— Herkes bilir yıllardır o zeytini benim topladığımı. Bunlar da bilir...

— Bilir ama söylerler mi?

Behzat'ın yarı açık kalmıştı ağzı:

— Allah var be beyim?

— Allah ayrı konu...

— Allah'tan korkmayacaklar mı?

— Sen bana bu adamların sözüne, dürüstlüğüne güvenip güvenemediğini söyle?..

— Önceden ne diyeyim be beyim mahkemede ne diyeceklerini duymadan? Nasıl kötüleyeyim? Nasıl alayım günahlarını boynuma?

— Ama keşifte mızıkçılık ederlerse pahalıya oturur sana. Onları değiştirip yeniden keşfe çıkmak gerekir. Masraflarını sen ödersin...

Behzat düşündü.

— Kısmet ne ise o olur artık.

— Sen bilirsin, benden söylemesi.

O günkü duruşmada yargıç 20 Şubat'a koydu Behzat'ın keşfini. Duruşması da 25 Şubat'a kaldı...

Nihat o gün adliyeden çıkıyordu ki Hüsnü yanına geldi:

— Bey, barıştınız mı dayımla?

— Dargın değildik ki!

— Anlattı mı sana aramızda son olanları?

— Sormadım.

— Şimdi saman hırsızını diyor bana. Niye almadın davasını?

Nihat bu konuşmasının arkası nasıl bağlanacak diye bekliyordu:

— Alsa nuydım?

— Al bey, her zaman al. Ben kırılmam gücenmem sana. Ne verirse az demeden al. Domuzdan ne kıl koparırsan kâr. Parası tatlıdır onun. Biraz eksilse yüreğine oturur.

8

O akşam İzmir'de, Tuğrul'u yazıhanesinde buldu. Saat altıya geliyordu. Tuğrul daha o içeri girerken:

— Seni bekledim, dedi. Hemen çıkalım, bize gidiyoruz.

Tuğrul'un nişan yüzüğü vardı parmağında.

— O yüzük ne?

— Nişanlandım!

Anlamıştı kiminle nişanlanabileceğini. Gene de toparlanamayıp sordu:

— Kiminle?

— Kiminle olduğunu anlayamadın mı?

— Adalet'le mi?

— Elbette!

— Hadi hayırlısı. Tebrikler...

— Şimdi önce bize gideriz. Bizden enişteme uğrarsınız. Adalet'i alır, gezeriz.

Nihat başka şeyler düşünüyordu.

— Ne susuyorsun?

— Hiç.

— Nişanlanmama mı şaştın?

— Biraz.

— Nesine?

— Çok çabuk değil mi?

— Nesi çabuk?

— Hemen karar verebilmen?

— Çabuk karar vermedim ki!

— Daha önceden olup biteni benden sakladığın bir şeyler mi vardı aranızda?

— Başka türlü.. Yolda anlatırım...

Tuğrul'un Citroën'ine bindiler hanın arkasında.

— Ne var öyle uzun uzun düşünecek? Gördün nasıl kız olduğunu. Güzel, güvenilir, mert, zeki. Daha ne olsun? Bir kadına evlenelim demek için daha ne arar insan? Aşk mı? Aşk dediğin ne öğlüm senin? Sevğiden üstün mü? Güzel, zeki, dürüst bir insanı sevmekten kolay ne var? İş ki o da seni sevsin, beğensin. Aşk ondan sonra küçümsenecek hastalıklı bir duygu gibi kalır ikisinin de gözünde. Ben kalbimle olduğu kadar aklımla da karar verdim. Daha doğrusu kalbimle aklım uyuşur, iyi geçinirler, anlaşmazlığa düşmezler aralarında...

— Ben sana kötü etmişsin demedim ki, giderek iyi etmişsin...

Tuğrul çabuk sözünü kesti onun:

— Anladık dediğini. Benim yabancım değil ki Adalet. Babası eniştemin çok yakın arkadaşı. Üç yıl önce eniştem Bandırma'da çalışırken beraberdiler. Bandırma'da gördüm tanıdım...

Eniştesi mühendisti Tuğrul'un. Adalet on gün önce eniştelere konuk gelmişti.

— O zaman bir şey geçmiş miydi aranızda?

— Ne geçsini?

— Yakınlık falan?

— Ben girişmem öyle şeylere. Evlerine gittim. Annesini babasını gördüm. Ağabeysiyle arkadaşlık ettim. Nasıl yetiştiğini anladım. Ağabeysi örnek bir aydın, bu yüzyılın sorunlarını iyi kavramış çocuktuk. Almanya'da çalışıyor şimdi. Scs mühendisi. Böyle bir ağabeyin, dürüst, haram yememiş, çalıp çarpmamış bir babanın, ömrü boyunca kocasını mutlu etmekten başka şey düşünmemiş bir kadının kızı ne olur sanıyorsun? Başka türlü mü?

Nihat, Leman Hanım'ı, Muzaffer Suvla'yı, Perihan'ın bir Kurtuluş Savaşı kahramanının kızı olduğunu ansıyarak kararsızlıklarından utandı.

— Haklısın...

— Haklıyım elbet. Sen bana söylesene oğlum, bu kadar âşık oldun da ne kaldı elinde? Hiç, hava! Ama sevdiklerin hâlâ senindir... Bırak oyalanmayı da toparla kendini. Senin gibi, benim gibi bu devre uymayanlara, bu soyguncuların takımında oynamaya yanaşmayan kimselere yakışan ne biliyor musun? Böyle bize benzer babalar ağabeyler görerek yetişmiş, bizi yadırgamadan anlayacak kızlar bulunca hemen evlenmek...

— Sevindim nişanlanmana. Çok iyi ettin...

— Darısı senin başına. Hadi, bu akşam Adalet'i de sevinerek tebrik et!..

— Tabii edeceğim ama bir şartla...

— Ne?

— Bu akşam ikiniz de benim davetlimsiniz. Nişanlanmanızın şerefine ikinizi istediğim yere yemeğe ben götüreceğim...

Tuğrul kesinlikle:

— Olmaz öyle şey! dedi. Akılsız, öğren artık şu cebindeki parayı biraz tutmasını da sen de evlenmeyi göze al. Yemek var evde. Yeriz, sonra çıkar dolaşırız istersek. Sen Perihan'la nişanlandıktan sonra ikimizi davet edersin...

O gece Tuğrul ile Adalet'i ruhça sağlıklı, dengeli iki insanın mutluluğu içinde gördü Nihat. İkisi de her türlü taşkınlıktan, aşırı duygulardan uzaktılar. Besbelliydi ki kapışıp didişmeden, birbirlerini üzmeden, karşılıklı güven içinde geçecekti yaşayışları. Bazı ufak tefek kavgalar olacaktı aralarında. Fakat hiçbir zaman kırmayacaklardı birbirlerini. Biri ötekine uyararak yaşayışlarını gittikçe uyumlu bir duruma getirecekler, ölünceye kadar bir kez olsun boşanma sözü etmeyeceklerdi.

O gece Tuğrul'la Adalet'le beraberken ertesi günü buluşunca neler diyeceğini düşünüyordu Perihan'a. İkisinin, Tuğrul'la Adalet gibi olmalarına özeniyordu. Eve dönerken sonra da yatağında, gecenin kestiremeyeceği bir saatine kadar da bunları düşündü durdu. Seviyordu Perihan'ı. Hem de daha önce hiçbir kadını sevmediğini sanacak kadar seviyordu. Bundan sonra da Perihan'dan başka kadını sevemeyeceğini sanıyordu. Perihan'sız düşünemezdi gelecekteki yaşayışını. Ama cebinde taşıdığı kadardı bütün parası. Hafta sonlarında azalıp hafta ortalarında artıyor, ama hiçbir zaman dört beş yüz lirayı aşmıyordu. Ne kadar severse sevsin kalmak istemiyordu kasabasında. Böyle düşünmeden ya da düşündüklerini istediği kimseye istediği gibi açıklayamadan tamamlayıp gidemezdi ömrünü. Kendine özgü düşüncelerini görüşlerini savunamadığı, açıklayıp tartışmadığı, kafasında sır gibi sakladığı, yüreğinden taşan duyguları dışı vuramadığı sürece, kendine yabancı, kendinden başka biri gibi duyuyordu kendini. Sıradan bir kasabalı gibi. Herkese benzemez, herkese uymak zorunda değildi. Sürgit, boyun eğemezdi bu baskıya. İstanbul'a yerleşmek istiyordu. Başka yetenekler olduğunu seziyordu kendinde. Romanlar, hikâyeler oyunlar yazmak geliyordu içinden. Kafasında şimdiden tasarlayıp geliştirdiği bir yığın konu vardı. Yatağında cümlelere döküyordu bu düşüncelerini: *"Evet Perihancığım, evet birtanem, çok seviyorum seni... Ama bütün param... Sonra bu kasabada kalamam ben... Yerleşip İstanbul'da üç beş kuruş kazanır duruma gelmeden..."* Aynı ayrı plaklar gibi bu düşünceler dönüp duruyordu kafasının içinde. Sağa sola dönüp duruyor, uyuyamıyordu.

Kuşku, çocuk romanlarındaki düşsel kişiler gibi, kapkara kanatlarını gererek, maskeli yüzü, sivri tırnaklarıyla gelip kondu göz kapaklarına. Kim bu? Kime benziyor bu adam? Sırtışına bakılırsa Cengiz'Girne'ye. Yandan daha çok Reşat Ilgaz'a. Aklına geldikçe tiksiniyordu ikisinden de. Şurda burda neyse ama eğitimde eşitsizlik! Eğitimde eşitsizlikten kese doldurmak! Gelecekteki daha bütün eşitsizliklerin beton temellerini atmaktı bu! Ne vardı acaba Cengiz Girne ile Perihan'ın arasında? Perihan sık sık görüyor muydu onu? Niye bir hafta içinde değişmişti böyle? Belki de ilişkilerine son vermek istiyordu. Daha bir süre oyalanacak sonra sıyrılıp uzaklaşacaktı ilişkilerinden. Ablası, eniştesi besbelli beğeniyorlardı Cengiz Girne'yi. Belki annesi de onlara katılmıştı ayrılmadan önce. Evlenecekler miydi acaba? Öpmüş müydü, kollarına almış mıydı hiç Perihan'ı? Ateşler sarıyordu bunları aklından geçirdikçe her yanını. Cengiz'in elinin ucu bile değse iğrenebilirdi Perihan'dan. Madem iğrenebilirdi ne diye dağlanıyordu böyle bütün göğsü, bütün etleri? Neden soluk alamayacak kadar daralmış duyuyordu göğsünü? Dayanamazdı! Aç susuz kalmaktan, sigarasız kalmaktan zordu, o dudaklardan, o değdiği yerlerden gövdesine, âdeta küçük elektrik akımları geçiren canlı gövdeden, kollardan kopmak, ayrılmak. Ama Cengiz Girne ile evlenecekse. Canı cehenneme! Öyle birinin yatağını paylaşmaya razı olduktan sonra, canı cehenneme! Ama cehenneme giden kimdi bunları düşünüürken? Neden böyle bir yangının ortasında kalmış gibi kavruluyordu her yanı?

Ya gelmezse diye başlıyordu yeniden. Hele gelmesin! Hele gelmesin! Biterdi aralarında her şey! Biterdi! Acı duyuyordu elbet, ama ona yüz kat fazlasıyla duyuracaktı aynı acıyı! Bakalım hangisi daha dayanıklı çıkardı sonunda...

Bu türlü kuruntulardan iyice yorgun düşünce Perihan'dan yana düşünmeye başladı. Ertesi gün gelecekti mutlaka. Belki ayrılırdı ondan; ama yalanla ikiyüzlülükle değil hiçbir zaman... Gene anlıyordu ki Tuğrul'la Adalet'e özenmesi boşunaydı. Hiçbir zaman onlar gibi olmayacaklardı. Aştı aralarındaki. Ne kadar dost olurlarsa

olsunlar daima da âşık kalacaklardı. Bunun içindir ki ilişkilerinin daima iniş çıkışları olacak, kavga edecekler, barışacaklar, ya çok üzülüp ya da çok sevineceklerdi... İçinden “Ne yapalım onlar öyle, biz de böyle” diye geçirirken gülümsedi. Karanlıkta, yatağında gülümsemenin tuhaflığını duydu. Sonra uyudu...

Bir gece önce yatağında olduğu gibi odasının penceresi önünde yüreği darala darala bekledi Perihan’ın gelişini. Saat iki buçuğa yaklaşırken gelmeyeceğini aklına getirdikçe Perihan’a duyduğu düşmanlığı kimseye duymadığını sanıyordu yaşamında. Ama çok kısa, şöyle bir çizgi çeken, sonra da gerisinde hiçbir iz bırakmadan kapanıp giden cinsten bir düşmanlıktı bu. Bir çizgi, bir çizgi daha çekiyordu öfkeyle, sonra sular eski yerini alıyordu. Nafile! Seviyordu, istiyordu, ölüyordu onun için. Ayaklarına kapanmaya razıydı, yeter ki gelsin!

Saat iki buçukta caddeden geçen tramvay yüreğini ağzına getirdi. Geldi, diye biri içindeki kapıları çarpa çarpa uçarak kanında koşa koşa dolaştı. Atıldı pencereye. Geliyordu! O hızlı yürüyüşüyle, arada bir penceresine bakarak, gerisinde bırakarak yokuşu, bü-yüyor, yaklaşıyordu. Yüreğinin hızına uyarak, pencereye, kapıya, tekrar pencereye, tekrar kapıya koştu. Kapıyı sonra da kollarını açtı. “Dur” dedi, önünden yürüyüp geçti Perihan. Atıldı ardından yetiştii, kollarını bir daha açtı, kucakladı: “Sevgilim, sevgilim, sevgilim, bir tanem, canım!”

— Dur, bırak da bir soluk alayım...

— Ah öyle korkuttun, öyle özlettin ki beni!

Bırakamıyordu. Öpüyor, öpüyor, kokluyordu. Paltosunu çalar gibi çekip aldı. Kucakladı yeniden. Öptü. Daha da artan bir sabırsızlıkla yatağa sürükledi. Perihan sıyrıldı kollarından:

— Dur, dedim, ne oluyorsun?

— Çok özledim seni!

— Geldim işte, kaçmıyorum ki?

— Aklımdan neler geçtiğini bir bilsen...

— Söylersin.

Yatakta yorgun dinlenirken gene yüzü gölgelendi Perihan'ın. Durgundu geldiğinde. Sevişirken durgun kalmış üstelik her zaman-ki gibi öpüşlerine okşamalarına bile katılmamıştı. Şimdi daha da durguplaşmıştı. Neyin var? diye sormıyor du bir türlü. Seziyordu yaklaşan fırtınayı. "Bir tanem..." diye fısıldadı, Perihan'ın elini ayucunun içinde sıkarak. Perihan, cansız bıraktı elini. Sonra da yavaşça çekti.

— Yaa, bir tanen!.. dedi alaylı bir gülüşle.

— Tabii, bir tanem!

— Görüyorum!

Neden böyle saldırıya geçiyordu ikide bir?

— Ne oluyorsun, niye değişiyorsun böyle birdenbire?

— Bir de soruyor musun?

— Sormayayım mı?

— Nedenini bilmen lazım!

— Demek ki bilmiyorum...

— En küçük bir saygın yok bana!

— Bunu nasıl söylersin?

— Bir gün ayrılabilceğimizi hiç düşündün mü?

— Ayrılmayacağız ki...

— Nasıl olsa ayrılacağımızı biliyorsun!..

Bütün gece düşündüklerini söylemenin yeri, sırasıydı artık. Ama bir türlü yenemediği sersemce bir gurur kilitliyordu bu konuda ağzını dilini. Kapalı bir kutudaydı artık o sözler, bütün o düşündükleri. Anahtarı da kayıptı. Böyle düşünüyorsa, ayrılabilcekse benden, yalvarmam, varsın ayrılsın, diyordu onuru yaralanarak içinden. Ben ancak birbirimizden ayrılmayacağımızı onun da söylediği gün evlenmek istediğimi söyleyeceğim ona. Pazarlığa girişmiyorum.

— Ben ayrılmak istemem senden. Sen istiyorsan...

Perihan kırgın bakışlarını çevirdi ona doğru:

— Bütün kabahat bende...

— Ne diye?

— Öyle zayıf davranıyorum ki...

Sustular. Söze nereden başlayacaklarını düşünürlerken ikisinin de çok ayrı şeylerdi akıllarından geçen. Perihan, annesinin gelip gitmesiyle yaşayışında yenilenen, sonra da boşalan yeri dolduracak bir yakınlık bekliyordu ondan. O ise, ancak sekiz on yaşında çocukların okuduğu resimli romanlarda görünen, siyah kanatlı, maskeli yüzlü kuş adam gibi gelip kanatlarını duyguları üstüne geren kuş-kularına yeniliyordu bu sessizlik uzadıkça.

— Cengiz Girne'yi görüyor musun? dedi acıyla.

— Bazen...

Sesine alaycı bir ton vermeye çalıştı:

— Ne yapıyor?

— Niye gülüyorsun?

Kıskanmanın acısını gizlemek için gülüyordu:

— Gülmem kırdı mı seni?

— O kadar gülünç bir adam değil ki Cengiz Bey...

— Neymiş o gülünç olmayan yanı?

— Çok iyi İngilizce biliyor, çalışkan, uğraşsa başka eksikliklerini de düzeltebilir ya da tamamlayabilir...

— Yani düzeltebilecek, tamamlayabilecek görgülü bir kadınla evlense mi demek istiyorsun?

Perihan, kırılgan bakışlarıyla yüzünü ona dördürdü yastığın üstünde:

— Kabalık ettiğinin farkında mısın?

Nihat sustu. Surat asıyordu.

— Böyle kırmakta devam edecek misin beni?

Gözleri yaşıyordu, bakışlarını ondan kaçırdı:

— Ya sen? Beni kırmıyor musun?

— Cengiz Bey'den konuşmak için mi geldim ben buraya? Düşünsene! Aklından geçenler doğru olsa senin yanında işim ne?.. Dedim ya kabahat bende. Öyle zayıf davranıyorum ki...

İç çekti.

Nihat daha fazla tutamadı kendini.

— Elimde değil, elimde değil, elimde değil! diye doğruldu yatağının içinde. O kadar değiştin ki! İki haftadır o kadar seni tanı-

dığımdan başka türlü davranıyorsun ki, benden koptuğunu, uzaklaşıp gittiğini sanıyorum. Dayanamıyorum! Anlayamıyorum ne oldu sana?

Gözleri yaşlarla dolmuştu elinde olmadan. Perihan uzun uzun ona baktı. Gülümsedi.

— Çocuksun biliyor musun? Söyle ne yapacağım böyle ben seni? Nasıl büyütüp adam edeceğim?

Sarıldıklarında çok uzaklardan gelmiş, uzun bir özlemi gidermek ister gibi titriyordu gövdeleri...

ŞUBAT

1

Pazartesi günü öğleden sonra yalnızdı yazıhanesinde. Sabahtan açıktı hava. Öğleyin kapadı. Çok geçmeden karanlık bastı odanın içini. Sessiz, tekdüze bir yağmur indirdi. Kapının camından sokağı seyrediyordu. Belediye hoparlörleri çarşı camisinde okunan bir mevlidi yaymaya başladı.

Belediye başkanı kasabanın iki ana caddesinde, elektrik direklerine yüz metre ara ile hoparlörler taktırmıştı. Belediyedeki verici ile bu hoparlörlerden kasabalıları ilgilendiren duyurular yayınlıyordu ilk günler. Çok geçmeden biraz müzik beğenisi, kulak duyarlığı olanları çileden çıkaran, sözleri kadar besteleri de bayağı şarkılarla sözüm ona müzik yayınları başladı. Başkan, Türkiye radyolarında okunan mevlitleri de bu arada hoparlörlerle yaymayı akıl etti kasabaya. Derken son aylarda Çarşı Camisi'nde okunan mevlitleri de yayınları arasına aldı.

Saat üçe geliyordu. Mevlidi okuyan çoğu ses fukarası zavallı hocaların doğru dürüst eğitim görmemiş sesleri hoparlörlerde ma-

denselleşmiş bir kalınlık alarak (kaplama gibi bir şey) uğulduyordu sokaklarda. Arabalar geçiyor, otobüsler geçiyor, atların zilleri, demir çemberli tekerleklerin, egzozların gürültüsü, korna sesleri, o Muhammed sevgisi ile inançla yazılmış güzelim şiirin sözlerini anlaşılmaz duruma getiriyordu.

Yazıhanesinin on adım ötesindeydi hoparlörlerden biri. Nihat sinirlerini bozan bu gürültüden kurtulmak için nereye kaçacağını düşünüyordu ki Kunduracı Yalçın göründü rüzgârın getirip attığı bir kâğıt parçası gibi yazıhanesinin kapısı içinde. Nihat kapının gerisinden çekildi; açılan kapıdan önce Yalçın, sonra da İbrahim Kâhya girdiler içeriye.

Selâmlaşma uzamadı. Sabırsızdılar. Daha otururlarken Kâhya:

— Söyle, dedi Yalçın'a...

Yalçın kımıldadı:

— Ağabey bir çaresi yok mu bu belediye hoparlörlerini susturmanın?

— Ben vardır dedim aramızda konuşurken...

Kâhyanın, derdi olanları alıp Nihat'a getirmek âdetiydi.

— Aranırsa bulunur elbet...

— Bul ağabey. Ne olursun bul! Kurtar bizi bu işkenceden! Kurtar bu gürültüden...Hani sağır olsam razıyım...

Nihat kendi duyduğu sıkıntıyı anlattı. Yalçın zor bekledi onun sözünü bitirmesini.

— Ne bu? Allah seni inandırсын ağlamaklı oldum. Mezarlığa döndü kasabanın içi. Ne biçim ses bu sesler? Bak dinle, (sözüne ara verdi biraz, dışarıya kulak verdi) Allahım sen bize acı! Sonra afedersin ağabey, hepimiz Müslümanız, Müslüman evlerinde doğduk büyüdük, benim bildiğim bir yeri, sırası vardır bu işlerin. Ne bu ke-pazelik! Hani daha açık söyleyeyim, tam mevlit başladı, neredeydim biliyor musun? Söylemesem olmayacak, tövbe Yarabbim, günahım varsa cezamı sen ver! Belediyenin ayakyolunda! Tam bilmem nem elimde, çişimi ediyorum, sokağın köşesindeki hoparlörde mevlit başlamaz mı? Dinden imandan eder adamı...

— Haklısın, dedi Nihat.

İbrahim Kâhya:

— Senin ne günahın olacak? dedi. Günah mevlidi kitabın dediği gibi okutmayanlarda. Niçin namazdan önce, mevlitten önce abdest alır, temizlenir insan? Saygı için, yani saygı şarttır ibadette...

— Sonra ağabey herkes işinde gücünde. Hazır yemiyoruz. Di-yelim ayakyolunda değilim dükkânımdayım, elimde çekicim var. Bırakacak mıyım? Berberin makası, senin kalemin, her neyse. Benim bildiğim hani, İstiklâl Marşı gibi her işi bırakıp da dinlenir bu... Böyle afedersin, tövbe tövbe kimi çış eder, kimi ıkınırken dinlenmez. Onun için vakti olup da dinleyene dinletilir böyle şeyler. İsteyen camiye gider dinler, isteyen işini görür. Artık onun orasını kendi bilir. Ben radyoda bile verilmesine razı değilim mevlidin...

İbrahim Kâhya tamamladı:

— Camide de ses sese benzerse dinlenir. Böyle benim babam yaşında boğazı açlıktan kurumuş ölü yıkayıcıların sesinden dinlenmez...

— Ne yapalım şimdi? Dava açalım mı?

— Açabilir miyiz?

Nihat yol gösterdi. Bir dilekçe vereceklerdi belediyeye. Hoparlörlerde bu türlü yayınların kesilmesini isteyeceklerdi. Uygur kentlerde belediyeler gürültüyü önlemek için bu türlü plaklar çalan tak-silerden pikapları söktürüyorlarken burada belediyenin yaptığı doğru değildi elbet. Belediye dilekçede istediklerini yerine getirmezse Danıştay'da dava açacaklardı.

— Ben Halkçıyım, dedi Yalçın. Şimdi dilekçeyi verince, Halkçılar hoparlörlerimizi çekemedi diyecek başkan...

Ama çok çabuk geçti kararsızlığı. Öfkesi baskın çıktı:

— Varsın desin! Yaz ağabey sen o dilekçeyi, hemen yaz da imzalayayım...

Kâhya:

— Sen bana bırak, dedi. Ben Demokratım. Bana bir şey diyemezler. Ben imzalarım dilekçeyi. Anasını satayım, biz kör hocanın

sesinden mevlit dinlemek için seçmedik Demokrat Parti'yi, karnımızı doyursun diye seçtik! Tütünlerimizi satmasını beceremezler, sonra mevlitle uyutmaya kalkarlar bizi...

Kapı açıldı. Aba pelerinde yağmurun kokusu ile postacı girdi içeriye. Nihat'a bir mektup getirdi. Nihat, Perihan'ın yazısını tanıyınca zarfın üstünde birden sarardı. Yalçın Kâhya'ya, Kâhya Yalçın'a baktılar. Kâhya:

— Ne o Bey? dedi, hayırdır inşallah?..

Nihat:

— Yok bir şey, dedi heyecanını yenmeye çalışarak. Yalçın'la Kâhya kalktılar. Acelesi olmadığını söylediler dilekçelerinin. Nihat, dilekçeyi akşama kadar hazırlayacağına söz verdi onları uğurlarken. Arkalarından iyi bir haberle karşılaşmayacağı önsezisiyle zarfı açtı. Okudu:

Bir tanem!

Hiç beklemediğin için mektubumu alınca şaşıracaksın belki de. İstemeye istemeye tatsız şeyler yazmak zorundayım sana. Yüzyüze gelince söyleyemiyorum bunları. Çünkü üzgün görmeye dayanamıyorum seni. En küçük bir sözünle de yarıda kalacağını biliyorum bütün söyleyeceklerimin. Yazarsam belki de sen bana yardımcı olursun, yazdıklarımı benden sözle duymak, bana söyletmek işken-cesinden kurtarırsın beni diye düşündüm.

Sana hiçbir kargınlığım yok. Hiçbir sitemde bulunmak istemiyorum. Buraya kadar aramızda ne olduysa hepsi güzeldi. Hiç duymadığım tatlar tattırdın, başdöndürücü saatler yaşattın bana. Seni unutamayacağım. Ama cumartesi günkü son buluşmamızdan sonra düşündüm ki aramızda güzel olan ne varsa bir dibeğe koymuş gibiyiz. Seni tek başına suçlu göstermek istemediğim için, bir tokmak senin elinde bir tokmak benim elimde diyelim, durmadan indiriyor, aramızda kalması, korunması gereken ne varsa tuz buz ediyoruz.

Çok üzgünüm. Ama olan oldu artık. Nasıl geri döner, elimizde kalanları nasıl kurtarabiliriz diye düşündükçe, ayrılmamızdan baş-

ka çıkar yol göremiyorum. Burada kalmalı, burada kesmeliyiz aramızda olanları. Tekrar sana güveniyorum bu kararı verirken. Bana yardımcı olmanı bekliyor, beni daha fazla küçülmüş görmek istemeyeceğine inanıyorum. İnan ki her buluşmamızın tatlı yanları yanında bana çok ağır gelen başka bir yanı daha var. O bana verdiği sarhoşluk geçip de kendime döndükçe, küçülmüş kirlenmiş duyuyorum kendimi. Üzülüyor, bende et olan, sinir olan ne varsa onlara yenildiğim, onurumu koruyamadığım için yerin dibine batırıyor, tiksiniyor, iğreniyorum kendimden, kahroluyorum.

Aramızda geçen konuşmalar üstünde durmak istemiyorum. Çünkü daha sonra gelir bütün dediklerin. Dediklerin tam düşündüklerin, söylemek istediklerin de olmayabilir. Ayrıca olmadıklarına da inanıyorum. Çünkü başka türlü sevebileceğime inanmayacağım gibi, seni sevdiğimi sevebileceğimi de düşünemem.

Ne olur, unutmaya çalış, arama beni...

Bu mektubumu imzalamasam olur mu?

Mektup İzmir'den atılmıştı bir gün önce. Zarfı inceledi. Açılıp kapatıldığını anladı. Haklıydı Perihan mektubunu imzalamamakta. Sadece kasaba postahanesindeki dağıtıcıların bekâr bir avukata kadın yazısıyla gelen bir mektubu okuma merakına kapılabileceklerini bile düşünmüş olsa haklıydı.

Nihat, mektubu okuduktan sonra bir süre donmuş gibi kaldı. Mektubu bir daha bir daha okudu. İlk okuyuşunda şaşkın, ikincisinde ümitsizdi. Mektubu üçüncü kez okuyunca henüz her şeyin bitmediğini, bir şeyler yapabileceğini duymaya başladı. Perihan'ı mutlaka görmek isteği ile yazıhanesinden çıktı.

Yağmur hafif bir çiseltiye çevirmişti. Mevlit bitmişti. Yukarıya doğru yürüdü. Geçerken kimseyi göremedi Perihan'ların yan sokağa bakan penceresinde. Hastaneyi geçince karşıdan gelen Müberra ile karşılaştı. Selâmlaştılar. Eve kadar gidip geri döndü. Dönüşte pencerede gördü Perihan'ı. Dirseği pencere içinde, alnı avucuna dayalı, kızıl saçları biraz dağınıktı. Öyle, kederli gözlerle bakıyordu

caddeye. Nihat'ı görünce küs bakışlarıyla başını öne eğdi. Yarı aldı yarı almadı verdiği selâmı. Sonra kaçtı pencerenin önünden. Üzgündü, zayıftı, odada arkadaşlarının yanında kalsa, yaşamında gizli tuttuğu ne varsa, bütün duygularını ortaya dökerek, anlatacak sanıyordu. Üst kata çıkan merdivenleri çıkarken Müberra'nın seslendiğini duydu arkasından:

— Nereye gidiyorsun? Çay pişiriyorum...

— Az sonra inerim, dedi.

Hızla çıktı merdivenleri. Kendini tutamadı üst katta. Cadde üstündeki balkondan kısa bir süre baktı. Nihat'ın Köprübaşı'na doğru uzaklaştığını gördü. Sokakta gören başkaları anlamasa bile, o kendisi belki de ayakta güç durabildiği için, Nihat'ın da vurulmuş gibi sallandığını, amaçsız, isteksiz adımlarının sürüklediği yere doğru gittiğini anladı. Odasına koştu. Yatağının üstüne attı kendini. Yüzünü yastığa gömdü. Sesini arkadaşlarına duyurmamaya çalışarak ağladı, ağladı. Arada bir mendilini avuçlarında sıkarak "Allahım, Allahım, dedi, ben sana ne yaptım, nedir benim suçum?"

Tâ Müberra aşağıdan sesleninceye kadar iç çekti.

— Perihancığım, çayın hazır, inecek misin? Yoksa yukarıya getireyim mi?

Durulmaya çalışarak, kendine çekidüzen verirken:

— Geliyorum, dedi.

2

Hüsniye'nin bencil bir hesaba, kurnazlığa dayandığını düşünmek yanlış olur Dr. Çetin Özgen ile ilgili duygularının. Bir yapı ustasının kızı olduğunu biliyordu Hüsniye. Ama bir yapı ustasının kızı olarak kalmak elinde değildi. Annesine, halasına, yakınlarına bakarken, bir gün onları aşmış, onların çok ilerisinde buluvermişti kendini. Bu değişiklik kendiliğindendi onda. Ne görse ne işitse ka-

piyordu. Radyo dinlese, sinemaya gitse, sokakta görgüsü yerinde bir kadın bir genç kızla karşılaşsa, ne alacağını buluyordu hemen. En büyük üzüntüsü ilkokuldan sonra okuyamamaktı. On iki yaşında bile değildi ilkokulu bitirdiğinde. O ilkokulu bitirdikten dört yıl sonra açılmıştı kasabada ortaokul. Gideyim, demişti. Ama çocukluktan çıkıp boylu boslu göz alıcı bir genç kız olmuş, kadınlaşmıştı gövdesinin çizgileri. “Seni bu yaşta artık ortaokula gönderemem” diye dayatmıştı babası. “Neden?” diye ağlamıştı. Erkekler, sokakta geçerken arkasından bakanlar umurunda değildi onun. Hiçbir delikanlıya yüz vermek gelmiyordu içinden. Öyle olunca da içi rahatı. Yoksa o güzellikle beklemezdi elbet evde. On beşinden sonra kime biraz gülecek gibi olsa gelip babasından istemesi için yeterdi onu. Ortaokulu bitirecek olsa hiç değilse maliyede, bankada, PTT’de, özel idarede bir iş bulur, böyle evde oturup gün öldürmezdi. Sonra niye oturuyordu evde? Ne bekliyordu? Bir başka yapı ustası ile evlenip onun çamaşırını yıkamak, yemeğini pişirmekle, çocuk büyütmeyle çok iyi biliyordu ki dolduramayacaktı günlerini.

Hüsniye ne istediğini ancak Dr. Çetin, Gülizar Halasının evine kiracı olarak yerleşince anladı. Yakışıklı mıydı Dr. Çetin Özgen? Ege bölgesinin kalıntılarından çıkan eski Yunan Roma heykelleri ile kabartmalarındaki düzgün yüz çizgilerini koruyan kasaba delikanlılarına benzemiyordu yüzü. Ama içe dokunan başka bir şey vardı doktorun yüzünde. Konuşan, bir şeyler anlatan. Yargıcın, Avukat Nihat’ın da yüzlerinde görüyordu o anlamı. Hiç ilgisi yok gibi gelse bile, dikkat ettikçe şimdi, babasının yüzünde de görür olmuştu o anlamı. Akşamları bazı bazı içen, az konuşup çok düşünen, konuştuğu zaman da kendi anlayışı içinde mutlaka doğru, özlü bir şey söyleyen yorgun bakışlı babası neler düşündüğünü anlatır gibiydi yüzüyle...

Hüsniye yaşına, görgüsüne uygun düşen hafiflikle başladı doktorla ilgilenmeye. Onun gibi, kendi yaşına gelinceye kadar çoğu kızların çoktan oynamaya başladıkları bir oyunu onun da oynayabilmesi için kurallarını bilmesi, öğrenmesi gerekmezdi. Her genç kız

ya da kadın içinden geldiği gibi oynardı bu oyunu. O da doktorla elim ucu sende oynar gibi başladı bu oyuna. Dokunup vurup kaçıyor, doktor arkasından gelmezse, ağır kalırsa yeniden dokunuyordu. Sonra doktorun kitapları ile karşılaştı. Kaşım sonlarında halasının evde olmadığı o gün, doktorla karşılaşmalarından sonra aradan geçen iki ay içinde, yaşamaktan ne beklediğini daha açık anlamaya başladı.

Gülizar Hala çocuksuzdu. O da bir ustanın, bir boyacının duluydu. Dirlik düzenlik içinde yaşamıştı kocası ile. Alabildiğine mutlu duymuştu kendini. Şimdi de mutlu yaşıyor sanılırdı anlarıyla. Böylesine dolu gördüğü yaşamı, dik tutuyordu onu başkaları önünde. Kiminle olursa olsun eşit ya da kendini dik tutmasını bilmeyenlerden üstün görüyordu kendini. Ona öyle geliyordu ki kocasını mutlu kılmasını bilen kendisiydi. Hüsniye'yi kendine benzetiyor, kendinden sonra yaşayışının, mutluluğunun onunla sürüp gideceği duygusuyla seviyordu. Dürüst, saygılı, ağırbaşlı bir genç olarak doktoru da seviyordu. Bu iki sevgiyi birleştirebileceğine doktoru tanıdığı ilk günlerden beri içtenlikle inanıyordu. Hüsniye ile doktorun yaklaşımları, birbirlerini tanıyıp anlaşmaları için bütün hoşgörölüğünü gösteriyordu bu inançla. Bu yaklaşımdan yeğeninin başına kötü bir şey gelmeyeceği gibi doktorun da aldanmış çıkmayacağını o kadar iyi biliyordu ki!.. Ölen kocası kadar mutlu olabilse daha ne isterdi ona kalırsa doktor! Hangi erkek tatmıştı o denli mutluluğu? Bildiği bütün kızlar içinde, Hüsniyesi, kendi gençliği, kendinden de akıllısı, güzeli, yaşatabilirdi ancak o mutluluğu bir erkeğe... Hiçbir zaman bir aracı, bir çöpçatan bayağılığına düşmeden, doktordan her zaman hak ettiği saygıyı görerek, tedirgin etmiyor, sevgi dolu bir hoşgörölülükle başbaşa bırakıyordu gençleri.

Yanılmıyordu da! Dr. Çetin, Hüsniye'nin yeteneklerini, aç zekâsını, daha o dişiliğine, güzelliğine yenilerek kızı bileğinden çekip odasına aldığı gün anladı. Güzel sağlıklı bir dişiden çok fazla bir şeydi kollarındaki genç kız. Kendi kendini yetiştiren Gorki, London, Istrati, Caldwel gibi yazarların, girişte yaşamlarının kısa bir

özeti bulunan kitaplarını verdi kıza. Hüsniye'nin Çocukluğum'u, Benim Üniversitelerim'i, Ekmeğimi Kazanırken'i, Martin Eden'i, Adrian Zograffi'nin hikâyelerini, Geride Kalan Yıllar'ı, okuması bir hafta bile sürmedi. Oburlukla okuyor, okudukları ile coşku içinde yaşıyordu. Bir hafta sonra:

— Ne güzel, diyordu doktora. Kendi kendilerini yetiştirmişler. Doğru dürüst bir okul görmeden...

— Sen de istersen kendini yetiştirebilirsin...

— Nasıl, kolay mı, ben yazar olamam ki?

— Yazar olman gerekmez ille de...

Doktor daha uzun açıkladı ona sorularının karşılığını. Önce hazırlanır, dışardan ortaokulu bitirme sınavlarını verebilirdi. Kitaplarını alıp, zorluk çekeceği derslere yardım ederek hazırlanmasını kolaylaştıracaktı sınavlara. Hüsniye uçuyordu sevincinden. Doktorun karısı olur muydu olmaz mıydı umurunda değildi. Yeter ki okusun! Hastabakıcısı, hizmetçisi, metresi, doktor nesi isterse olurdu. Yeter ki içindeki açlığı dindirsin. Yalnız eti değildi aç olan. Duyuyordu ki, aç kafası ile yüreği ile beraber onu doyurabilecek tek erkek doktordu.

Türkçeden başlamalarını uygun gördü doktor. Sağlam bir dil bilgisi ile bütün öbür dersleri kolay kavrayabileceğine inanıyordu öğrencisinin. Ortaokulun birinci, ikinci, üçüncü sınıf Türkçe kitapları ile dil bilgisi kitaplarını, romanları okuduğu açlıkla okudu Hüsniye. On sekizinde, gelişmiş gövdesine göre geliştiği ölçüde karşılığını bulamamış zekâsı, mil tutmuş boş topraklar gibiydi. Okuduğunu kapıyor, sonra da koruyordu. Okuduklarını iki üç kez yeniden okudu üç beş gün içinde. Sonra tarih kitaplarını, coğrafya, yurt bilgisi kitaplarını devrettiler. Yılbaşında ise İngilizce, matematik, öbür fen dersleri kitaplarını hediye etti doktor Hüsniye'ye... İngilizceyi beraber çalışmaya başladılar. Doktor hayrandı sevgilisine. "Sen, diyordu bu yıl ortaokul sınavlarını rahat verirsin. Böyle giderse gelecek yıl da liseyi bitirebilirsin." Nihat gibi, uzun kararsızlık içinde kalırsa rahat edemezdi o. Hemen kararını vermişti. Ortaokul sınav-

larını verince, evlenmek için ailesi ile söz kesecekti Hüsniye'nin. Kızı Yüksek Hemşire Okulu'na yerleştirecek, kendisi de göğüs hastalıkları uzmanı olmak için stajına başlayacaktı. Hüsniye Yüksek Hemşire Okulu'nu bitirince evleneceklerdi. Bunu üçüncü buluşmalarında söyledi Hüsniye'ye. Ama hiç değişmedi kızın tutumu. Daha ilk günden mutluydu doktorun kollarında, doktorun yanında. Öylesine bir güveni de vardı ki kendine, doktorun kendisini bırakabileceğini aklından bile geçirmiyordu. "Ben seninim, dedi. Ölsem de kalsam da. Karın olmadan önce, seni herkesin yanında utandırmayacak bir kadın olmak isterim..."

"Şimdiden öylesin" dedi doktor.

Hüsniye düşündü. Doktoru sevdiği. Bir yapı ustasının kızının payına düşmeyecek kadar üstün değerli biriydi. Ama doktor olmasaydı da...

— Ne bileyim? dedi, sen doktor olmasaydın da, Allah korusun, bir adam öldürseydin, katil olsaydın yine seni severdim, senin kalırdım. Çamaşırcılık eder, terzi yanında çalışır, hizmetçilik eder, hapisshanede harçlıksız bırakmazdım seni...

Böyle bir aşk yaşamak, bu kadar gözü pek, yanında korkusuz yer alacak bir kadınla karşılaşmak, öğrencilik yıllarında okuduğu London'un romanlarından kalma bir özlemde doktorda.

— İnsan yalnız adam öldürmekle hapse düşmez ki...

— Her neyle düşerse, yani hapiste olsa demek istedim...

— Benden ayrılmazsın öyle mi?

— Ölsem ayrılmam!..

Gülizar Halasından dinlediklerinin etkisi olmalıydı bu örneği bulmasında. Halası, kocası Kâzım Usta'nın adam bıçaklamaktan bir buçuk yıl hapis yattığını anlatırdı sık sık. Kocası hapisteyken dünyada erkek kalmadığını sanarak yaşamış, sokakta şurda burda karşılaştığı erkeklerin erkek olduğu bir kez olsun aklından geçmemişti...

Doktor ilk buluşmalarında öpmek, okşamakla kalıyordu Hüsniye'yi. O yağmurlu gün, Nihat, cebinde ölüm kararı gibi taşıdığı

Perihan'ın mektubuyla Şehir Kulübü'ne doğru giderken, Hüsniye ile yatakta bunları konuşuyordu. Hava karardı kararacaktı dışarda. Perdeleri sıkışıkıya kapalıydı. Doktor evde olduğunu saklıyordu kapısını çalanlardan. Hüsniye cırtlıçıplaktı yatağında, sokuluyordu bütün mutlu dişiler gibi:

— Seninim, diyordu. Ölsem de kalsam da. İster evlen, ister evlenme benimle, düşündüğüm yok...

Yavaşça "Hadi" diye kapadı gözlerini. "Sen de düşünme..." Halası gibi bulmuştu seveceği erkeği. Halası gibi bir kez sevecekti. Sevddiği bir gün kendisini bırakıp gitse bile, ölünceye kadar sevgisini ni yaşatabilecek, mutluluğunu sürdürebilecek kadınlardanı o...

3

Nihat, Cumhuriyet Alanı'na kadar çıkıp yazıhanesine döndü. Canı hiç çalışmak istemediği halde oturup İbrahim Kâhya'nın dilekçesini yazmaya başladı. Kâhya saat beşe doğru yeniden göründü yazıhanesinde.

— Dilekçeni yazıyordum, dedi Nihat.

Kâhya dalıp kaldı onun yüzüne:

— Bey, neyin var senin?

— Yok bir şeyim...

— İstersen nedenini anlatma, boş ver ama, benim gördüğüm canın sıkkın.

— Belki de. Otursana...

Kâhya oturmadan önce cigara paketini açıp uzattı:

— Yak...

Birer cigara yaktilar.

— Şimdi bitiririm dilekçeni.

— Dilekçeyi boş ver şimdi. Hani bir akşam içecektik?

— İçeriz.

— Bu akşam içelim mi?

— İçelim. Bir iki dakika bekle...

Yalnız değildi artık. İbrahim Kâhya'nın yanında olması hafifletiyordu iç sıkıntısını. Dilekçeyi tamamladı. Pulladı. Kâhya'ya uzattı. Vermek istedi.

Kâhya:

— Dursun, dedi. Cebimde kalıp buruşmasın. Bu akşam nasıl olsa belediye kapandı. Yarın sabah alır veririm. Çıkalım şimdi...

Kasaba meyhanelerinden birine gittiler. Dışarda yağmur bir kesilir, bir yeniden mırıltısına başlarken içmeye başladılar. Kâhya bir ara kışın yumuşak geçtiğinden, ağaçların aldanmasından korktuğundan yakındı. Bir ara da sordu:

— Bey kusura bakma, ama kötü bir şey değil ya canını sıkan?

— Ne gibi?

— Afedersin yani, akrabalarından kötü bir haber? Aldatılmak, dolandırılmak, şu bu?

— Hayır...

— Afedersin, yani meraktan değil, seni sevdiğimden soruyorum, kadın mı?

— Öyle gibi bir şey...

— Âşık mısın?

— Galiba.

— Boş ver! Öyle sıkıntı her zaman gelsin seni bulsun! Kurtulmamaya bak! Hadi içelim şimdi...

Nihat güldü. Kadehlerini kaldırdılar...

— Aldırma geçer, dedi Kâhya.

Ağzını bir lokma ekmekle silerken, lokmayı ağzına attı. Cigara uzattı:

— Yak bir sigara!

— Az önce yaktık ya?..

— Gene yak. Bu lâftan sonra tatlı gelir.

Saat sekize doğru meyhaneden çıktılar. Cumhuriyet Alanı'nın ortasında bir süre kararsızlık geçirdiler. Kâhya sinemaya gitmelerini

önerdi. Nihat karanlığa kapanmak istemediğini söyledi. İçi sıkılırken film seyredemezdi.

— Eh, ben de eve gideyim öyleyse, dedi Kâhya. Beni dinlersen sen de eve git.

Yürüdüler. Şehir Kulübü'nün önünde Hukuk Yargıcı ile karşılaştılar. Selâmlaştılar.

— Nihat Bey, kulübe gelmiyor musunuz? dedi Yargıç.

Kalabalığa karışmak, oyalanmak istiyordu Nihat. Kâhya'dan ayrıldı. Uysallıkla Yargıcın ardından kulübe girdi.

Az sonra Yargıç, tarım memuru, ormancı ile pokere oturdular. Şansı can sıkıntısını arttıracak kadar kötüydü. Yargıç oyunun büyümesinden sertleşmesinden pek hoşlanmazdı. Yumuşaklıkla oynuyorlardı başlangıçta. Nihat'ın kâğıdı kötü gittikçe ormancı ile tarım memuru iştahlandılar. İkisi de yargıcı kırmadan oyunu büyütmeğe hırslındaydılar.

Tarımcı:

— Hâkim Beyciğim, diyordu, biz memuruz. Ay sonu. Avukatlar gibi her gün para kazanmıyoruz...

Ormancı, yargıcın kendisini daha yakın tuttuğunu, daha çok sevdiğini biliyor, şımarıyordu:

— Haklısın tarımcı. Hâkimciğim, müsaade edin de biraz avukat parası görsün cebimiz. Bir liradan tur mu olur? Benim turum iki lira...

Nihat altmış lira içerdeydi turlara başlarken, yargıç üçüncü on lirasını çıkarmıştı ama parası önündeydi. Kaybetmedikçe keyifle kalkardı oyundan:

— Alın efendim alın. Avukat parası almak helâl. Onlar ne kadar kaybederlerse, yarın birini bulur, yerine koyarlar kaybettiklerini...

Nihat biraz kâğıt gelecek olsa o akşam, yargıcın hatırını hoş tutmak, cebindeki birkaç yüz lirasına göz diktiklerini her fırsatta açığa vuran bu memurcuklara acımak niyetinde değildi. Aldırış etmez göründü bu sözlere. Turlarda döner gibi oldu şansı. Bir iki el

yeri aldı. Bir yirmini lira daha çıkarıp koydu önüne. Çok geçmeden beklediği kâğıdı gördü elinde. Ormancının turunu bağlıyorlardı. Nihat birinciydi. Kare dokuz vardı elinde. “Pas” dedi. Yargıç açtı. Tarımcı ile ormancı sekizer lira atıp girdiler.

Nihat vurdu:

— Üç defa...

Yargıç öfkesinden kızardı:

— Peki...

Öbür ikisi taşındılar. Ormancı sordu:

— Kâğıt?

— İstemez...

Yargıç daha da sinirli:

— Üç kart, dedi.

Tarımcı rahattı. Üç sekiz vardı elinde.

— Çift, dedi. Nihat’ın gözlerinin içine bakarak. Kentini yakaladım demek istiyordu.

Ormancı üç kart aldı. Bakmadı kâğıdına.

— Evet beyler, konuşun...

Nihat önünde kalan bütün parayı sürdü:

— Rest...

Yargıç kâğıtlarını attı. Tarımcı kızardı:

— Nedir restiniz?

— Dokuz lira daha...

— Müsaade...

Nihat’ın arkasında oturan nüfus memuruna baktıktan sonra attı kâğıtlarını:

— Yok...

Nihat hızla arkasına döndü. Nüfusçunun kaşlarını yukarıya kalkık yakaladı.

Nüfusçu alnını kaşımaya başladı. Şaşalamıştı:

— İyi oynadınız...

Nihat bir şey demeden bir süre daha bakışlarını ayırmadı adamın yüzünden. Sıkılan adam kalktı, yer değiştirdi.

Temizlemişti masayı. Oyun sertleşmeye başladı. Yargıç bir elli lira çıkardı. Ormancı elli liraya geçer, diye çakmağını koydu önüne. Tarımcı yavaş yavaş düzeltiyordu durumunu. Nihat'ı ise neredeyse oyuna sokmuyordu yargıç. Ne zaman açacak olsa, üç defa diye vuruyor, Nihat da onu kırmak istemediği için çekiliyordu oyundan. Ormancı ile tarımcı arasında bir anlaşma doğduğunu seziyordu. Bu gidişle oyunun sonunu getirmesi güçtü. Sinirleniyordu da. Bir ara elindeki döperle ormancının blöfünü görüp önünden çakmağını aldı. Fakat ortaklar oyunun sonunda yaptılar yapacaklarını. Yargıç açtı, tarımcı girdi, ormancı üç defa diye vurdu. Nihat'ın üç damı vardı elden, girdi. Yargıç parasını kurtarmış sayılırdı. Kaçtı. Tarımcı girdi. Üç istedi. Ormancı da üç aldı. Nihat elindeki sekizliyi atıp onlu-yu tuttu, tek aldı kendine. Henüz kâğıdını file ediyordu ki tarımcının kâğıtlarını attığını, daha önce yargıcın attığı kâğıtları alıp karıştırdığını, bu arada ormancıya önünden üç kâğıt kaydırıp, kâğıt dağıtırken kendisinin ormancıya verdiği kâğıtları ise karıştırdığı kâğıtlar arasına kattığını gördü. Tarımcının bir şey çevirdiğini anlamış, ama yakalamakta geç kalmıştı.

— Tarımcı, dedi, kâğıtlarla oynama...

— Ben oyundan çıktım...

— Olsun...

Ormancı:

— Üç defa daha, dedi...

Nihat:

— Görmüyorum.

Dedikten sonra ortadaki paranın üstüne elini koyarak yargıca döndü:

— Neyle açmıştınız?

— Ben kâğıtlarımı attım...

Tarımcı girdi araya:

— Ben gördüm Hâkim Bey'in uvertürünü...

— Neydi?

Tarımcı biraz bocaladı:

— Ufak bir döper...

— Döper ne?

— Dömer dam...

Nihat elini açtı:

— Olamaz. Üç dam bende...

— Öyleyse karıştırmışım, belki de valeydi. Evet valeydi...

Yargıç:

— Valeydi, diye düzeltti.

Ormancı:

— Ben dinlemem paramı alırım, dedi, kâğıtlarını ortadaki kâğıtlara karıştırarak.

Tarımcının kendi elinden mi yoksa yargıcın kâğıtlarından mı ormancının elini tamamladığı açıkça anlaşılmadı böylelikle...

Zararlılar kuları uzattıkça uzattılar. Seans sona ererken seksen lira kazançlıydı Nihat. Saat ondu henüz. İlle de ikinci seans diye tutturdular. Nihat kıramadı yargıcı. İkinci seans kazancının kırk lirasını geri verdi. Ormancı üçüncü bir seans oynamalarını istiyordu. Doktor ile Refet Aksu, beraber kulüpten çıkmak için Nihat'ın oyundan kalkmasını bekliyordu. Doktor Çetin:

— Ne yani? dedi. Saat onbir buçuğa geliyor. Bir gece olsun Nihat kârlı olarak eve dönmesin mi? İlle de kazandığını geri mi alacaksınız?

Tarımcı:

— Sen doktorun sözüne bakma, biz seni evine götürürüz, dedi Nihat'a...

Nihat kalkmıştı. Fakat yargıç hatırım için, deyince çaresiz oturdu. İyice kötülemişti şansı. Kalan kazancını da verdikten sonra, onbeş lira içeri girdi. Seans tam oynandı. Oniki olurken bitti. Nihat:

— Bir seans da ben istediğim için oynayacağız, dedi.

Çakmağını, daha sonra çıkardığı çakısını kurtaran ormancı önünü toplarken:

— Geç oldu, dedi, yarın akşam...

Yargıç, tarımcı ayağa kalktılar...

— Öyle olsun! dedi, Nihat. Her şey sırasıyla...

Kulüpten çıktığında açmıştı hava. Bulutlar yükseliyorlardı. Seyrek sokak ışıklarıyla karanlıklar içindeydi kasabada. Gökte parçalanan bulutlar arasında isli bir ay vardı. Perihan'ın evinde pencere-lerin, balkonun camlarında yansıyordu karanlık. Ay ışımıyordu sanki bu yalnızlıklar kasabası üstünde. Nihat, dört yıldır oyun ma-salarında yazık olan saatlerine acıyordu. Evinin kapısını açarken “Kaçmalı buradan, kaçmalı!” diye mırıldanıyordu kendi kendine...

4

Nuran, her yıl babaevine sömestr tatilinden iki hafta erken gelir, sömestr tatilini iki hafta geçirdikten sonra dönerdi İstanbul'a. Böylelikle bir aylık tatilini iki aya çıkarırdı. O yıl ocağın sonu yaklaştığı halde hâlâ geleceğinden söz etmiyor, hazıranda fakülteyi bitirmek için çok çalıştığını yazıyordu mektuplarında. Annesi “Burada da çalışır, diyordu. Evde kim rahatsız edecek onu? Niye gelmiyor acaba?” Nihat “Elbet anlayacağız nedenini, diye karşılık veriyordu, İstanbul'dan kolay kolay ayrılamayışının nedeni yalnız dersleri olmasa gerek...”

Ocağın çıkmasına yakın kardeşinden kısa bir telgraf aldı Nihat. “Bir şubat cuma vapurla geliyorum” diyordu. İki haftadır Perihan'ı göremiyordu. Üzgündü. Yalnızlığını unutturacağını düşünerek sevinçle karşıladı kardeşini. Öğleyin saat ikide geldi vapur. Urla'ya giden üç otobüsüne yetiştiler.

Günler uzuyordu. Bir aydır hemen her gün yağan yağmurlar ılındırmış yumuşatmıştı havayı. Kırları gür bir yeşillik kaplamış, badem ağaçları delirmiş gibi çiçeğe durmuşlardı.

İzmir'den çıkınca yeşillikler içinde ilerleyen yola daldı otobüs. Nuran: “Ne güzel! Ah ne güzel buraları. Ne kadar özlemişim...” diye tekrarlayıp duruyordu. İstanbul'dan kaçtığına sevinmiş görünüyor ya da sevindiğine inandırmak istiyordu kendini.

— Evin bahçesindeki bademler de çiçek açtı mı?

— Açtı...

— Ne güzel! Bir an önce eve gitsek de görsem...

Yanlarındaki sırada baba dostları Topal Avni Bey oturuyordu. Adam Nuran'a "Hoş geldiniz" Nihat'a "Gözünüz aydın" dedikten sonra sordu: "İstanbul'da havayı nasıl bıraktınız hanım kızım?"

— Kapalıydı efendim. Yağışlı rutubetli...

— Burada da bir iki gün öncesine kadar hep yağışlıydı. Fakat ne de olsa bahar İzmir'e İstanbul'dan bir ay erken gelir. Eczacılık Fakültesi'ne gidiyordunuz değil mi? diye konuşmayı sürdürdü. Babalarının arkasından yaşamakla kasabada ne kadar yalnız kaldığını söyledi.

O kadar tatlıydı ki hava, Narlıdere'de benzin almak için durunca, otobüsün içinde sıcaktan bunalanlar, "Allah rızası için şu kapıyı açık bırak" dediler şoföre. Topal Avni Bey, bu kez havaların böyle erken ısınmasından duyduğu kaygıları anlatmaya başladı. O da İbrahim Kâhya gibi ağaçların aldanmasından korkuyordu. Otobüs kalkınca gürültüsünden söylenenleri iyi duymadığı için konuşmasını kesti. Urla'da indiklerinde otobüsün üstünden şoför yardımcısının Nuran'ın bavulunu vermesini bekleyen iki kardeşten gönül alıcı sözlerle ayrıldı.

Nuran'ın bavulunu şoför yardımcısı daha uzatırken kapan tanıdık hamal "Ben teyzeye haber vermeye gidiyorum" diye fırladı önlere. Biliyordu Aliye Hanım'ın sevindiği ölçüde kendisini de sevindireceğini. Önceleri Nihat, lisede okurken şimdi de Nuran ile Orhan geldikçe bavullarını kapar koşardı önden. Aliye Hanım hem para, hem de böyle günlerde kapısına gelenleri boş çevirmemek için bir köşede sakladığı ayakkabı, ceket ya da pantolon gibi bir şeyler verirdi ona.

İki kardeş Cumhuriyet Alanı'na doğru ilerlerken Nuran, Avni Bey için:

— Ne hoş adam, dedi, ne hoş tip...

— Nesi hoş?

— Böyle koruması kendini. Kasabada yaşadığı halde görgü-

sünden uzaklaşmaması. O kolalı yakası tertemiz. Üstü başı tiril tiril. Konuşması, davranışları hep bir saygısı olduğunu gösteriyor kendine. Ben eski dili sevmem ama onun ağzına yakışıyor...

Nihat sıkıntılıydı:

— Faizcinin biri!

— O başka iş. Onu ayrıca tartışırız istersen. Bugünkü düzen içinde elinden faizcilikten başka iş gelmeyen bir adam olup çıkmışsa suç sadece onun değil...

— Kimin bu suç Allahşıkına? Kimse üstüne almak istemiyor...

— Kimin bilmiyor musun? Ben kimin olduğunu senden öğrendim. Hep düzeni suçlayan sen değil miydin? İşe hoşlanmadıkların karışınca suçu niye başka yerde aramaya kalkıyorsun?..

Sağdan soldan gözüün aydın diyenler oluyordu Nihat'a. Böyleydi onlar. İki kardeş buluşur buluşmaz sanki yarıda kalmış bir konuşmayı sürdürmeye başlarlardı. Nuran:

— Bırakalım yolda tartışmayı, başka şeyler konuşalım, dedi. Herkes bize bakıyor...

Cumhuriyet Alanı'ndan geçerlerken gene Nuran oldu sözü açan:

— Ne olmuş bu Park kahvesi böyle? Hani o güzelim çeşme?

Ekim, kasım aylarında başka bir yüz vermişti yeni belediye başkanı alana. Eskiden üç yanını kuşatan cadde kabartma taş duvarları, demir parmaklıkları, üstü nakışlı demir kapıları ilc İngiliz bahçelerini andırırdı Park kahvesi... Önünde, alanın üstünde kalan on yedinci yüzyıldan kalma, o dönemin bütün çeşmeleri güzelliğinde, dışı boz rengi granit, içi oldukça geniş eyvanlı, eyvanının alnacı kırmızı yeşil somaki mermer, başlığı kayağantaşından yapılmış bir çeşme vardı. Başkan alanı bölüyor diye kasabanın belki de geçmişten kalan bu en eski anıtını yıktırmış, Park bahçesinin parmaklıklarını, duvarlarını kaldırmış, bahçeyi hiçbir özelliği olmayan çimento sıvalı düz merdivenlerle bağlamıştı Zafer Caddesi'nin inişine.

Nihat bunları kısaca anlatınca Nuran:

— Bütün neşem kaçtı şimdi, dedi. Keşke gelmeseydim de o çeşmenin yıkıldığını görmeseydim diyeceğim geliyor...

Köprübaşı'ndan evlerine giden kestirme yola sapınca:

— İstanbul da böyle! diye konuşmasını sürdürdü. Her yeri yı-kıyorlar. O Beyazıt Alanı'nın durumunu bir görsen, yürekler acısı. Üniversite kapısı, Beyazıt Camii ortada sipsivri kalıverdiler. Küllük Kahvesi kuşa döndü. Şehzadebaşı'na doğru alanın ne olacağı belli değil... Her şey öyle bir biçim alıyor ki sonradan görmeliğin ortaya dökülmesi sanki...

Eve vardıklarında Aliye Hanım, kapının önünde karşıladı kızını. Yalnız kaldığı saatlerde evinin mahzun bekçisiydi o. Toprağa verdiği kocasının, evinden uğurladığı çocuklarının anılarını koru-maktı görevi. Bu durum dalgınlıştırmış, durgunlaştırmıştı onu. Nihal'in, Nuran'ın, Orhan'ın ardında dolaşıyormuş, ölen kocası ile gitmiş gibi duyuyordu kendini yalnız saatlerinde. Ancak Nihat ev-deyken, bir de eski dostları arasında bir dereceye kadar unutabili-yordu kendini. Nuran'ın dönüşü ile uyanır, kendine gelir gibi oldu. Kızını özlemle kucakladı. Koklaya koklaya öptü.

O gece ağabeyisi ile olan konuşmalarında, kasabaya her geli-şinde daha çok gözüne batan, kendisini daha çok tedirgin eden de-ğişiklikler üzerinde durdu Nuran:

— Bu başkan bu ara hiç gitti mi İstanbul'a?

Nihat'tan, belediye başkanının İzmir'den öteye uzaklaşmadığı-nı öğrenince daha çok şaşırdı.

— Nasıl adamlar bunlar anlayamıyorum? dedi. Şimdi düşün-dükçe bana öyle geliyor ki İstanbul'da Beyazıt Alanı'nda olanlar neyse burada Cumhuriyet Alanı'nda olanlar da o. Yurtta Salihli'li, Akşehir'li, Ödemiş'li arkadaşlarım var, onlardan da duyduğum hep buna benzer şeyler.. Bu adamlar birbirlerinin yaptıklarını görmeden nasıl her yerde aynı şeyi yaparlar anlayamıyorum? Ya da nasıl olur da benzerler bu kadar birbirlerine? Alanları bozuyorlar, eskinin yu-muşak biçimlerini kaldırıyorlar, yerine taş yığıyor, moloz yığıyor-lar!.. İstanbul'u bütünüyle bir düşün. Düz yeri var mı? O tepelerin yumuşak çizgilerini düşün. Beyazıt Alanı'nın da o tepeye uygun bir biçimi vardı. Düzleştirmeye kalkıyorlar, olur şey mi bu? İstanbul düzleştirilebilir mi?

Daha sonra şöyle bağıladı sözünü:

— İstanbul'da kalan kalıyor hiç olmazsa. Yıkanların elinden kurtarılabilen kurtarıyor. Küçük yerlerde o da olmuyor. Şaşıyorum sana! Neden burada gençliğinin en güzel yıllarını, en çok koşabileceğin, yorulabileceğin yıllarını yitiriyorsun?

Nihat önlerindeki yaz sonunda mutlaka İstanbul'a yerleşmeyi düşündüğünü bir kez daha anlatmak zorunda kaldı o akşam...

Ertesi gün hafta tatilinden yararlanarak Orhan da İzmir'den geldi. Nihat o cumartesi pazarı, hep Göztepe'deki evinin boşluğunu duyarak evde, annesi, kardeşleri ile geçirdi. Sofraları kalabalıklaştıkça Aliye Hanım'ın sanki giden canları dönüyordu geriye...

Pazar sabahı pencereleri açacak kadar güzel, ılıktı hava. Herkesi dışarıya, daha derin soluk almaya çağırıyordu. Nuran kahvaltıdan hemen sonra bahçeye çıktı. Kuşçular'lı Behzat'a sonunda verecek bir iş bulmuştu Nihat. Bir aydır yağın yağmurlardan sonra ot bürümüşü bütün bahçeyi. Behzat, erkenden gelmiş bahçeyi çapalıyor, otlarından temizleyerek, ağaçların altını açıyordu. Nuran, Gazderesi'ndeki bağlarını yarıya işlediği yıllardan tanırdı Behzat'ı.

— Nasılsın Behzat Efendi? diye yaklaştı. Hatırladın mı beni?

Behzat durdu, çapası elinde:

— Nasıl hatırlamam? Sen rahmetli beyin küçük kızı değil misin?

Nuran sevinerek güldü.

— İşte o...

— O ya! Bizim çardaktan çıkmazdınız, kulakları çınlasın, ablanla ikiniz. Te benim kızlar, karım hep anar isimlerinizi. On iki yıl mı oldu o zamandan bu zamana diyeyim? On üç yıl mı?

— On iki...

— Nasıl geçti o kadar zaman? Görünmezsin hiç ortalarda? Te nerede okursun şimdi? İzmir'de mi?

— İstanbul'da...

— Ne olacaksın kısmetse? Sen de ağabeyin gibi avukat mı?

— Eczacı...

Behzat sevindi âdeta:

— Hay Allah razı olsun! Te o da lâzım memlekete. Kimbilir belki de gelir bir eczane açarsın da kurtarırsın bizi. Biz de aldanmadan daha ucuz alınız ilâçlarımızı. Bilir misin hazır ilâç olmadı mı hep iki katını öderiz burda eczaneye. Herkes şoförlere yalvarır, İzmir'den yaptırmaya bakar reçetesini. Doktorlar hep havan, merhem, şişe ilâçları yazarlar nedense! Hadi gel yerleş de kurtar bizi...

Nuran bir burukluk duydu içinde. Neredeyse gözleri yaşaraktı.

— Bakalım, dedi yavaşça.

Behzat derin bir iç çekti, hafif hafif çapalamaya başladı. Çapalıyor, sonra uçlarından tutup silkeliyor, köklerindeki toprağından ayırarak bir yerde topluyordu otları. Nuran karısını çocuklarını sordu. Sağdılar. Büyük kızı çoktan evlenmiş, küçüğü, Nuran'la akran olanı da üç yıl önce kaçırmıştı kocaya. Başlangıçta hayırsız biri demişlerdi damat için, ama çocuk çabuk düzelmiş utandırmıştı onları. İyi geçinirlerdi. İki çocukları vardı. Küçüğü kızdı. Nuran koymuşlardı adını...

Behzat yeni ansımış gibi:

— İnanır mısın? dedi. Benim küçük kız o kadar sever anar seni. Senin adını koydu kızına. Duysa geldiğini hemen gelir görür.

— Gelsin, beklerim...

— Bilir misin Nuran Hanım? Hep çocuklar büyür, kimi okur, kimi okumaz, kimini de okutamaz anası babası. Hep okuyanlara ümit bağlarız yetişirler de döner bize yol gösterir, yardım ederler deriz. Okumayanlar ne olacak? Bizim eşimiz, bizim gittiğimiz yolda kalacaklar afedersin bizim güttüğümüz eşeği güdecekler. Ama okuyanların biri dönerse onu dönmez memlekete. Bak, çok şükür ağabeyin bırakmadı bizi. Sen de bırakmazsın inşallah. Ne de olsa başka olur memleketin kendi çocuğu. Hem o bizi sever hem biz onu severiz. Vallah sen dönüp gelsen tek reçete yaptıran kalmaz şimdiki eczacıya...

Nuran çok duygulandı bu sözlerden:

— Burada kalmak her okuyanın kendi elinde değil ki...

— Bilirim değil. Ama biz ne yapalım? Biz nereye gidelim? Bilirim kör memleketimiz. Yıllar geçer ne uzar, ne kısahr! Yıkılanın yerine yenisini koyamayız. Ben askerliğimde başka yerleri de gördüm. İnan böyle hava, böyle toprak, böyle yeşillik bulamazsın' kolay kolay başka yerde. Bana öyle gelir, kabahat memleketin değil, kabahat bizim. Biz bilmeyiz onu gönendirmesini. Onun için bir ümit bizimki. İsteriz çocuklarımız yetişsin, tutsun elimizden, doğrusu neyse bize göstersiz...

Sonra "Bilir misin o saatçı Hilmi Bey ne yaptı bana? Allah razı olsun Nihat Bey'den" diye davasını anlattı Nuran'a. Aliye Hanım, zeytin, reçel, beyaz peynir, büyük bir su bardağı çayla, bir tepsi içinde kahvaltı hazırlamıştı Behzat Efendi'ye. Bahçe kapısında görüldü. Nuran tepsiyi aldı annesinin elinden. Behzat Efendi'yi kahvaltısını yemeğe çağırdı. Annesinin ardından Orhan görüldü. "Hoşgeldin Behzat Amca..." dedi adama. Behzat: "Niye zahmet ettiniz? Ben karnımı doyurmuştum" dedi. Tepsiyi alırken, gözlerini alışık olduğu zeytinden peynirden değil ama, ömründe pek az yediği reçelden özellikle kaçırmaya çalışıyordu. Bir çeşit utançla önüne bakarak, bahçe kapısının yanına oturdu, tepsisini önüne aldı.

Çapalanan topraktan, alt üst olan otlardan bahar kokuları karışıyordu havaya.

Bahçedeki iki badem, bembeyaz çiçeklerle yüklüydü. Nuran:

— Ne güzel, diyordu annesine, insan temizlenmiş, arınmış duyuyor kendini...

Aliye Hanım, erik ağaçlarında neredeyse patlamak üzere olan pembe uçlu tomurcukları gösterdi:

— Yarın ya da öbür gün sıra eriklerde...

Behzat kocaman lokmasını ağır ağır çiğneyerek:

— Öbür güne kalmazlar, dedi.

Nuran yeniden neşelenmeye başlamıştı:

— Ne güzel. İyi ki geldim, ağaç göremez olmuştum İstanbul'da... Bayılıyorum bizim bahçeye...

Behzat durgundu:

— Allah sonunu hayretsin...

— Ne gibi?

Adam anlattı. O kadar erken gelmişti ki bahar, cemreler düşmeden aldanmıştı bütün ağaçlar. Bir hafta geçmeden kayısılar da çiçeğe duracaktı. Allah korusun bir gecelik bir soğuk, biraz sert bir fırtına indiriverirdi yere bütün çiçekleri, dondururdu. Böyle gider de kış soğuğunu göstermeden çıkarsa, ağaçlar aldanmasa bile türlü hastalık görünürdü toprakta...

Nuran'ın çocukluğunda babasından duyduğu, sonra da çevresindekilerden hep dinlediği çeşitli anılarını ansıyordu bu sözler:

— Hep böyle korkularla mı yaşarsınız siz?

Behzat:

— Hep böyle korkularla ya, dedi. Ama belli olmaz, bazı yıl da havalar hep rast gider, seviniriz...

5

Orhan'ın maçı vardı o gün öğleden sonra. Doğrusu kasaba futbol takımındaki yerini almak için gelmişti o hafta eve. Öğle yemeğinden az sonra arkadaşlarına katılmak için evden ilk çıkan o oldu. Nuran da gelmeden, kasabada kaldığı pazar günleri ne yapacağını bilemezdi Nihat. Şehir kulübüne uğrayacak olsa gene oyuna oturmak zorunda kalacağını düşünerek evden çıkmak istemedi. Kenan'a, Orhan'a maçı gelip görmek için söz verdiği halde sözünü yerine getirmedi. "Parma Manastırı"nı aldı eline, okumaya daldı. Nuran, bir gün önce hoş geldine gelen çocukluk arkadaşı Askerlik Şubesi Başkanı'nın kızı Semiha'yı görmeye gitti. Aliye Hanım ancak akşam yemeğini hazırlarım diye evde kaldı.

Akşama doğru önce Orhan döndü eve. Niye maça gelmedin? diye sitem etti ağabeyine. 2-0 yenmişlerdi Tire'yi. Gollerin ikisinde

de payı vardı. Sevinçliydi. Ders çalışamayacak kadar taşkındı. Maç üstüne konuşup boşalmak gereksinmesini duyuyordu. Arkadaşlarını bulmak için çıktı. Orhan gittikten az sonra Nuran döndü misafirlikten. Mutfakta annesi ile biraz konuştuktan sonra üst kata çıktı. Ağabeyisini buldu. “Ne okuyorsun? Hiç mi dışarı çıkmadın? Hava da o kadar güzeldi ki...” gibilerden başladı konuşmaya. “Hoş, dedi, ben de havanın güzelliğinden pek yararlanmış sayılmam! Semiha’larda kapandım kaldım...”

Şevket Kozan’ın kızı Türkân ile ortaokul öğretmenlerinden ikisi, Müberra ile Perihan Suvla’nın da Semiha’larda olduğunu söyledi. Epeyi tatlı vakit geçirmişlerdi.

Nihat son iki ismi bilerek tekrarlattı:

— Kimler vardı dedin?

Nuran, aklından geçenleri anlamaya çalışarak ağabeyisinin yüzünde dolaştırdı gözlerini:

— Ortaokul matematik öğretmeni Müberra ile resim öğretmeni Perihan Suvla... Tanıyor musun?

— Şöyle böyle...

Nuran, aralarında konuştuklarını şurasından burasından anlattıktan sonra birden sordu:

— Niye evlenmiyorsun?

— Biliyorsun...

— Evet, biliyorum ama, evlenebilirsin gene de... Kadınları doğru dürüst tanımiyorsun anlaşılan. Söylediğin şey evlenmemek için sebep değil. Bir kadın kocasını severse ona destek olabildiği ölçüde daha çok mutlu olur. Kocasının ideallerinin gerçekleşebilmesi için her güçlüğe katlanır. Evlenirsen, tabii aklı başında biriyle, sandığın gibi güçlük çekmez, daha çabuk toparlanırsın...

Nihat, Perihan’ın da İzmir’e gitmeyişiinden umutlar çıkarıyordu. Kardeşi Perihan’dan söz edecek gibi bir duygu vardı içinde. Ne diyeceğini anlamak için kışkırttı:

— Kiminle evleneyim? Tanımıyorum ki dediğin gibi birini...

— Biliyor musun fakültedeki, yurttaki arkadaşlarım arasında

hep seni hangisiyle evlendirsem diye düşünürüm. Çok iyileri, çok zekileri, çok güzelleri, ayrıca çok varlıklı zengin olanlar var içlerinde. Düşüne düşününe yakın arkadaşlarımdan ikisini seçtim senin için. İstanbul'a gelip tanışmanı isteyecektim. Ama bugünkü konuşmalarından sonra kararımı söyleyeyim mi?

— Söyle?

— İstanbul'daki o iki arkadaşım iyi, hoş, güzel kızlar ama, açıkça söyleyeyim mi? İlerde idareleri zor olur gibime geliyor benim. Kendilerine aşırı bir güvenleri var. Daha doğrusu kendilerini beğenmeleri! Semiha'yı oldum bittim severim...

— Semiha ile mi evleneyim istiyorsun?

— Sözümlü kesme. Hepsini sayıp bitirmedim...

— Say bakalım?

— Semiha çok iyi, uysal, dürüst. Az şeyle de kanaat eder, bağlanır mutlaka kocasına. Ama bir yerde kalan, ondan sonra bana ayak uyduramayan bir tarafı var. Bana öyle geliyor ki bir iki yıl sonra hiçbir şey kalmayacak arkadaşlığımızdan aramızda. Türkân cin gibi, güzel de. Alaycı canlı bir kız. Ne görse çok çabuk kapabilir. İstanbul'a yerleşsen orada da kolaylıkla çevresine uyabilir, iyi bir eş olur sana. Semiha ile Türkân'ı söyleyişim, yani dediğim bakımından belki ikisi ile de İstanbul'daki arkadaşlarımdan, senin kendileriyle çok daha az yorucu bir evlilik kurabileceğin için. Ama asıl ben kimi beğendim söyleyeyim mi?

Nihat sabırsızlanıyordu:

— Dinliyorum ya?

— Perihan'ı... Çok, ama çok tatlı kız. Az kadında rastlanır bir görgüsü, olgunluğu var. Birçok bakımdan anlayışlı. Bak önce güzel, alımlı oluşunu övmüyorum. Geçen yıl karşıdan görmüştüm bir iki kez. Beğenirdim. Ama karşılıklı konuşunca bayıldım! Ben senin yerinde olsam onunla evlenirdim...

Nihat kardeşini şaşırtmak için sordu:

— Ya Müberra nasıl?

Nuran kısa bir an durakladı:

— Sana göre değil...

— Neden?

— Hiç karşılaşmadın mı?

— Karşılaştım ama...

— Daha ne öyleyse? İkisi karşılaştırılacak gibi değil ki? Tiyatroda olsalar biri genç kız, genç kadın rollerine çıkar, öbürü çöpçatan gibi rollere... Müberra konuşkan, çıtı pıtı, fındık kurdu bir şey. Öyle tostoparlak tatlı bir şey, ama benim için tatlı. Bir erkek gözü ile ne der ne anlatır, bilemem. Sen bana kalırsa benim dediğimi, Perihan'ı bir düşün...

Ağabeyisinin gözlerinin içine bakıyordu bu son sözleri söylerken. Nihat elinde olmadan gözlerini öne eğdi.

— Düşünüyor muydun yoksa?

Ne diyeceğini bulamayan ağabeyisinin karşılığını beklemeden devam etti:

— Söyleme istersen... Ama bak, öyle bir şey olursa bil ki ben çok sevinirim. Çok sevdim o kızı. İstersen ikinizi bir aya getirmek için bir şeyler düşüneyim?

— Hemen acele etme...

İki kardeşin öteden beri gizlisi yoktu birbirlerinden.

Nihat belki de ilk kez saklıyordu Nuran'dan duygularını. Kardeşine dürüst davranmadığı için sıkıldı. Sözü değiştirdi.

— Sen bırak şimdi beni. Biraz da kendini anlat. Sende ne var ne yok? Kuzey cephesinde yeni bir şey var mı onu anlayalım?

Nuran hafif sarardı:

— Var ama...

— Evet?

— Henüz anlatılacak gibi değil... Canım anlatmak da istemiyor. Henüz kendi kendime karar vermiş değilim...

Nihat, uzandığı yatağının üstünden kalktı. Kız kardeşi gene açık kalpliydi onunla konuşurken. İki gündür, kasabasına evine ka-

vuşurken gösterdiği coşkudan, taşkın duygulardan, onun birtakım sarsıntılar geçirdiğini, İstanbul'dan, bazı kararsızlıklardan sıyrılma-ya çalışarak uzaklaştığını anlamıştı Nihat... Kardeşinin saçlarını okşadı:

— Nasıl istersen... Sen kolay kolay yanılgıya düşmezsın kararlarında. Bana anlatmasan da olur...

Nuran:

— Teşekkür ederim, dedi yavaşça.

Konuyu değiştirdi:

— Duydun mu?

— Neyi?

— Senin doktor da evleniyormuş...

— Kiminle?

— Duvarcı Zühtü Usta'nın kızı Hüsniye ile...

— Hiç haberim yoktu...

— Müberra söyledi. Semiha da duymuş. Kız ortaokula dilekçe vermiş. Haziranda ortaokulu bitirme sınavlarını verecekmiş. Doktor öyle istiyormuş diyorlar. Her gün ders veriyor, yetiştiriyormuş kızı. Hemen herkes biliyormuş...

Nihat kendi kararsızlığından bir kez daha utandı. Kendini başka yoldan suçlayarak karşılık verdi:

— Anla artık sen benim ne kadar kulağı delik olduğumu...

— Müberra dengesiz, uyarsız bulduğunu söyledi bu evlenmeyi. Semiha ile Türkân şaşırmışlar. Perihan, kızı tanımıyorum dedi sadece. Ama doğrusu doktor benim gözümde büyüdü. Kendine güveni var anlaşılan. O kız da eni konu tatlı kızdır gözümün önünde kaldığı kadarıyla. Hatırlar mısın üç yıl önce eniştesi bizim karşı-mızda otururdu da, o, ablasına gelir giderdi. Kötü dikilmiş ucuz bir basma entari, düz topuklu lâstik ayakkabıları ile bile ne kadar güzeldi. İtalyan film yıldızlarına benzetiyorum şimdi düşündükçe... Senin gözünün önüne gelmiyor mu?

— Geliyor...

— Çok güzel kız değil mi?

— Güzel kız...

Nuran da, dalgınlığından kendine göre anlamlar çıkarıyor fakat üstüne düşmüyordu ağabeysinin.

— Ben aşağıya iniyorum, annemi daha fazla yalnız bırakmayayım, diye ayağa kalktı. Hadi sen de gel istersen...

Nihat, kitabını aldı eline:

— Az sonra gelirim. Şu okuduğum bölümü bitireyim de... dedi.

6

Hafta sonu yaklaştıkça artıyordu Nihat'ın üzüntüsü. Cuma akşamı, cumartesi günü, göremeyeceğini anladığı ölçüde büsbütün yitirdiğini sanıyordu Perihan'ı. Durmadan Perihan'la yeniden nasıl bağlantı kurabileceğindeydi aklı. Çarşamba gecesi doğru dürüst uyuyamadı. Refet Aksu'nun bir perşembe günü okula çağırttığını anıyordu kendisini. Perşembe günü öğleden sonra ikinci saat Aksu'nun dersi vardı. Kalksa o saatte okula gitse Perihan'ı yalnız bulabilirdi. Peki, ama niçin gidecekti okula? Çağrılmadan? Adam sen de! Aksu'ya şöyle bir merhaba demek için... O gece okula gitmeye karar verdikten sonra uyuyabildi ancak. Perşembe günü öğleyin iyice kırılmıştı cesareti. Gidişinin nasıl karşılanacağını, dedikoduya yol açıp açmayacağını uzun uzun düşündü. Öğleden sonra saat ikiyi geçerken hiçbir şey düşünemez oldu. Sanki sürüklenir gibi yazıhanesinden çıktı, okulun yolunu tuttu. Aksiliğe bakın ki tam okulun bulunduğu sokağa yaklaşıırken Refet Aksu'nun sokaktan caddeye çıktığını gördü. Adam kendisini görmüştü. Durup bekledi de:

— Nereye? dedi.

— Kaymakamlığa... Sen?

— Ben de eve, demek zorunda kaldı.

Ayrılırlarken:

— Arada sırada okula uğra, beklerim, dedi Refet Aksu.

Bu çağrıya sevindi. Ancak gitmek için bir hafta daha bekledi.

Bu bir hafta içinde Nuran'dan tekrar tekrar Perihan'ın övgüsünü dinledi. Annesi de katılıyordu artık bu övgülere. Perşembe günü, gene öğleden sonra ikinci saati hesaplayarak okula gitti. Odacıya Refet Aksu'yu bekleyeceğini söyledi. Odaya girince umduğu gibi Perihan'ı içerde yalnız buldu. İkisi de sapsarı oldular, konuşamadılar kısa bir süre. Perihan başını öne eğdi. Soğuk davranmaya çalıştı:

— Niye geldin?

Fakat hiç de soğuk değildi sesi.

— Dinle, o mektubu...

Perihan kesti:

— Başlamayalım...

Öyle hızlı çarpıyordu ki kalbi:

— Bilmelisin ki...

— Bana yardım etmeni istemiştim senden. Beni zor durumda bırakmanı değil! Bugüne kadar da yardım ettiğin için içimden sana teşekkür ediyordum...

— Bir dakika dinle beni.

— Burası yeri değil!

— Bir dakika. Refet Aksu gelmeden...

— Olmaz!

— Öyleyse bu cumartesi...

— Hayır. O fasıl kapandı artık!

— Bu kadar sert olma...

Perihan sustu bir süre:

— Uzatma...

Kapının tokmağı döndü bu sırada. İkisi de kapıya döndürdüler başlarını. Nihat hâlâ ayaktaydı. Aralanan kapıdan Müberra'nın başı göründü:

— Ah pardon! Müdür Bey yok muydu? Derste mi?

Perihan kızarak:

— Derste, dedi, gelsene...

— Ah, çok işim var...

Kapıyı karşılık beklemeden çekip kapattı:

— Gördün mü? Beğendin mi yaptığını?

— Ne diyebilir ki?

— Seni gördüğü için girmedim. O bilir Refet Bey'in derste olduğunu...

— Bu cumartesi, bekliyorum...

— İstedğin kadar bekle!

— Bekliyorum, bil...

— Hâlâ bir şey olabileceğinden ümitli misin aramızda?

— Her zamankinden daha fazla...

— Öyleyse yarım saat konuşuruz...

— Nerede?

— Sen söyle...

— Evde?

— Hayır.

— Konak İskeleyi üstünde?

— Hiç de iyi bir anısı yok bende o yerin...

— Peki, nerede?

Perihan az düşündü. Önemsemez görünerek omuz silkti:

— Peki evde olsun, madem bu kadar ısrar ediyorsun. Nasıl ol-
sa eskisi gibi olacak değiliz...

— Saat iki buçukta?

— Hayır, daha geç. Üçte... Niye hâlâ ayaktasın?

— Oturayım mı?

— Otur elbet. Beni görüp gitmeyeceksin herhalde. Müdür

Bey'i görmeye geldiğine göre...

Zili çaldı. İçeriye giren odacıya:

— Avukat Nihat Bey'e bir kahve, dedi.

Odacının arkasından, daha yavaş sesle:

— Kardeşinle tanıştım, diye önüne bakarak devam etti.

— Biliyorum, söyledi.

— Ya sen ona ne söyledin?

— Hiçbir şey...

Perihan daha başka bir karşılık bekliyor olmalıydı bu sorusuna, biraz durakladı.

— Kardeşin çok tatlı, çok akıllı kız. Benzeyen taraflarınız çok az.

— Ben benzediğimizi sanırdım...

— Hayır. O yaşının insanı. Çocuk değil...

Hatice Kadın, Nihat'ın kahvesini getirdi bu sırada. Nihat daha kahvesini alırken de zil çaldı. Çok geçmeden Refet Aksu, "Hele şükür seni okulda görebildik..." diye odaya girip kolları açık ona doğru ilerledi...

7

Cumartesi günü buluşmaları hiç de tatlı geçmedi. Adeta dargın geldi Perihan. Beraber kaldıkları sürece dargınlığını atamadı üstünden. Okşamak istemesi, kucaklaması kızın bu soğukluğu üstünde dondu kaldı. Bu havayı nasıl dağıtacağını bilemiyordu. Sarsıldı.

— İstedğin bu değil mi benden?

— Seviyorum seni...

— Sevgi dediğin bu mu senin? Sadece etinin açlığını giderme-

ye bakıyorsun. Etinin çağırışına uyuyorsun. Hangi kadın odana girse yapacağın bu. Hangi kadınla olsa bu istediğini giderebilirsin...

— Haksızlık etme...

— Haksız değilim. Şimdi Müberra ya da Nilüfer olsaydı burada, söyle duymayacak mıydın bu duyduğun cinsel istekleri?

— Benim istediğim, bulduğum bu cinsel isteklerden başka şey sende. Seninle yalnız olmadığımı anlıyorum. Seninle...

— Evet benimle?

— Böyle sorguya mı çekeceksin durmadan beni?

— Söyle. Açık açık bilmek istiyorum?..

— Seni seviyorum dedim...

— Sevgi bu değil. Hadi, müsaade et de gideyim...

Bir inattı aralarındaki. Anlaşılmaz şeydi karşılıklı bu türlü davranışları. Ne biri ne öbürü düşünerek davranıyordu. Perihan kalkıp gelmekle küçük düştüğünü sanıyordu. Nihat ise onun kendisini gerçekten sevmediğini, evlenmek için yaklaştığını aklından geçiriyordu. Kapıya doğru ilerledi. Kapıyı açmaya hazır, durdu:

— Git...

Perihan kapıya doğru yürüdü:

— Aferin. Allahaismarladık...

— Güle güle...

— Bundan sonra beni rahat bırakacağını umarım...

Tek kelimeden uzun karşılık verecek durumda değildi:

— Anlaşıldı...

Perihan çıkmadan önce kapının önünde kısa bir kararsızlık geçirdi. Söylemek istedikleri vardı, söyleyemedi.

— Neyse... diye mınıldandı.

Nihat umutlanarak kolundan tuttu onu:

— Söyle?

Kız hafif silkindi:

— Artık söylesem de yararı yok...

— Söyle?

— Söyleyeceklerimin hepsini mektubumda yazdım. Dostça ayrılalım...

— Dostça ayrılıyoruz...

Sesi titriyordu:

— Allahaismarladık öyleyse...

— Güle güle...

Güçlkle söylemişti bunu. Perihan tutamadı kendini kapıdan çıkarken, dönüp çabucak öptü yanağından.

— Mutlu ol!..

Fırlayıp çıktı kapıdan. Nihat karşılık veremedi. Pencereye koştu. Bahçe kapısından sokağa çıkarken, kısa bir el işareti ile tekrar Allahaismarladık dediğini gördü Perihan'ın. Tramvay caddesine ininceye kadar onun dönüp bir daha arkasına bakmasını boşuna bekledi. Perihan caddeye dönünce, vurulmuş, bıçaklanmış gibi yığıldı yatağının üstüne. "Gözleri yaşlıydı..." diye mırıldandı.

8

Perihan rengi sararmış olarak döndü eve. Ablası açtı kapıyı. Perihan'ın iyi olmadığını hemen gördü. Fakat o gün Perihan'la konuşmaya karar verdiği konuyu açmasını geri bırakmak zorunda kalabileceği düşüncesiyle üstünde durmadı. Sadece "Biraz yorgun görünüyorsun. Odana çık beş on dakika dinlen..." diyerek önemsemez göründü kardeşinin sağlıksız görünüşünü. Perihan teşekkür ederek odasına çıktı. Aynur evde yoktu. Halası ile dolaşmaya çıkmıştı. Yarım saat geçmeden, İlhan Ilgaz bir tepsi içinde iki bardak çay, bir tabak bisküvi ile Perihan'ın odasına girdi. Perihan "Neye buraya kadar zahmet ettin, ben aşağıya inerdim..." diyecek oldu. "Zaran yok,

dedi ablası. Seninle konuşacaklarım var. Burada daha rahat kalırız...” Perihan meraklı görünmedi. İlhan gelişigüzel üç beş sözden sonra konuya girmeyi dener:

— Perihan, kardeşim çok önemli bir şey konuşmak istiyorum seninle...

Perihan önsezisinin karşı koymasıyla önlemeye çalıştı konunun açılmasını:

— Hiç de önemli bir şey konuşacak durumda değilim. Öyle ağrıyor ki başım...

— Bir aspirin alsan?

— Aldım...

— Ne zaman?

— Öğleyin.

— Bir tane daha al.

— İstemiyorum.

— Peki, kendiliğinden geçer öyleyse, dinle...

— Ne olursun üstüme varma!

— Ama konuşmamız gerekir bu konuyu seninle. Senin için çok önemli...

— İyi değilim dedim...

— Neyin var?

— Üşütmüş olmalıyım...

Ablası Perihan'ın elini, yanağını, alnını yokladı:

— Ateşin yok!

— Aksine üşüyorum. Üstüme titreme geliyor...

— Çayını iç ısınırsın...

Ablası az sonra aşağıya indi. Çay bardaklarını bir daha doldurdu. Odasına dönünce zorla bir aspirin içirdi Perihan'a. Birazdan bir şeyi kalmayacağını söyledi:

— Şimdi beni dinle...

Kurtuluş yoktu Perihan'a. Sustu.

— Cengiz Girne için ne düşünüyorsun?

Perihan bu soruyu hiç bekleliyormuş görünmeye çalışarak dudak büktü, omuz silkti:

— Ne gibi?

— Erkek olarak?

— Hiçbir şey!..

— Evlenmek istiyor seninle...

Perihan güldü:

— Daha neler! Nereden aklına esmiş?

— Niye böyle konuşuyorsun?

— Ona bu isteği aşılacak hiçbir yakınlık gösterdiğimi sanmıyorum. Size kendisi mi açtı bu niyetini?

— Hayır. Enişten senin bu konuda ne düşündüğünü bilmek istiyor.

— Yani?

— Başka bir şey bilmiyorum. Belki Cengiz Bey'le ikisi bir şeyler konuşmuşlardır aralarında. Herhalde enişten bu konuda ne düşündüğünü boşuna bilmek istemez... Ne diyorsun?

— Ne diyeceğim? Hiç!..

— Düşün...

— Pek düşünebileceğimi sanmıyorum...

— Neden?

— O kadar aklımdan geçmeyen bir evlenme ki beni ilgilendirmiyor...

— Önce kendini düşünmelisin. Ben düşün derken seni düşünüyorum. Evlenmelisin...

— Hiç sevmediğim bir adamla mı?

— Zamanla seversin...

— Sanmıyorum. Çok ayrı yaradılıştta, ayrı anlayışta insanlarız.

— Zamanla sen ona o sana benzersiniz. Hep böyle olur. Ben eniştenle başka türlü müyüm?

Perihan karşılık vermeyi yararsız bularak sustu.

İlhan özellikle yakınlığını belirtmek için bir daha elini, alnını yokladı kardeşinin.

— Şimdi nasılsın? Biraz ısındın mı?

— Daha iyiyim...

İlhan bir daha konuya dönmeyi denedi:

— Annemin bu ara gelişi iyi oldu. Biliyorsun o da çok beğendi

Cengiz Girne'yi...

— Hayır bilmiyorum. Sen nereden biliyorsun?

— Bana söylemişti. Sana söylemedi mi?

— Söylemedi.

— Ben söylediğini sanıyordum...

Perihan bir bakıma dedikleriyle Cengiz Girne ile evlenmemesini söylediğini anıdı annesinin.

Sordu:

— Bu akşam Cengiz Bey gene yemekte sizde mi?

Ablası bu sorunun altından çıkacakları kestirerek tedbirli davranmak istedi:

— Bilmiyorum. Belki eniştenle birlikte gelirler...

— Öyleyse ben çıkıp bir sinemaya gideyim...

— Nasıl olur, üşüttüm diyorsun...

— Ya da yemeğe inmeyeyim?

— İyi ama neden?

— Sıkılıyorum. Bu sözlerden sonra Cengiz Bey'le artık bir araya gelmek istemem...

— Çocuk olma. Daha ne enişten ne de Cengiz Bey bilmiyorlar ki bu konuştuklarımızı... Yani kendisinin seninle evlenmek istediğini senin bildiğini...

— Olsun. Benim bilmem yeter...

İlhan uzun uzun dil döktü. "Çocuk değilsin. Evlenmek zamanın geldi. Taşra okullarında çürütmene razı olamam gençliğini gü-

zelliğini. Yıllar o kadar çabuk geçiyor ki... Ben iyiliğin için çırpınıyorum senin... Cengiz Girne her türlü rahatlığı sağlar sana... Birden toplum içinde güçlenmiş bulacaksın kendini... Bu İzmir gibi yerden zengin olmayan bir kızla evlenmek isteyecek kaç kişi çıkar sanıyorsun?..”

Perihan yumuşamıyordu.

— Yoksa söz verdiğin ya da düşündüğün başka biri mi var?

Perihan birden bunaldığını, ağlamak ya da haykırmak üzere olduğunu duydu. Birden yatağından kalktı. Odanın penceresine doğru yürüdü.

— Ne olursun bugün rahat bırak beni...

Ablası sandalyesinden kalktı:

— Peki ben çıkıyorum. Ama sen gene de dediklerimi düşünmeye çalış...

Odadan çıkarken ekledi:

— Yemeğe inersen beni sevindirirsin...

Cengiz Girne o akşam gene Ilgaz’larda yemekteydi.

Perihan o akşam makyaj yapmadan, ablasının evinde kalmış en gösterişsiz elbisesini giyip saçlarına hiç biçim vermeden, gecikebileceği kadar gecikerek, odasına gelen Aynur’la beraber indi yemeğe. Fakat o kadar gençti, saçları da kendiliğinden o kadar güzeldi ki, Cengiz Girne her zamanki gibi büyüledi, onun bu kasıtlı kayıtsızlığını anlayamadı.

9

Keşif günü belli olduğundan beri değişmişti Behzat’ın soruları.

— Bey, hâkim nasıl gider keşfe?

— Otomobille.

— Otomobil pek sokulamaz bizim tarlalara kadar...

— Çoktandır gitmedim sizin oralara. Nereye vardı şimdi yeni köy yolu?

— Kuşçular köyüne varıp kaldı. Ama köyden ne kadar ki benim tarla?

— Ne kadarı var mı? En az iki kilometre... Binek bulman gerekir...

— Bakayım, araştırayım öyleyse konu komşudan...

Havalar şubat ortalarına kadar hep öyle lodoslu geçmiş. Yağmurlar kesilmedi. Kırkların gür yeşilliği daha da boy attı. Güneş açtıkça, çimenlerin yeşilinde, çiçeğe durmuş ağaçların duru aklığında, diri pembeliğinde yansıdı. Korkular gece gündüz uzadı uzadı, bademler, erikler, kayısılar hep çiçek döküp meyva bağlayınca tavsadı, çabucak unutuluverdi. Artık körpe çağlalar, küçük de olsa yeşil yeşil erikler vardı çocukların ceplerinde. Ev kadınları ile yaşlılar bahçelerine dadanan çağla, erik hırsız bacaksızlarla uğraşıyorlardı.

Keşiften üç gün önce hava sertleşti. İyice soğudu. Don görüldü su birikintilerinde. Doktor Çetin: "Aman iyi oldu" diyordu Nihat'a. "Grip, soğuk algınlıkları iyice yayılmıştı. Bu soğuk hastalık mikroplarının kökünü kurutur..." Söz arasında gene o günlerde sormuştu Nihat'a: "Sen hiç paltolu köylü gördün mü?" diye. "Bizim halkımız İç Anadolu'da bile yoksulluktan paltosuz geçirir kışı..."

Nihat o paltosuzların boyunlarına sardıkları eski bir yün atkı üstüne, ceketlerinin yakasını çengelli iğne ile iğneleyerek, elleri pantolon ceplerinde geçirdiklerini gördü o soğuk günleri.

Fakat soğuk dalgası üç gün sürdü bu kez. Keşif gecesi hava lodosla döndü. Sabaha kadar sağnak halinde yağmur yağdı. Sabah günlük güneşlikti hava. Behzat, öğleye yakın göründü. Yargıç, Nihat, tutanak yazıcısı, fen memuru, mübaşir için iki beygir, üç de eşek bulmuştu komşularından. Keşfe gidilecek mi? diye soruyordu

Cumhuriyet Alanı'nda karşılaştığı Nihat'a. Nihat'ın şoför Rıfat vardı o sıra yanında. Rıfat:

— Sen delirdin mi kardeş? dedi. Hâkim dediğin can değil mi?

Bu çamurda ayak atar mı senin tarlana?

Behzat'ın 21 Mart'a kaldı keşfi. Duruşması da 26 Mart'a.

10

Fikret Kozan bir aydır kasabada sömestr tatilini geçiriyordu. O gün öğle yemeğinden sonra yazıhanesinin önünde karşılaştınca, Nihat içeriye bir kahve içmeye çağırdı onu. Fakülte'deki derslerini falan sorarak söz açtı. Fikret, dersleri kolayına geldiği için önemsemez görünüyordu. Günün politikası ile ilgiliydi. Üniversitede öğrenci kuruluşlarını türlü yollardan ele geçiren beş on açık gözün, hükümet ileri gelenleriyle çeşitli pazarlıklar sonucu kendilerine nasıl çıkar sağladıklarını anlatıyordu. Şevket Kozan göründü yazıhanenin kapısında. Oğlunu içerde görünce yüzü güldü. Nihat'ın hatırını sorduktan sonra:

— Gördün mü? dedi, oğluna. Senin yerin burası. Burası yakışır sana. Dışarı çıktıkça ne yapacaksın o pis kokulu, cigara dumanı dolu, sobası tüten kahvelerde? Nihat Ağabey'in ne sorarsan öğretir sana. Şimdiden yetişirsin...

Nihat ayağa kalkmıştı:

— Tabii, tabii, diye yer gösterdi: Oturmaz mısınız?

Şevket Bey ayakta kaldı:

— Ben derim ki, Fikret bir yandan okurken, bir yandan da sizin yanınızda pratikte yetişsin, okuduklarının yeri neresidir görsün anlasın. Doğru düşünmez miyim?

Sözünü tamamlar tamamlamaz Nihat'ın karşılığını beklemeden konuyu değiştirdi:

— Bugün oturmayayım, başka gün inşallah...

— Neden?

— Bugün maliyeden bir tarla satın alacağım hayırlısıyla. Hava güzel. Fikret de hem bir hava alsın, hem de ne olur ne olmaz tarlanın yerini bir görsün öğreysin diye düşünmüştüm...

Nihat sorunca, Bademler köyü üstünde, Ovacık'ta olduğunu öğrendi Şevket Kozan'ın satın alacağı tarlanın. On dakikaya kadar Cumhuriyet Alanı'ndan maliye memurları ile birlikte bir taksiye binip, tarlayı yerinde görmeye, değerini saptamaya gideceklerdi. Şevket Kozan: "Hava çok güzel, cennet, isterseniz siz de gelin, takside yer var" diyordu Nihat'a. Nihat hoşlanmıştı Fikret'in konuşmasından. Birlikte olmak istedi.

Haftanın aşağı yukarı üç günü Nihat'la birlikte hukuk mahkemesinin keşiflerine taşınan tapu fen memuru taksinin başında Nihat'la karşılaşınca: "Nihat Bey, bugün gene bir aradayız, Allah bizi birbirimizden ayırmasın..." diye takıldı.

Yedi kişilik **station** tipi **Ford**'du taksi. Şevket Bey'i, Nihat'la birlikte öne oturtular. Mal Müdürlüğü memurlarından biri Fikret'in çocukluk arkadaşıydı. Fikret onunla, öbür maliye memuru ile birlikte arka sıraya oturdu. Ortadaki yarım sıraya tapu fen memuru ile bilirkişi diye götürdükleri bir genç yerleşti.

Urla'nın güneyinden çıktı taksi. Urla belenine tırmanmaya başladı. O yol, hafif hafif yükselerek beleni aşarken, solda büyük bir çam ormanı bırakır eteklerinde. Ormanın bitiminde arazi set set yayılıp düzleşerek geniş bir yeşillik halinde körfezin dip kıyılarına dayanır, sonra da körfezin dip kıyılarından ağzına, karşı kıyılarına kadar, denizi takım adalarıyla, eşsiz bir görüntüyü ayaklar altına serer. Sağda ise zeytinlikleri, bağları, tütün tarlaları, iri ceviz ağaçları

ile Akpınar üstü, Helvacılar, Kuşçular ovası engebeli, çok değişik görüntüler çizer.

Taksi Urla belenini aşınca kadar yalnız gördükleri doğanın güzelliği idi aralarındaki konu. Kızıldere'ye doğru yol inişe geçince, gittikleri tarlanın nerede olduğu ile ilgilenmeye başladılar. Şevket Bey, "az kaldı..." diyordu gözlerini yoldan, yolun iki yanından ayırmayarak. Derin, yamaçları gölgeli bir koyağın sağ eteğinden inen yol, küçük bir tahta köprüyü aşarak sola geçince, iki yanlarındaki tepeler birbirinden gittikçe uzaklaşmaya başladı. Kavaklar, narlar arasında kireçle badanalanmış taş duvarları yer yer seçilen bir kır evinin yanından geçtiler. Üç yüz metre kadar sonra Şevket Bey şoförü durdurdu:

— Dur oğlum, geldik...

— Geldik mi?

Maliyeciler, tapu fen memuru tarlaya benzer toprak göremiyorlardı yolun iki yanında...

Fen memuru:

— Neresi Şevket Bey Amca, yoksa yürüyecek miyiz? dedi.

Şevket Kozan, taksiden inmiş, yolun solunda, gen, dikenlik, ot bürümüş taşlı bir tarlayı gösteriyordu:

— Neresi olsun be oğlum? Burası işte...

— Sana yakışmadı burası...

— Yakışmış yakışmamış aradığım mı var? Elimde bulunsun dedim. Gücüm bugünlük buna yeter. İki çocuk okutuyorum, kolay mı?

Nihat bir şey demedi. Fikret:

— Baba, bu taşlık yeri alıp da ne yapacaksın? demekten alamadı kendini.

Hazineye Batı Trakya Türkleri ile değiştirilen Rumlardan kalmaydı tarla. Sınırlarını okuyup uyguladılar. Lodosu Bademler yolu,

gün doğusu cebel, gün batısı cebel, poyrazı keçi yolu olarak kayıtlıydı tapuda.

Bilirkişi maliye memurunun arkadaşıydı. Üç beş lira kazansın diye köllamak için getirilmişlerdi. "Ovacık mı burası?" dediler. Şoförün de doğruladığı gibi Ovacık'taydılar. Sınırlar tutuyordu. Poyraz sınırında gerçi biraz kararsızlığa düşer gibi oldular ama, fen memuru: "Bu tarlanın keçi yolu olmayan yeri mi kalmış?" diye çözümledi işi. Değerlendirmeye gelince bilirkişi de ötekiler de tarlanın ne edeceğini düşünemiyorlardı.

Fikret'in çocukluk arkadaşı sordu:

— Ne kıymet koyalım buraya Şevket Bey Amca?

— Yer gözünüzün önünde. Siz koyun...

Kararsızdılar.

— Ne eder bu yer Nihat Bey?

— Bilirkişiniz var, söylesin...

Bilirkişi düşündü:

— Ne diyeyim bilmem ki? Süreyim desen, pulluk demiri dayandıramazsın, ikide bir kırar. Otlak desen otlak değil. Gene de dönümü yirmi liradan desem eder beş yüz lira. Ama beş yüz lira etmez. Dört yüz diyeyim...

Öbür maliye memuru sordu:

— İyi mi Şevket Bey Amca?

— Vallahi, ben elimde bulunsun diye alıyorum. Bu yer bana bugün için ne getirir ki?..

— Üç yüz desek?

— Eksik olmayın...

Üç yüz lira üstünden bir tutanak düzenlediler. Fen memuru acele bir kroki çıkardı. Döndüler.

O akşam Fikret gene tutamadı kendini:

— O yeri niye aldın baba? Hem parasızlıktan yakınırırsın, hem de parayı böyle yerlere yatırırırsın?

Şevket Bey:

— Senin aklın ermez, dedi, sen henüz hazır yersin...

Üç gün sonra tarlanın tapusunu cebine koydu Şevket Bey. Aradan bir üç gün daha geçti. Fikret'i Nihat'ın yazıhanesinde gördü bir öğleden sonra. Boş koltuklardan birine geçti oturdu. "Eh Nihat Bey, bugün bir kahvenizi içeyim" dedi. Oldukça keyifli görünüyordu.

Fikret babasına tarlanın tapusunu alıp almadığını soracak oldu. Maksadı biraz şakalaşmaktı babasıyla. Nihat da katıldı bu şakalı konuşmaya:

— Sahi Şevket Bey nasıl oldu o sizin tarla işi?..

Kahvesini içiyordu Şevket Bey:

— Oldu da elimden çıktı bile. Şimdi tapudan geliyorum...

Fikret şaşırdı:

— Sattın mı yani?

— Sattın...

— O tarlayı mı?

— Onu sayılır...

Nihat sordu:

— Nasıl onu sayılır?

Fikret toparlanamıyordu bir türlü:

— Sahi mi?

Şevket Kozan önce Fikret'e karşılık verdi:

— Elbet sahi. Hem de bin beşyüz lira kârla. Senin bir yıllık Ankara giderlerini çıkardım o beğenmediğin tarlayla...

Nihat'a döndü:

— Sizi yabancı tutmam. Rahmetli babanızla su sızmazdı aramızda. Şimdi sağ olsaydı çok iyi anlardı beni. Anlatayım şimdi, neden o tarlayı sayılır dediğimi... Çünkü satın aldığım tarla o değildi... (Hafiften güldü.) O tarlanın iki üç dakika altında oya gibi bir tarlaydı. Onun da sınırları iki yanı cebel, önü Bademler yoluydu. Rumlar gidince Bademler'li bir köylü kendiliğinden girmiş içine işler du-

rurmuş. Galiba işi karıştıranlar olmuş. Adam bana geldi, araya girip tarlayı satın almamı istedi. Önce aklımda hiçbir şeytanlık yoktu. Otomobilde giderken sağa sola baktıkça şeytan dürtmeye başladı. Baktım, nereye baksan iki yanı cebel, önü Bademler yolu... (Bu kez Nihat'la Fikret de gülüyorlardı.) Kalksam, maliyecilere tarlanın doğrusunu göstersem üç yüz lira değil üç bin lira koyarlardı tarlanın değerini. Gerçi köylü üç bini çıkarmıştı gözden ama, nasıl? Borç harç, çiftini çubuğunu satarak! Üç yüze aldım, üç yüz de sağa sola tapuya gitti, ikibin yüze köylüye devrettim. Giderleri falan hesap edersen köylü ne kazandıysa ben de onu kazandım...

Şevket Bey duygulandı:

— Ee, hazine biraz kaybetti ama ne yapalım? Kolay değil Urla'da oturup da Urla'nın kazancıyla Ankara'da, İzmir'de çocuk okutmak!

MART

1

Mart, herkesi havaya baharın yerleştğine inandırmak istemiş gibi girdi. Martın ilk günü empermeablını almadan çıktı evden. Saat dokuz olmadan iyice ısınmıştı ortalık. Kasabanın dört yanını saran, yer yer de içine kadar sokulan kırların kokusu sarmıştı sokakları. Elinde çantası ile adliyeye değil de kırlarda dolaşmaya gider gidiydi yazıhanesinden çıktığında. Karşılaştıklarına gülmek, tatlı sözler etmek, yürüyeceğine koşmak, şarkı söylemek geliyordu içinden.

Köprübaşına yaklaşırken neye yoracağını bilmediği balta sesleri duydu. Köprübaşını dönünce fırının önünde, hamama giden sokağın ağzında toplanmış bir kalabalık gördü. Şarkı söylemek, koşmak istediğini de, adliyeye gittiğini de unuttu. Kalabalığın arasında durdu. Gördüğü şey aklından geçirebileceği gibi değildi! Birden ağlayabilse ağlardı şimdi.

O sokağın içinde kasabanın en büyük çınarlarından biri vardı. Kökleri sokağın altından dereye iner, dalları sokağın iki yanında sıralanan esnaf dükkânlarını altına alır, gölgelerdi. O koca köprüyü gövdesi üstünde tuttuğunu, çınarın köprünün ayaklarından biri ol-

duğunu sanırdınız. Çınarın altı üstü kaynıyordu. Ellerinde baltalar, keskiler, nacaklar, yedi sekiz kişi dalları arasına dağılmıştı çınarın. Halatlar urganlarla, ayrıca yedi sekiz kişi de aşağıdan yukarıdakilerin baltayla nacakla inceltip, üst yanından bağladıkları dalları asıla asıla yere indirmeye çalışıyorlardı. Uykudaki Güliiver'i bağlamaya çalışan cücelere benziyorlardı tümü. Yaptıkları çirkin işe sevinçle dalmış görünüyorlardı. Yolun ağzında toplananlar dilsiz, devinimsizdiler. Ne ağacı kesip biçenlere, ne de birbirlerine tek söz etmiyorlardı.

Birbirinden en az bir adam boyu yukarıdan yanlara açılıyordu çınarın üst dalları. Kesenlerin kucaklayıp da tırmanamayacakları kadar kalındılar. Önce bel kemeri arasından çıkardığı bir keskiyi dala çakıyor, daha yukarı ikinci bir keskiyi çakıp keskilere basa basa yukarıya tırmanıyordu ağaçtakiler. Tırmandıkları uç dallarında, körpe sürgünleri baltalamakla başlıyorlardı işe. Çınarın altı sürgün yığınlarıyla dolmuştu. Bazı sürgünler düşerken alt dallara takılıp kalıyor, oralarındaki işçi, elle çekip yere atıyordu sürgünü. Henüz tepelere dağılmıştı işçiler. Bir daldan öbürüne ayak aşırarak, iki dal üstünde doğruluyorlar, aradaki dala balta sallıyorlardı.

Nihat dayanamadı. Tepede geniş bir dalın üstünde, toprağa bastığı kadar sağlamlıkla ayak gererek, önüne aldığı ana dala balta indiren işçiye seslendi:

— Ne oluyor Haydar Efendi?

Kısa boylu, alnı kırışıklıklar içindeki işçi Nihat'a bakmadan kabardı:

— Görüyorsun ne olduğunu!..

Nihat öfkeleniyordu:

— Nasıl kesersiniz siz bu çınarı? Kim kestiriyor size bu çınarı?

O güne kadar karşılaştığı yerlerde kendisini saygıyla selâmlayan işçiler, kendi dallarından homurdandılar:

— Keseriz!

— Keseriz de ötesine bile geçeriz...

— Bekle de gör nasıl keseceğimizi...

Nihat yerdekilere yaklaştı:

— Kim var başınızda?

İçlerinden biri:

— Belediye Başkanı, dedi.

Yanına gelen fırıncı koluna girdi:

— Bey sen bu işe karışma!

— Karışırım...

— Görmüyor musun terbiyesizliklerini? Kendilerinden geçmişler!

— Korkum yok onlardan!

— Biliyorum yok, ama sırası değil, yatışmalarını bekle...

Nihat bekleyemedi. Adliyeye gideceğine geriye döndü. Belediye gitti, başkan aradı. Başkan yoktu ortalarda. İzmir'e gittiğini söylediler. Ne gün bu türlü bir işe girişse vereceği emri verir kaybolurdu ortadan. Kaymakamlığa koştu. Kaymakam yeni oturuyordu yerine. İncelikle karşıladı Nihat'ı. "Buyurun oturun, söyleyeceğini nasıl olsa söylersiniz, acele etmeyin..." dedi. Yatıştırmaya çalıştı. Çınarlar sorununu, "Biliyorum, çok haklısınız, çok yazık ama, bir şey gelmez elimden..." diye boynu bükük geçiştirdi.

Nihat kaymakamlıkta kalmadı. Dört beş dakika sonra gene Köprübaşı'ndaydı.

— Dinleyin, diye seslendi işçilere.

Baltalar bir an durdu.

— Ben de bu kasabanın çocuğuyum, sizler de! Bu kasabada bazı şeyler var ki, sizin, benim, hepimizin! Şu gördüğünüz bütün dükkânları yıksanız, şu üstünde durduğunuz köprüyü yerle bir etseniz, sizin gücünüz üç beş ayda yeniden yenisini yapmaya, yerine koymaya yeter. Duvarını örer, sıvasını sıvar, kapılarını pencerelerini yapar takarsınız. Beş onbeş yıl okudum avukat olmak için. Bugün yedi yaşında bir çocuğu onbeş yıl okutursanız avukat olur, benim yerimi alır kasabada. Ama bu çınarı yerine kimse koyamaz. Bu çınarın yerini körpe bir çınarın alması için, dört yüz yıl, beş yüz yıl

ister. Ne para, ne emek öder aradan beş yüz yıl geçmedikçe bu çınarı...

Ağacın üstündekiler altındakiler kısa bir an baktılar birbirlerinin yüzüne. Yerdekilere biri asıldı halata:

— Ödemesin!..

Haydar:

— Bey, senin işin değil bu! Sen mahkemelerine bak! dedi, indirdi baltasını.

Keskilerini çakmaya başladılar dallara. Nacaklarla sürgünleri doğramayı sürdürdüler:

— Yak desinler yakınız biz, evleri de...

— Bütün Urla'yı da...

— Dükkân, han, hamam yerle bir ederiz...

Cigarası dudağında biri yerdeki dalları sürüklerken dediklerini özellikle Nihat'a duyurmaya çalıştı:

— Kendileri doldurmuşlar keselerini... Bize iş lâzım iş!..

Başka biri:

— Boş söze karnımız tok!.. diye homurdandı.

Fırıncı yanıbaşındaydı Nihat'ın. Yine koluna girdi:

— Yürü Nihat Bey, daha da acı sözler edip kalbini iyice kırmassınlar...

Nihat eskisinden de hevesle çınara saldırdıklarını gördü işçilerin.

— İyi ama neden? diye mırıldandı üzüntüyle.

Fırıncı anlattı:

— Çınarlar zararlı oluyormuş çevreye. Rutubet yapıyormuş. Evlerin temellerini çürütüyormuş kökleri. Başkan, nalıncılarla anlaşmış. Odununu nalıncılara satacak, belediyeye gelir sağlayacakmış. Çınar dalından çok iyi nalın olur demiş belediye encümeni üyelerine.

— Bunun için mi? Odun parasına mı gidiyor bin yıllık çınar?

— Çınar değil, çınarlar. Pazaryerindeki, Çarşı Camii, Kapan Camii önündekileri, Eski Camii'nin önündekini, Nalbant Yaşar'ın önündekini...

— Allahım, cinayet bu!

— Sus, beni dinlersen! Gözleri nasıl dönmüş görmüyor musun?

— Anlamıyorum bir türlü? Neden böyle canla başla görüyorlar bu işi?

— Allah bilir artık onun orasını! Benim de aklım kesmez? Sen beni dinle, geç git...

Nihat, fırının önünden bir daha baktı. Aşağıda yedi kişi tepede Haydar'ın ilk gördüğü andan beri balta ile dibini incelttiği, tek başına bir erik ağacı büyüklüğündeki kocaman bir dalı, tepesinden bağlı kalın bir halata asıla asıla yere indirmeye çalışıyorlardı. Ağaç az eğiliyor, esniyor, dayanıyordu. Haydar bir iki balta daha indirdi yarığa. Aşağıdakiler hurralarla halata asıldılar. Ağaç çatırdadı, aşağıdakilerin soluğu kesilince gene doğruldu, ikinci bir hurrada dinuneyecekmiş gibi gelen, sanki köklerinden kopan bir çatırtıya tutuldu, devrilmeye başladı, büyük bir gümbürtüyle yere indi, yerde kaldı.

Nihat adliyeye giderken neden bu kadar içlerinden gelerek çalıştıklarını çözmeye çalıştı işçilerin. Evet, uykudaki Gülliver'i bağlamaya başlayan cüceleri andırıyorlardı. Ama neden? Belediyeden alacakları beş on lira gündeliği hangi işten olsa alabilecek kişilerdi her biri. Belki de her biri daha yüksek gündeliklerle gidiclerdi bele, çapaya, orak biçmeye. Ama, sık sık saati sorup, arada bir güneşe bakarak paydosa ne kadar kaldığını anlamaya çalışarak çapalar, bel-ler, orak sallarlardı. Böyle saati, harcadıkları gücü unutarak çalışmalarının nedeni neydi? Hınçla saldırıyorlardı çınara? Nerden doğuyordu bu hınç? Çınarın yenilmezliği, ölmezliği mi kışkırtıyordu onları? Neyin simgesiydi onların gözündeki çınar? Kuşaklardan beri süre gelen kendi değişmez yazgılarının, ağır yaşam koşullarının en eski tanığı olarak mı yerle bir etmeye çalışıyorlardı ağacı? Beğenmedikleri, diş biledikleri bir tarihin totemi miydi yoksa onların gözündeki?

Öğleye kadar üzüntü ile girdi çıktı davalarına. Öğleynin doktoru buldu dertleşmek için. Doktor bürosuna götürdü onu. Belediye ho-

parlörleri, yavan, aygın baygın bir sesin söylediği, mide bulantısı bir şarkıyı yayıyorlardı avaz avaz...

Birden çözer gibi oldu bazı şeyleri.

— Ne beklersin? dedi doktora. Şu şarkıyı dinle. Müzik diye belledikleri bu! Müzik diye bu bayağılığa katlanabildikten sonra, gerisini anlamak kolay. Müzik bence yaşayış temposudur bir toplu-
mun...

— Türk halkının müziği bu değil! dedi doktor.

— Nasıl değil? Aldatmayalım kendi kendimizi...

— Türkülerle oyun havaları bizim halkımızın gerçek müziği.

Halk onlardan alıyor yaşam gücünü...

— Almıyor, belki de kalan gücünü de onlarla tüketiyor desen daha doğru olur. Hem öyle bile olsa, o güzelim türkülerin söylenişi de ağırlaştırılarak, böyle iç çekişlerle, ses titremesiyle, ahlarla vah-
larla berbat edilmiyor mu? Duyguları bu kadar kolay avlanan, göz-
leri yaşartılabilen bir toplumun daha daha nerelere kadar kandırılıp
sürüklenilebileceğini düşünemiyor musun?

Doktor, gerçekte söylediklerine değil, kapıldığı bu tüm karam-
sarlığa karşı çıkmaya çalışıyordu onun:

— İyi ama o türküler iyi söylenildiği zaman, iyi, giderek çok
iyi oluyor...

Nihat sabırsızlanıyordu:

— Öyle bile olsa, konumuz o değil. Ben esasta, müziğin bir
toplumun yaşayış temposu, beğeni ölçüsü olduğunu söylüyorum.
Şimdi anlıyorum, birdenbire anlıyorum, böyle ayrık otu gibi, kalfa
iş, birbirinden çirkin yapıların nasıl nereden türediğini, çirkinlikle-
rin, ölçsüzlüklerin, insafsızlıkların toplumu nasıl, neresinden sar-
dığını. Böyle bir şarkıyı şarkı diye dinleyen bir toplum çınarlarını
da keser; kör, topal, kambur gibi duran, uyumsuz, çarpık çurpuk,
ölçüleri birbirini tutmaz evlerde de ev diye oturur. Sokaklarını,
alanlarını güzelleştireceğine çirkinleştirir.

— Sen gene de halk türkülerini ayrı tut, dedi doktor.

Nihat anladı. O bir kuram insanıydı önce. Kuramların dışında

özel düşünceleri yoktu. Halk türkülerinin, halk kültürünün temel kaynaklarından biri olduğuna inanmıştı bir kez. Bu inancının sarsılmasını istemiyordu. Dahası rahatsızlık duyuyordu konunun uzamasından.

— Çınarları kestiren anlayış başka! diye hoparlördeki plâktan ayırdı konuyu doktor. Müzik ile açıklamaya kalkma o anlayışı. Her şeyi paraya çevirme alışkanlığını iyice kapıp benimsemiş bir anlayış kestiriyor çınarları. Savaş içinde gelişen, son seçimlerde iktidarı ele geçiren, sonradan görme yeni zenginlerin işi bu...

— Savaştan önce zengin olanlar onlardan ayrı mı? Eskinin büyük çiftlik sahipleri kimin yanında?

— Onlar, dediğim sınıfla, güçlü, yıpranmamış bir yandaş buldular kendilerine. Yandaşlarını öne sürüyorlar. Büyük çıkarlarına dokunmadıkça didişmek istemiyorlar yandaşlarıyla...

— Sen gel de barbarlık de şuna. Kapitalizmle, savaş içinde güçlenen yeni zenginlerin para hırsı ile açıklayamazsın çınarların kesilmesini. Gelişmiş çoğu kapitalist ülkelerde milyonla değerlendirilir böyle çınarlar. Kapitalizmi savunmak için söylemiyorum bunları. Ama barbarlıkla, gerilikle kapitalizmi ayırmak için söylüyorum...

— Ben kastettiğim kapitalist sınıfın özelliklerini söyledim sana. Sonradan görme dedim. Geleneksiz, görgüsüz yani. Tarih bilgileri yok. Olsa da ne türlü değerlendireceklerini kestirebilecek değil. Çünkü geçmiş, anmak istemedikleri, hem kendileri unutmak, hem de çevrelerindeki unutturmak istedikleri, kendi geçmişleri, yoksulluk günleri gibi kötü gözle görürler. Tiksiniyorlar geçmişten. Tarih, geçmiş, yoksulluk, ezilmişlik demektir onlar için. Tarihi, ceplerinin para gördüğü, dolduğu günden başlatmak isterler...

— Anlaşabiliyoruz şimdi...

— Tabii. Konuyu yavaş yavaş tamamlıyoruz da ondan. Niye bu İstanbul'da yabancıların yaptığı yeni bir otelle bu kadar deli divaneye dönmeleri? Orada oturduk, yemek yedik, kaldık, o otelde toplantı düzenledik diye, bakanından taşra karaborsacılarına kadar

neden bu yarışma aralarında? Görgülü bir insana yakışır davranışlar mı bunlar? Eski konakları, sarayları mı yok İstanbul'un? Görmüş geçirmişliği mi yok? Neden bu yabancı sermayeye, petrol kaynaklarını, madenlerini peşkeş çekmeye hazır olduklarını bağır bağır bağırmaları? Neden kendilerine karşı gelenleri türlü karalarla susturmaya çalışmaları? Suç ehliyeti tam gelişmiş sayılmayacak bir toplumda ceza yasasını ağırlaştırmaları? Neden bu dünyanın en güçlü kapitalist devletiyle iç yüzünü kimsenin bilmediği anlaşmalar? Hep para, para, para, para! Üç beş kuruş için de olsa çınarları kestirmelerini, kasabaya kendileri gibi köksüz, anlamsız bir yüz getirmelerini neden doğal karşılamıyorsun? Neden şaşıyorsun?

Nihat dalgınlaştı:

— Şaşıyorum belki de, dedi. Sadece bu türlü zararlarının kolay kolay giderilemeyeceğine yanıyorum.

2

Nihat, o sabah yazıhanesine gelince Kenan'ın sağ elinde gün ışığı ile ışıyan nişan yüzüğünü gördü. İlk aklından geçen kendi cesaret edemediği işi böyle patırtısız gürültüsüz gerçekleştirebilmesiydi Kenan'ın.

— Ne o? dedi, nişanlandın mı?

Kenan gülüyordu:

— Evet...

Nihat, hayırlı olsun derken, karşıki evin orta katında pencere önünde oturmuş, dizi üstündeki dikişi diken terzi kızın kendilerine bakarak gülümsediğini gördü. O kadar içten, korkusuz bir gülümseyişi vardı ki çevresine yayıyordu mutluluğunu. Nihat, gülerek kutladığını işaret etti kıza. Kenan'a:

— Hiç haber vermedin? dedi.

— Haber verecek bir yanı yoktu ki... İki yüzük aldık, geçiriverdik parmaklarımıza...

Nihat düşünceli düşünceli mırıldandı:

— İyi etmişsiniz...

— Ne olacak Nihat Ağabey? Biz öyle sizin gibi şuyumuz olsun buyumuz olsun diye aramayız ki! Bir yatak bir yorgan yeter bize evlenmek için. İşçiyiz. Birbirimizi gözümüz tuttu mu evleniriz...

— Elbette. Başka ne arayacaksınız?

— Hani belki de acele ettik diye aklınızdan geçirmişsinizdir diye söylüyorum. Ben askerliğimi yaptım. Yanınızda az çok yetiştim de. Belki bundan sonra beni başka bir işe yerleştirirsiniz. Nuriye de yakında kendi başına terziliğe başlayacak. Eh, kısmetse geçi-nir gideriz...

— Tabii geçinirsiniz. Gençsiniz, sağlıklısınız, neyiniz eksik?

Öğleden sonra bir keşfe gittiler o gün. Bir ara şoför Rıfat'la yan yana kaldılar keşifte. Rıfat gülererek:

— Eee Nihatçığım, dedi, kısmetse seni ne zaman evlendiriyoruz?

— Durup dururken şimdi bunu sormak nereden aklına geldi?

— Durup dururken mi acaba? Baksana kâtibin nişanlandı. En yakın arkadaşın evleniyor. Artık sıra senin...

Böyle konuşması için Rıfat'ın başka bir söyleyeceği olması gerekirdi. Nihat'ın yüzüne bakarak ekledi:

— Yoksa haberin yok mu? Doktor sana söylemedi mi?

— Söylemedi...

Rıfat beklediği gibi ciddileşti:

— Bilirsin her türlü dedikodu benim kulağıma gelir. Şaka ettim. Haberin yoktur elbet. Ama doktor arkadaşın. Temiz çocuk. Söyle ayağını denk alsın. Duvarcı Zühtü Usta'nın kızını ayartmış diye söz çıkartmışlar. Birtakım itler kızın peşinde. En başta Kasap Kemal. Doktoru bıçaklayacağız, kızı kaçıracağız diye atıp tutuyorlar. Belli olmaz bu hergelelerden gelecek kötülük!

Mübaşir duymuştu son konuştuklarını:

— Duvarcı Zühtü Usta'nın kızından mı söz ediyorsunuz?

Rıfat:

— Bildiğin gibi değil, dedi, kapamak istedi konuyu.

Mübaşir pişkindi:

— Kızın gözü yükseklerdeymiş anlaşılan. Halası da yaman pezevenk çıktı. İyi yamadı kızı doktora maşallah.

Rıfat içerledi:

— Sen azıcık kıs bakalım çenenin. Sana söylenmeyen söze karışma...

Nihat'ın koluna girip bir iki adım uzaklaştırdı:

— Sen benim dediğimi yap. Doktorun kulağını büküver...

O akşam karşılaştıklarında Nihat konuyu doktora açmak istedi.

Doktor çoktandır kendisine Hüsniye ile ilgili bir şey anlatmadığı için söze nereden gireceğini bilmiyordu.

— Bir şeyler duyuyorum, dedi.

— Ne gibi?

— Evleniyormuşsun?

— Olabilir...

Nihat gülümsemişti. Doktor bekleyemeyeceği kadar alındı.

— Bu konuda benimle şaka etmemeni rica ederim...

Nihat kırıldı. Yanlış yorumladığı bir gülüşü üstüne doktorun gösterdiği alınganlıktan aralarındaki yakınlığın ne kadar çabuk kopabileceğini anlamış oluyordu gerçekte. Fakat üstüne düşen görevi yerine getirmekten gene de kendini alamadı:

— Yanlış anlama. Ben sağdan soldan en son kulağıma gelen bazı şeylerden haberin olması için konuyu açtım. Yoksa dedikodu-yu yeni duymuş değilim...

— Biliyorum...

— Ne biliyorsun?

— İmzasız iki mektup aldım. Ne beni ne de onu rahat bırakıyorlar. Ama ben korkacak adam değilim. Kendimi yumrukla da korusayabilirim.

Ortadan uzun boylu, oldukça atlet yapılıydı doktor. Özellikle oldukça geniş göğüslü, geniş omuzluydu. Kol kasları elbise altından bile belli ediyordu gelişmişliklerini.

— Düşmanlarının kim olduklarını biliyor musun?

— Biliyorum...

— Kim?

— Dün akşam dükkânından et aldım. Yarın gene alacağım.

Geceleri belki meyhanede atıp tutar ama, karşısında beni görünce gözlerini kaldırıp yüzüme bakamıyor. Çok iyi biliyor, en küçük bir şey söylerse dükkânının önünde ağzını burnunu dağıtacağımı. Ben külhanbeyle külhanbey olmasını bilirim. Dedikodulara da aldır-mam. Gün gelir herkes anlar benim dürüst bir adam olduğumu...

— Sorun yok öyleyse. Benim sana bütün söylemek istediğim buydu...

Doktor az önceki alınganlığını yadsıyan bir tutumla hafifçe sırtını okşadı Nihat'ın:

— Eksik olma...

Böylelikle Tuğrul'un, Kenan'ın nişanlanmalarından sonra Dr. Çetin'in de evleneceğini kendi ağzından duymuş oluyordu. Yalnız kalınca kızkardeşinin, Şoför Rıfat'ın soruları yankılanıyordu kulağında: "Sen ne zaman evleniyorsun?.."

3

Annesi mektubunda "Senden sevindirici haberler bekliyorum" diyordu. Belki de İlhan'ın isim söylemeden yazdıklarını yanlış yorumlaması Leman Hanım'ı bu türlü boş bulunmaya sürüklemişti. Ablası son görüşmelerinde "Umarım ki budalalık etmezsin, kararını haftaya verirsin" demişti. Hiç aklında yokken kasabanın zenginlerinden Nuri Bey, mektup üstüne mektup yazmaya, okulurı bulunduğu sokağın köşesinde yolunu beklemeye başlamıştı. Kasabanın havası günden güne karartıyordu yaşayışını. Üç haftadır görüşmüyordu Nihat'la. Nilüfer, İzmir Namık Kemal Lisesi'nde öğretmen bir arkadaşından Cengiz Girne'nin onu istediğini duymuştu. "Evlen,

diyordu, kurtul” “Hepimizin kendimizi koruyacak birine ihtiyacı var. İzmir’in burnunun dibindeki bir ilçede bile yalnız yaşaması zor bir kadın öğretmenin.” Durmadan iç çekiyor, oflayıp pufluyordu elinde olmadan. Nihat’la evlenmemesi kendini Cengiz Girne’nin kollarına atmasını gerektirmezdi elbette. Sevebileceği birinin karşısına çıkmasını sabırla beklemesi gerekirdi. Öte yandan Nihat’la bir türlü inanamıyordu aralarında her şeyin bittiğine. Ama Nuran’dan bile kaçıyor, Nihat’a pencerede olsun görünmüyordu gene de. Kendisine durmadan mektuplar gönderen, kahvede yolunu bekleyen Nuri Bey: “Neden karşılık vermiyorsunuz? diyordu mektuplarıma. Babam her istediğimizi yerine getirmeye hazır...” Sanki kendisi ile evlenecek olan kendisi değil de babasıymış gibi. Kötü şeyler getiriyordu aklına. Bir otomobille önünü keser, bıçak zoru ile ya da yaka paça kırlara, bağ evlerine kaçırabilirlerdi onu. Artık Müdür Refet Aksu, Müberra, Nilüfer dördü birden çıkıyorlardı okuldan. Refet Aksu evlerine bırakıyordu onları. Sabahları da Refet Aksu’yu bekleyip hep beraber geliyorlardı okula. Böylesine bir çamurun, bir çıkmazın içindeydi o günlerde. Refet Aksu, “Böyledir, diyordu. Yalnız bir kadın küçük bir yerde biraz eskidi mi bir yıldan uzun kaldı mı aklına gelmedik tasalar sarar başını...” Müberra şakaya vurmak istiyordu Aksu’nun dediklerini: “Yani, biz artık iyice eskidik burada, rezilimiz çıktı... Ya evlenmeliyiz. Ya da başka bir yere atmalıyız kapağı...”

O günlerde bir gece şehir kulübünde oyunda yetmiş lira kaybetti Nihat. Ertesi gün okulda, söz kıtlığında bunu söyleyecek oldu Refet Aksu. Perihan’a öyle geldi ki bu hesapsız yaşayışı, evlenmeye, yaşayışını düzene sokmaya niyeti olmadığını gösteriyordu Nihat’ın. Birden karar vermiş buldu kendini. Cengiz Girne ile evlenecekti. Nilüfer’in o gün bu konuyu evde açması üstüne, Müberra’nın yanında “Bakalım, olmaz demiş değilim” demiş bulundu. Bunu söyleyince başını öne eğdi. Fakat Müberra’nın uzun uzun kendisine baktığını duydu. O kadar ki gözlerini kaldıracak olsa, Müberra’nın bakışlarıyla karşı karşıya geleceğini çok iyi biliyordu.

Cumartesi günü, öğleyin, Kemeraltı'nda Müberra ile karşılaştı Nihat. Yan yana gelip özel konuşmuşlukları yoktu hiç. Selâm verip geçecekti ama, bakışları Perihan'la ilgili birtakım sorularla dolu olmalı ki, Müberra selâmını alırken dostça bir yakınlıkla durdurdu onu:

— İyi ki sizi gördüm. Size söyleyeceklerim var...

— Buyurun söyleyin...

— Böyle ayaküstü değil. Oturalım bir yerde...

— Nasıl isterseniz...

Konak'a doğru döndüler.

— Ben de az pişkinlerden değilim anlaşılan. Kendimi zorla davet ettiriyorum size...

— Ne ilgisi var!

Sevim Pastahanesi'ne girdiler.

— Üst kata çıkalım, dedi Müberra.

Üst katta çantasını yanına çektiği bir sandalyenin üstüne bırakıp perdesüsünü çıkarırken güldü:

— Ne hoş olur böyle görürlerse ikimizi! Ufacık bir pastanenin ufacık üst katında, başbaşa. Bir de aramızda bir şey var diye dedi-kodu çıkarırlarsa çok eğlenirim doğrusu...

Nihat'ın içi içine sığmıyordu:

— İyice meraklandın?

— Söyleyeyim...

Müberra, Nihat'ın yüzünde neler olup biteceğini bütün ayrıntılarıyla görebilmek için, âdeta dürbününü yerleştirir gibi, bakışlarını ayarladıktan sonra ekledi:

— Perihan evleniyor!..

Beklediği gibi sapsarı kesildiğini gördü Nihat'ın. Bir şey diyememişti. Konuşamıyordu.

— Aman birden öyle eriyivermeyin. Henüz evlenmedi!..

Nihat acıyla mırıldandı:

— Açıkça anlatın?

— Yanlış bir iş yapmak üzere. Anladığım kadarıyla ablası

niştesi iyice zorluyorlar zavallı Perihancığımı. O da bunaldı galiba onunda. Bu hafta İzmir'e inerse belki de dayanamayıp peki deyiverir ablasına...

— İnmedi mi?

— Ben Urla'da bıraktım.

— İnecek mi acaba?

— Pek sanmam.

Birden kuşkulandı:

— Perihan bir şeyler mi anlattı size?

— Siz tanımıyor musunuz Perihan'ı, anlatabilir mi?

Nihat sustu.

— Anlatması mı gerekirdi? Ben bu kadar aydır anlamadım mı sanıyorsunuz aranızda bir şeyler olduğunu?

Nihat gülmeye çalıştı:

— Nerden?

— Cuma günleri onu İzmir'e gitmeye hazırlanırken görmem yeterdi. Sizi de bizim evin önünden geçerken gören yürüyüşünüzden anlar anlayacağını. Ne de olsa matematik öğretmeniyim. İki belirliden bir belirsizi çıkaracak problemleri çözmek benim için o kadar güç değil... Şimdi söyleyin bakalım siz, niye darıldınız?

— Ben dargın değilim...

— Bana öyle geliyor ki o da değil! Peki ne geçti aranızda?

— Anlayamıyorum ki!

— Her neyse. Nasıl olsa aranız böyle kalmaz düzelir...

Nihat iyice iç rahatlığına ulaşmak istiyordu:

— İyi ama evleniyor dediniz?

— Evlenebilir...

— Öyleyse?

— Önleyin!

Nihat somurttu.

— Ben başkaları ile bir teraziye koyulup tartılmak istemem...

Müberra olgunlukla gülümsedi:

— Sandığınız gibi değil. Hiçbir kadın da sevdiği erkeği dediği-

niz gibi başka biriyle teraziye koyup tartmaz. Üstelik Perihan hiç tartmaz. Benim bildiğim ruhça sağlam kızdır. Ama sizden hiçbir ümit kalmadığını anlarsa...

Nihat:

— ‘Haklısınız, dedi. Teşekkür ederim anlattıklarınıza...

— İnşallah yalnız teşekkür etmekle kalmazsınız...

— Hemen, hemen Urla’ya döneceğim!

Müberra güldü:

— İyi olur! Bu hafta evde yalnız...

Nihat “Yani?” der gibilerden baktı. “Neden olmasın?” gibilerdendi. Müberra’nın gülen bakışlarından aldığı karşılık.

— Çok kabahatliyim, dedi. Perihan’ın kabahatimi anladığımı bilmesini isterim...

Çok oturmadan kalktılar. Saat ikibuçuktu. Nihat kasabaya dönmek için üç otobüsüne yetişti.

4

Otobüs yolda çok durdu kalktı, çok oyalandı. Nihat, otobüsün sağ yanında, ilk sırada, pencere kıyısında oturuyordu. İzmir’den çıktılar. Üçkuyular’ı geçip Dalyan’a yaklaşırken bir çobanaldatan kuşu uçmaya başladı otobüsün yanı sıra. Yunus balıklarının vapurları yelkenlileri uğurlamaları gibi, Nihat’ın penceresine yaklaşp uzaklaşıyor, yükseliyor, yeniden hızla alçalarak pencerenin camına neredeyse sürünürcesine otobüsü izliyordu. Yağmur bulutları gelip geçmişti önlerinden. Kuşla beraberliklerini ilkin kısa bir karşılaşma sandı Nihat. Narlıdere’ye girerken kuş penceresinden ayrılmıyordu. Otobüs Narlıdere’de durdu. Kuşun karakolun çatısına konduğunu gördü. Otobüs kalkınca, Nihat şaşırdı. Kuş yine otobüsü izliyor, üstelik Nihat’ın penceresinden ayrılmıyordu. Nihat artık bir bağlantı kurulduğu duygusuna kapılıyordu kuşla arasında. Uzayıp giden ya-

kınlığı ile bir şeyler dediğini, âdeta konuşmaya başladığını sanıyordu kuşun. Kuş muydu o, yoksa kuş kılığına girmiş, dışarda kalmış, penceresini açıp kendisini içeriye almasını isteyen eski bir dost bir yakını mı? Yoksa Perihan'ın kendisi mi? İçeride sevgiyle ısınıyor, özlemle sızlıyordu. Çobanaldatan Klizman'a kadar uğurladı Nihat'ı. Otobüsten ayrılışı da tam bir kuşa yakışacak güzellikte oldu. Yükseldi, sonra alçalarak cama sürünürcesine otobüsü gelip geçti, ileride kanat çırparak oyalandı, otobüsün yaklaşmasını bekledi, yana doğru geniş bir çember çizip yeniden Nihat'ın penceresine döndü, pencerenin dibinde yükseldi, yukarlarda gözden kayboldu.

Perihan'ı arıyordu. Şimdi yanında olmasını, kolunun uzanıp Perihan'ı omuzundan sarmak istediğini duyuyordu. Perihan'la beraber dönmek istiyordu eve...

Klizman'ı geçtiler. Açık gri bulutlar alçalmıştı önlerinde. Bulutların altından güneşin ışıkları sızlıyordu. Buğulu gibiydi ışıklar. Yol boyunca uzanan deniz ise iyice durgun...

Şoför:

— İleriye bak Nihat Bey, dedi, görüyor musun?

Nihat şoförün sözünü bağlamasını bekledi ön camdan ileriye bakarak:

— Şu Allah'ın işine, büyüklüğüne bak!

— Ne gibi?

— Önümüzde Köroğlu'na, Kalabağa yağmur yağıyor. Arkası İskele'ye doğru, yine açık. Allah -belki de doğa demek istiyordu- birine verdiğini öbürüne vermiyor... Ama akşama Urla'ya yağmur yağacağına benzer...

Saat beşi bulmuştu Urla'ya indiğinde. Cumhuriyet Alanı'nda tarım memuru ile ormancı çıktılar karşısına. Tarımcı "Akşama bekleriz..." dedi. Ormancı: "Paraları İzmir'de yiyeceğine biz alalım daha iyi..." diye sırnaştı.

Eve doğru giderken doğru dürüst penceresine bakamadığı için Perihan'ı göremedi. Nuran'la Semiha Perihan'daydılar o gün. Semiha gördü Nihat'ın caddeden geçtiğini. "Ağabeyin geçti..." dedi Nu-

ran'a. Perihan bu sözü duyunca sarsıldı. Nuran: "Bu sabah İzmir'e gitmişti. Kalacağını söylemişti. Anlaşılan sıkıldı, geri döndü" dedi.

Semiha:

— Tabii, sen buradayken ağabeyin seni bırakıp İzmir'de kalmaz, diye güldü.

Perihan kanı çekilir gibi dinledi bu konuşmayı. Az sonra geri dönünce Perihan yalnızdı pencerede, Nuran ile Semiha odadaki divanın üstünde onun albümünü karıştırıyorlardı. Nihat kendi de ne olduğunu anlayamadığı bir işaret verdi Perihan'a. "Bekle, sana söyleyeceklerim var. Mutlaka seni görmeliyim..." anlamına gelebilirdi, o, eli, bakışları, üzgün gülüşü ile verdiği kısacık selâmla karışık işaret. Perihan, belki de böyle yorumlamak istediği, yani Nihat'ı beklemek, mutlaka görmek istediği için böyle anladı bu selâmı.

5

Nihat dışarda yedi yemeğini. Mahkeme Başkâtibi, Tapucu ile birlikte içtiler. Sonra kalkıp kulübe gittiler. Hiçbir şeye aldırış etmez bir tutum gelmişti üstüne. Tarımcı ile ormancı oturmuş yolunu bekliyorlardı. Gene o şakalarına başladılar. "Gel, yahu! Nerelerde kaldın?" "Biraz ısınsın cebimiz..." "Avukat parası tatlı oluyor..."

— Bugün korkun benden, dedi Nihat. Bugün niyetim iki aydır bütün verdiklerimi geri almak...

Tarımcı, ormancıya göz kırptı:

— Yapma, acı bize!

Ormancı sululaştı.

— Aman ne iyi! Gel şöyle kendi ayağınla...

Davavekili Hayri Bey'le tamamladılar kareyi.

Nihat:

— Görürsünüz, dedi ormancıya.

Hayri Bey:

— Doğru söylüyor, dedi. Bugün şakası yok...

Tarımcı durakladı:

— Nereden biliyorsun?

— Mahkemeden! Şakası olmadı mı böyle konuşur...

Daha yer seçmek için kâğıt çekerlerken belli oldu şansı. Kupa asıydı elindeki. Birinciyim, dedi, ormancıyı oturmaya niyetlendiği yerden kaldırdı.

Paralı oturmuştu oyuna. Daha ilk ellerden vurmaya başladı. Şaşırtıcı olduğu ölçüde atak oynuyordu. Elindeki perin yanında asla rua görünce açanı mutlaka vuruyor, açıkça üç alıyor, mutlaka da üçlüyordu. Atak oynadığı ölçüde de büyüyordu kâğıdı. Açan üçleşse, o fullüyordu. Ormancı ile tarımcı iki üç elde bir yeni bir on lira çıkarmak zorunda kalıyorlardı önlerine. Gittikçe de huysuzlaşıyorlardı. Ormancı elli lira kaybettikten sonra kibrit kutusunu çıkardı önüne.

— Elli liraya geçer, diye ortaya sürdü.

Nihat en sakın sesiyle:

— Geçmez! dedi.

— Ne demek? Bu kadar zamandır hep böyle oynuyoruz...

— Bu akşam oynamıyoruz...

Ormancı kızardı:

— Bu kutu elli liraya geçer diyorum, diyerek kutuyu aldı, daha sert bir devinimle masanın ortasına âdeta çarptı.

— Ben beş kuruş veririm. Bakkalda o kadar...

— İtibarım yok mu?

— İtibarını oyunda öne sürmenin yeri yok!..

Hayri Bey girdi araya:

— Oyun bu, şans meselesi, madem Nihat Bey kabul etmiyor...

Nihat biliyordu, Ormancının parası olduğunu. Hafta içinde dağ köylerinden birinde ağaç kesmek için belge alan bir kereste tüccarının kendisi söylemişti ormancıya beş yüz lira rüşvet verdiğini. Ormancı yepyeni bir elli liralık çıkardı önüne:

— Hepsî işler...

Çileden çıkarmanın yeri ydi onu. Nihat:

— Hah söyle, dedi, biraz ormancı parası alalım...

Biraz da anlamlı bir biçimde güldü bunu söylerken. Ormancı-
nın kızardığını, dudaklarının titrediğini gördü.

Ormancı yapıyordu kâğıdı. Üç yedi verdi Nihât'a. Nihat pas
dedi. Hayri Bey pas dedi. Tarımcı beş lira ile açtı. Ormancının kenti
vardı vurdu:

— Üç defa!..

Nihat çabuk aldı kent kokusunu.

— Beş defa!..

Hayri Bey kâğıtlarını attı. Tarımcının hep hepsi on lirası vardı
önünde. Ormancıyı yalnız bırakmamak için taşındı. Ormancı kaç-
mamıştı. Nihat çift alınca bozuldu. Ama kaçıracağını umdu Nihat'ı.
Nihat: “Bir pot daha” deyince, “beş pot” diye yutkundu. Nihat:
“Gördüm” dedi kâğıdına bakmadan. Açtı kâğıdını. Tarımcı iki ru-
ada kalmış, Nihat yetmezmiş gibi karelemişti.

Ormancı daha çok sinirlenmişti. Bir yüz liralık koydu önüne:

— Hepsi işler...

Nihat dokundurdu:

— Yetmez! benim önümde iki yüz lira var...

O seans sonunda Nihat iki yüz kırk lira kazançla kalktı masa-
dan.

— Bir seans daha, dedi ormancı.

Nihat saatine baktı:

— Yalnız bir seans daha oynarım, başka oynamam...

Oyunu izleyenler Nihat'ı tutuyorlardı. Refet Aksu, keyiflen-
mişti.

— Hah söyle! Yeter bugüne kadar yumuşak davrandığını...

Başkâtip;

— Konuş Nihat Bey, dedi. Kapat bunların ağızlarını. Bugüne
kadar öttükleri yeter...

Kâğıt çektiler, gene birinciydi Nihat. Bu kez daha çabuk kabarmaya başladı önü. Kular başlarken yüz yirmi lira vardı önünde. Tarımcı sinmiş, konuşmuyor, ormancı eski cesaretiyle para çıkarmıyordu. Nihat rahat oynuyordu.

Ormancı açtı oyunu. Hayri Bey girdi. Tarımcı girdi. Nihat elinde kare onla bekliyordu. Vurdu:

— Üç defa...

Ormancı girdi. Hayri Bey çekildi. Tarımcı ormancıya:

— Hadi, dedi, bu haydutun karşısında yalnız bırakmayayım seni...

Kâğıdı Nihat yapıyordu. Ormancıya sordu.

— Kâğıt?..

— Üç...

Tarımcı da üç aldı Nihat, istemez deyip elini kapadı, oyunu izlemeye başladı. Tarımcının kendi verdiği üç kâğıdı değil, ormancının attığı üç kâğıdı almak için elini uzattığını gördü. Tarımcının daha çok para vardı önünde. Uzandı, tarımcının bileğini kavradı.

— Senin kâğıdın onlar değil!..

— Onlar...

— Kâğıdı ben verdim.

— Bunları verdin...

Nihat, bırakmıyordu tarımcının elini. Ormancıya döndü:

— Ormancı, uvertürünü sakla...

Ormancı şaşaladı:

— Uvertür ben değilim!

Hayri Bey araya girdi:

— Uvertür sensin. Sen açtın, ben girdim, tarımcı girdi, Nihat Bey vurdu...

Ormancı eline baktı:

— Öyleyse yanlış kâğıt atmışım, dedi bozularak.

Nihat:

— Attığın kâğıtlar burada, dedi.

Çekip aldı tarımcının elinin altındaki kâğıtları...

— Hayri Bey, bu kâğıtları koruyun...

Tarımcıya alması gereken üç kâğıdı gösterdi:

— Bunlar sizin...

Hayri Bey:

— Evet, diye doğruladı...

Ormancı:

— Bu oyun bozulur, dedi...

Tarımcı kâğıdına baktı:

— Evet, bozulur...

Nihat:

— Bozulmaz, dedi, kâğıdına da baktın... Üç defa daha...

— Bozulur!

— Ben yerdeki parayı alırım... Üç defa daha dedim görüyor musun görmüyor musun?

Tarımcı kâğıtlarını atıp karıştırmak istedi ortadaki kâğıtlara.

Nihat:

— Kâğıtlara dokunma, dedi. O görev para ortadan kalkıncaya kadar benim. Ben yapıyorum kâğıdı...

— Görmüyorum, dedi tarımcı. Görmedikten sonra kâğıdımı göstermek zorunda değilim...

— O başka...

Nihat elini açtı. Ortadaki parayı aldıktan sonra ormancının yanlışlıkla attım dediği iki kâğıdı açıp gösterdi:

İki astı. Tarımcıya döndü:

— İşte ormancının uvertürü... Öteki iki as da sende miydi yoksa?

Tarımcı kızardı:

— Bilmiyorum..

— Ben biliyorum...

— Ne demek istiyorsun? Kâğıt mı çalacaktım yani?

— Ne münasebet, ufak bir yanlışlık yapacaktın!..

Başkâtip hırsla titredi:

— Kare ası da tamamlayacaktın!..

Ormancı kızdı:

— Dışardan karışmayalım Başefendi. Fasulye tanesi ile oynamıyoruz, para kaybediyoruz...

Başkâtip susmadı:

— Kaybetmesi kolay değilmiş demek? Kazandığın geceler böyle konuşmuyordun...

Oyun az sonra bitti. Saat onikiyi geçiyordu. Elektrikler sönmüş kulüpte lüks lâmbaları yanmıştı. Nihat ayağa kalktı.

Ormancı:

— Nereye? dedi. Bir seans daha oynayacağız...

— Geç oldu!

— Nasıl geç? Yarın pazar...

— Olsun. Bol bol uyuyacağım...

— Benim üç yüz lira zararım var...

Tarımcı katıldı:

— Benim yüz altmış...

— Bu oyuna mutlaka kazanmak için oturmadınız ya?

— Bir seans daha...

— Oynayamam. Yoruldum!

Ormancıya biraz daha uzun bakarak ekledi:

— Her şey sırayla...

Ormancı yumuşadı:

— Yağmur yağıyor. Bu yağmurda nasıl gideceksin? Yağmur dininceye kadar bir seans daha çevirirdik...

— Giderim. Başka akşam...

Birden: “Gel” dediğini duyar gibi oldu Perihan’ın... Bir elli liralık uzattı Başkâtibe.

— Başefendi, sen istersen benim yerime oyna, dedi. Elli liraya kadar ortağım. Ondan öteye karışmam...

Tekrar “Gel” dediğini, “Çabuk” dediğini duyar gibi oldu Perihan’ın. Kulüpten çıktı. Karanlığa, sesli sesli yağan yağmura daldı. Bir solukta Köprübaşı’na kadar indi. Fırının saçağı altına durdu. Saçağın altında bir karaltının kımıldadığını gördü. Bir cep lâmbası yandı.

— Sen miydin Nihat Bey?

Gece bekçisini tanıdı:

— Eyvallah İsmail Çavuş...

— İslanmışsın...

— Zararı yok.

— Karanlık. Eve kadar götüreyim seni?..

Güldü:

— Sen de ıslanırsın. Benim ıslanmam yeter. Eyvallah...

Fırladı saçağın altından. Perihan’lara karşı evin kapı aralığındaki basamaklara attı kendini. Perihan’ların balkonuna baktı. Balkonda karaltısını seçti Perihan’ın. Bir cigara taktı dudağına. Cigarasını yakarken kibritin alevini yüzünün önünde tuttu. Yanan cigarasının ucuyla iki küçük çember çizdi havada. Perihan’ın balkonda pencerinin camına yaklaştığını, sonra geri çekildiğini az sonra evin sokak kapısının aralandığını, bir gaz lâmbası ışığının aralıktan hafifçe dışarı sızdığını gördü. Cigarasını, kaldırımın dibinde gittikçe genişleyerek akan yağmur sularına attı. Yağmurun iri taneleri altından caddeyi sıçrayarak geçti.

Genişleyen kapı aralığından içeriye kaydı. Kapıyı gerisinde iterek kapattı. Sofanın dibinde duran kısılmış lâmbanın ışığı kapının kanatları üstünde genişledi.

Perihan: “Nerede kaldın?” dedi sesi titreyerek.

— Elektriklerin sönmesini bekledim...

Merdivenlere doğru ilerlerken yanyana gölgeleri sofanın içinde büyüdü. Tavana doğru yükselerek tavanda kırıldı.

Nihat merdiven başında:

— Canım, diye sarıldı, Perihan'a. Canım, canım, canım!.. Beni affet!

Perihan kollarına sokuldu:

— Affettim bile! Darılmamıştım ki...

Perihan'ın saçları arasında gezdiriyordu yüzünü. Dudaklarının ucuna gelen yerden öpüyordu:

— Affet! Çok üzdüm seni. Söyle, evlenir misin benimle?

Perihan güldü:

— Hayır evlenmem!..

Nihat da güldü:

— Korkarım senden!

— Neden evlenmem söyleyciyim mi?

— Söyle?

— Kumarbazın birisin, bir...

— Başka?

— Söyle, elektriklerin sönmesini nerede bekledin?

— Haklısın. Başka?

— Çok inatçısın!

— Hiç de inatçı değilim...

— Öyleyse daha fena. Kibirlisin...

— Ben mi?

— Herhalde ben değil!

Nihat güldü:

— Kavga edeceksek, doğru dürüst bir yerde edelim. Böyle merdiven başında, ayakta etmeyelim...

— Merdiven başı bile çok sana!

Perihan'ın odasına çıktılar.

— Söyle ne diyorsun evlenmemiz için...

— Açık açık söylemem mi gerekir?

— Ağzından o tatlı evet sözünü duymak için ölüyorum...

— Çocuk gibi soruyorsun. Sevdiği insanla evlenmeyecek kadınlar mıyım ben?

— Kimmiş inatçı gördün mü! Hâlâ evet demedin?..

Perihan, iki yanağından sonra da dudaklarının ucundan öptü

Nihat'ı:

— Evet, evet, evet!.. Gönlün oldu mu?

— Ne zaman? Hemen evlenelim istiyorum!.. Hıristiyan olsaydık şimdi kiliseye gider papazı uyandırırdım...

— O olmazdı işte!..

— Neden?

— Önce ben çeyizimi hazırlayayım, sen de düğün parası biriktir...

Güldüler.

— Senden çeyiz isteyen kim?

— Ben düğün isterim. İlle de gelinlik giyeceğim...

Bir süre uzadı bu şakalaşmaları. Perihan ciddileşti:

— Ondan değil. Şimdi bir yığın baş ağrısı. Evleniyoruz dedik mi otur, işin yoksa herkese açıkla. Ne zaman evlenmeye karar verdik? Birbirimizi nasıl tanıdık? Nasıl anlaştık? Nişan ne zaman? Nikâh ne zaman? Annen bizimle mi oturacak? Ayrı ev mi tutacağız? Daha bunun gibi bir yığın ahret sorusu. Çileden çıkar insan! Kimbilir daha da aklıma gelmeyen neler neler sorarlar? Böyle sorguya çekileceğimize iyisi mi rahat zamanımızda yapalım bu işi.

— Yani?

— Hazıranda, okullar kapanınca ya da biraz daha geç.

— Ama ben o zamana kadar ağzımı tutamam, yakınlarıma söylerim evleneceğimizi.

— Kimler o yakınların?

— Annem, Nuran, Tuğrul, Doktor.

— Doktor sana her şeyini söylüyor mu?

— Söylemiyor ama ben ona onun bana yaptığı gibi karşılık verecek değilim.

— Peki, kabul, bu kadarına izin sana. Dörde dört. Ben de aneme yazarım, ablama, enişteme açarım. Tabii ağabeyim de annemden öğrenir. Hepsi bu kadar... Ondan öteye davul çalmak yok!

Nihat her zamankinden daha mutluydu:

— İyi ama bugüne kadar nasıl oldu da konuşmadık bu kadar tatlı bir konuyu?..

— Bütün konuştuklarımız tatlıydı da ondan...

— Kavgalarımız da mı?

— Asıl onlar!..

— Sıra kalmadı desene şuna?

Gülerek gözlerinin içine bakıyordu Nihat'ın:

— Daha doğrusunu söyleyeyim mi sana?

— Söyle?

— Ben düne kadar evlenecek adam suratı göremiyordum sende!

— Ya şimdi?

— Yola geliyorsun yavaş yavaş!

Nihat eve döndüğünde sabahın dördüydü. Kapıyı gürültüsüz açtı. Fakat ne kadar gürültü etmemeye çalışırsa çalışsın, kilidin içinde anahtarı döndürürken, üst katta sokak üstündeki odada annesinin yatağında döndüğünü, sonra da kalktığını duydu. O iç kapının önünde durduğu sırada, annesi lâmba elinde merdivenleri iniyordu.

Kapının gerisinde annesinin sesini duydu:

— Nihat!

— Benim anne.

Kapı açıldı. Yağmur çisilti halinde sürüp gidiyordu.

— Geç, ıslanma...

Nihat içeriye girdi. Annesi arkasından kapıyı sürgüledi. Çisele-

yen yağmur hafif mırıltısıyla kapıya sürünen bir kedi gibi dışarda kaldı.

— Uyumadın mı bu saate kadar?

Aliye Hanım karşılık vermeyecekmiş gibi kısa bir süre sustuktan sonra:

— Uyudum, uyandım, dedi.

— Pek uyumuşa benzemiyorsun?

— Zarar yok. Daha sabaha vakit var, uyurum.

Lâmbayı biraz yukarıdan tutarak oğlunu gözden geçiriyordu.

— Islanmışsın?

— Fazla değil.

— Hadi ıslak elbiselerini üstünde fazla tutma. Çabuk yatmaya bak.

Yatmaya hiç niyeti yokmuş gibi kalakalmıştı merdivenin başında.

— Sen beni bekleme...

— Bir şey mi söyleyeceksin?

— Yoo!..

Güldü. Sarıldı öptü annesini. Öylesine mutluydu ki az kaldı oracıkta Perihan'la evleneceğini anlatmaya başlayacaktı.

— Seni uykusuz bıraktığıma üzüldüm, diye bağladı sözünü.

Aliye Hanım onun dediklerini değil, belki de söylese diyebileceklerini sezdi bu sözlerden.

— Zararı yok, diye yineledi gülümseyerek.

6

Uyandığı zaman saatin kaç olduğunu kestiremiyordu. Uykusunu almıştı. Fakat ortalık yeni yeni ağarıyormuş gibi karanlıktı oda-

sının içi. Uykusu açılırken dışarda yağmurun sesini duydu. Dönüp bakınca, yağmurun pencere camlarından oluk oluk süzüldüğünü gördü. Gökyüzü kapalıydı. Saatine baktı. Dokuz buçuğu beş geçiyordu. Daha uzun yatakta kalamayacak kadar sevinçliydi. Kalkıp giyindi. Alt kata inince, salonda oturma odasında, misafir odasında ne varsa yerinden alınıp ortaya yığıldığını, annesi ile Nuran'ın köklü bir temizliğe giriştiklerini gördü. Gece Perihan'dan duyduğu için bu hazırlığın nedenini biliyordu. Tabii, hiçbir şeyden haberi yokmuş gibi davrandı.

Nuran selâmını alırken:

— Günaydın, dedi, uyandırdık mı seni?

— Yoo, iyi uyumuşum...

— Ne yapalım? Bugün öğleden sonra misafir gelecek de...

— Kim?

— Semiha ile Perihan. Semiha'yı ne zamandır tanırırsın. Artık neredeyse bizim evc girc çıka akrabadan sayılır. İstersen öğleden sonra sen de evde kal, böylelikle Perihan'ı biraz daha iyi tanımış olursun... Çok şeker kız. Her geçen gün daha çok seviyorum. Tanısan herhalde sen de seversin...

Önemsemez göründü:

— Hava böyle giderse ister istemez evde kalacağım. Dışarı çıkıp da ne yaparım, söylesene bana?

Nuran güldü:

— Söylemem! Benim istediğim senin evde kalman..

Kahvaltıdan sonra hemen üst kattaki odasına çıktı. Annesi ile Nuran'a ayak bağı olmamak için öğleye kadar aşağıya inmedi.

Semiha, öğleyin emir erleriyle haber gönderdi. İzmir'den dayısı ile yengesi geldikleri için öğleden sonra gelemeyecekti. Perihan'ın gelişini, Göztepe'deki evindeki gibi, odasının penceresi önünde bekledi. Yağmur dinmek bilmiyor, poyrazla savrula savrula yağıyordu. Saat üçte, öne doğru eğerek tuttuğu açık mavi renk şem-

siyesinin gerisinde, yağmurdan korunarak Perihan'ın geldiğini gördü. Daha doğrusu gördüğü, beyaz emperneablinin etekleriyle, kah-verengi botlarıydı Perihan'ın. Açık mavi renk şemsiye bitişik komşuların saçağı altında gözden kaybolduktan sonra, kapılarının çalındığını, kardeşinin alt katta hemen kapıya koştuğunu, kol demirinin inişini, kardeşinin gürültülü bir sevinçle misafirini karşıladığını duydu. Gürültü büyüyerek sokak kapısından evin içine geçti. Misafir odasına doğru yol alarak yatıştı. Çok geçmeden, merdivenleri soluk soluğa çıkan Nuran, odasına geldi. Aşağıya inip inmeyeceğini sordu. "İneyim mi?" diye karşılık verdi kardeşine.

Nuran:

— İnersen iyi olur elbet, dedi. Gecikme, bekliyorum!.. diyerek kapıyı çekip geri döndü.

Misafir odasında Perihan'la el sıkışırken ikisi de kendilerini bile şaşırtan bir rahatlık içindeydiler. Aliye Hanım ile Nuran'ın gülümseyerek onlara bakışlarında, onları birbirlerine yakıştırmanın, sonra da bu yakıştırmayı yerinde bulmanın verdiği hoşnutluk vardı.

Orta masasının etrafında toplanıp bir saat kadar konken oynadılar. Perihan iskambillere ısınamamıştı hiçbir zaman. Konkeni bile doğru dürüst bilmiyordu. Nuran'ın nasıl oynanacağını anlatmasıyla oyuna katıldı. Nuran ile Nihat arasında oturuyordu masada. Solunda oturan Nuran arada bir eğiliyor eline bakarak nasıl oynaması gerektiğini gösteriyor; Nihat ise onun işine yarayacak kâğıtları yere atmakta gecikmiyordu. Böyle böyle oynadıkları yedi elin üçünü Perihan'a kazandırdılar.

Saat dört buçuğa doğru kâğıtlar masadan kalktı, çay hazırlığı başladı. Aliye Hanım mutfağa geçti. Çörekler kurabiyeler hazırlanmıştı bir gün önceden. Nuran örtüsünü değiştirdi, çay takımlarını çıkarıp masayı kurdu. Mutfaka taşınmaya başladı. Odadan eli boş çıkıyor, az sonra çörek, kurabiye, kek, reçel, peynir tabaklarıyla geri dönüyordu. Perihan'ın yardım etmek istemesini her seferinde

“Ne var Allahını seversen yardım edecek? Neredeyse bitti. Ne varsa getirdim işte. Zaten ne vardı ki?” diye geri çeviriyor, fakat gene de “Dur bakayım unuttuğum bir şey var mı?” diyerek yeniden odadan çıkıyordu. Böyle her gidişinde gördüğü işe göre uzayıp kısalan gecikmelerle geri dönüyordu. Açık açık anlamış olmasalar bile, odadakiler ana kızın kendilerini yalnız bırakmak gayretinde olduklarını seziyorlar, bu yalnız kalışlarından ellerinden geldiği kadar yararlanıyorlardı.

Perihan’ın ilk geliyordu evlerine. Kızkardeşinin daha odadan ilk dışarı çıkışında, Nihat masanın altından Perihan’ın elini bulup avucu içinde sıktı. İkincisinde kardeşi odadan çıkar çıkmaz sarılıp öptü Perihan’ı. “Yapma rezil olacağız...” dedi Perihan. Nihat evinde yıllardır süren bir bekleyişin sona erdiği duygusu içindeydi. Sordu:

— Memnun musun?

Perihan iki üç kez yinelediği kısa baş işaretleriyle karşılık verdi, ekledi:

— Uslu otur...

Memnundu elbet. İçeride sinen bir havası vardı bu evin. Birbirine bağlı kardeşleri, anısı sevgiyle anılan bir babayı, duygulu, sağduyusu ile yaşayışını doğru olarak yorumlanmasını bilen bir anayı çatısı altında barındırdığı neresine baksa görülüyordu. O Türk evlerine özgü temizliğin solunuma karışan kokusu sinmiş, kendi halinde yaşayan insanların kendi halinde eşyaları ile döşedikleri her köşesinde, kendinizi rahat duyabileceğiniz, rahat oturup rahat kalkabileceğiniz bir evdi...

Nuran mutfığa her gidişinde âdeta çırpınarak “Ah ne tatlı kız! Şu iş bir olsa!” diyordu annesine. Sonra ekliyordu: “Şeker tabağı nerede?” Aliye Hanım: “Al!” diye şeker tabağını uzatıyordu önce. Sonra da “İnşallah olur...” demeyi unutmuyordu... Sonunda demlenen çayla birlikte Aliye Hanım’la Nuran mutfaktan döndüler. Aliye Hanım içtenlikle, gene de istediği gibi ağırlayamadığı kanısındaydı

şimdiden gelini gözüyle bakmaya başladığı Perihan'ı. Kısa bir iki kelime ile açıkladı bu duygusunu. Nuran ise duygularını dizginleyemeyecek kadar mutluydu. İçinden geldiği gibi konuşuyordu bu yüzden. Bir ara: "İyi ki bu hafta İzmir'e gitmedin..." dedi ağabeysine. Bu cümle sanki masanın üstünde bir şey dökülmüş gibi kaldı ortada. Perihan, Nihat'a, Aliye Hanım'a baktı elinde olmadan. Nihat kardeşine baktı. Açıklama bekliyorlardı. Aliye Hanım çabuk davrandı. Kendini alaya alır havasında bir gülümseme ile: "Yoksa kurabiyelerimi tadamayacaktın!" diye şakaya bağladı kızının taşkınlığını. Ortaya dökülen şeyi de silip temizlemiş gibi oldu böylelikle. Nuran, uzun uzun, coşkunluğunu, gerilen sinirlerini yatıştırıncaya kadar güldü bu söze... Gene de tutamadı kendini: "Ay ne yapayım? dedi ağabeysine. O kadar çok seviyorum ki seni..." Bu açık kalpliliğiyle de duygulandırdı odadakileri.

Dışarda hava karardı. Elektrikler yandı. Hâlâ dinmiyordu yağmur. Şiddetlenen poyraz, avuçlayıp avuçlayıp çarpar gibi, oturdukları odanın kuzeye bakan pencerelerinin kapalı pancurlarına savuruyordu yağmur tanelerini. Perihan geciktiğini söyleyerek kalkıp gitmek istedikçe, Nuran ile Aliye Hanım yağmurun dinmesini beklemesini öneriyorlar, o da, ev sahiplerine alıştığı ölçüde uysallaşarak karşı koyacak gücü gösteremiyordu bu önerilere. Sonunda akşam yemeğini de beraber yediler. Yeniden konkene oturdular. Gece onbire doğru bir ara yağmur duraklayınca, Nuran ile Nihat birlikte evine götürüp bıraktılar Perihan'ı.

Geri dönerlerken Nuran sabırsızdı. Daha yolda, ağabeysine Perihan'ı nasıl bulduğunu sordu. Nihat, Perihan'la bir gece önce verdikleri kararı açıp açmamakta henüz kararsızdı kardeşine. Sadece övücü karşılıklar verdi. Eve döndüklerinde Aliye Hanım da göstermesi gereken sabırsızlıkla karşıladı oğlunu: "Böyle bir gelinim olsa başka bir şey istemem!" deyince, Nihat:

— İnşallah olur, dedi.

Nuran bu karşılığı bekliyordu:

— Hadi öyleyse, uzatma da karar ver! Ben buradayken olsun bitsin bu iş...

Nihat:

— Verdim, diye fısıldadı.

Nuran taşkın bir sevince tutuldu:

— Araya gireyim mi? Söyleyeyim mi Perihan'a?

Nihat kardeşi ile göz göze gelmemeye çalışarak arkasını döndü:

— İstemez. Ben kendim yoluna koyarım bu işi...

Nuran dolandı, karşısına geçti, bir süre aralarında bir şey var mıydı? Yoksa bu akşam biz mutfaktayken bir şeyler oldu mu gibilerden baktı ağabeysine. Durulmuştu:

— Dediğin doğru, dedi. Ne de olsa bir kız ömründe bir kez evlenir ya da bir kez sevip evlenmek ister. Sen söylersen duyguları daha karşılığını bulmuş olur.

Aliye Hanım araya girdi:

— Elbette. Senin araya girmek dediğin bizim gençliğimizdeydi. Hangi genç kız ister şimdi başkalarını işine karıştırmasını?

Nihat'a dönerek:

— Hayırlısı ne ise o olsun, diye tamamladı sözünü.

Nuran:

— Bu iş oldu diye öyle sevinçliyim ki! dedi. İçim rahat döneceğim İstanbul'a...

7

Nihat, Perihan'a verdiği sözü tam olarak tuttu sayılmazdı. Çünkü, daha ilk günden söylemişti annesi ile Nuran'a evleneceklerle

rini, ilk karşılaşmalarında Tuğrul ile Dr. Çetin'e söylemek için de can atıyordu. Fakat daha önce hesapta olmayan bir başkasına, ertesi sabah yazıhanesine gider gitmez, Kenan'a söyledi. Gerçi sakın ağzından kimseye kaçırma, diye uyardı ama, Kenan duyduğunu kimseye söylemeyeceği konusunda söz vermedi karşılığında. Sadece: "Bana söylediğiniz iyi oldu..." dedi. Nihat: "Neden?" diye kuşkulanınca, "Ona göre davranırım, benim bilmemden zarar gelmez size..." diye geçiştirdi. Fakat çocuğun aklından geçen son günlerde Nuri Bey'in rahat bırakmadığıydı Perihan öğretmeni! Elbette bu sarkıntılığın önünü almak düşerdi artık ona. Futbol takımından en güvendiği iki arkadaşına, Bahriyeli Muammer ile Hasan Sakarya'ya henüz gizliliğine değinerek açtı patronunun evleneceğini. Onlar Nuri Bey pirelenmesin diye, Kenan'ın ortada görünmemesini uygun gördüler. Daha o gün, ortaokulun bulunduğu sokağın başındaki kahveden, Bahriyeli Muammer: "Ağabey biraz dışarı gelir misin? Sana söyleyeceğim var..." diye kaldırdı Nuri Bey'i...

Nuri Bey, dışarı çıktıklarında Hasan Sakarya'nın da köşede kendilerini beklediğini gördü. Kabadayı, dişli çocuklar olarak nam-lyıldılar ikisi de. Korktu ama renk vermemeye çalıştı:

— Söyle?..

Muammer kestirmeden girişti:

— Sen şu Perihan öğretmenin peşini bırak!..

Onurunu kurtarmaya çalıştı:

— Sana ne?

— İşte o kadar diyorum ben sana...

— Bana efelik mi yani?

— Sen nasıl anlarsan!

Muammer'in konuşma yöntemi böyle aralık bırakmazdı karşısındakine. Hasan Sakarya ise daha ölçülü çocuktü. İstediklerini elde edeceklerini, Nuri Bey'in durumunu kurtarmak için bir çıkış kapısı aralamalarını beklediğini anladı:

— Ağabey, dedi, açık açık söyle, sen yüz buldun mu, karşılık gördün mü Perihan öğretmenden?

Nuri Bey kısa bir an durakladıktan sonra mırıldandı:

— Görmedim...

— Öyleyse rahat bırak kızı!

— İyi ama, nedenini anlayalım da ona göre?

Muammer'ın tepesi atmıştı:

— Yaptığın erkeklik mi senin yani?

Hasan Sakarya, yatıştırdı arkadaşını:

— Sen bana bırak sözü...

Nuri Bey'e döndü yine:

— Muammer'ın dediği doğru. Yaptığın erkeklığe sığmaz. Öğrencilerinin diline düşürüyorsun öğretmeni, bu bir. O, kız kardeşlerimizi, yeğenlerinizi okutuyor bizim. Kasabada ayağının sürçtüğünü görmedik. Yani namusu, onuru bize emanet. İkincisi de sözlü.

Nuri Bey kızardı:

— Kime?

— Orası seni beni ilgilendirmez. Sözlü! Kendine yakışan birine. İşte o kadar! Sen, biz ne diyorsak dinle, bozuşmayalım istiyor-
san bir daha bu kahvede görünme. Bizden sana bu işi erkekçe açık
açık söylemesi...

Erkeklik sözüne sarıldı Nuri Bey:

— Böyle konuşsanız ya birader. Deseniz ya doğru dürüst diyeceğinizi. Siz erkekçe söylerseniz ben de erkekçe söz veririm elbet. Bu iş burda biter!.. Hadi öyleyse şimdi, gelin içeriye, ayıp olmasın, birer kahvem için, sonra kalkar gideriz başka kahveye...

Böylelikle o günden sonra Nuri Bey yolundan silindi Perihan'ın.

O hafta sonunda, cumartesi günü, Nuran İstanbul'a döndü. Perihan da uğurlamaya geldi Nuran'ı. Vapur kalkınca rıhtımda, çiseleyen yağmur altında, Nihat'la yan yana Nuran'a el salladılar. Vapur

limandan çıkarken, özlemle bir aydır beraber olmadıkları Göztepe'deki dairelerine koştular.

O gün Perihan'daki değişikliği görüp anlamakta gecikmedi Nihat. Seyişirken okşayışlarına, öpüşlerine istekle karşılık veriş i ilk kez değildi kızın. Fakat ilk kez olan bir şey varsa o da utanç kalkmıştı aralarında. Karısı olacağına inanmanın verdiği güvenle sokuluyordu kollarına. İsteklerinin sarsıntıları geçince o güne kadar sık sık olduğu gibi küçülmüş duymuyordu kendini. Bundan başka o gün ilk kez Göztepe'deki küçük dairelerini biraz da kendi evi saydığını görüyordu Perihan'ın. Odada, evin başka köşelerinde gidip geldikçe yerleştiri yordu öteberiyi. İçki kadehlerini yıkamayı da o gün ilk kez kendi üstüne aldı. Nihat'a bırakmadı.

Akşam, alacakaranlıkta evden beraber çıktılar. Perihan istedi beraber çıkmalarını. Görölmekten de çekinmez olmuştu artık. Konak'ta faytona binmelerini istedi. Faytondan 26 Ağustos kapısı yakınlarında indiler. Ertesi gün buluşmak üzere ayrıldılar.

Perihan yüzünde mutluluklar ışıyarak girdi eve. Ablasını her zamankinden daha candan kucaklayarak öptü. Aynur'u kollarının altından kavrayıp havada döndürdü, bir süre nasıl seveceğini koklayacağını bilemedi. Daha sonra arkasından odasına gelen ablası Cengiz'le evlenme işini "Düşündün mü?" diye sorunca "Hiç düşünmedim" diye güldü. Odanın içinde vals yaparak döndü, ablasını bileğinden kavradı, yatağının kıyısına oturup ablasını da çekip yanına oturttu.

— Düşünemezdim şekerim, dedi, çünkü...

Gülerek ne tepki göstereceğini gözlüyordu ablasının. İlhan umutsuz bir durgunluk içindeydi.

— Neresinden anlatmaya başlayayım bilmem ki... Çünkü âşığım! Düşünemeyeceğimi de daha önce söylemiştim sana. Âşık olduğum adam dar canlının biri! Ona kalsa bugünden evlenmiş olurduk. Yaza kadar, okullar kapanıncaya kadar beklemesi için güç razı ettim...

Ablasına Nihat'ın kararlarını, Nuran ile arkadaşlıklarını, Aliye Hanım'ın olgunluğunu uzun uzun anlatmaya girişti. Bunları anlatmak mutluluğundan şarkı söylemek gibi bir şeydi onun için. Canını sıkan bir şey varsa, karşı çıkınsa bile, anlattıklarını sevincini paylaşmaya yanaşmadan, hâlâ durgunlukla dinlemesiydi ablasının. Fakat o gece, ablasına anlattıklarını, annesine uzun uzun yazarken bu sıkıntısını unuttu.

8

Martin ikinci yarısı girdiğinde yağmurlar kesilmemişti. Şimdi de on bir, on iki, on dört, on beş gün oldu her gün yağıyor diye sa-
yıyorlardı günleri. Hava her gün kapalıydı. Arada bir bulutlar yük-
selir gibi oluyor, yer yer aralanıyorlar, yağmur yer yer kesiliyordu.
Fakat çok geçmeden eskisinden ağır bir karanlık çöküyordu kasaba-
nın üstüne, saatlerle sürecektir bir yağmur boşanıyordu.

Radyoda, gazetelerde her gün ilk sayfalarda duyulan görülen
haberler yurdun dört bir yanındaki taşkınlarla ilgiliydi. O günlerde
Adana bölgesinde bazı köyler su altında kaldı. Binlerce hayvan sel-
lere kapılarak boğuldu. Ağaçlara, evlerin damlarına çıkan insanla-
rın kayıklarla dolaşarak kurtarılmalılarının fotoğrafları yer aldı ga-
zetelerde.

Sakarya nehri taştı. Köprüyü su bastığından İstanbul-Ankara
yolu iki gün kapalı kaldı. Ege'nin bütün suları kabardı. Bakırçay,
Gediz, Mendereslerin hep taşttıkları duyuldu. Kasabanın yağmurları
da sel yataklarını taşırdılar o günlerde. Çamlı çay taştı. Eskiden olsa
bu taşkınla Urla-İzmir yolu kapanırdı. Fakat bir yıl önce yeni yapı-
lan köprünün ayakları yeteri kadar yüksek tutulduğu için bu taşkın
zararsız atlatıldı. Sadece kasabayı Bademler altından Seferihisar şo-

sesine bağlayan yol üstündeki ahşap Ovacık Köprüsü'nü seller sürükleyip götürdü. Bademlililer ile o yakada kalan dağ köylüleri, seller yatışınca kadar Urla ile bağlantılarını Seferihisar şosesinden İzmirli-Urla şosesine çıkarak kurdular.

Yağmurlar on altı gün sürekli yağdıktan sonra aralandı. On yedinci gün hava açtı. Akşama doğru kısa bir serpinti ile gün atlatıldı. Ertesi gün yükseklerden beyaz bulutlar aktı durdu. On dokuzuncu gün, sabahtan niyeti bozuktan havanın. Serpeledi. Fakat öğleden sonra açtı, ondan sonra gelen günlerde hep açık kaldı...

Taban yerlerde su tutan tarlalarda suların çekilmesi yerinc göre bir hafta, on gün sürdü. Tarlalara çamurdan girilmiyordu. Sellerin taşkınların kasabaya getirdiği zarar, başka bölgelere göre çok önemsizdi. Yelki köyünde bir buzağı, Çamlı köyünde bir sığa boğulmuştu çayda. Mandalan ovasında iki araba çamura saplanıp kalmıştı. Bir de mahkemenin su baskınlarından gidemediği keşifler arasında Behzat'ın keşfi de geriye kaldı...

NİSAN

1

O güzel bahar günleri, yollar açıldığı için, Nihat hemen her gün öğleden sonra mahkeme ile kırlara, toprak davalarının keşiflerine gidiyordu. Bilmediği, hiç görmediğini sandığı, görse bile bir süre sonra nasıl olsa unutmak zorunda kalacağı soluk renkli yüzlerce çeşit kır çiçeği kaplamıştı kırları. Bazen keşiflerde köylülere adlarını soruyordu gördüğü çiçeklerin: “Biz ona kedinanesi deriz”, “Biz ona pamukçuk deriz”, “Biz ona civanperçemi deriz...” gibilerden adlar sayıyordu köylüler.

Bu keşiflerden biri bir tarlanın tapuda yazılı yüzölçümünün düzeltilmesi ile ilgiliydi. Düşen iktidar gider ayak çıkardığı yasalardan birinde, toprak mülkiyetinde tapuda yazılı yüzölçümünün değil yazılı sınırların temel tutulmasını öngörüyordu. 1945’lerde Çiftçiyi Topraklandırma Yasası ile bir dereceye kadar getirmek istediği toprak reformunu beceremeyip de yüzüne gözüne bulaştırdıktan sonra, bu kez tam bir geriye dönüşle, toprak ağaları arasında kendi görüşüne karşı baş gösteren hoşnutsuzluğu gidermek için çıkarmış olsa gerekti bu yasayı.

Bütün yurttta olduğu gibi kadaastro görmemişti kasaba toprakları. Lodosu cebel, poyrazı kuru dere, batısı yaya yolu, doğusu sarı kaya, gibilerden belirsiz, nereye çekilse oraya uygulanabilecek gibi saptanmıştı hemen hemen bütün tapularda sınırlar. Bazen sınırlardan biri, batısı Ali oğlu Şerif tarlası gibilerden belirli kalsa da öbür üç sınır belirsizlikleriyle değıştirmiyordu bu durumu. Bu yüzden bir toprak yağmasıdır gidiyordu bütün yurttta. Nihat da sık sık bu türlü bir dava almak zorunda kalıyordu. O gün tapuda seksen dönüm olarak kayıtlı bir tarlanın yüzölçümünü bin yedi yüz dönüme çıkardıkları bir keşiften dönüyordu. Üç yanı devlet toprakları ile çevriliydi tarlanın. Bilirkişiler kuzeyde bir başka sarı kaya, güneyde bir başka yaya yolu gösterince yoluna girmişti dava...

Nihat, Rıfat'ın gerisinde pencere yanında oturuyordu. Konuşmak gelmiyordu içinden. Bir süre dava ile ilgili düşüncelere daldı. Haksız dava almaz diye çıkmıştı kasabada adı. "Hak mı bu?" diye geçirdi içinden. Bir avukat haklı ya da haksız diye seçip ayıramazdı alacağı davayı. Olsa olsa yasalara uygun ya da uygun değil, kazanılır ya da kazanılmaz diye ayırabilirdi. Fakat şimdi bu davayı kazanmış olsa bile yaptığı iş içine sinmiyor, kendini bir soyguna katılmış gibi görüyor, bu yüzden hafif canı sıkılıyordu. Bu konuda yargıç ne düşünüyor diye geçirdi aklından? Kararı verecek olan oydu. Baktı, önde, Rıfat'ın yanında oturan yargıç kırların seyrine dalmıştı, rahat görünüyordu. Adam rahat görünmekte haklıydı da. Yargıcı suçlamak gelmiyordu içinden. Doğrusu ne yargıç ne de kendisi suçluydular bu soygunda. Yargıca düşen nesnel olarak uygulamaktı yasaları. Bir yargıç, yasaları kendi anlayışına, inançlarına göre uygulamaya kalkarsa, her yargıca göre değışen yargılar durumuna gelirdi yasalar. Mesleğinde kendisine düşen ise ancak kapsayabileceği yorumları getirmektir yasalara. Fakat gene de bir suç vardı ortada. Devlet toprakları, yüzbinlerce köylü topraksızlıktan kölelikten kurtulamazken, bu türlü yasalarla yağma edilip duruyordu. Kimindi bu

suç? Dönüyor dolaşıyor, yasa koyucuya dayanıyor, yani düşen iktidarın üstünde kalıyordu.

Hak ile haksız ayırımında ölçü siyasal olup çıkıyordu. Şu halde bir insan, yargıç, avukat olarak değil, siyasal tutumuyla katılır ya da karşı çıkardı bir haksızlığa... Ne rezalet? diye düşündü, sen çiftçiye topraklandıracağım diye işe başla, çiftçiye toprak bırakmayacak yasalar çıkararak başladığın işin sonunu getir! Fakat en geçinden 1938'den beri hep bu türlüydü düşen iktidarın işleri, Köy Enstitülerinde böyle, sanayileşme atılımında böyle, yabancı sermaye ile ilişkilerinde böyle, dürüst, gerçekten vatansever aydınlara karşı takındığı tutumuyla böyleydi. İlkelerine tam olarak yabancı bir kadronun eline geçmişti son yıllarında. Kendi yavrularını yuvadan atan leyleklere benziyordu. Üstünde kuluçkaya yattığı yumurtalardan ak leylekler yerine kara kara kargalar çıktığını görüyordu şimdi... Düşüncelerinin burasında "Beter olsun" diye mırıldandı.

Yargıç:

— Bir şey mi dediniz? diye döndü Nihat'a.

Otomobilleri tarlalar arasındaki toprak bir yolda ilerliyordu ağır ağır. Gür bir yeşilliğin ortasındaydılar. Sağınları iyice dolmuş, otlardan ot seçerek tembel tembel yayılan tok sağınallarla binekler, boyunlarını kaldırıp onların geçişini izliyorlardı yolun iki yanında. Erkekleri ile beraber çalışan al yüzlü, geniş kalçalı, iri göğüslü kadınlar vardı tarlalarda.

Nihat:

— Dalmışım, diye özür diledi.

Yargıç tam duymamıştı onun ne dediğini.

— Yaa, etraf ne kadar güzel değil mi? Doğa uyanıyor...

Şoför Rıfat anlamıştı Nihat'ın başka şeylere dalıp gittiğini:

— Nihatçığım bırak sen şimdi dalmayı da bu kırlara bak!

Nihat, Rıfat'ın bir şeyler söylemeye hazırlandığını sezdi:

— Nesine?

— İştahına bak, açlığına bak. Sanki döl bekliyor mübarek.

Rıfat yargıca yönelterek tamamladı sözünü:

— Hâkimciğim böyle konuşuyorum ya kusuruma bakma. Ben bu aylar geldi mi hep böyle görürüm kırları. Hani azgın kadınlar vardır, kocaları doyuramadı mı eve adam alır, bu aylarda toprak da öyle! Bir şeyler bulup, ne yapıp yapıp boş bırakmayacaksın, diyeceksin, yoksa sen istediğini dikmedin mi o ne bulursa kapıp yeşertiyor...

Bu görüş gülümsemelerle karşılandı otomobilde. Nihat, davayla ilgili düşüncelerini unuttu, Rıfat'ın görüşüyle incelemeye başladı geçtikleri yerleri.

Evet, dişiydi, doğurgandı bütün bu kırlar. Otomobilleri geçerken, çapaları ellerinde doğrulup, tıpkı otlamayı bırakan sağmalları binekleri gibi kendilerine bakan, al yüzlü, geniş kalçalı, iri göğüslü kadınlar gibi dişiydi. O kadınların bakışları nasıl katıksız bir dişilik gücüyle ışıldıyorsa; göğüslerinden, kalçalarından hemen bölünüp de bağımsız yaşamak ister görünen bir doğurganlık gücü fişkıriyorsa, öyleydi dört yanlarını saran doğa. Ağaçlar hep dişiydiler. Gövdelerinden, dallarından yer yer fişkırان yumuşak çizgili yumru-ları, yuvar yuvar çıkıntılarıyla memeli, kalçalı görünüyordardı. Sü-rülmüş, tırnıklanmış topraklar durduğu yerde kabarıyor, mayalanı-yordu. Bir kadının karnı gibi yumuşak bir görünüşlüydü. Tohuma sunuyordu sanki kendini. Okşanırdı, çiftleşmekten hoşlanır gi-bi, sürülmekten, çapalanmaktan, alt üst edilmekten hoşlanıyordu. Dişiydi, doğurgandı doğa. Ürüyor, ürüyor, kurdun, böceğin, insa-nın, nasıl ne türlü paylaştıklarına hiç aldırış etmeden yeryüzüne sü-rüyordu yetiştirdiklerini. Çocuklarının büyüyünce hayırlı mı yoksa hayırsız mı çıkacaklarını düşünmeden doğuran analar gibiydi... Böyle otomobilin camından doğaya baktıkça sevdiği kadının vücu-dunun anlamını, güzelliğini her zamankinden daha iyi kavradığını sanıyor, o vücudu özlüyor, her zamankinden daha âşık duyuyordu

kendini. Gene doğaya baktıkça, doğanın büyüklüğü, cömertliği yanında, insanların elinden çıkan bütün haksızlıkların bütün yanlışlıkların geçici olduğunu seziyor, içine sinmeyen bir davaya karışmakla işlediği eylemin ne derece yüzeyde kalan önemsiz bir şey olduğunu, doğayı hiç mi hiç değiştiremeyeceğini anlar gibi oluyordu.

2

Gerektiği için yeniden aranacağı güne kadar unutuldu yağmur. Mart çıkarken kuruyan, nemini çeken topraklar yeniden sürüldü, bellendi. Yaz buğdayı ekenler tohum ekip sürgü çektiler tarlalarına. Tütüncüler tütün fidanlarının yetişmesini bekliyorlardı artık. Fidanlıklarda küçücük ikişer yaprakla henüz baş vermişti fidanlar. Fidanlıkların kapakları her gün açılıyor, güneşlendiriliyorlardı.

Nisanın ikinci haftasında fidanlar, fidanlıklardan sökülüp tarlalara saplanacak kadar boy atınca yeniden göklere çevrildi bakışlar. Şöyle yarım saat olsun sürececek yeni bir yağmurdu bütün beledikleri. Kuruyan tarlaları tava getirecek, fidanların tutmasını sağlayacak kadar bir yağmur. Fakat mendil büyüklüğünde ak pak bulutlardı günlerdir göklerde gördükleri. Yükseklerden umursamazlıkla geçip gidiyorlardı onlar da. Üç gün, beş gün geçti, yağmurdan haber yoktu batı dağlarında. Bir süre önce kırlardaki işlerin açılmasıyla boşalan kasaba kahveleri, kırlarda yapılacak iş kalmayınca yeniden doldu. Bütün kahvelerin camları önünde, yüz çizgileri kaygılarla derinleşmiş, suskun insanlar görülüyordu.

Yağmuru bekleyen bir başkaları da göçebe Tavaslı tarım işçileriydi. Nisanın ikinci haftası dolarken, akşam üstü, her yıl olduğu gibi. Belediye parkına bitişik tepenin yamacında çamların altında göründüler. Tavas'ın köylerinden kopar gelirlerdi her yıl. Çoğu top-

raksız köylülerdi. Aralarından bazıları, beş on dönüm kıraç toprağına yaz buğdayı eker, tarlasını beklemeyi damındaki yaşlı insana bırakır, topraksızlar arasında gurbete çıkardı. Nisan ortalarında Urla'ya gelirler, tütün dikiminde tütün çapasında, bağ işlerinde çalışırlar, haziran ortalarında Torbalı'da pamuk çapasına geçerlerdi. Ağustosta içlerinden beş on kişi köye harman kaldırmaya döner, geri kalanı ekim ortalarına kadar Aydın çukurunda pamuk devşirirdi.

Bu yıl iki otobüs dolusu kadar vardılar. Kadınli erkekli renkli giysileri ile dağılmışlardı çamların altına. Çocuklular ağaçtan ağaca kurulan beşiklerde sallıyorlardı bebeleri. Henüz açmadıkları yatak yorgan denkleri ağaç diplerinde yığılıydı. Ağaçların arasında keçeden çadırlarını kuruyorlar, kimi kadınlar üç dört taşı yan yana getirerek kurdukları ocaklarda çalı çırpı ile ateş yakmaya çalışıyorlardı. Boş kalan çocuklar oynamıyorlardı. Büyüklerin buyurdukları işe koşuyorlar, getir dediklerini getirip götür dediklerini götürüyorlardı.

Urla-İzmir şosesinde akşam üstü dolaşmaya çıkanlar onları görünce, "Geldiler ama, iş nerede?" diyorlardı aralarında.

Onların yaşlıları gökte yağmur işaretleri arıyor, göremeyince "Bu yıl birkaç gün erken geldik anlaşılan..." diye mırıldanıyordu yanındakilere...

Nisanın üçüncü haftasının günleri bir bir eksilmeye başladı: Yağmur yoktu. Bir İç Anadolu kasabasından ilçeye atanan Çarşı Camisi imamı yağmur duasına çıkmaları gerektiğine inandırmaya çalışıyordu ekicileri. "Camiye gelmezsiniz, karılarınızı kısa kollu entarilerle başı açık gezdirirsiniz, düğününüz derneğiniz olur, hocanızı anmazsınız, aklınıza getirmezsiniz. Onun da canı can, ama ne bağı ne bahçesi var, bir sepet üzüm, bir sepet taze sebze, bir çömlek bal pekmez götürelim de tatsın demezsiniz, siz Allah'tan el çekersiniz Allah da elbet sizden el çeker..." gibilerden kuşkuları üstüne yürümeye çalışıyordu ekicilerin. Ama hocanın bir yıl önce geldiği yerdeki gibi her dediğine inananlardan değildi kasaba halkı. Kendi-

leriyle ilgili sağlam yargıları vardı. Kendi imanlarının eksikliğine kimse kolay kolay inandıramazdı onları. Dua, ibadet anlayışlarında kendilerine göre bir hoşgörüyeye erişmişlerdi. Hocanın açıkgozlüğünü o tasalı günlerinde bile alaya alıyorlardı aralarında. Fakat hoça gene de arkasına takacak üç beş kişi buldu, onlarla Üç Değirmenler tepesine çıkıp şeytan taşıladı.

3

Nihat hiç unutmayacaktı o günü. Evde öğle yemeğini yemiş yazıhanesine dönüyordu. Evlerinin önünden geçerken kapısı içinde duran Özbekli Halil:

— Merhaba Bey, dedi, yazıhaneye mi?

Her gün selâmlaşırlardı. Ama bugün çakırkeyif gibi gülüyordu Halil. Üç dört gündür evini boyarken görüyordu adamı. Bugünlerde nasıl olsa iş güç yok, yağmur beklerken boş durmayayım bari demiş girişmişti işe. Evin duvarlarını kavuniçi sarıya boyamıştı aşı boyasıyla. Tahta pencere kepenkleri ile kapısını, pencere çerçevelerini de yağlı boya ile çimen yeşiline. Boyayı tamamlamıştı bir gün önce. Ev yeni görünüşüyle renk getirmişti sokaklarına. Nihat, adamın sevincini, evini böyle yeni boyanmış görmekten olabileceğine yorumladı. Sorusuna gereken karşılığı verdikten sonra:

— Boyalar birbirini tutmuş, güzel olmuş, dedi, iyi günlere...

Özbekli göklere gülüyordu:

— Bakalım, dayanırsa...

Nihat anlamını anlamadı pek bu sözün. Anlamaya da çalışmadan yürüyüp geçti.

Sokağın başından caddeye yeni çıkmış, karşı köşedeki kahvenin önünden geçiyordu ki gerisinden çağırıldığını duydu:

— Merhaba Nihat Ağabey!

Dönüp baktı. Bahriyeli Muammer'di. Kahveden çıkmış gülüyordu:

— Buyur bir çay iç...

Çay ısmarlayıp da dava danışacaklardan değildi Muammer. Ama gecikemezdi.

— Gelemem, vaktim yok!

Muammer yaklaştı. Cigara paketini uzattı:

— Bir cigaramı yak öyleyse.

Bir cigara aldı. Muammer kibriti çakmıştı bile:

— Yak gitsin!

Gülüyordu Muammer. O da Özbekli gibi çakırkeyif görünüyordu.

— Bir şey mi söyleyecektin?

— Yoo!

— Pek keyiflisin?

— Bir gün de keyifli olalım be ağabeyim...

Muammer tutumunun garipliğini yeni anlamış, daha da çok gülüyordu:

— Kusura bakma, yolundan çevirdim ama, hatırını sorayım dedim be ağabeyciğim! Hani geçtiğini görünce tutamadım kendimi...

O da güldü:

— Eksik olma!

Yürüdü. Sağından solundan geçenler hep o çakırkeyif gülüşle sesleniyorlardı: “Merhaba ağabey!” “Merhaba Nihat Bey.” Yere alçalarak yemini kaptıktan sonra yükselirken “Cık” diye öten kuşlar gibi hafifti, uçuyordu, bütün karşılaştıkları. Ne oluyordu bugün bunca yıllık kasabalılarına? Yıllardır hep uykuda dolaşır gibi sessiz tasalı görmeye alışmıştı onları. Yıllardır eksikliğini gün günden elle tutulurcasına duyduğu bir şey varsa o da sevinçti kasabasında.

Yazıhanesine girmeden önce aşağıdan doğru gelen Fettah'la karşılaştı. İlkokulu beraber okumuşlardı. Topukları basık yemenileri, çizme gibi duran kalın yün çorapları, ağırık külot pantolonu, güneşin yağmurun ağartıp mora döndürdüğü bir zamanlar kahverengi ceketi içinde gülüyordu Fettah:

— Merhaba Nihat Bey...

Fettah'ın kendisine bey demesinden bir burukluk duydu.

— Merhaba Fettah...

Hiç gülerken görünemişti Fettah'ı. Çocukluğunda bile. Ama o da başkaları gibi çakırkeyifti bugün.

Yazıhanesinde çok kalmadı. Adliyeye gitmek için çıktı. Dumanlanıyordu hava... Duman rengi top top bulutlar yuvarlana yuvarlana kümeleniyorlardı gökte. Adliyeden ayrılırken esinti çıkmıştı. Cumhuriyet alanından geçerken duydu ilk gök gürültüsünü. Köprübaşı'na varmasına kalmadan iri taneli, ışıklı bir yağmur boşandı. Bulutların gerisi aydınlıktı. Gök her dakika açacakmış gibi tam olarak kararmıyordu bir türlü. Sokakta çocuklaşmıştı herkes. Kahvelerin, dükkânların önüne sıralanmıştı adamlar. Kapıdan kapıya şakalar, gülüşler duyuluyor, durup dururken saçakların altına sığınanlar, itip sokağın ortasına, yağmurun altına atıyorlardı aralarından birini. Sonra atılan, atanlar, öbür saçakların altından bu şakayı görenler hep birden katıla katıla gülüyorlardı. Gene o keyifli “Merhaba” sesleri geliyordu iki yanından. Yazıhanesine girerken az çok ıslanmıştı. Fakat kasabanın sevinci onu da sarmıştı.

Yağmur yarım saat kadar sürüp dindi. Hava aydınlandı. Kapının önüne çıktı. Kırları dolduran baharın kokularıyla yüklü bir rüzgâr geçip duruyordu caddeden. Aşağıdan gelen bir ekici ile yukarıdan gelen bir ekici kapısının önünde karşılaştılar. Biri öbürüne: “Gözün aydın çavuş!” dedi. Öbürü “Senin de...” diye karşılık verdi. Sonra ikisi de “Merhaba Bey!” diye selâmladılar Nihat'ı. İkisi de yürekten gülüyorlardı.

İçinden geldi. Yukarıya, elektrik fabrikasına doğru yürüdü. Fabrikayı geçince, havayı saran bahar kokusuna daha yaklaşmış duydu kendini. Önündeki boş arsaların üstünde, güneyden kuzeye doğru inen renk renk bir gökkuşağı ışıyordu. Çocuk cıvıltıları geliyordu bir yerlerden...

Geriye dönünce Uzun Sokak'tan inen Fettah'la bir daha karşılaştı. Yerleşip kalmıştı Fettah'ın yüzünde o ilk karşılaşmalarında gördüğü gülüş.

— Nedir bugün bu milletin sevinci? dedi Fettah'a...

— Daha ne olsun Nihat Bey? dedi Fettah. Altın araba, gümüş tekerlek geçen gökten. Nisan yağmuru bu. Altın yağıyor...

Yan yana yürüdüler çocukluk arkadaşıyla. Bağa, bahçeye, ekin, tütüne, zeytine, pamuğa yani herkese her şeye birden yarayan tek yağmurun nisan yağmuru olduğunu söyledi Fettah.

O gün akşam üstü eve dönerken, Halil'le evinin önünde yine karşılaştı. Yağmür berbat etmişti henüz kuruyup çekmemiş aşı boyasını. Sarılar yol yol saçaklanmıştı yukardan aşağıya. Halil üzgün görünmüyordu ama. Nihat gene de:

— Yazık olmuş güzelim boyana, demek gereğini duydu.

Halil gülüyordu:

— Sağlık olsun komşum! Yine boyarız. Alt yanı üç kilo boya, böyle yağmura üç yüz kilo bağışlasam yanmam...

MAYIS

1

Yağmurun sevinci yalnız bir gece sürdü. Bu kısa yağmurdan sonra toprağın tav tutması için aradan bir gün geçmesi gerekirdi. Ertesi gün akşam olurken batıda göğü koyu renk bulutlar kapladığını görünce, en yakınları ölnüş gibi, bir keder kapladı yüzlerini. Sabaha, uyandıkları saatte, dışarda iyice hızını almış bir yağmur yağıyordu. Hava­lar böyle bir gün açıp iki gün, arada bazen üç gün ardarda kapalı kalarak yağmurlarla çıktı nisan. Mayıs, havaların gidişini değiştirmeden girdi.

Yazgılarına boyun eğen ekiciler kahveleri doldurmuşlar, tar­la­larına girebilmek için havaların açmasını bekliyorlardı. Bu kadar işsiz ortasında Tavaslıların iş bulabilmesi olacak şey değildi elbet. Geldiklerinin haftasında heybelerinde neleri varsa tükettiler. Ceplerindeki üç beş kuruşu kasaba pazarında bıraktılar.

Köprübaşı'nda her akşam bir ırgat pazarı kurulurdu. İş arayan tarım işçileri akşam karanlığında yol üstünde, kahvelerin önünde öbeklenir bekliyorlardı. ırgat arayan gelir, kaç kişi arıyorsa orada bulur anlaşırdı. Artık akşamları umutsuz birkaç kişi de kalmış olsa,

sokulmayı göze alamıyorlardı Köprübaşı'na kadar. Yerli işçiler ya-
naştırmazlardı onları aralarına. Onlar, biraz daha yukarıda, arkala-
rından Çamlık'ta kalanlar kendilerinden haber beklerken, on onbeş
kişilik gruplar halinde gelip Pazaryeri'ne giden yolun ağzında, so-
kak lâmbalarının serptiği ışıklarla hafif aydınlanan karaltılar halin-
de kımıldanıp duruyorlardı. İş vereceklerle gündelikte hiçbir pazar-
lığı akıllarından geçirmiyor, ellerinden gelecek her türlü işi yapma-
ya hazır olduklarının kasabada bilindiğini sanıyorlardı. Yatsı ezanı
okununcaya kadar ayrılmıyorlardı oradan. Sonra olumlu tek haber
götüremeden dönüyorlardı Çamlığa. Bazen tok kasabalılardan biri,
hiç aklından olmayan bir işi ansıyordu onların çaresizliğini görün-
ce: İçlerinden birine "beş lira vereyim, yarın gel, bizim alını küre,
avluyu temizle" diyordu. "Allah razı olsun" diye hayır dualar edi-
yor, ertesini sabah daha gün doğarken temizleyeceği avlu kapısına di-
kiliyordu garip. Canla başla çalışıyordu bütün gün. Âdet olduğu
üzere ev sahibinin evinden bir tepsi içinde verilen öğle yemeğini
yerken, Çamlık'ta aç bekleyen yakınları yüzünden boğazından geç-
mez oluyordu lokmalar. Çalışmaya çoklukla kuşaklarının arasında
saklı boş bir bakır sahanla gelirlerdi. Tepsidekileri el sürmeden ba-
kır sahana aktarmaya hakları olmadığını sanırlardı gene de. Sonun-
da dört beş lokmayla açlıklarını bastırırlar, tepsideki zeytin, peynir
ile kalan ekmeklerini mendillerine çıkın ederler, kalan yemeklerini
de bakır sahanlarına sıyırıp, akşama dönerken alıp götürmek üzere
avlunun bir köşesine kaldırırlardı. Bazen de bir fırıncıya fırının ar-
kasındaki avluda, beş liraya sabahtan akşama odun yarıyordu içle-
rinden biri.

Çamlık'ta konaklayanların yarısı, daha doğrusu yarısından faz-
lası kadındı. Genç kızları, yeni gelinleri ortalara salmayı göze ala-
mıyorlardı. Orta yaşlıları ise sabahtan sokak sokak dağılıyordu ka-
sabaya. İlk günler kapıları çalıyor, çamaşır yıkamak, ortalık silip
süpürmek için iş istiyorlardı ev kadınlarından. Çadırlarda, toprak
tabanlı ilkel köy evlerinde görgüleri belirlenmiş bu kadınlara evini
temizletecek kadın pek yoktu kasabada. Arada elini yüzünü temiz

gördüklerinden birini çamaşıra alanlar çıkıyordu. Fakat çoğunu boş çeviriyorlardı. Üç beş gün sonra sırtlarına vurup bağladıkları çocuklarıyla düpedüz dilenmeye başladı iş bulamayan kadınlar. Yüz kızartmanın bütün güçlüğü adımlarına yüklenmiş gibi ağırlaşan yürüyüşleriyle dağıldılar mahalle aralarına. Her kapıyı çalmadan önce yeni bir kararsızlığa düşerek, sonra duygusuzlaşan sanki sinirlerinden kopan parmaklarıyla kapı tokmaklarını korkuyla tıklatarak, el açıyorlardı aralanan kapılar önlerinde.

Bütün kasaba biliyordu onların durumunu artık. Bir bakıma kendileriyle çile ortağı görüyorlardı onları. Kapılarını açınca, “Allah rızası için...” demelerine sıra bırakmadan, bir topan ekmekle bir kâğıda sarılı bir avuç zeytin tutuşturuyorlardı ellerine.

Mayısın haftası dolarken çamurdan tarlalara girilemiyordu hâlâ. Ekilme süresi geçen tütün fidanlarını hastalık sarmıştı.

Tütün fidanı az uğraştırmaz yetiştireni. Kışa, soğuğa karşı korunabilmesi için fidanların dikileceği yerin kuytu olması gerekir. Fidan ekilebilecek yerler bunun içindir ki önceden bellidir kasabada. Evlerin avlularında, Kurtuluş Savaşı sonundan kalmış yangın yerlerinde düzeltilip dört bir yanı kuru taştan örülmüş duvarlarla çevrili boş arsalarda, ocak ayı içinde başlar ilk çalışmalar. Tohumun ekileceği toprak, derine inerek çapalanır, bir kafes telinden geçirilerek elenir. Bir adını genişliğinde, arsa boyunca uzayan, tarhlar halinde döşenir. Tohumlar şubat çıkarken ekilir tarhlara. Tarhların üstü kalın bir koyun gübresi tabakası ile sıvanır. İki yanını tutan kuru sopalar arasına katırtırmağı dalları sıkıştırılarak örülmüş, bir kulaçlık dikdörtgen biçiminde kalın kapaklarla örtülür. Fidanlıklarda akar su yoktur. Kuyulardan kova kova çekilen sular su tenekeleriyle fidanlığa taşınır, orada süzgülüye aktarılır, kapakları kaldırılıp kenara çekilen fidanlar sulanır. Hava açık güneşliyse, fidanlar ikindiye kadar güneşe sunulur. Mart sonunda yaprakları tarhların yüzünde baş verdikten sonra, kapakları karşılıklı çatılarak fidanlar sert rüzgârdan, yağmurlardan korunur.

Nisan ayı çıkarken iyice boy atan, azan fidanların aralanmaları

yetmedi. Tarlalara aktarılmaları daha da gecikince kaçınılmaz hastalık geldi çattı: Çökerten. Belini kırdı, sörpüttü bütün fidanları. Artık işe yaramazlardı. Ekiciler, gelecek yıllarda kullanmak üzere kapakları kaldırıp bir yana dizdiler, keçilerini, eşeklerini saldılar fidanlıklara...

Üzüntülerini her kez çabucak unutacak gücü veren, bağışlayan kimdi onlara? Fidanlarının yok oluşunu, üç aylık emeklerinin boşa gidişini üç beş gün içinde anmaz oldular. Boş oturacak değillerdi elbet. Yağmurlu günlerin sona ermesi için sabırsızlanırken: “Fidan kolay, diyorlardı, olan yerlerden bulur getiriniz... Hele şu havalar bir yoluna girsin...”

2

Bir miras davasından dolayı keşfe gelmişlerdi köye. Okur-yazarlara saygısı olan, kendisi de her gün ceketinin iki yan cebinde iki günlük gazete ile dolaşacak kadar okumaya düşkün olan bir muhtar vardı köyün. Dava ile hiçbir ilişkisi yoktu ama, keşiften sonra yargıcı, Nihat'ı bırakmadı. “Bir acı kahvemi içmeden gidemezsiniz” diye kahveye sürükledi hepsini. Yargıç, Nihat, tutanak yazıcısı, fen memuru, şoför Rıfat, mübaşir, köy ihtiyar kurulundan daha iki kişi ile birlikte muhtarın masasındaydılar. Kahvedeki öbür köylüler, saygılı bir ilgi ile muhtarla konukları arasındaki konuşmaları dinliyorlar, gerekmedikçe söze karışmıyorlardı.

Köy alanı üstündeydi kahve. Hava mayıs ortalarındaki güneşli günlerde olduğu gibi sıcaktı. Tenekelerde yetiştirilmiş ortancalar, küpe çiçekleri, altında oturdukları sundurmanın direklerini saran boru sarmaşıkları arasında içiyorlardı kahvelerini. Önlerindeki küçük toprak alana, ikisi sağa ikisi sola giden dört sokak ulaşıyordu. Soldaki iki sokak arasında bir çeşme, sağdaki iki sokak arasında köyün camisi vardı. Karşıda üç evle, evlerden birinin altında bir

bakkal dükkânı. Caminin önünde, musalla taşında küçük bir tabut yatıyordu. Sokaklardan alana çıkan alandan sokaklara dalanlar ya-
nından geçerken dönüp bakmayacak kadar kayıtsızdılar tabuta. Oraya ne zaman getirildiği, kimin getirdiği, ne zaman götürüleceği belli değilmiş, musalla taşında unutulmuş gibiydi tabut.

Yargıç bir ara:

— Ölüünüz mü var? diye sordu muhtara.

Muhtar, tespihini bir elinden öbürüne geçirdi.

— Bizim değil...

Yargıcın üzülmesini önlemek ister gibi devam etti:

— Garip ölüsü. Karşıda, Burunsuz Çiftliği'nin oralarda sığırt-
maçlık ederdi. Dokuz yaşında ya var ya yok. Babası belli değil. Ulaşmış'ta anası var dediler. Dün akşamdan beri onu da arattık bul-
duramadık. Dünkü doluda yıldırım vurmuş, vurulduğu ağacın altın-
da bulduk, sevabına kaldırıp toprağına kavuşturalım dedik. İkindide
kısmetse namazını kılıp gömüvereceğiz...

Şoför Rıfat:

— Yaa, dedi, ne doluydu o!

Anlattı:

— Dün öğle üstü gene buralardayım Hâkim Beyciğim. Urla'ya
dönerken, tam Burunsuz Çiftliği önünde yakalandım. Hava karardı,
karardı, o saatte gece oldu sandım. Gökler de öyle bir alçaldı ki
gökle yer arasında sıkışıp kalacaktım gibi geldi bana. Birden bo-
şanıverdi yukarısı. Göz açıp kapayınca kadar sel bastı sağımı so-
lumu. Yolu neredeyse yandaki tarlalardan seçemez ayıramaz oldum.
İki üç dakika geçti geçmedi nah böyle (baş parmağının son boğu-
munu gösteriyordu) fındık büyüklüğünde, fındıktan da iri, dolu
düşmeye başladı. Nasıl da tokur tokur vuruyordu camlara. Ödüm
koptu otomobilin ön camını kıracak diye. Durdurdum arabayı, boy-
numu büküp beklemeye başladım. Neme lâzım? Bir de arabanın hı-
zı ile daha sert çarpmasın dedim. Üç dört dakika daha geçti geçme-
di dolu taneleri, mısır patlatılmış gibi kapladı her yanı. O sırlarda
bir yıldırım düştü gerilerde, gürültüsünü duydum, belki de o yıldır-
m vurmuştur zavallıyı...

Fen memuru:

— İyi ki yıldırım senin üstüne düşmemiş, dedi Rıfat'a.

Rıfat:

— Kismet! O yıldırım aradıktan sonra seni de bulurdu beni de... diye karşılık verdi.

Muhtar:

— O yıldırım olmalı, diye döndü konuyu. Bir palamut ağacının altına sığınayım demiş garip. O yaşta, öğreteni olmadıktan sonra, ne bilsin ağaçların yıldırım çektiğini? Kocaman bir ağacı üstelik, yıldırım gövdesinden ikiye yarmış ağacı. Altında kömüre döndürmüş yavruyu. Köpeği, güttüğü üç ineği çevirmiş, sonra da başında havlar dururmuş bulduklarında. İnekleri sahibi aldı götürdü. Ne yapalım, bizim de elimizden gelen bu, ikinci namazından sonra kismetse gömüvereceğiz...

Genelleştirdi konuyu:

— Ben diyorum ki hâkimim, ölüm gideni üzmez, geride kalanı üzer. Ölen bilmez öldüğünü. Ölen için artık ağlamak gülmek biter, duruverir. Hani demem şu, bu kadar korkuyoruz ya şu ölümden, boşuna! Sonunda hepimiz günümüz dolunca gidivereceğiz! Bir git-tik mi de ne korkacağız artık, ne de geride kalanımıza, göçtüğümüze yanacağız. Hani bilmem anlatabildim mi ne dediğimi? Hani demek istiyorum ki ölen için erkeni geçi farketmez, benim demem...

Yargıca bakıyordu. Yargıç onu bir sıkıntıdan kurtarmak ister gibi:

— Farketmez, dedi, anlatabildin...

Muhtar birden yatışamadı, Nihat'a döndü:

— Sen söyle Nihat Bey, dediğim doğru mu?

Dedikleri açıkça anlaşılır olmaktan çok anlaşıldığı sanılan şeylerdi muhtarın...

— Doğru...

Muhtarın gönlü oldu.

— İyi ki dün yağdı bu dolu, diye yeniledi konuyu. Bundan on-beş yirmi gün sonra yağacak olsaydı, bağları zeytinleri çiçekte yaktalardı, bu yıl bize ne üzüm bırakırdı, ne de zeytin...

Öteden yaşlı bir köylü:

— Kusura bakma Hâkim Beyim, dedi, müsaaden olursa bizim muhtara şunu sorayım mı? Ne biliyor, on, onbeş gün geçmeden bir dolu daha yemeyeceğimizi?

Yargıç muhtara baktı. Karşılığını bekliyordu. Muhtar tespihinî bir daha bir elinden öbürüne geçirdi:

— Sen yüreğini geniş tut, dedi yaşlı köylüye. Yılda bir, belki de dört beş yılda bir yağar dünkü gibisi...

Yaşlı köylü kimsenin yüzüne bakmadan söylendi:

— Eskidendi o havaların düzeni. Baksana bu yıl karar tutuyor mu? Bugün mayısın on dördü hâlâ tütünlere dikemedik tarlalara. Bu yıl göğün dibi delindi gibi geliyor bana...

Kahveye elinde kocaman bir demet gülle yedi sekiz yaşlarında bir kız çocuğu yaklaşıyordu. Temiz bir mavi entari giydirmiş, saçlarını örüp kurdeleye bağlamıştı annesi. Muhtar:

— Benim küçük kız, diye döndü yargıca. Elindeki güller, benim bahçenin gülleri. Size getiriyor...

Yargıç yanına çağırdı, adını sordu, saçlarını okşadı kızın. Muhtar gülleri kızın elinden aldı, büyük demeti yargıca, daha küçük bir demeti Nihat'a verdi. Kalan gülleri ikişer üçer öbür konuklara dağıttı.

Fen memuru, kokladı, bir daha kokladı güllerini. Burnunu çeke çeke yeniden koklamaya kalktı, hoşlanmadı.

Muhtar:

— Pek koklama tapucu, dedi.

— Neden?

— Kokusunu alamazsın...

Yargıca döndü:

— Bu yıl güller kokusuz Hâkimim. Çok yağmur yağdı. Güller kokusuz kaldı...

Köyün minaresinde hoca görüldü. İkinci ezanını okumaya başladı. Kahvedekiler kıpırdadılar. Konuklar kalktı, otomobile doğru yürürlerken, yan sokaklardan çıkanların, kahvedekilerin camiye

doğru ilerlediklerini gördüler. Onları uğurlayan Muhtar, “Garibin namazını kılanlar, sevabını almak isteyenler epeyi kalabalık olacak” dedi.

Az sonra köyden ana yola çıkarken, köyün taşları yan yatmış, ağaçsız mezarlığı yanından geçtiler. İki kişinin mezarlığın tepeye yakın bir yerinde mezar kazdığını gördüler. Yargıç iç çekti:

— Muhtar haklı, dedi, yaşam öylesine başı sonu olmayan bir süre ki, erken ya da geç ölümü çok bir şey değiştirmez insanın...

3

Yağmur bir iki gün ara verince kasaba sokakları boşaldı. Kahvelerde bir iki yaşlı müşteri görünüyordu ancak. Tavaslılar çamların altında yaşlı bir kadınla işe götüremedikleri küçüklerini bıraktılar. Akşamları ırgat pazarına gelen ırgatlar daha Köprübaşı’na yaklaşırlarken iş buluyorlardı. Tavaslılar dörder beşer tarlalara dağılmışlardı. Kırılarda, her bağ, her tütün tarlası çapa sallayan, beli üstüne iki büküm eğilmiş tütün diken ekicilerle doluydu. Ortalık ağanırken tarlalara dağılıp hava kararınca kadar çalışarak geciken işleri yetiştirmeye gayret ediyorlardı.

Kasabanın ana caddesinde, Pazaryeri’nde, küfe küfe başka yerlerden gelme tütün fidanları satılıyordu. Nihat, Köprübaşı’nda bir küfe fidanın elli liraya satıldığına tanık oldu. Alıcı, “On lira bırak...” “Hiç değilse beş lira bırak...” diye bir süre yalvardı satıcıya. Satıcı: “Bana ne kalacak?” diyordu. “Akhisar’dan aldım getirdim. Yirmi liraya aldım bu gördüğün küfeyi. Akhisar’a gitme parası verdim, gelme parası verdim. Otobüsler, Akhisar’dan İzmir’e, İzmir’den buraya beşer liramı aldı küfesine. Topu topu getirdiğim üç küfe tütün. Üç gün işimden kaldım. Oradan oraya üç küfeyi sırtım-

da taşıdığını da cabası. İki küfe kendi tarlama ayırdım. Bu küfe arttı diye satarım. Sen hesap et kârım, kazancım ne?..” Alıcı: “Bir küfe fidana elli lira verirse ne kazanacağız diktiğimiz tütünden?” diye diye fidanları aldı.

Nihat, oradan ayrılıp Park Kahvesi’ne doğru ilerlerken yaptı alıcının ne kazanacağını hesabını. O yılın fiyatlarıyla bir küfe fidandan iki yüz elli kilo tütün olacak olsa en kabadayısı beş yüz lira geçerdi adamın eline. Elli lirası fidana giderse bunun, tarlası, çifti, dikmesi, çapası, kırması, dizmesi, kurutması, taşıması, balyalaması, ipi, iğnesi, kargısı, çuvalı, ne kalırdı ekicinin eline?

O gün Park Kahvesi’nde Dr. Çetin ile uzun uzun konuştular bu konuyu. Sonuç şuydu ki ne kalacağını hesaplamak boştu ekiciye. Ekicinin elinden giden vardı bu işte... Boş durmaktansa tarla çapalamak, tütün kırıp dizmek daha iyidir anlayışıyla günde en az onbeş saat çalışıyorlardı bütün yaz. Bunu bir çeşit vakit geçirmiş olmak için yapar görünüyorlardı...

Nihat böylesine nankör bir işi, böylesine gönüllü olarak benimsemelerinin nedenlerini bir türlü tam olarak bulup çıkaramıyordu onların. Dr. Çetin Özgen, “Bilinçsizliklerinden, henüz tam olarak uyanmadıklarından” diyor. “Hep sanayileşmemenin sonuçları” diyor, çözdüğüne inanıyordu sorunu. Ama bilinçsizliklerinden de öteye onları bu çalışmada umutsuzluktan uzak tutan güç neydi? Bu sorunu çok düşündü Nihat. Sonunda Hasan Gür’ün bazı sözleriyle çözer gibi oldu. “Bütün canlılara bir bak” diyordu Hasan Gür. “Sen zenginleri, varlıkları bir yana ayır, onların kaç canı olduğu, canlarını nerelerinde taşıdıkları belli değil. Sen bizim gibi tek canlılara bak. Karnıcalara, kuşlara, çekirgelere, kurtlara, böceklerle, tüm bir bak, bize de bak. Onların payına düşen neyse bize de düşen aşağı yukarı ancak o kadar. Kuş uçmakla, karınca gidip gelmekle nasıl yorulmazsa, yoruldum demezse, sen bizlerin ağzından da kırda bayırda çapa salladık, bel belledik diye, çalıştım, yoruldum diye söz

duymazsın. Ne yapalım başka? Boş mu duralım? Elbet okumuş olsak, fabrikalarımız olsa bizim de ona göre bir işimiz olurdu. Ama biz kuşlar gibi kırların ortasında kalmışız. Bulduğumuz bir iki tane-yi galalayıp gidiyoruz işte...”

Nihat: “Yani, dedi, sen eline daha çok para geçsin, işin ona göre para etsin istemez misin? Kendinde hak görmez misin?”

Hasan Gür güldü:

— Onu kim istemez Bey? Ama hani? Sen gel de yolunu göster bana!..

Evet, Nihat, seziyordu ki, onlar doğa ile bağlarını koparmadıkları, yaradılışlarındaki uyumu sürdürdükleri için koruyabiliyorlardı ruh sağlıklarını.

Hasan Gür, bir bakıma nasıl yabandan yetiştirdiği zeytinliğin ürün vermesi ile bir tutuyor, doğru orantılı görüyorsa kendi benliğini gönenmesini; bütün toprakla, doğa ile uğraşanların bolluğa ulaşmalarını gönençlerini de doğanın cömertliğine, toprağın verimine bağlı görüyor; doğanın uysal davranması, toprağın iyi işlenmesi ile doğru orantılı tutuyordu.

4

Çok küçük yaşta çalışmaya başladı. Daha ilkokula giderken sokaklarda bir fırıncıya simit satıyordu. Bir kunduracının, bir yoğurtçunun yanında çalıştı. İki yıl berber çıraklığı etti. Sonra bir kahvecinin yanında sağa sola kahve taşıdı. Çalıştığı yerlerin her biri bir okul oldu ona. O okulları kapacağını kaparak bitirdi. On sekizinde askere gitti, onbaşı, bölük yazıcısı oldu, yirmisinde askerden döndü. Askerde de öğrenmişti öğreneceğini. Artık çok iyi biliyordu ki bütün insanlar çocuktular, büyümüyorlardı kolay kolay, gerçeğe baş

çevirip, kanmak, avunmak, aldanmak istiyorlardı. Askerden döndüğünde şunu çok iyi anlamıştı ki, insanların en çok alıcısı oldukları şey umuttu. O da umut satacaktı. Piyango bileti ile falan değil, dilekçecilik yaparak!

Küçük bir dükkân kiraladı. Pazaryeri yakınlarında. Elden düşme bir masa, bir yazı makinesi, üç beş sandalye uydurdu. Duvarlara bir iki Arapça dua astı.

Doğru dürüst bir dilekçe nasıl yazılır? Kaymakamlık ne iş görür? Belediye nedir? Karakol, savcılık, hukuk, ceza, sorgu yargıçlıklarına, icraya hangi durumlarda nasıl başvurulur? bildiği anladığı yoktu. Ama en geçerli şeyi biliyordu. Daha ilk karşılaşmalarında, çaresiz kalana çaresizliğini bir iki kelime ile unutturuyordu. Anlatılanı yarı dinliyor, yarı dinlemiyor “O kolay!” diye yapıştırıveriyordu. “Sen bana bırak işi. Şimdi bir dilekçe yazınız...” Dilekçenin nereye yazılacağını bile kaçırmıyordu ağzından. “Üç beş gün içinde koparır atarız senin bu işi. Seninkisi de dert mi?” Elinin tersiyle birkaç kez vuruyordu masaya. “Ben bu oturduğum yerde ne dertler dinledim. Bu gördüğün dört duvar neler duydu? Hepsinin altından kalktık Allah’ın izniyle...” Köylü: “Nasıl?” diye soruyordu. Onun dediklerine tam inanmamış olsa da inanmak istediğini, inanmaya hazır olduğunu gizleyemiyordu. Biraz kırılmış görünüyor fakat gene de hoşgörülülikle gülümsüyordu köylüye: “Hak yok mu bu dünyada? Hukuk yok mu?”

Köylü şaşalıyordu:

— Var!

— Eeee, daha ne öyleyse? Daha ne sorup duruyorsun. Hakkını alacağız dedim, alacağız! Sen şimdi işi bana bırak, ötesine karışma. Koy bakalım bir elli lira şu masanın üstüne...

Elli lirasını rahatlıkla alıyordu köylünün. İşe yeni başladığında iş birliği kurmayı umdu Nihat’la. Dükkânına düşen köylülerin dediklerini gelip anlatıyordu. “Ağabey sen nasıl bilersen öyle yap.

Adam ne istersen ödemeye razı...” diyordu. O arada kendi doğru dürüst anlatamadığı için bir iki köylüyü de alıp yazıhanesine getirdi Nihat’ın. Aksi gibi getirdiği her iş de umutsuzdu, çıkmazdı. Nihat, kestirmeden uğraşmamalarını, paralarına yazık etmemelerini söyledi köylülere. Hemen her köylü “Bir denesen” diye karşılık verdi. Nihat, “boşuna” deyince, onunla beraber, dert ortağıymış gibi, çıkıp gitti yazıhanesinden. O köylünün ardından, yeniden karşılaşınca “Yanlış yapıyorsun ağabey” dedi Nihat’a. “Doğru etmiyorsun gelen davaları almamakla. Kazanıp kaybetmeyi bir yana bırak sen. Şunu göz önünde tut: Kimse razı olmaz bir günde kaybına, kimse hemen sırtının yere geldiğini görmek istemez...”

Bir ay içinde dört beş kez Nihat’ın kapısından böyle boş döndükten sonra İzmir’den uyuşabileceği bir avukat buldu dilekçeci. 1950 seçimlerinde kaybetmiş bir milletvekili idi avukat. Hiç hukuk okumamış ya da okuduklarını tüm unutmuş kadar yabancısıydı yasalardan. Ama o da bir umut satıcısıydı. Dilekçeci ile çok iyi işleyen bir ortaklık kurdular. Nihat, bir ay içinde yazıhanesinden geri çevirdiği bütün köylüleri, adliyede onların yanında gördü. Üstelik artan bir güven gelmişti köylülere, Nihat’a dargın davranıyorlardı. Zamanla davalarını birer birer kaybettiklerini gördü o köylülerin. Fakat savaşını kaybeden köylü, suçu ya yargıca, ya tanıklara, ya bilirkişiye, bazen de elindeki belgeye yüklüyor, bir türlü dilekçeci ile ortağını suçlu görmeye yanaşmıyordu. Üstelik çok kolay düşüyorlardı dilekçecinin eline. Onun o dökülen yazıhanesine, kasabadaki nalbantın ahırına hayvanlarını bağlamaya girer gibi rahatlıkla giriyorlar, üç beş kuruşla kurtulacaklarını sanıyorlardı. Nihat’ın yazıhanesinin temizliği, kitaplarının çokluğu, kâtibi ürkütüyordu ilk adımda gözlerini. Oysaki sonunda Nihat’a ödeyecekleri paranın dört beş katını ödemedi kurtulamıyorlardı dilekçecinin elinden. Üstelik kümeslerindeki bütün tavuklarını, yumurtalarını, dilekçeci ile ortağına yediriyorlardı.

O yıl tütün satımından sonra duyulmuştu olay. Ekiciler tütün paralarını yeni almışlardı. Dilekçeci devletin toprak dağıtacağını yaymıştı, topraksız yarıcılara. Yazıhanesine giren çıkanın ardı kesilmiyordu. Şöyle böyle, yirmi yarıcından alacakları tarlaların tapu giderlerine karşılık yüzellişer lira toplamıştı, dilekçeci. Şubat sonunda bir pazar günü, İzmir şosesi üstünde, Çamlı çayı yakınlarında, toprakla uğraşan kimin görse sahibi olmak için can atacağı toprakların ortasına bir masa ile iki sandalye attı dilekçeci. Masanın başındaki sandalyeye avukat geçti. Yandaki sandalyeye kendi oturdu. Karşılarında avans aldığı yirmi köylü vardı. Köylülerin tümü o bölgenin yabancısıydı. Dilekçeci: “Ağzından lâf kaçırmak yok” demişti. “Bu topraklar hep tapusuz, içindekiler hep haksız, fazladan oturuyorlar. Sahir Bey (ortağı avukatın adıydı) hepsini kolundan tutup atacak. Şimdi onlara duyurursanız iş uzar.”

Köylülerden biri: “Ne gibi?” diye sorunca, “Ne gibi olacak?” demişti. “Daha çok para verirler, belgeler uydururlar, daha kimbilir ne dolaplar çevirirler...” Öbür köylüler: “Ne doğru söylüyor bak” dediler soran köylüye. “İyisi mi sen ağzından lâf kaçırayım deme...”

O güne kadar başkalarına ağızlarından lâf kaçırmadan, o günde dilekçeciye fazla bir şey sormadan bekliyorlardı masanın açığında.

Dilekçeci, oturduğu sandalyeden kalktı, tek tek seslendi her köylüye: “Say bakalım sen şuradan sağa doğru altmış adım...” Köylü adımlarını sayarak yürüdü. Altmışı doldurunca durdu, dönüp dilekçeciye baktı.

— Dur! Çak bir kazık oraya...

Köylü elindeki hazır dört kazıktan birini durduğu yere çaktı.

— Say şimdi yukarıya doğru yüz elli adım...

Köylü saydı. Durup geriye baktı.

— Çak bir kazık da oraya!..

Yirmi köylüye o gün alacakları tarlaları bir bir adımlatıp dört

köşesine kazık çaktırdı. Avukat Sahir Bey “Herkes yerini iyi belle-sin” dedi hafif bir sesle. Dilekçeci sesini yükselterek yineledi bu buyruğu. “Birbirinizin tarlasına göz dikmek, iş karıştırmak yok!..” diye ekledi. Elindeki defteri kaldırıp havada salladı, “Herkesin hakkı, herkesin payı burada yazılı...”

O gün topraksız yarıcıların hangi sıkıntılarla, nereden bulup denkleştirdiğini kestirmesi güç, yüzer liralarnı daha kestiler oracık-ta. Ekiciler memnun, dilekçeci ile Avukat Sâ’hir Bey ise takındıkları yorgun görünüşleriyle ayrıldılar.

Mart geçti, nisan geçti ekiciler tapu alamadılar. Aralarından tarlalara uğramak isteyenleri sahipleri kovdu. Mayısta tarlalar ekil-meye başlayınca sabırsızlandılar. Sahir Bey yoktu ortalarda. Dilek-çeci “Ankara’ya gitti, tapularımızın verilmesi için bakanlıktan emir alıp dönecek...” dedi. Köylülerin her biri adımladığı yeri sahibinin ektiğini gördü. İçlerinden sıkıştırmaya başlayanlar oldu dilekçeyi. O, “Ne istiyorsunuz yahu?” diyordu. “Koskoca milletvekilliği yap-mış adam, sizin iki yüz elli liranıza mı kaldı? O kadarını her gün memurlara hediye dağıtır Sahir Bey. Öyle gözü tok adam o!” Bazen daha da ileri gidiyordu, “İsterseniz hemen vereyim iki yüz ellişer li-ranızı!..” Ver diyen çıkmıyordu köylülerden. Geri çekiliyorlardı ya-vaş yavaş. Mayıs sonlarında dilekçeci İzmir encümeninden Ankara Tapu ve Kadastro Müdürlüğü’ne gittiğini söylüyordu yarıcılara dosyalarının. İki üç aya kadar sonuçlanacağını ekliyordu.

İş duyuldu. Dilekçecinin o pazar günü, masasını yerleştirdiği tarla sahibini yanlış bir haberle nasıl İzmir’e yolladığı alaylı alaylı anlatılmaya başlanıldı sağda solda.

Yarıcılardan gelip Nihat’a dert yananlar oldu. Nihat, dolandı-rıldıklarını anlattı onlara, isterlerse savcılığa başvurabileceğini, pa-ralarını geri almaya çalışacağını söyledi.

Yarıcılar hoşlanmadı dediklerinden. İçlerinden biri:

— Yani sen artık o yerler bize verilmez demeye mi getiriyon? Hiç ümitlenmeyelim mi istiyon? diye sordu.

— Evet, dedi Nihat kısaca.

Yarıcılar, “Hele bir düşünelim” dediler gittiler. Bir daha da görünmediler. Bir süre sonra içlerinden bir başkası ile sokakta karşılaştı Nihat. Üzüldüğü için tarla işinin ne olduğunu sordu. “Hele aradan birkaç ay daha geçsin bakalım Bey; bizim avukat Ankara’ya gitmiş yeniden bizim iş için. Ne bilirsin, bir ümit, belki olur. Hiç ümitsiz beklemektense böyle ümitle beklemek daha iyi...”

Nihat anladı ki cebinde sanki bir piyango bileti vardı adamın. Böyle kimbilir ne kadar süre oyalandıktan sonra, bir şey çıkmadı deyip yırtıp atacak, unutacaktı biletini...

HAZİRAN

1

Mayısın son cumartesi günü Tuğrul ile Adalet evlendiler. Nikâh törenleri geleneğe uygun olarak geçti. İkisinin de akrabaları bütün yakın tanıdıkları törendeydiler. Nihat törene Perihan ile birlikte gitti. Nikâhtan sonra Citroën'leriyle Çeşme'ye giden yeni evlileri nikâh dairesinin kapısında birlikte uğurladılar...

Haziran başında Nihat, Nuran'dan her zamankinden uzun bir mektup aldı. Nuran'ın dört yıldır İstanbul'dan yazdığı bütün mektuplar önlü arkalı bir dilekçe kâğıdını doldururdu. Bu mektubuna ise iki yaprak daha eklemişti. Önce en korktuğu sınavlarını verdiğini yazıyor, son yazdığı bütün mektuplarında olduğu gibi uzun uzun Perihan'ı övüyor, ikinci yaprağın başında konuyu değiştirerek "ne zamandır yazmak istediği" haberi veriyordu. Bir kimya mühendisi ile evlenecekti. Uzun bir süredir tanışıyorlardı. Şimdiye kadar evlenmeleri ile ilgili bazı kararsızlıkları vardı. Hepsini aralarında çözüme bağlamışlardı. Âşışım diyemezdi. Fakat gene de çok seviyordu çocuğu. En önemlisi sayıyor, güveniyor, beğeniyordu. Evleneceği çocukta arayacağı şeyler bunlardı onun. Öyle tören falan istemi-

yordu evlenirken. “Yüksek öğrenim giderlerimi karşıladığınız yer-
ter” diyordu. “Ev açarken, evden bir iki fotoğraftan başka bir şey
alacak değilim...” diye yazmak gereğini duymuştu. Yüzük falan
takmadık ama, nişanlı sayılırsınız, diyor, kasımda nikâhlanmayı dü-
şündüklerini ekliyordu. “Yüzükleri o gün takarsınız. Herhalde sen de o
zamana kadar Perihan’la evlenmiş İstanbul’a yerleşmiş olursun...”

Böyle uzayıp giden mektup birkaç yerinde gözlerini yaşarttı
Nihat’ın. Kızkardeşlerinin kendisini çok sevip beğenmelerine öyle
alışıktı ki bir zamanlar Nihal’den sonra şimdi de Nuran’ın bir başka
erkekten böyle yakınlıkla söz edişine birden alışamadı. Galiba biraz
kıskanıyordu. Keşke âşık olsaydı diye düşündü. Çünkü âşktan daha
sağlam bir duygu ile kendisinden kopup, kendisinin henüz yabancı-
sı olan birine bağlandığını duyuyordu kızkardeşinin.

Yağmurlar haziranın ilk haftası sonuna kadar iki üç gün arayla
serpiştirdi durdu. Fakat sevinçli yağmurlardı bunlar. Hızlanıp ya-
vaşlayarak ya da kopuk kopuk bulutlarla aralanarak yarım saat, en
çok bir saat sürüyorlardı. Çok kez ikindi ya da geceye düşüyordu
yağış saatleri.

Kuşçularlı Behzat’ın yüzü gülüyordu. “Havalar hep böyle gitse
daha ne isteriz be beyim?” dedi bir gelişinde.

— Nasıl?

— Böyle bir yağıp bir durdu mu, ardından da böyle hafif hafif
esti mi tadına doyum olmaz o yağmurun...

Nihat dinliyordu.

— Zeytinleri iyice doyurur. Bağlara yarar, tütünlere çabuk boy
attırır. Sanki bizim işimizi başkası görür gibi. Hani bir bahçıvan tut-
muşsun da her gün malını sular say bu yağmurları... Ama böyle ya-
ğar da arkadan esmezse işte o zaman kork...

— Ne olur?

— Yağmurun ardından hemen sıcak basarsa işte o zaman yan-
dık! Hastalığın bini bir para. Ne bağdan, ne zeytinden, ne tütünden
hayır kalır. Ne kadar ilâçlasan yine hastalığın önünü alamazsın...

Nihat:

— Artık inşallah hep iyi gider, dedi, bu yıl havalar üzeceği kadar üzdü sizi...

Bir rahatlık gelmişti Behzat'a:

— İnşallah, dedi.

Sonra, o kuraklık günlerini, selleri, kendilerini tarlaya sokma-
dan kesintisiz yağmurları güçlkle ansırmış gibi dalgınlardı:

— Eee, olacak o kadar be beyim! Ne diyorsun sen? Her yıl havalar denk gitse, yağmurlar hep doğru yağsa, çiftçi kazandığını koyacak yer bulamaz... Biz bu kadarına çoktan razıyız. Olanlar oldu, unutuldu gitti. Havalar hep böyle gitsin, mızıkçılık etmesin, sonunda bizi ağlatmasın yeter...

2

Gelen geçen, kuşların gagaladığını ya da kendiliğinden ağaçların altına düştüğünü görüyordu palamutların. Yüzlerce ağacın yanına yaklaşan kuşlardı yalnız. Bir de sıcak öğle saatlerinde kendilerine, hayvanlarına gölge arayan sığırtmaç çocuklar.

Ali Şahin, dedesinin veraset ilânı örneğini almaya uğramıştı mahkeme kalemine. Hukuk mahkemelerinin tutanak yazıcısı:

— Ali Şahin, palamutların pıtrak gibi maşallah, dedi.

— Ne biliyon?

— Her gün keşiflere gidip gelirken görüyorum...

Ali Şahin kayıtsızlıkla mırıldandı:

— Öyle...

— Palamut, dericilikte, eczacılıkta bu kadar para ediyor, neye yazık ediyorsun? Neye toplamıyorsun?

— Hadi gel sen topla ya da toplat şunları! Ben bir kuruş hak istemiyorum. Sana bağışladım bu yılın palamudunu...

Tutanak yazıcısı beklemiyordu bu karşılığı, toparlanamadı:

— Öyle şey olur mu? Mal senin...

— Palamut para ediyor ama kimin elinde? Senin benim elimde değil! Ben satmaya kalktım mı kilosu beş kuruş. Köyde küçük çocukların, boş gezen kadınların bile gündeliği yedi sekiz lira. Kalksam toplatsam toplatsam bir gündelikçi günde en kabadayısı bilemedin yüz elli kilo topluyor. Hani bunun taşıması? Hani bunun çuval parası. Palamut dalından düşüp lâfla çuvala girse dediğin kolay! Yaa?

— Bırak öyleyse, kuşlar yesin...

— Bıraktım zaten...

Tutanak yazıcısı, duruşmalara çıkar, keşiflere gider, sonra da yılda bin davanın kararlarını yazar yetiştirirdi...

Hafiften içerledi:

— Ulen, cebinde meteliğin yok, şöyle şu palamutluğuna dalıp üç beş çuval toplamak, harçlığını olsun çıkarmak hiç aklına gelmiyor değil mii?

— Yaşlandım gayri, o işler benden geçti.

Ali Şahin ilâmını alıp odadan çıktı. Tutanak yazıcısı arkasından mırıldandı:

— Sanki yaşlanmadan önce başka türlüydün; dalgacı oğlu dalgacı!

3

Dr. Çetin Özgen bir iki güne kadar ayrıliyordu kasabadan. Allahısmarladık demek için bir ikindi üstü Nihat'ın yazıhanesine uğradı. Nihat, bırakmadı doktoru. Birlikte çıktılar, bir dolmuşla İskele'ye indiler.

Küçük bir çocuğu ezdikten sonra şoförlüğü bırakmış, İskele'de deniz kıyısında kahve ile lokanta arası bir yer açmıştı şoför Selim. Gerçi savcılık olayda kusursuz görmüştü onu ama, o, arkadaşlarıyla oynarken birdenbire kaldırımdan otobüsün sağ tekerlediği önüne

fırlayan çocuğun gülen yüzünü unutamıyordu. Otomobil sözü bile duymak istemiyordu artık.

Selim'in yerine gittiler. Yol üstündeki bir masada oturan iki kişi ile yalnız Selim vardı lokantada. Selim, bir şezlonga uzanmış denize bakıyordu. Nihat'la doktoru görünce istemeyerek kalktı yerinden. Selâmlarını, rahatının kaçtığını gizleyemeyerek aldı. Üstelik onların yemek yemeğe bir iki kadeh içmeye geldiklerini öğrenince büsbütün sıkıldı:

— Eyvah! Ne yapacağız şimdi? Kim hizmet edecek size?

Hâlâ yan gözle denize bakıyordu:

— Bugün hiç çalışacak keyfim yok. Şu gördüğünüz uçtaki masada oturan iki kişi var ya, onlar kendileri gidip içerden birer şişe gazoz aldılar, oturdular içiyorlar...

O, sanki kahve lokanta işletmek için değil, oturup denize bakmak, düşlere dalmak için açmıştı burasını. Doktorla Nihat huyunu biliyorlar, gülerek dinliyorlardı dediklerini.

— Şimdi ben size açık açık diyeyim mi? Şimdi oturun şuraya birer şişe soğuk bira vereyim, denize karşı için, sonra gidin Urla'ya, lokantada doğru dürüst karın doyurun. Yoksa burada aç kalırsınız...

Nihat:

— İyi ama, dedi, bu doktorun belki de sana son gelişi...

— Son gelişi mi? Niye?

— Biz, doktor sana Allahısmarladık desin diye uğradık. Gidiyor...

— Gidiyor mu? Nereye?

— İzmir Memleket Hastanesi'ne. Göğüs Hastalıkları Uzmanı olmak için, staja...

Selim uyuşukluğundan sıyrıldı. Eline ayağına tam bir çabukluk geldi.

— İyi iyi, oturun bakalım şöyle beğendiğiniz bir yere. Ben gene bir şeyler bulur sizleri doyururum... Hay gidi doktor hay, demek gidiyorsun? Neyseki uzak yere değil! İzmir ne ki? Şurası. İnşallah bizi unutmazsın, gene gelirsin... Oturun bakalım siz bir, oturun, be-

ni şaşırtmayın... Gelir gelmez doktorun gideceğini niye söylemediniz? Ben de, gün çok, dedim, gene gelirler dedim, sizi başımdan savmaya kalktım... Başkası olsa gene aldırmazdım ya, siz öyle ikiniz de insana tepeden bakan burnu büyüklerden değilsiniz...

Öyleydi huyu. Hoşlanmadığı kimseleri oturtmazdı kahvesinde. Ne isteseler yok derdi. Oturtukları ise ne bulursa onu yemek zorundaydılar. "Canın isterse! Beğenmedinse bir daha gelmezsin!" deyiverdi dırlananlara...

Salata yaptı, melemen yaptı; balık kızarttı onlara. Karpuz kesti, peynir getirdi.

Doktor Çetin Özgen ile Nihat'ın iki yıl süren dostluklarında en yakın oldukları, en açık konuştukları akşam oldu bu buluşmaları. Bir süredir nişanlıydı doktor. Hüsniye'nin ortaokulu ezip de geçercesine bitirdiğini anlattı. Şimdi yüksek hemşire okuluna girecek, iki yıl sonra hemşire çıkınca, evleneceklerdi. Bazı üzüntüler geçirmişlerdi bu duruma gelinceye kadar. Sağdan soldan doktor kızını baştan çıkardı diye doldurmuşlardı Zühtü Usta'yı. Adam akşamları ucuzundan bir şişe şarap içerdi bazı bazı. Bir akşam şişeleri ikilemiş, halasının evinde, doktorun odasına gelmişti. "Konuşalım..." diye başlamıştı. Dili ağzının içinde zor dönüyordu. "Ben fakir bir ustayım. Fakirim, haddimi de bilirim. Doktor damadım olsun diye geçirmedim aklımdan. Fakirim, ama namusluyum. Sen de namuslu adamsan, benim gibi bir adamın kızına dürüst davran. Aklını şaşırtma. Sen kim, biz kim? Bak benim ellerime, bak kendi ellerine..." deyip nasırlı ellerini uzatmıştı doktorun önüne.

"Kızın karım olacak, dedim. Elbette ki sen verirsen. Kızını Allah'ın emriyle şimdi istiyorum senden..." Usta sevinmedi: "Sonra gün gelir küçük görürsün kızımı. Baban kimdi, anan kimdi diye yüzüne vurursun kızımın! Ben bilirim senin gibi okumuşları..." "Saçmalama Usta" dedim. O gene bildiğini okudu: "Ben bilirim ağzımdan çıkan sözü. Saçmalamam. Söylemedi deme. Gün gelir, baban kimdi, anan kimdi dersen, hor görürsen bizi, bak şunu bil ki böyle şimdi konuştuğumuz gibi konuşmayız seninle..." "Usta!" de-

dim bir daha. Gene oralı olmadı: “Evlenmenize boşanmanıza bir şey demem. Ama hor görürsen kızımı, hor görürsen beni, iş değişir. Ben de adamım kendime göre.” Güldüm: “Seni hor gören kim? Ben biliyorum kiminle evlendiğimi. Ben severek, beğenerek alacağım kızını. Ekmeğini alının teriyle kazanan namuslu bir ustanın kızı olduğunu bilerek. Söyle veriyor musun kızını?” İçkiden donuklaşan gözleriyle uzun uzun yüzüme baktı: “Kendine güvenin var mı?” Ne demek istediğini anlayamadım. “İçer misin?” dedim. Bir şişe şarabım vardı evde. Açtım, bir bardak ona bir bardak kendime doldurdum. “Kendine güvenin varsa alırsın kızımı” dedi. Sonra durup dururken yine ellerini uzattı önüne: “Bak benim ellerime, bak kendi ellerine...”

Ben el öpmesini sevmem. Babam öldü öleli kimsenin elini öpmemiştim. İçimden geldi, aldım o nasırlı ellerini öpmek istedim. Bırakmayacak oldu. Dayattım öptüm. O da alnımdan öptü, sırtımı sıvazladı: “Hayırlı evlâtsın” dedi. Gözleri de yaşardı. “Kusura bakma...” dedi. Sonra “Bu seferlik müsaade ettim, bir daha el mel öpmek yok...” dedi. İçtik şaraplarımızı. O şarıl şarıl yağmur yağdığı gecelerdeydi. Şişe bitti. Çıktım bir şişe daha aldım. Tatlı adam benim kayınpeder. O gece bayıldım adama. Çok iyi dost olduk. Şimdi de çok iyi dostuz. Bazı bazı akşamları beraber içiyoruz gene... O gece, iyice sarhoş oldu. Hüsniye karşıda, evden iyice meraklanmış aramızda neler geçtiğini, saat onu geçerken almaya geldi babasını. Kendisini babasından istediğimi öğrendi...

Nihat da Perihan’la iki aya kadar evleneceklerini söyledi. “Ağabeyisini belki tanırırsın? dedi. Muzaffer Suvla?”

Doktor önce donuk karşıladı soruyu:

— Tanrım. O mu?

Daldı, neler ansıdıysa ansıdı, gülümsedi:

— Çok iyi çocuktur. Sevindim onun kızkardeşi ile evleneceğine...

Toplumsal konulara atladı konuşmaları. İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaşadıkları güne kadar olan dönemi değerlendirmeye

çalıştılar. Nihat'a göre açık olan bir sorun varsa toplumsal memleket sorunlarını ciddiye alan bir kuşağın tam anlamıyla ortada sahip-siz kaldığıydı. Gerçekten değişen bir şey yoktu D.P.'nin iktidara gelişiyle. İktidardaki parti, kasığından kopmuş gelişmiş gibi, iktidarı devraldığı partinin devamı olarak kalmıştı. Bunun içindir ki temel sorunlarda hiçbir anlaşmazlık yoktu aralarında. İki parti arasındaki bütün çekişme örneğin, Kore'ye asker gönderme kararı Meclis'ten geçirilsin mi yoksa geçirilmesin mi gibilerden bazı biçimsel tartışmalara dayanıyordu. Halk, bu türlü kendi çıkarlarını ne türlü etkileyeceğini kavrayamadığı ya da sonunda etkilemeyeceğini sandığı sorunlara yabancı kalıyor, bu durum yıllarca yıpranmış bir iktidara karşı oy toplamakta ekmeğine yağ sürüyordu Demokratların. Şevket Kozan'ın bazı sözlerini andı bunları anlatırken Nihat. "Aynı bahçenin marulları" diyordu Şevket Bey iki parti için. Bazen de "Bir araba geçmiş, çamurun yarısı tekerleğin bir yanında yarısı öbür yanında kalmış" diye anlatıyordu D.P. ile C.H.P.'yi. Doktor, çok beğendi bu benzetmeleri. Güldü. Nihat, daha ilk yıllarından kâğıt üzerinde kaldığını söylüyordu C.H.P.'nin kuruluş ilkelerinin. 1950 seçimlerine girerken artık ne lâik, ne halkçı, ne devletçi, ne cumhuriyetçi, ne devrimci ne de Kurtuluş Savaşı'nın gerektirdiği anlamda milliyetçiydi CHP devrimlerin hızını henüz yitirmediği yıllarda bu ilkelere göre yetiştirilmiş koskaca bir kuşak açıktaydı şimdi.

Doktor "Dediğin kuşak her zaman açıktaydı" dedi. "Bu ilkeler hiçbir zaman açıklığa kavuşmamıştı ki? CHP kadrosu da hiçbir zaman bu ilkelerin adamları olmadı..."

Nihat "Nutuk"ü yeni okuyup bitirmişti o günlerde:

— Evet, Atatürk yalnızdı o kadronun içinde...

Dr. Çetin Özgen hemen karşılık vermedi. Nihat'ın dediklerine tam katılmadığını belirten bir sessizlik bıraktı arada. Tartışmayı sertleştirmek istemediğini belirten sıkıntılı bir sesle:

— Bana kalırsa geçmişte raydan çıkmış, saptırılmış, bile bile yozlaştırılmış ilkeler üzerine direnmemeli, dedi. Onları yeniden

derleyip toparlamak güç olur. En iyisi onları bir yana bırakıp, içinde bulunduğunuz dönemin sorunlarına, içinde bulunduğumuz dönemin bilimsel kaynaklarıyla çözüm yolu aramak...

Bir sessizlik uzadı aralarında.

Neden sonra Nihat:

— Bugün için, dedi, bu iki partinin dışında kalmış geniş bir aydın kalabalığı var. Her birinin yaptığı senin dediğin. Her birimiz ayrı ayrı bilimsel yollardan memleket sorunlarına çözüm yolu arıyoruz.

Doktor sordu:

— Aydından ne anlıyorsun?

Nihat beklediği karşılığı biliyordu doktorun. Ama onun istediği gibi konuşmamakta direndi:

— En azından fikir namusu olanlar...

— Yeterli mi?

— Şimdilik...

— Sanmam...

— Ben sanırım. Çünkü bugünkü ortamda aydınların doğru dürüst tanınması olanağı yok ki birbirini... Hattâ bırak birbirini kendi kendilerini bile...

Doktor irkildi:

— Neden?

— Bir eylem içinde denemedikçe kim kendinin ne olduğunu tam bilebilir? Kendi payıma bugün için bildiğim bir şey varsa ne olmadığım. Ama ne olduğumu henüz tam ölçmüş değilim. İlerde programları tam belirli partiler kurulduğu zaman kimlerle nereye kadar beraber olduğumu anlayacağımı sanıyorum...

Doktor güldü:

— O günler gelince inşallah ayrı olmayız sizinle...

— İnşallah. Ama bak ikimiz de inşallah diyoruz, demek ki tam tanımıyoruz birbirimizi...

O sırada Selim geldi masalarına. Bir süre oturdu. Denizden, balıktan, İskele'de yazlık ev tutan bir D.P. milletvekilinin cakasın-

dan söz ettiler. Selim kalkarken: “Yaa doktor, dedi, nasıl da anlamadan geçiyor günler? Dün geldin, daha birbirimizin kim olduğunu doğru dürüst anlamamıza sıra kalmadan, bugün gidiyorsun işte. Ne diyelim? Senin için hayırlısı neyse o olsun...”

Nihat güldü:

— Yaşa Selim! Ben de az önce onu diyordum doktora. İki yıl arkadaşlık ettik, yine de hiç konuşamadığınız yığınla şey kaldı aramızda...

Selim:

— Hep öyle olur, insanın sonradan akli başına gelir. Neyse, sağlık olsun da elbet gene bir gün bir araya gelir dertleşiriz, dedi, mutfığa gitti.

Doktor Nihat’a:

— Haklısın, dedi, tam olarak açılamadık birbirimize...

— Ne değiştirdi ki? Açılmış olsaydık da ancak bu kadar anlaşıcaktık birbirimizle. Anlaşamamış iki dost sayılmayız ki...

— Orası belki öyle ama, hüznümlendim şimdi...

Nihat duygulanmıştı:

— Ben de... Bilmiyorum ki tutan neydi bizi? Ama şu muhakkak ki özgür düşünmenin hoş görülmediği, yasaklandığı bir dönemde yaşıyoruz. Daha doğrusu düşünmeyi, düşünenleri sevmiyoruz. Yasalarla falan ilgisi yok bu baskının. Çünkü özgür düşünmekle yasalara karşı gelmenin ilgisi yok. Bugüne kadar bütün arkadaşlıklarım da dikkat ettiğim şu: Kimse kendi görüşlerine uymayan ya da rahatını kaçıracak tek söz duymak istemiyor ağızından. Baskının kaynağı buradan doğuyor gibi geliyor bana. Bizde, herkes doğrusunu bilsin bilmesin, alıştığına ters gelen düşüncüyü karşısındakine yasaklıyor. O kadar ki en yakınlarına, oğluna, kızına, karısı, kardeşine bile... Bizde birtakım dogmaların, propaganda sloganlarının kökleşip kalması da bu yüzden olsa gerek...

Doktor fısıldadı:

— Daha yavaş...

Yavaş konuşuyorlardı. Bir masa ötelere başka biri oturmuştu

az önce. Nihat, bakınca adamın kendilerini dinlemeye çalıştığını gördü...

— Bir de bunların yüzünden, dedi doktor. Ne konuşulduğunu anlamadan insanı rapor ederler.

Adam sandalyesinde biraz doğrularak selâm verdi:

— Hayırlı akşamlar Nihat Bey, hayırlı akşamlar doktor..

İkisi de yarım ağızla aldılar bu selâmı. Adama pek bakmadılar. Ortalarda dolaşır gördükleri, fakat ikisinin de tam ne iş yaptığını bilmedikleri biriydi...

— Sohbetinizden yararlanabilir miyim?

Bu kez dönüp bakınca, adamın masalarına gelmek için kalkmaya hazırlandığını gördüler. Ama, Selim nereden çıktıysa dikili-vermişti adamın başına:

— Ne istiyorsun?

Adam ancak gördü Selim'i.

— Bir bira...

— Bira yok!

— Yemek de yiyecektim...

— Yemek de yok!

— Gazoz?

— Kalmadı...

— Ne var?

— Hiçbir şey.

— Lokanta değil mi burası?

— Lokanta...

— Öyleyse?

— Kafasını dinlemeye gelenlerin keyfini kaçırmak yok bu lokantada. Hadi bakalın, yallah!..

— Ne demek istiyorsun?

— Anlamadın mı?

Selim arkalığından kavramıştı adamın sandalyesini. Adam başına geleceğin kokusunu çabuk aldı. Bir şey daha söyleyecek olsa, o kalın bilekli el, altından çekip alacaktı iskemlesini. Kalktı: "Öyle

olsun..." dedi. Çıkarken durumunu kurtarmak için "Hoşça kalın beyler" diye bir daha selâmladı Nihat'la doktoru.

Lokantadan ayrılırken Selim, doktor gidiyor diye para almak istemedi. Nihat dayatınca "Bir rakı parası ver, yeter" dedi. Bakkalın içtikleri rakıyı sattığından fazlasını da almadı.

Urla'da o akşam doktorun sokağı başında birbirlerinden ayrılırken:

— İlerde belki de başka koşullar altında karşılaşsak daha başka türlü arkadaşlık ederiz, dedi.doktor...

Nihat:

— Dostluğumuz herhalde burada bitmiyor doktor, ilerde gene karşılaşacakmışız gibi geliyor bana, diye karşılık verdi.

Öpüşerek ayrıldılar.

İki gün sonra doktor öğle otobüsü ile kasabadan ayrıldı. Yakın tanıdıkları, otobüsün üstünde bağlı hurcu, yıpranmış bavulu, tahtadan küçük kitap sandığı yolun ilk dönemecinde gözden kayboluncaya kadar arkasından el salladılar.

4

İbrahim Kâhya her karşılaşmalarında ne zaman içeceklerini soruyordu gene. Her seferinde ya işi ya sözü olduğunu söylüyordu. O uzun haziran günü, akşama doğru, Cumhuriyet Alanı'nda durmuş, henüz nereye gideceğini ne yapacağını bilmeden sağına soluna bakınırken karşılaştıklarında, içelim demekten başka karşılığı kalmamıştı Kâhya'ya.

Alanın üstündeki yeni lokantaya daha girerken Kâhya'ya uymakla yanlış bir iş yaptığını anladı. İçerde, önlerinde ekmekleri, su bardakları, çatak bıçakları ile mermer masaların başında tek tek oturmuş, oruç bozmak için topun atılmasını bekleyen beş altı kişi vardı. Kâhya, nereye oturacaklarını soruyor, salonun sol yanında hepsi boş masalardan birini gösteriyordu "Burası iyi mi?"

Ramazan'da olduklarını unutmuştu:

— Başka bir gün gelsek?

— Başka bir gün gene geliriz...

Lokanta batıya bakıyordu. Güneş karşıda Park kahvesinin palmiyeleri ardına inmişti. Salonun sağ yanı lokantanın karşısındaki kahvenin gölgesinde kalıyordu. Oruçluların hepsi o yandaki masalara oturmuşlardı. Onlar, solda Kâhya'nın gösterdiği masaya oturdular.

Yüzü kırışabildiği kadar kırıştığı, saçı ağarabildiği kadar ağardığı, dişleri döküldüğü için yaşını kimsenin kestiremeyeceği kuru mu kuru bir hoca, kırmızı yüzlü şişman bir bakkalla selâmlaştı Nihat. Kâhya, oturanların topuna üstünkörü bir selâm salladı, sonra bir daha da dönüp o yana bakmadı. Patron yoktu ortalarda. O mevsimde bütün kasabalılar gibi erkenden bağına gitmiş olmalıydı. Oğlu yaklaştı masalarına. Kâhya:

— Rakı! dedi.

Askerlik çağına yaklaşan çocuk duraladı:

— Ama...

— Ne aması?

Çocuk, tartışmaya girişmeden döndü, tezgâhtaki bunca yıllık kalfalarına danıştı, geri geldi:

— Kusura bakmayın, veremeyeceğiz...

— Neden?

— Ramazan. Ramazan'da içki vermiyoruz...

Alçak sesle konuşuyorlardı. Fakat gene de konuşmalarının havasından kuşkulanarak oruçlular başlarını döndürmüş gittikçe kararan bakışlarla onlara bakıyorlardı.

— Sana ne? Günahı sana mı?

— Ayıp olur. İçerde oruçlular var...

Kâhya kızdı:

— Bana bak, siz ne kötülük gördünüz rakıdan? Baban nereden tuttu yükünü? Nereden kazandı bu yeni lokantanın parasını? Hadi bakalım, çok söylenme de al getir bizim rakamızı...

Çocuk bir daha döndü, kalfaya danıştı. Geri gelirken etiketsiz bir şişe rakı vardı elinde.

— Usta rakı verdi. Ama ne olur su karıştırmadan içsinler diyor...

— Olur, hadi bırak sen onu masaya git, cacık, salata, şiş, peynir getir bize...

Çocuk gitti, Kâhya yumuşamamıştı henüz:

— Lâfa bak sen! Yılın onbir ayı rakıdan para kazan, ev geçindir, dükkân al, bağ bahçe al, on ikinci ayı ramazan de, rakı vermem de! Rakı satmak günahsa onbir ay niye satıyorsun a oğlum? Onbir ayın günahını bir ay sevap öder mi?

Dediklerinden kendi de hoşlanmış olacak ki güldü.

— Yalan mı?

— Doğru.

Nihat da gülüyor, fakat gene de oruçlular arasında daha iftar saati gelmeden rakı içmeye başlamaktan rahatsızlık duyuyordu. Yılın en uzun günleriydi. Oruç tutmanın da en zor olduğu yıl. Açlıktan sigarasızlıktan dönen kafalarıyla oruçluların öfkeli bakışları üstlerindeydi.

— Galiba iyi yapmadık... diye ekledi.

— Aldırma. İçtiğimiz rakıda gözleri kalıyorsa oruç tutmasınlar. Hadi şerefe...

— Ben yakın yıllara kadar orucumu kaçırmazdım, dedi Kâhya. Ama artık tutsam da olur tutmasam da dedim, bıraktım. Neden mi? Çünkü nefsimi yeneceğim kadar yendim. Niçin oruç şarttır. İnsanın nefsini tutmasını öğrenmesi için. Yani, başkasının malında, karısında kızında, içtiği rakıda gözün kalmayacak! Benim kimsenin attığı adıma yan baktığımı yok çok şükür...

Onlar ilk kadehlerini bitirdiklerinde top patladı. Oruçlular çorbalarına başladılar. Nihat arada bir baktıkça, onların bakışlarındaki düşmanlığın, pusu kuran karanlığın karınları doydukça silindiğini gördü.

Sonunda 27 Haziran günü gidebildi Behzat'ın keşfine. Ur-la'dan bindikleri otomobil Kuşçular köyünde kaldı. Behzat, yalvar yakar komşularından iki beygir, üç eşek bulmuş, köyde bekliyordu. Beygirin biri eyerliydi. Öbür beygir ile eşekler semerli. Semerlerin üstüne temiz kilimler, şilteler atmıştı her nereden bulduysa. Yargıç eyerli beygire bindi. İkinci beygire Nihat, eşeklere de fen memuru, tutanak yazıcısı, mübaşir...

Behzat, yargıcın beygiri önüne düştü. Birerli kolda Kuşçular'dan çıktılar. Öğle sıcağından, mersin erguvan kümeleri arasında pantolonlarının dallara sürüneceği kadar daralıp, tarlaların kıyılarına çıktıkça genişleyen toprak bir yolda yarım saate yakın yol gittiler. Solda bir tarlanın setine çıktılar. Tarlanın kıyısındaki bir incir ağacı ile daha ilerdeki bir badem ağacı altında oturan adamlar onların geldiğini görünce ayağa kalktılar, pantolonlarının gerisindeki tozu silkeleyerek yaklaşmalarını beklediler. Davalı zeytin ağacının altına yaklaşırlarken, Saatçı Hilmi ile Davavekili Hayri Bey'in de bağlarından doğru geldiklerini gördüler...

Hilmi Bey, yargıcı karşıladı. Nihat'ın hatırını sordu. Behzat, bu karşılaşmaları, aklından her ne türlü kuşkular geçiriyorsa, yüzünün rengi uça uça izledi.

Nihat, bilirkişilerle konuş demişti ona. O da konuşmuştu. "Yukarda Allah var. Elbet bildiğimizi söyleyeceğiz" demişlerdi Behzat'a. Oysaki yargıç sorarken kararsız davranıyorlardı şimdi üçü de. "Vallahi Hâkim Beyciğim iki tarlanın sınırını kesin olarak ayırmak güç. Ben ne diyeyim bilmem ki?.." Doğruluğu da kimseye bırakmıyorlardı: "Malûm ya bizim buraları kadastro görmedi. Yukarda Allah var! Şimdi ben kalksam da bu zeytin şu tarafın ya da bu tarafın desem, günaha girerim..."

Saatçi ne kadar rahat, güvenli davranıyorsa, Behzat o kadar diken üstünde görünüyordu yerinde. Kendisine söz düşüp düşmediğini unutup atılıyordu bilirkişiye doğru:

“Allahtan kork be Abdurrahman Efendi. Sen her yıl görmez miydin benim bu ağacın zeytinini topladığımı? Hem Allah var desin, hem de bildiğini söylemezsin...” Nihat, susturmaya çalışıyordu Behzat’ı. Bilirkişi ise duymazlıktan gelmiş görünüyordu bu sözleri. Neden sonra sözünü tamamlayıp yargıcın karşısından çekilirken “Ben bildiğimi söyledim. Senin hatırın için yalan söyleyemem” diye iğneliyordu Behzat’ı...

Yargıç yılların deneyleriyle, kimin, nerede, ne türlü konuştuğunu anlardı. Bilirkişilerin Saatçi Hilmi Bey’den çekindiklerini çabuk sezdi. Her iki tarladaki ağaçlar sayıldı. Bilirkişiler, Behzat’ın tapusunda yazılı sekiz ağaç zeytinden yedisini gösteriyorlar, sekizinci ağaca gelince bir türlü davalı ağaçtır diyemiyorlardı...

Adı Abdurrahman olan uzun boylusu.

— Bu mu değil mi bilemeyiz? dedi sonunda...

Yargıç üsteledi:

— Peki nerede bu ağaç?

İçlerinden en kısa boylusu:

— Kimbilir? Belki de kesilmiştir!.. diye belirtti görüşünü.

Orta boylu tıknaz olanı çaresizlikle boyun büktü:

— Kurumuş olabilir, yanmış olabilir, artık onun doğrusunu kestirmesi güç...

Yargıç davalı ağacı gösterdi:

— Peki, bu ağaç kimin?

— Bizim de doğrusu bilinir mi dediğimiz o ya!..

Üçü de Saatçi Hilmi’nin demiyorlardı ağaca. Diyemiyorlardı daha doğrusu. Ama böyle belirsiz konuşmaları da yeterdi Saatçi’nin gönlünü etmelerine. Saatçi’nin Salim’den satın aldığı tarlada ise bir değil iki ağaç fazla çıkıyordu zeytinler. Kısa boylu bilirkişi, “O ağaçlar belki de sonradan yetiştirmedir” dedi ama tutturamadı. Tarladaki zeytinlerin en genci yüz yıllık görünüyordu.

Behzat kahroluyordu. “Sen bir bilsen be Bey” diyordu Nihat’a, “Bunların bana neler dediklerini? Ne zaman sorsam, sen bize güven, yüreğini rahat tut, derlerdi bana.”

Yargıç, gösterdiği tanıkları dinledi iki tarafın. Saatçı’nın tarlasının eski sahibi Salim ile kayını doğruyu söyleyince dava aydınlandı. Beş gün sonraki duruşmada yargıç kararını açıkladı. Nihat’ın davayı alırken söylediği gibi, ağacın mülkiyeti Behzat’a, tarlasına uzanan dalın ürünü Saatçı’ya kaldı.

t

TEMMUZ

1

Saatçi kararı temyiz etti. Haksız olduğunu biliyordu, ama temyiz, kararın bir eksiğini bulup da bozacak olursa, Behzat'ın en az bir yıl daha dertli yaşayacağını, mahkemenin ödemesine karar verdiği yargılama giderlerini kendisinden alamayacağını, yeniden keşif giderleri ödemek zorunda kalacağını da biliyordu. Gene biliyordu ki çevresinde herkesin kendisinden çekinmesinin nedeni, ömrü boyunca kendi dediğinin dışında kimseyle uzlaşmaya yanaşmaması, kimseye iyilik etmeyi aklından geçirmeyişi, kendisine karşı gelenleri de hiçbir zaman bağışlamayışıydı. Hangi işte olursa olsun karşı-sındakini sonuna kadar uğraştırdıkça; çevresinden gördüğü saygının arttığı kanısındaydı.

Saatçi kararı temyiz ettikten bir hafta sonra yanında Kâhyası Salih ile Nihat'ın yazıhanesine geldi. Salih'in oğlu kız kaçırmış, tutuklanmıştı. Nihat'ın, çocuğun davasını almasını istedi. Nihat, bir iki aya kadar kasabadan ayrılacağı için yeni iş almıyordu bir süredir. Bu davayı da almak istemedi. Saatçi, sonuçlanmayan davalarını ne yapacağını sordu Nihat'a. İzmir'den avukat arkadaşlarına devre-

deceğini öğrendi. “Siz hele şimdi bizim Salih’in davasını alın, siz kasabadan ayrılınca kadar bana kalırsa bu dava sonuçlanır, ama sonuçlanmazsa o zaman yeni bir çare düşünürüz” diye diretti. Ücret konusunda belki de sonradan Salih’ten keseceği için, kasaba ölçülerine göre de geniş davrandı.

Ertesi gün Behzat göründü yazıhanesinde. Elleri dudakları titreyerek, rengi uça uça:

— Bey, dedi, duydum da inanmadım...

— Neymiş o inanmadığın?

— Sen bizim saatçının vekili olmuştun?

— Saatçının değil, Kâhyası Salih’in oğlunun...

Behzat sarardı, yutkundu:

— Aynı şey...

Nihat eskiden olsa kovardı karşısında bu türlü konuşmaya başlayanı. Kasabadan ayrılma hazırlıklarına başlayalı beri ölçüsüz bir hoşgörülük gelmişti davranışlarına.

— Niye aynı şey?

— Onun da saatçıdan çıkacak sayılır parası...

Saçmalıyordu açık açık. Nihat karşılık vermek istemedi. Kenan oturduğu yerden kalkıp saldıracakmış gibiydi Behzat’a.

Behzat’ın elleri dudakları daha çok titremeye başladı. Rengi büsbütün uçtu:

— Ne yapalım? Biz fakir insanlarız. İsteddiğiniz kadar para yetiştiremeyiz size...

Nihat sinirlendi sonunda:

— Behzat Efendi, sen benden acı bir söz duymadan çekip git-sen iyi olacak şuradan. Hadi git, aklını başına aldıktan sonra gel...

Kenan kalktı, kapıyı açtı:

— Hadi, yürü...

Behzat, olduğu yerden kımıldamadan kapıya baktı, Kenan’a baktı, Nihat’a baktı, küçüldü, küçüldü, utanıyordu, dokunsalar ağlayacak gibiydi, sesi yumuşadı:

— Afedersin be bey, kalbini kırdımsa çok afedersin... Benim-

kisi hep fakirlikten, hep canının yandığından. İnan, istesem de tatlı bir söz söylemek gelmez elimden. Ağzımdan çıkmaz sanki. Çok afedersin... Ben nasıl düşman olmayayım o saatçıya? Baksana dünya kadar malı var elinde, hâlâ kalkmış benim gibi bir fakirin kol kadar dağı ile uğraşır...

Nihat biliyordu davanın kendi dediği gibi sonuçlanmasının onu sevindirmediğini. Biliyordu ki, Behzat'ın istediği, salt o ağacı kurtarmak değil, çoluk çocuğu ile ekebileceği daha en azından on dönüm tarlaydı saatçı ile uğraşırken. Ama ne gelirdi kendi elinden? Saatçının tarlalarından birini alıp da Behzat'a veremezdi ki...

2

Temmuz ortalarındaydı. İbrahim Kâhya o akşam, tarla komşusu Sarı Hüseyin ile beraber içti. Yatsıdan sonra ikisi, beygirleriyle kasabadan beraber ayrıldılar. Tarlalarına kadar bir saatten uzun yolları vardı. Malgaca ovasına kadar Kâhya'nın beygiri önde, Sarı Hüseyin'in beygiri arkada, yol kıyısından Çeşme şosesini izlediler. Malgaca'da şoseyi bırakıp Ukuf'a giden toprak yola sapınca yan yana getirdiler beygirlerini. Gece aysızdı. Yaz gecelerinin o nereden fışkırdığı bilinmez ışığı, yine de yolu, birbirlerinin yüzünü, elini kolunu seçmelerine yetiyordu. Yolun daralan yerlerinde birinden biri geri kalıyor, yol genişleyince yine beygirlerini yan yana getiriyor, az konuşup, çok cigara içerek yol alıyorlardı. Kuru bir dereyi geçtiler. Yağcılar yolunu sağda bıraktılar. Birbirinden çok uzak düşen damlar karanlıklar içindeydi ovada. Gecenin sessizliği, dinginliği susturdu ikisini de. Bir süre hiç konuşmadılar. Beygirlerinin adımları, soluk alışları büyüdü o sessizliğin içinde. Öyle geceyi dinlerlerken bir kurşun vınladı gerilerden. Kâhya, sert demir parçasının hızlı vuruşunu, katılığını duydu ciğerinde. Beygirinin üstünde sarsıldı. Sol elini sırtına atınca parmak uçları kanının sıcaklığına değ-

di. "Vuruldu!" dedi. Semerin ön kaşlarına sarıldı iki eliyle. Öne doğru sarktı. Dizleri üstünde duran ceketi kaydı, yere düştü...

Sarı Hüseyin, atladı beygirinden, Kâhya'yı kucakladı, yere indirdi. Çok uzaklarda iki üç köpek sürekli bir havlama tutturdular. Çok geçmeden köpek havlamaları tekleye tekleye kesildi. Ne kurşun atılmış, ne köpekler havlamış gibi eski sessizliğine döndü ova.

Sağ kürek kemiğinin altındaydı yara, kanıyordu. Gecenin o saatinde ne yapacağını kestiremiyordu Sarı Hüseyin. Kâhya'yı orada bırakıp araba, otomobil aramaya gitse, dönüşte sağ bulup bulamayacağını bilemiyordu. Gittikçe kuvvetten düşüyor, güçlkle konuşuyordu Kâhya. Başına geleni kabullenmiş gibiydi. Hiçbir şey istemiyordu Hüseyin'den.

Yüzükoyun yatırdı Kâhya'yı. "Kımıldama, biraz kanasın, kan içine akmasın..." dedi. Doğru mu yanlış mı yaptığını bilmiyordu bunu söylerken. Bir yerlerden böyle yapmak gerektiği aklına kalmış gibiydi. Yarayı açtı. Heybesindeki tütün paketlerinden ikisinin tütününü yaranın üstüne boşalttı. Paket kâğıtlarının içini gazlı bez gibi yaranın üstüne bastırdı. Belinden kuşağını çözdü. Kâhya'nın omuzundan aşırıp kolu altından göğsünde dolayarak yarayı sardı. Kâhya'yı kucakladı. Beygirine bindirdi. Kendi de binip Kâhya'yı dizleri üstüne aldı. Malgaca üstünden İçmeler'e döndü. Oradan bir taksi bulup Urla Sağlık Merkezi'ne götürdüler yaralıyı. Nöbetçi doktor, yarayı açıp temizledi. Karakola haber verdi. Kurşun içerideydi. Yaranın göğüste çıkışı yoktu. Ameliyat gerekiyordu. İzmir'den sağlık arabası gelinceye kadar, karakol kumandanı, Kâhya ile Sarı Hüseyin'i dinledi. İkisi de kumandana fazla bir bilgi veremediler.

Sağlık arabası, Kâhya'yı alıp İzmir'e götürdü. Sarı Hüseyin komşusunu yalnız bırakmadı. İzmir Memleket Hastanesi'ne yatırdıktan sonra ertesi sabah Urla'ya döndü.

Nihat, Kâhya'nın vurulduğunu sabah yazıhanesine gelince öğrendi. Kâhya'nın büyük oğlu sabahtan beri iki kez onu aramıştı. Çıktı, Kâhya'nın oğlunu karakolun önünde, olay yerine gitmek için

otomobile binen savcı, kumandan, gece Kâhya'nın yarasını saran nöbetçi doktor, Sarı Hüseyin ile beraber buldu. Görevliler yanlarına iki candarma ile savcılığın yazıcısını da aldılar. İki taksiye bölündüler. Nihat da onlara katıldı.

Malgaca'dan içeriye ilerlerken bu kuşluk saatlerinde bile insansız, sessizdi geçtikleri yerler. Sağda makilikler, zeytinliklerle örtülü bir bayır, solda ekini biçilmiş, harmanı dövülmüş boş tarlalar ile gen otlaklar uzuyordu. Sarı Hüseyin'in "Burası..." dediği yerde durdular, arabadan indiler.

Toprak yolun üstüne ufalanmış küçük taşlara bulaşan kan lekelerini buldular. Çevrelerinin boşluğu şaşırtıcıydı. En yakın dam bile bir kurşun atımı ötelерindeydi. Durdukları yerde ne arayacaklarını bilemeden bir süre bakındılar. Savcı ile kumandan sordu. Sarı Hüseyin karşılık verdi. Hüseyin'in begiri solda, Kâhya'nın begiri sağda, gidiyorlardı. Bir on dakika sonra damlarında olacaklardı. Kurşunun ardından ne çalı çırpı hışırıtısı, ne ayak, ne de nal sesi duymuştu. Doktor, Hüseyin'in anlattıklarıyla sardığı yaranın durumunu birleştiriyor, kurşunun bayırdan atılması gerektiğini söylüyordu.

Kim atabilirdi kurşunu? Atan kimi vurmak istemişti? Hüseyin'i mi, yoksa Kâhya'yı mı? Kâhya, açık bir şey söylememişti gece alınan ifadesinde. Sarı Hüseyin de bir şey söyleyemiyordu. Kendileri kimseye düşman değildi, kimseden de düşmanlık beklemiyorlardı. Düşünüp düşünüp "Ama bilinmez ki?.." diye bağlıyorlardı ikisi de sözlerini.

Böyle, iki otomobil dolduran bir kalabalık, yolun üstünde durmuş, Kâhya'nın nasıl vurulduğunu araştırırken bu insansız, bomboş kırlar korku veriyordu Nihat'a. Sanki her an, bir çalının dibinden, bir ağacın arkasından bir kurşun kopup gelebilir, içlerinden birini yere serebilirdi.

Bir süre olay yerinde kaldılar. Savcı tutanağını düzenledi. Otomobillere binip dönmek için yola çıktılar. Malgaca'da şoseye çıkıncaya kadar, yarım saat içinde, biri eşekli biri de yaya iki köylü ile

karşılaştılar geçtikleri yolda. Kimbilir nereden, kimbilir kimin sal-
layacağı iki kurşuna bağlıydı ikisinin de canı!.. Nihat, az önceki
duygularının etkisi altında bu türlü düşünüyordu ama, o köylüler
akıllarından bile geçirmez görünüyorlardı böyle bir tehlikeyi. Akıl-
larına hiçbir şey getirmeden de her günkü yollarını aşacaklar, sağ
salim varacaklardı damlarına. Çünkü, kendileri akıllarından geçir-
miyorlardı kimseyi öldürmeyi. Çünkü, ne yasa, ne bekçi, ne candar-
maydı bu kırlarda can güvenliğini sağlayan! Herkes kendi can gü-
venliğini, başkasının can güvenliğini sağlamakta gördüğü içindir ki,
insanlar birbirini boğazlayıp kurşunlamadan yaşayıp gidiyordu bu
kırlarda...

Nihat ertesi gün öğleden sonra İzmir'e gitti. Hastanede Kâh-
ya'yı aradı. Hastaların saçlarından yüzlerinden başka bütün eşyaları
bembeyaz görünen, bütün yatakları dolu çok büyük bir koğuşta ya-
tıyordu Kâhya. Sırtını yastığına dayamış, biraz doğrulmuştu yata-
ğında. Sancıyordu yarası. Yüz çizgileri geriliydi. "Kurşun içerde"
dedi Nihat'a. Nihat, doktorlardan öğrenmişti bir gün önce sabahtan
ameliyat edildiğini, kurşunun ciğerinden çıkarıldığını. O, "Yalan,
çıkaramadılar" diyordu hâlâ. "Ben duyuyorum kurşunun içerde ol-
duğunu. İçimi oyduğunu..."

Koğuşun öbür ucunda bir hastadan "Ay" diye bir ses koptu.
Kâhya, pek uzun bakamadı o tarafa. "Bu sabah getirdiler" dedi.
"Dün akşam o yatakta yatan öldü."

Nihat, Kâhya'yı bütün hastanelerde görülen o kayıtsızlık, o ka-
nıksama havası içinde yalnız bırakarak koğuştan ayrıldı.

Üç gün sonra, oğlu, Kâhya'nın ölüsünü aldı getirdi hastane-
den. Öğle namazını kıldıktan sonra Kâhya'yı kasaba mezarlığında
toprağa verdiler. İş zamanıydı. Herkes kırlarda, tarlasındaydı. Cena-
ze pek kalabalık olmadı. Camide, sonra mezarlığa giderken, mezar-
lıktan dönerken hep konuşulan kimin vurduğuydu Kâhya'yı. El-
bette vardı birinin bir kuyruk acısı ama kimin?..

AĞUSTOS

1

Bütün temmuz, sonra da ağustos, kızgın güneş günlerce gökte tek başına kaldı. Küçük, ak pak, arınmış bulutlar bile gölge etmeden geçip gittiler kasabanın üstünden.

Yalnız bir gün; o da bir gün içinde topu topu bir saat bile değil, bu dediğim günlerin dışında kaldı. Ağustosun üçüncü haftası sonunda, ikindiye doğruydu. Karaburun dağlarının üstünde gök bulutlandı. Sonra karardı. O karanlık, hafif bir rüzgârın önünde Karaburun dağlarının üstünden kopup yürüdü. Küçük bir buluttu. Top top, yuvarlana yuvarlana geldi, Akpınar üstü ile Kuşçular arasında durdu, güneşi kapadı. Aşağıda, kararan gölgelenen ovada, çardaklarda, damlarda, bağ kulelerinde kim varsa koşuşmaya başladılar. Geç kesilen bazı bağların üzümleri henüz sergideydi. Tütünlerin uç yaprakları kırmındallarda, daha da kuruyanları yerde, sergide. Sergilerdeki tütünleri kaldırdılar. Kırmındallardaki kargıları, hasırları, yorganları, kilimleri ile örttüler.

Yağmur on dakika sürdü. O küçük bulut eridi. Güneş yeniden açtı. Örtülebilen tütünler ıslanmaktan kurtuldu. Ama sergilerdeki üzümler yağmuru yedi. Sergilenirken içine daldırıldıkları, havanın etkilerine karşı renklerini koruyan, yağlı, potasyumlu sıvıdan oluşan ince zar yağmurla eridi. Üzümler çabucak karardı. Kuru üzüm olarak değerini yarı yarıya yitirdi.

Çadırların, damların, bağ kulelerinin insanları o yağmurdan sonra üzgün girdiler akşama. Yaşlılar, babalar, kahırlandılar, ama çilelerinin daha dolmadığına hükmederek yazgılarına boyun eğdiler. Çünkü ellerinden gelecek hiçbir şey yoktu. Yaşayışlarını değiştirebilecek yaşı geçmişlerdi. Ergenlik çağına eren, askerden yeni dönen oğullar ise, içlerindeki başkaldıran sese uyarak, o akşam verdiler kararlarını. Böyle beş gün el açıtırıp altıncı gün rahmetini verdikten sonra yedinci gün geri alan göklere bağlayamazlardı yaşayışlarını. Gideceklerdi! Çok değil, on onbeş gün sonra, bağlarda sergiler kaldırılıp, tütünlerin sonu alındıktan sonra... Büyük kentlerde garson, yapı işçisi, ayak satıcısı, ne türlü bir iş olursa olsun, o türlü çalışmaya...

2

O yıl mayıs ortalarında, İzmir’de tanınmış bir hurda demir tüccarı öldü. Geriye yaşları yirmi iki ile on yedi arasında üç kız ile dört milyon lira bıraktı. Üç ay içinde kızların üçü de evlendi. Ortanca kızı Cengiz Girne aldı. Bu paralı evlenme Cengiz Girne’ye Perihan’ı çabuk unutturdu.

Reşat Ilgaz ile Cengiz Girne’nin ortaklık anlaşmaları iyi yürüdü. Okullarının adını “Özel Göztepe Koleji” koydular. Ağustos ortasında açtıkları kayıtlarını, umdukları gibi bir gün içinde doldurdular.

İlgazlar, aylardır nişanlı gözü ile bakıyorlardı Perihan ile Nihat'a. Okullar kapandıktan sonra Perihan o yaz İstanbul'a gitmedi. İzmir'de ablasının evinde kalıp, Nihat'ın kasabadan ayrılmak için işlerini yoluna koymasını bekledi. İzmir'in yaz ayları yasemin kokan gecelerinin çoğunu o yaz Nihat'la beraber geçirdiler.

Ağustos ortalarında Nihat, İstanbul'da eski bir dostundan beklediği haberi aldı. Eylül içinde İstanbul'un büyük günlük gazetelelerinden birinde çalışmaya başlayacaktı. Perihan'a ise her zamanki baba dostları, büyük bir devlet tekstil kuruluşunda oldukça iyi bir ücretle desinatörlük bulmuştu.

Nuran, haziran son sınavlarını da verdikten sonra İstanbul'da işe girniş, o yaz kasabaya gelmemişti. Liseyi bitiren Orhan, tıp fakültesine girmek niyetindeydi.

Nihat, henüz sonuçlanmayan davalarının çoğunu Avukat Sıtkı Boztepe'ye, bir kısmını da Tuğrul'a bıraktı. Evlenmek için Kurban Bayramı'nın geçmesini bekleyen Kenan'ı, kasaba Tarım Satış Kooperatifi'nde aylıklı bir işe yerleştirdi.

Ağustos çıkarken kasabadan ayrılmaya hazırды.

Allahaismarladık derken Şevket Kozan "Çok arayacağız sizi arkanızdan" dedi Nihat'a. "Bakalım bizim Fikret ne yapacak? Be-genecek mi burasını? Sizin kadar olsun dayanacak mı burada çalış-maya?" Sonra üzgünlükle ekledi: "Bir şey denmez ki? Hayat onun. Baksanız ya bizim Urla'nın haline. Ne uzar ne kısalır. Her yeni yetişen genç, kaçmak için gününü bekler. Yıllardır bir kişi artmaz kasabanın insan sayısı. Benim gençliğimde on iki bindi hâlâ on iki bin..."

3

Ağustosun son günü ağır bir yağmur sıcaklığı ile başladı. Kuşlu-ğa doğru hava kapadı. Öğle olmadan bereketli bir yağmur indirdi.

Yağmurun ardından, batıdan yeni yeni bulutlar geldiği görüldü kasabanın üstüne. Herkesin yüzü gülüyordu. Tarlalar boştu. Geçmiş yılın sözü kapanmıştı artık. Yeni bulutlar yeni umutlar demekti. “Yağmurun arkası var. Nadaslara iyice işleyecek...” diyorlardı.

Nihat, o akşam kasabadan ayrıldı.

4

Perihan ile Nihat'ın nikâhı, 1 Eylül Cumartesi günü çok sade bir törenle kıyıldı. Perihan'ın tanığı Tuğrul'du. Nihat'ın tanığı Reşat Ilgaz... Tanıkların dışında, Perihan'ın ablası ile yeğeni, Aliye Hanım, Orhan, bir de Adalet vardı nikâhta.

Nikâha gelenler o gün kalkan vapurla İstanbul'a uğurladılar yeni evlileri. Perihan, beyaz gelinliği ile bindi vapura. Tuğrul, “Bu vapur, bu kadar güzel bir gelin götürmemiştir” diyordu onları uğurlarken.

Aliye Hanım mutluydu. Orhan'la birlikte kasabadaki evlerine dönecekti o gün. Bir haftaya kadar yaz tatillerini geçirmek için Ankara'dan gelecek Nihâl'i, damadını, torununu bekleyecekti. Kışa o da ayrılacaktı artık kasabadan. Tek üzüntüsü yıllarca kocası çocuklarıyla bir arada yaşadığı evini kapamak zorunda kalacağıydı...:

Vapur Urla açıklarından geçerken, kamaradan çıktı Nihat. Küpeştenin önünde artık yalnız konuk olarak geldikçe görebileceği kasabanın yeşilliklerle örtülü yumuşak çizgili tepelerine daldı. Gözleri yaşarmak üzereydi.

Perihan, kendisini çok açan tarçın rengi yeni tayyörüyle gelip yanı başında durdu:

— Üzgün müsün?

Gözleri dolu dolu gülümsemeye çalıştı:

— Afedersin...

— Haklısın, üzölmemek elinde değöl...

— Biliyor musun, bötün o derdini anlatmasını bilmeyen âdeta dilsiz gibi insanları kime bıraktım diye düşünüyorum?

Perihan:

— Haklısın, diye yineledi. Ama sen gene de ödemiş sayılırsın onlara olan borcunu. Hiç değölse beş yıl onların hizmetinde çalıştın. Hani parasız yatılı okuyanların hizmet borçlarını yerine getirmeleri gibi...

— Yeter mi?

Perihan az düşündü:

— Bundan sonra da ödeyebilirsin o borcu...

— Nasıl?

— Yazarak. Onların nasıl güçlükler içinde yaşadıklarını yazılarda yansıtarak...

Nihat, Perihan'ın küpeştenin üstünde duran elini avucu altında sıkı: "Yazacağım çok şey var..." diye mırıldandı.

Ertesi sabah, vapur Tophane rıhtımına yanaşırken, Leman Hanım, yanında Muzaffer'le aşağıdan el sallıyor, kucaklayıp öpmek için sabırsızlanıyordu kızı ile damadını...

Etiler:

12 Şubat 1972

7 Ocak 1973

Yağmurlarla Topraklar

Tütün Zamanı: 2

Necati Cumalı

Roman, hikaye, şiir, oyun gibi, edebiyatın her dalında verdiği usta işi ürünlerle çağdaş Türk sanatçıları arasında haklı ve büyük bir ün kazanan ve eserleri üst üste yeni baskılar yapan, yabancı dillere çevrilen Necati Cumalı, "Tütün Zamanı" genel adı altında *Zeliş*, *Yağmurlarla Topraklar*, *Acı Tütün* üçlüsüyle, Ege yöresinin yaşamını gerçekçi bir bakış açısıyla, çeşitli toplumsal kesitlerden yansıtarak Türk romanına unutulmaz güzellikte bir Ege destanı kazandırmıştır.

Yağmurlarla Topraklar'da, Cumalı, ağır ağır doğan ve birden gelişen bir aşkı anlatırken, bir yandan, öğretmen, avukat, doktor olarak Anadolu'nun küçük kentlerinde yaşayan binlerce aydının ortak çilesini, tutucu çevrelerin baskısı altında güvensiz yaşayışlarını, yalnızlıklarını yansıtıyor; bir yandan da somut örneklerle bizdeki toprak mülkiyetinin temellerine inerek toprak reformuna; vakitli vakitsiz yağan yağmurların yol açtığı sevinçler, üzüntülerle ekicilerin doğa ile olan ilişkilerine ışık tutuyor. Hayatın özünde olduğu gibi değişik olayları iç içe yansıtan, sağlam, usta işi, büyük bir roman bu.

 Cumhuriyet
KİTAPLARI

ISBN 975-6747-52-8

9 789756 747520

06.34.Y.0298.003